Auerrois Libellus de substantia orbis nuper castigatus ⁊ duobus capitulis auctus: diligēti qꝫ studio expositus ꝑ Joanē Baptistā cōfalonerium Veronensem.

¶ Eiusdem Jo. Baptiste cōfalonerii opuscula.

¶ De materia prima.

¶ De forma celi.

¶ De voluntate ⁊ libero arbitrio libri tres.

¶ De prouidentia.

¶ De mundi efficientia.

Veneti. S. C. cautum est ne quis per decennium isthec imprimere audeat.

M.D.xxv.

Ioanni Mathæo Gibberto Veronæ Epiſcopo. S. D. N. datario Ioannes Baptiſta confalonerius Veronenſis. S. P. D.

CVm probis omnibus doctiſq; & vniuerſæ ciuitati iucũdiſſima ac lætiſſima fuit gratulatio, ꝙ epiſcopus nobis fueris deſignatus, tũ omnium maxime illud mihi fauſtum & optatiſſimum euenit. Cũ enĩ nõnulli animi mei ex philoſophia fœtus, qui lucem affectabãt tãq̃ icõpacti diſpſiq;, & q̃ſi ſemianimes iacerẽt: vt primũ ad tãtã ſignificandam lætitiam me aliquod ex philoſophiæ ſpaciis monumentum querere anima duerterunt. Tum ultro ſeſe ad id ſupplices obtulere, ſimul.n. deorum munere, & ſacram tibi patriæ curã cõmiſſam gaudebant & ſibi candidiſſimam diem affulſiſſe, qua pſtantiſſimum patronum ducemq; nacti, in lucem compacti integriq; prodirent. Talis.n. eſt tui animi præſtantia, ranta alritudo ſummaq; beneficentia, vt cum tibi ſe addixerint ac dicarint, maximum ornamentum lucemq; & animam ipſam aſſecuti ſibi videatur. Et ſi uero difficile ſit pro tuis meritis par munus inuenire. Hoc tamen maxime cõuenire videtur, quid.n. ſacro antiſtiti aptius eſſe poteſt, q̃ diuine philoſophiæ ſtudia & elucubrationes, quis ve philoſophiæ ſtudiis authoritatem magis prebere poteſt, q̃ is qui maximi Pontificis nutu: magnarum rerum diſcrimina mortaliumq; ſortes fortunaſq;, ſumma prudentia incredibiliq; ſapientia moderarur atq; gubernat: itaq; cũ tibi has noſtras ſpeculatiões addictiſſimus deſtinauerim, meorum ſtudiorum emolumenta, in ſupremo gloriæ apice videor collocaſſe. Non.n. vereor quin meæ erga te gratulationis, reſtandiq; amoris obſeruantiæq; deſiderium, ea ſis animi gratia benignitateq; amplexurus, qua omnes ſtudioſos ad te allicere, & ad virtutum laudes accendere conſueuiſti. Vale.

¶ Herculi Gonzagæ Marchioni illustri Io. Baptista cõfalonerius veroñ. S. P. D.

CVm inter reliqua humanarum virtutum ornamenta philosophiæ
studia summum decus afferre videantur: tum in illis maxime eful/
gent qui aut principatus aut dignitatis alicuius sunt gradu illustres
non quidem quia philosophiæ claritatem hec afferãt: sed qm̃ suæ
laudis aptam & conueniẽtem sedem nacta, eo tum illustrior appa/
reat quo excelsis rebus eminentior non solum eas superare, verum
etiam exornare videatur, quo fit vt cũ mortales regna & imperia
admirentur, vbi qui hæc administrant sapientia præstiterint, eos
venerentur, nec secus atq; inter deos relatos adorent eisdemq; munera & sacrificia
offerant. Itaq; Marchio illustrissime, cum frequenti litteratorum hominum fama.
Tum vero Petri Bembi grauissimo ac clarissimo testimonio tuarum virtutũ studia
intellexissem, summo sum gaudio correptus, mihiq; & huic tempestati ipsisq; disci
plinis valde sum gratulatus, ꝙ hæc tempora tale honeste beateq; viuendi iubar exẽ
platq; protulissent, vt facilis claraq; cuicunq; ad honestæ laudis studia uia ostende/
retur, qdq; diu uagantes errabundæq; disciplinæ, demũ tale hospitiũ sortitæ essent
ut contra omnia maledicta calũniasq; patrocinium, & aduersus oppugnãtes sibi fir/
missimum constitutum esset præsidiũ, mihi uero cœlitus eum uirum esse oblatum:
cui tanquã humano numini meorum studiorum monumẽta dicarem. (Animum &
enim plato uirtutibus ornatum tanquã deum in humano corpe colẽdum putat.) Et
licet multa præclaraq; Gonzagæ nobilissimæ familiæ tuæ sint ornamẽta, multa in
credibilisq; magnificentia, summa religio & pietas, humanissima hospitalitas: mise
rorum atq; afflictorum principũ confugium. Licet multis de uictis hostibus spoliis
multis tropheis sit & triumphis illustris, licet ex ea tot duces, tot imperatores eful/
serint. Nulla tamen ad hãc tuam laus accedit, ꝙ ea studia easq; artes complexus sis:
quibus reliquos mortales uera propriaq; uirture antecellas: itaq; mihi uideris egre/
giis tuorum facinoribus quẽdam fulgorem superiniecisse: qui præter illud priscoꝝ
tuorum inuictum generosumq; animi in armis robur, alterum palladis ornamẽtum
adiecisti: & belli insignia, pacis literarumq; laudibus decorasti: quiq; etiam faciles
musas non sis amare aspernatus: imo carmine ita allexeris: vt nihil ornatius, nihil iu
cundius quã ex tuo ore percipiant: tantam uero in grauioribus studiis dicẽdi copiã
tam uberem sentẽtiarum exundantiam es consequutus, ut omnes orationis diuitiæ
in te esse uideãtur: & ne quicquã ad summũ decus animiq; fœlicitatem tibi deesset:
tanto amore tantoq; desiderio philosophiam expetisti: ut deoꝝ munere tibi conces
sum sit. Petrum pomponatium philosophoꝝ hac tempestate principem audire: per
eumq; in naturæ penetralia deorumq; arcana deduci, quã ob rem tibi has nostras in
libellum Auer. de orbis substantia cõmentationes tanquã ad uirtutum templum &
disciplinarum sacrariũ dicauimus, non indignũ profecto tuo animo munus cui: cum
munere philosophiæ quandam immortalitatem, & prope diuinitatẽ sis assecutus:
sempiterna illa celestia corpora perscrutanda inuisendaq; sese offerant: illos autem
benigno & gratissimo animo suscipere ac fouere debes, qui summo studio diligen/
tissimaq; elucubratiõe de philosophia benemeriti sunt. Cum uero multi diuino phi
losophiæ spiritu afflati rerum humanarum diuinarumq; scientiam tradiderint: tum
maxime per Aristo. librorum monumenta uiam ad sese consequẽdam aptissimam
ipsamet ostendisse uidet̃, quã auer. adeo frequenti studio, adeo feruenti aĩo, adeoq;
profundissima doctrina est prosequutus: ut qui Aristo. in construenda ordinandaq;
philosophia diuinus corrupuit furor. Idem Auer. in Aristo. exponendo attraxerit:
illud nobis summo indicio esse potest, quod in disciplinis nulli quã Aristo. assentire
uoluerit: & oẽs uulgi populorũq; uanas opiniones eius amore despexerit. Deinde

adeo diligens auidusq; Aristotelice extitit lectionis, ut cum omnia eius opera, tum multa triplici expositiõe explicauerit. Non paruum, ꝑfecto, philosophiæ studiosis adminiculum, tum propter phipathetica doctrinæ cõtextũ, tum propter sententiarum opinionumq; constãtiam, nam qui uarios in Aristo. libros expositores fuerit sequutus, cum inter se omnes fere diuersa sentiãt diuerso hincinde questionum fluctu agitetur necesse est, at noster Auer. sibi ita constat: ut qui eo duce utatur, eundẽ fere semper doctrinæ aristotelicæ tenorem persentiat, tanta autem est eius ingenii subtilitas & solertia ut sæpius deprauato etiam textu ueram tamen aristo. mentẽ depromat. Quanta autem sit sentẽtiarum copia: uel ex eo mirum in modum spectare possumus, cum altius Aristo. dicta speculatus quasi laxatis habenis digreditur: & collectis græcorũ arabumq; sententiis nodos inexplicabiles soluit: contentiones dirimit, & q̃si uates recondita tenebris sensa recludit ac manifestat. Hæc ad te Illustrissime ac Reuerẽdissime princeps non quo latinos aut græcos auerroi postponam. Sed ut cum eius benemeritus erga omnes philosophiæ studiosos animus perpẽsus fuerit, & elucubrationũ utilitas pensitata, nulla inuidia sit, ꝙ tãtam sibi inter peripatheticæ doctrinæ sectatores gloriam uendicarit: eo autem magis tuum patrocinium mereatur, quo patriis finibus ex torris omnia doctrinæ suæ cõmoda ad nos transtulit: tibi itaq; qui litteratorum omnium es confugium: sese plurimum commẽdat, næue suã lectionem dedigneris rogat atq; obtestatur. Vale.

¶ IOANNIS BAPTISTAE CONFALONERII VERONENSIS EXPOSITIO IN LIBELLUM AVERROIS DE SVBSTANTIA ORBIS.

LIBELLI Auer. de substantia orbis: haud difficile est cognoscere intétio-
né: cum ipsemet & in huius cap. initio & in fine eam exponat: intendit .n.
celestis corporis substantiam seu naturá inuestigare, tum quo ad eius ptes
intrinsecas materiá .s. & formam, tum quo ad accidétia. Ceterum illud po- *An in genere naturali vł methaphysico reponenda sit cõsideratio d̃ substantia orbis.*
tius difficile est, in quo sciendi genere methaphysico .s. an naturali reponé-
da hec sit consideratio, & primo ex ipsiusmet libri titulo ne dicam intétio-
ne inter methaphisicas reponenda videtur, speculatio .n. de substantia di-
uini é, deinde orbiculare corpus aíal celeste est, aíal auté totú quiddá, igit̃
qui eius substantiæ notitiam intendit: & partiú intendat necesse est, nó po-
test .o. totum cognosci absq; partium suarum maximeq; substantialium notitia, igitur animæ
eius naturá agnoscere oportet, eius anima ipsa est intelligentia cuius maxima p̃cipuaq; in di-
uina scientia habetur consideratio: hæc igitur de orbis substantia consideratio methaphysicú
respiciet non naturalé. Demú sub róne naturali non comprehendútur quecúq; formá nó ha-
bent in materia, natura .n. de materia dicitur & forma licet prius de forma & de materia p at-
tributioné: & ideo naturalis formas cú tali attributione considerat eiusq; diffinitiones sunt si-
cut simi, hac etiam de causa naturalibus rebus oíbus conuenit motus localis habere principiú
internú, celeste vero corpus haud huiusmodi constat compositione: quia sicut & reliqua na-
turalia corrumpetur, quare sub genere naturali comprehendi non poterit. Verum si ad alterá
partem respiciamus naturale hoc negocium videtur quod Aristo. 12. diuinorum testatur, tres
inquit substantie sunt: vna quidem sensibilis, cuius alia quidem sempiterna, alia corruptibilis
& infra has vocat naturales: cum motu .n. sunt, de ipsis etiam habef in libris de celo considera-
tio & Auer. opusculum hoc vult naturale esse cum inter alia quesita naturalia enumeret me-
dia etiam quibus substantiam celestis corporis venatur naturalia sunt, ex motu .n. locali dedu-
citur in principiorum id componentium cognitioné, Libelli etiam in partes suas diuisio idé *Libri in suas partes diuisio.*
attestatur: nam capite primo comparando rerum corruptibilium materiam & formá, ad ma-
teriam formamq; diuinorú corporum: ostendit celestia diuersa materia & forma quá ista con-
stitui. cap. ii. ostédit formá a qua diuinum corpus circularem motum habet animá esse & qđ
anime genus sit, manifestat etiam accidentia quibus cum his mortalibus conueniat differatq;
in cap. iii. talem formam ostédit a materia omnino liberam. In quarto declarat necessitatem
qua hoc corpus circulari motu perpetuo mouef in quinto & vltimo cuiusmodi sit potentia q̃
in talibus corporibus eterne motus reperitur, que omnia nisi per media naturalia examinanf:
illud non negauerim: multa ob affinitatem generum & rationú cõnexioné methaphysica im-
misceri: quod Aristo. nó modo aliquando vsurpat: imo facere cogitur: vt in libro de anima
tertio: cú mentionem facit de intellectu agéte, & primo physicæ auscultationis cum declarat
quomodo per se ex ente aliquid fiat & in aliis multoties: aliquando vice inuersa fit cum natu-
ralia in explanationem diuinorum ascisunf, vt cú de substantia sensibili p̃p aditum ad diuina
tractatur in methaphysica vt in septimo & in octauo: & cum media quibus naturaliter primú
motoré probauit in .12. resumit: necesse est .n. artes ipsas sicut & rerum naturas cógeneas esse,
principalis autem intentionis ratio debet attendi, sicut in hoc naturali quesito de substátia or-
bis: licet .n. titulus sit de substantia orbis: non tamen simpliciter eius substaotiam cósiderat: or-
bis enim substantia ipsa est intelligentia de qua hic non agitur s̃m exactam & absolutam eius
considerationem vt .s. seipsam intelligit: vt est actus purus: vt mouet propter amatú: sed de ea
agit in ordine ad corpus celeste prout naturæ eius est principium: ita vt idem sit hic agi de sub-
stantia corporis celestis ac de eius natura, quod infra Auer. vsurpat cum inquit natura corpo-
ris celestis nihil aliud est quam natura anime mouentis in loco: talis autem cósideratio sub na-
turali genere clauditur & ipsum celum res est naturalis. Quod etiam secúdo dicebatur nó pos-
se haberi notitiá de toto nisi eius partes distincte cognoscanf, fallit istud in naturalibus in qui-
bus totum vere fit ex materia & forma ne dicam in diuinis corporibus in quibus totú ex ipsis
partibus non resultat, nam forma naturalis & vt iuncta materie & simpliciter concipi potest,
& illo quidem modo naturaliter definietur, & cum materia aptitudineq; ad motú, hoc vero
modo simpliciter vereq; habet ipsum quod quid est quod Aristo. significat in .vii. methaphy-
sicæ textu. xli. & .xl. vbi ostendit qualiter materia in totius quidem compositi ratione accipif:

nõ autẽ prime substantie q̃ species est cui soli cõpetit: qd qd est: vt manifestat infra in.8.metha.
textu octauo: quod quid est competit: inquit.n. quodquid erat esse speciei & actui cõuenit: nã
anima & anime esse idẽ: hominis vero esse & homo nõ idẽ nisi & anima hõo dicatur: quod
etiã ibidẽ cométo.6.manifestat Auer. vbi ponit differẽnã inter naturalẽ diffinitionẽ & simpli
cẽ: nõ igitur sequitur siquis debet aliquod totũ cognoscere vt simpliciter & distincte partẽ quã
cunq; cognoscere debeat alioqui siquis aliquod naturale agnoscere deberet: formam etiã sim
pliciter quo ad omnẽ notitiã teneret agnoscere quod tñ falsum depꝑhẽditur: quapꝑter istud
minus in corporibus celestibus verificabit: in quibus nõ fit vnũ cõcretũ sicut ex materia & for
ma generabiliũ: vbi ob mutuã partiũ dependẽtiam fit vere cõpositũ vnũ; nõ.n. intelligẽtia
hoc modo dicitur orbis pars: nã vt inquit Auer. in huius opusculi cap. primo in fine, coelum
dicitur esse motũ per principiũ separatũ quod est in eo nõ ꝑ principiũ quod est pars in eo: &
hoc modo dicitur esse viuũ & intelligẽs: & si esset intelligẽs ꝑ partẽ in eo nõ esset intelligẽs ꝑ
se: & esset simile homini in eo ꝙ homo est viuẽs & appetẽs & mouẽs in loco: nã hec cõpetũt
homini merito partis que est forma: quia igitur corpus coeleste recipit naturam quã habet ab
intellectu absq; hoc ꝙ fiat vnũ compositũ cũ illa, vere potest cõsiderari ex hac parte solum
quia habet talẽ naturã. v.g. vt circulariter moueatur absq; hoc ꝙ ipsa intelligentia simpliciter
cõsideretur: a qua principium essendi habet: quod autẽ vltimo dicebatur de subiecto natura/
lis scientie: cõcedimus: quia.n. natura dicitur de materia & forma ideo naturales definitiones
sunt sicut simũ: cũ vero assumitur nõ ita reperiri celestium corporũ naturã cõcedimus: sed ta/
men illud nõ efficit vt rationẽ phisici subterfugiãt: ratio.n. generis naturalis nõ solũ ea conti/
net quæ primo sub ea ratione claudũtur, sed etiam que proportione quadam vel attributio/
ne ad eã referũtur huiusmodi sunt corpora celestia q̃ quãuis sui eterna natura priora sint cor/
ruptibilibus: vt tamẽ sub naturalis scientie cadũt cõsideratione attributionẽ habẽt ad corpora
naturalia quibus ratio naturalis primo inest: nã quod dicitur naturalia habere principium mo
tus atq; illud habere cõposita merito forme: aliquo modo in celestibus reperitur, tum quia lz
simplicia sint: attamen talis nature existunt vt circulari motu voluantur: & eorũ natura nõ est
forma cõposita in materia sed tale subiectum simplex: hoc.n. sufficere potest ad hoc vt referãẽ
ad naturalis scientie subiectũ: vel vt inquit Auer. cométo.v. primo de celo dicere possumus
etiam suo modo quãdã in corporibus celestibus reperiri cõpositionẽ: per quã dici possunt ha
bere principiũ motus: licet.n. intelligẽtia nõ sit forma cõcreta materie: est tamẽ innata habe/
re tale subiectum quod circulariter moueatur; sicut est innata habere motum circularem: &
sic erit in diuinis corporibus aliqua compositio, nã quemadmodum forma ignis apta est ha/
bere tale subiectum ita intelligentia: sed tamen ex intelligentia & orbe non fit vnum concre/
tum: & ita merito talis compositionis dicetur celestis natura attributionẽ habere ad alia cor/
pora naturalia: ex quibus apparere potest que sit ratio per quam orbiculare corpus in presen/
ti opusculo consideratur: agit.n. de eo Auer. vt est quoddam compositum naturale: ea cõposi
Dubitatio. tione quã declarauimus: inuestigãdo etiã ꝑ naturales rationes principia & accidẽtia. Sed cõ
tra predicta insurgit difficultas: nam Aristo. ex methaphisice textu.5. diuidens substantiam sen
sibilẽ inquit, substãtie vero tres sunt: vna quidẽ sensibilis: cuius alia quidẽ sempiterna: alia cor/
ruptibilis: quã omnẽ cõfitentur: vt plãte: & animalia, sempiterna autẽ cuius elemẽta necesse est
accipere: vbi Aristo. ex intẽto significat principia substãtie sensibilis eterne velle in.12. metha
phi. cõsiderare, q̃re videtur huiusmodi ĩuestigatio methaphisica esse nõ naturalis quod Auer.
clarius in.7. methaphisice 9. cométo expressit: vbi inquit & in hac scientia q̃rit de principio
primo substãtie: & ideo posuit principium perscrutationis ex hoc de principiis substãtiarũ sen
sibilium. & cum fuerit ei hoc declaratum ꝙ principia substantiarum sensibilium scilicet for/
me sunt substãtie: & est declaratũ in scientia naturali esse corpus sensibile quod est causa ali/
is substantiis sensibilibus, & prior eis declarabitur ꝙ forma istius corporis est principium vlti/
me substantie quæ est prior aliis substantiis, & ꝙ ipsum est illud quod dat aliis substantiales
Responsio. formas generabiles & corruptibiles. ex quibus patet ꝙ non solum declarare principia cele/
stis corporis sit methaphisici: imo etiã substantiarũ sensibilium. Ad quæ respondemus sicut
Alexan. 12. methaphisice cométo.6. cõcedẽdo ꝙ naturalis debet loqui de istis duabus substan
tiis sensibilibus eterna.s.& corruptibili: sed accipit ipsarũ principia a methaphisico: substãtiã au
tẽ immobilis est propria prime philosophie, quod Auer. in eodẽ cométo cõcedit explanãdo
magis dicta Alexan. nõ enim esse intelligẽdũ naturalẽ a diuino accipere principia substãtie sen
sibilis materiã.s.& formã cũ ista principia naturalis probet, sed cum accepit diuinus a naturalĩ
corpora cõponi ex materia & forma ostẽdit diuinus ꝙ forma est principium essendi substã/

tiale ipsis rebus naturalibus: similiter accepto a naturali esse primũ motorem: ostẽdit ipsum etiã formã & finem corporum celestium: & hoc modo laudat Alexan. quia igitur corpus celeste res naturalis existit, est. n. sensibile & mobile ideo naturalis habet eius principio substantialia inuestigare ea accipiendo a diuino, sicut. n. naturalis primũ motorẽ a posteriori inuestigat inuentũq; methaphisico tradit, qui id ꝓ principio in sua sciẽtia constituit, sic nãlis principia sui subiecti a priori accipit a diuino; nã vt inquit Auer. supradicto cõmento iste due sciẽtie vicine sunt. s. sciaq̃ considerat de principiis substantiæ mobilis & quæ considerat de eis in eo ꝙ substantie: & iõ possibile ẽ rõnibus vtriusq; in alterius vtriusq; rõnibus vti: sic igit̃ licet celeste corpus habeat rõnem formalẽ pp quã naturale est, & de ipso in libris naturalibus consideret̃, tñ nihil vetat vt prĩcipia eius substãtialia a methaphisico accipiat naturalis eisq; in suis libris vtat̃. Vtilitas aũt huius libri pluribus de causis vberrima est, primo quia nõ facile est talia diuina corpora ob eorum a nostris sensibus elongarionem cognoscere. Et ideo cum eorum irrequietũ motũ, orbium vastitatẽ, innumerũ stellaꝝ numerũ: ordinẽ sempiternũ lumenq; vnquã indeficiens oculis intuemur vel animo contemplamur mirũ in modũ obstupescimus & supra quã dici possit incredibili admiratione afficimur, quo fit vt quãto maior est admiratio acrius nos ad ea cognoscenda rapiat desiderium: licet aũt arist. de his in secũdo cœli ptractant & in aliis philosophie libris, Auerro. tñ quæ diuersis libris fuerant sparsa recolligens: & ea cõnectit & ordinat, restricta diffundit, obscura illustrat, difficultates explanat: & errores ab aristo. diuertentium patefacit, eliminatq; ita vt eo docente nihil verendũ sit quin ei quod de noscẽdis celestibus corporibus desiderio habemus satisfacere possumus. His accedit & copiosa toti naturali sentiens sciẽ vtilitas: nã ex inuestigatione principioꝝ huius diuini corporis declaratur: nã materiæ & formæ generabiliũ rerũ omnium & corruptibilium cãq; eoꝝ generationis & coeruptionis, tanto autẽ nobilior est de orbibus consideratio ceteris naturalibus quanto forma materia artifex instrumento & celeste ac diuinum animal terreno & corruptibili. Libelli vtilitas.

¶ In hoc tractatu intendimus perscrutari de rebus ex quibus componit̃ corpus celeste, determinatum est enim corpus celeste componi ex duabus naturis sicut generabilia & corruptibilia corpora.

¶ In presenti capite Auer. duo facit: primo intentionem proponit, deinde rem aggreditur: ibi (principium igitur perscrutationis) in exponenda autem intentione quia aliqua necesse est presupponere illa breuiter rememorat: postea intentionem suam magis determinat ibi (remanet igitur perscrutari) prima igitur intentio est pscrutari de rebus, ex quibus cõponitur corpus celeste, & quia questio quid est presupponit questionem si est: iõ supponit q̃d declaratum est in libris naturalis philosophie aristo. s. corpus celeste cõponi ex duabus naturis sicut gñabilia & corruptibilia: nã sicut gñabilia cõponunt̃ ex mã & forã: ita celestia: nã. n. dicit̃ de materia & forma: licet prius de forma: dixit autem sicut gñabilia & corruptibilia: vt ex proportione celestiũ ad isthec corruptibilia facilius intelligamus q̃ñ celestia ex mã & forma cõponant̃: nã sicut mã & forma in vtrisq; ꝓportionalr̃ repit̃: ita p similes regulas inuestigant̃: nã sicut se habet generatio & corruptio ad nonficanda hec mortalia componi ex materia & forma, ita motus localis ad manifestandum naturas celestium.

¶ Sed tñ in istis est declaratũ has duas naturas eẽ pp gñationẽ & corruptionẽ i eis inuentas: in celestibus aũt pp motũ localẽ: quia. n. declaratum est hec corpa moueri ex se i loco. Amplius aũt id q̃d mouet̃ ex se componit̃ ex duabus naturis: videlicet recipiẽte & agẽte: qm̃ quũ declaratũ est oẽ motũ habere motorẽ. Amplius aliquid motũ esse & mouens inquantũ idẽ impossibile esse: cum hoc inquã sit: declaratũ est corpora celestia componi ex duabus naturis.

¶ Quod ꝓ ꝓcesso accepit i p̃nti pte declarat acceptũ est corpa celestia cõponi ex duabus naturis sicut gñabilia: iõ media quibus hec ꝓbata fuere repetit a naturalibus q̃ ꝓportionabilia naturis celoꝝ existũt: & prĩo ponit mediũ p q̃d cõptũ est gñabilia cõponi ex mã & forma, deinde p q̃d corpa celestia ibi (in celestibus aũt) ex gñatione & corruptiõe dephendit p̃hs corpa cõponi ex mã & forma supponẽdo oẽm trãsmutationẽ eẽ ex ꝯtrario in cõtrariũ large accipiẽdo contrariũ vt ẽt priuationi & habitui cõpetit: q̃d quidẽ supposituũ: tñ ex antiquoꝝ cõsensu acceperat: tũ ẽt iductiua rõne ꝯfirmauit: postea q̃cũq; gñatiõe accepta siue simplici siue cõposita & quocũq; mõ aliq̃d ex alio vł aliq̃d alterũ fieri dicat̃: oñdit necesse eẽ dari tertiũ subiectũ q̃d sub vtroq; exẽplo mutationis remaneat: id aũt nõ põt esse ꝯtrariũ: a quo: q̃a continue destruĩt

neq; contrarinm ad quem: quia nondum est dum fit generatio, nec vnum contrariū recipit
aliud vt densitas raritatē: quare necesse est vt detur tertium quod nulli cōtrariū, idē sub vtroq;
remaneat termino: hoc autem est subiectum: terminus autem qui acquiritur est compositum
ex hoc subiecto & contrario, quod est forma, quæ acquiritur, hoc autē .s. compositum vocat
quod fit: subiectum vero quod hoc aliquid fit: igitur omne quod generatur erit compositum
ex subiecto & forma. Adduxit ad idem Arist. alias duas rationes: alterā innitentē viæ diuisiuæ
eorū que fiunt: alterā viæ inductiue omnium modorum s̄m quos cōtingit aliquid fieri, prima
est quia quod fit vel simpliciter fit, vel s̄m quid & hoc quidem modo gn̄atio est accidētis, illo
autem modo substantie, impossibile est autem accidens sine subiecto fieri, in substanois vero
generatio seosu deprehenditur semper subiecto ex aliquo fieri: vt io generatione animalium
aut plantarū, propria semina singulorum generationi requiri inspicimus. Idem ex inductione
modorū s̄m quos aliquid fieri contingit: demoostrauit, siue .o. res fiaot transfiguratione quo
modo statue fiunt, siue appositione, vt quæ adnascuntur principio primi generati: siue excus
sioe & partiū per subtractionē: siue compositione, aut p preuie alterationis conuersionē: sem
per subiectum aliquod supponatur necesse est, his tribus viis incessit Arist. ad probandum cor
pora generabilia componi ex materia & forma, Auer. autē primā rememorat: tum quia effica
cior, nam vt ipse loquit primo phy. cōmento . 51. alteratio contrariorū inuicē coegit omnes
credere q; omnia corpora sunt composita, tū quia aristo. super ea maxime sustentatur: cuius
signum q; eam in .12. maethaphysicæ textu. vi. resumit, licet aūt via sumpta ex mutua contra/
riorū geoeratione inuicem & corruptione in notitiam materiæ corruptibilium nos perducat
ex ea tamen aliqua ex parte medium colligi potest: per quod probetur etiā materiā in celesti/
bus corporibus reperiri: quemadmodum .n. subiectum generationis actu sub vno cōtrario cō
stitutū aliud non recipit: & ideo necesse est vt potentia sit vtrunq;: ita corpora celestia ex quo
ex altero in alterum vbi transmutant̄ necesse est vt aliquā potentiā habeant: quare sicut ex trās
mutatione substantiali in nostra materia eius essentialis potētia deprehenditur: ita ex motu lo
cali in ea celestium potentiā ad vbi comperimus, vtq; motus localis nihil aufert e substātia rei
per se: sic ista potētia non est ad interitū sicut ea corruptibilium: Arist. igitur tradens medium
p inuestigādo priocipio materiali rerum corruptibilium simul medium innuit, quo & in ce/
lestibus corporibus materiam ad vbi comperiremus (in celestibus autem per motū) tangit
medium per quod in naturali philosophia probatum est corpa celestia cōponi ex duabus na/
turis: nam corpora celestia sunt mota ex se in loco eo q; sunt prima mota, in mouētibus .n. &
motis noo est procedere in infinitum, sed est deuenire ad primum motum ex se in loco: quia
motus localis est primus motus, Necesse est autem quod ex se mouetur diuidi in partē per se

Quod idē nō possit mouere seipsum.

mouentem & partem per se motam, nam idem inquantum idem non potest esse agēs & pa
tiens, aut mouens & motum: quia id quod moueť omne cōtinuū est, vt declaratum est in .vi.
de motu, cootinuum autem vniforme est, & eiusdem rationis, impossibile est autem vt idem
s̄m eandem speciem motus moueat & moueat̄ vt q; trāsferat & transferat̄: & eadem specie al
teret & alteretur, hoc autem sequitur ex eo q; mobile continuum est quare & motor ex quo
sunt eadem res eodē motu mouebūtur. Insuper quod mouet est in actu & habet formam s̄m
quam mouet puta calidū: quod mouetur autem est io potētia, & in actu incompleto, p qd tē/
dit ad completum actum acquirendum: quare si idem fuerit mouēs & motum aliquod simul

An idem possit seipsum mouere motu equiuoce dicto.

erit calidū & non calidum, & ratio hec verificatur io quocūq; habēte mouens vniuocum, qd
Auer. in suo cōmento. xl. viii. phy. expooit in motoribus que sunt corpora aut virtutes in cor
poribus: quia hoc solūmodo in istis est impossibile: sed tūc contra auer. est difficultas, sequitur
enim rationem illam noo valere io corporibus celestibus, ex quo eorū forme oon sunt virtu/
tes in corporibus: quod si coocedat̄ in dubio magno reliquimur: super qua demonstratiooe
Arist. sustentari debemus q; mouēs aliud sit a moto, illa .o. septimi est a signo, & solūmodo ēt
tenet io motoribus materialibus diuisibilibus, hæc vero est per quam alie Aristo. demonstra/
tiones habent robur, & super qua sustentant̄ The. & Alex. vt per Auer. apparet infra .xlii. com/
mento, hic locus est ex quo subtiles accipiunt nō esse incoouenieus vt aliquid per idem pon
cipium moueat seipsum motu equiuoco, idest vt aliquod existens io potētia virtuali moueat
se ipsum ad actum formalē, & hoc modo elementa moueotur ex seipsis, dicūt autē necessario
concedendā esse talem potētia virtualē & actum formalem, quod apparet in aqua calefacta se
ipsam ad pristinam frigiditatē restituente, & in augumentatiooe, nā cū quātitas nō sit de vir
tutibus actiuis, aliquid hoc modo auget seipsum: quia existēs in potētia virtuali tante magnitu
dinis mouet se ad eam magnitudinem quā actu formali acquirit: Sed hæc Arist. destruūt phi
losophiam,

losophiã, qua sublata scire nostrum nihil erit: est enim ratio & metram scientie hũane. Vt autẽ & obiecta hec dissoluantur & simul que ab Auer. dñr in textu explicent videndũ est q̃ p mo tũ ex se intelligat arist. id certe qd ex se mouet p principiũ intrinsecũ essentiale mouet, & tñ si in mouẽtibus & motis in infinitũ pcedi nõ debeat deueniendũ est ad aliqd ab alio extrinseco oõ motũ, s3 quod sibi ipsi per suum intrinsecum essentiale principium fit cã motus qd ideo ex se ipso dr̃ moueri, nõ quia idem oĩno sit mouens & motũ, sed quia tale principiũ in suo proprio subiecto essentialr̃ causat talẽ motum: & hoc solũmodo repitur in aĩali: vt inquit phs i. 8. phi. 20. dicens ipsum aũt qd dicimus ipsum mouere se non est ſm oẽm motum: sed ſm locũ, nihil. n. prohibet & auer. in cõmento nõ inuenĩ aliqd mouen ex se nisi in motu locali, in ceteris aũt motibus motorẽ extrinsecus, vt ẽt susius declarat auer. in. 4. coeli. 24. propterea nihil se ipsum auget essentialr̃ aut alterat: sed ppinquũ principium augumentationis est alimentũ qd de foris venit, & in alteratiõe alterãs est extrinsecũ ab alterato: & pptera phs cũ oñdisset in aĩalibus corruptibilibus tepiri hoc principium essentiale motus localis: volens ea que dicta sunt de istis corruptibilibus verificare in eternis. 51. textu. 8. phi remouit ab eternis aĩalibus q̃ mouerentur aliis motibus p accidẽs & reliquit vt mouerent solũmõ ſm illum motũ q essentialis est aĩali qui est localis: & ideo dixit oportet accipere q̃ ſm vnũ motum ipsa mouent: qd Auer. in initio cõmenti explicans inquit. i. non est opinandũ q̃ primus motor in istis mouet pluribus motibus ex se, vnus. n. motor non mouet essentialiter nisi vno motu & hoc qd inueniĩ in istis motis. s. habentibus aĩas q̃ vnus motor in istis mouet pluribus motibus est per accidens: & in talibus motis Aristoti. in. 8. phi. 28. vult manifestum esse q̃ ab alio mouentur: cũ inquir eorũ aũt qui sunt ſm naturã ipsa a seipsis vt aĩalia, nõ. n. hoc est in manifestum si ab aliquo moueantur. Sed dubiũ est de elemẽtis q̃ mouent nãlr̃ ab alio: ex q̃bus p3 elemẽta nõ esse de nũero eorũ que ex seipsis mouent: hoc. n. vt arist. inqt. 8. phi. 29. ẽ aĩatorũ pprĩũ qd attestatus ẽ &. 5. phi. 18. ingens: q̃uis dicant ferri hec sola pprie cũ nõ i seipsis est stare mutãtibus locũ: & q̃cũq3 nõ ipsa se ipsa mouẽt ſm locũ: qd ẽt explicauit i. 4. Tho. ca. 3. vbi inqt ãbulatio latio nõ vi esse, pene. n. in his que inuoluntarie pmutant ex loco locũ latio dr̃ quẽadmodũ accidit & inanimatis: verum quia vbi elementorũ ipsis ẽ valde intrinsecũ, & essentiale videnĩ localiter ex seipsis moueri vt aĩalia: sed ab animalibus differũt. primo quia in aĩalibus motus localis vltimus est gñatione in elementis primũ: nã sicut eorũ materia est in potentia essentiali ad eorũ formas: ita & ad eorũ loca: quare terminus generationis per se elementorũ est ipsorum vbi. Secundo differũt i motu locali elementa ab animalibus, quia forma animalis ex sui excellentia & perfectiõe aduenit complexioni: & habet corpus organicum subiectam: vnde potest diuidi animal in partẽ p se mouentem & partem per se motam: non solum ratione sed re vt inquit Auer. 4. coeli. 22. at elementa ex forma simplici & simplici materia componuntur: & cũ materia nullius sit resistẽtie nõ possunt habere motũ in actu distinctũ a motore, ex quo sequiĩ q̃ in medio mouentur p accidens ad motum scilicet medii assimilantur: tamen hiis que ex se mouentur: nam que ex se mouentur habent principia intrinseca sui motus, elementum autem per impetum a generante receptum ascensus vel descensus sua forma mediante medium mouet: ad cuius motum eo quod habet formam in materia per accidens mouetur: & sic assimilatur ex se motis: quia actiuum principium & passiuum intrinseca motus habet. Sed quia hoc habet per accidens ideo dictum est assimilari motis ex se: hec enim ex sui perfectione habent quod sint mota ex se illa ex imperfectione, & ideo sunt ex se mota per accidens. Vt autem intelligatur verbum Aristo. in textu. 40. octaui: vnde digrediendo recessimus q̃ñ dicit quecũq3 necesse est habere mouẽs vniuocum, ad hoc propositum resumenda sunt ea que ab ipso dicunt in. 8. phi. 31 in quocũq3 genere motus reperiri principium passiuum per se & principium actiuum, quod illius est eductiuum de potentia ad actum: inquantum tale, calidum enim potentia fit ab actu calido & potentia quantum fit actu quantum ab actu quanto: non exit enim aliquid in alicuius quantitatis additamentum: nisi per aliquam quantitatem in actu: & hoc modo quãtitas est actiua suo modo, & vbi potentia fit actu vbi ab vbi in actu, vnum enim agens vt inquit ibi Auerro. nõ habet naturam largiendi nisi vnum, mouetur ergo vnumquodq3 mobile per se a proprio & per se motore, ac magis proprie magisq3 per se quanto motor mobili magis intrinsecum fuerit: igitur cum corpora celestia simpliciter pureq3 animali motu mouẽatur sequitur ea motorem in tali motu locali habere vniuocum, motus eni3 anime est motus localis circularis quapropter sequitur Aristo. dictum locum habere non solum in virtutibus corporalibus sed etiam in celestibus. Auer. autem verbum aristo. ad platonem retulit quĩ in spirituali motu concedit ipsum mouens esse motum: vt in intellectione in qua idem est intelligens & intellectum, ad quẽ motum si comparetur motus coeli localis dicetur esse equiuocus: & motus coeli rationem habet

Quod motus ex se [illegible] aristotelem.

eorum quæ mouentur per virtutem corpoream. Motus enim localis coeli communicat cum motu locali animalium terrestrium: licet dicatur secundum prius, quia formæ celestes non cõstituuntur per subiectum. Et ideo ille motus vere est regularis & continuus. Ad propositum igitur reuertentes dicamus impossibile esse vt idem sit mouens & motum vniuoce eo modo quo diximus: quod Aristo. & inductione & signo & demonstratione causæ prebauit in omnibus corporibus siue compositis, siue simplicibus, vt cum deduxisset ex via motuum materialium ad prima mota ex se que sunt corpora celestia planum esset ea ab alio moueri. Si vero aliquid existens in potentia virtuali posset mouere seipsum ad actum formalem irritus Aristo. labor fuisset, nec sequeretur ex primo moto dari primum motorem.

¶ In hoc tractatu igitur perscrutaturi sumus de his duabus naturis ex quibus corpus celeste componitur: utrum sint similes illis naturis ex quibus generabilia componuntur. quarum una dicitur forma, altera materia scilicet utrum hæc materia & forma quæ sunt hic sint eadem cum illis: aut diuersa s͠m magis & minus.

¶ Auerro. magis intentionem suam limitat, non enim querendum est an corpora coelestia componãtur ex duabus naturis, quia hoc ex rationibus in libris naturalibus memoratis est manifestum. Sed examinandum est nunquid iste naturæ in celestibus & generabilibus reperte sint similes. v.g. eedem specie vel diuerse secundum magis & minus idest proportione. Non enim per magis & minus istas naturas differre debemus intelligere sicut magis album differt a minus albo: nullus enim hoc existimat de materia & forma corporum celestium ꝙ hoc modo conueniant vel differant, nec in hoc libro istud Auerro. examinat. Refert autem vtro modo intelligamus eterna & corruptibilia conuenire: & ideo subiunxit Auer.

¶ Sed si sint diuerse specie tunc equiuoce dicitur de eis corporeitas: aut secũdum prius & posterius: quod autem hæ duæ nature existentes in his generabilibus & celestibus corporibus non sint conuenientes specie manifestum est posito corpore celesti ingenito & incorruptibili & corporibus quæ sunt apud nos genitis & corruptibilibus: causas enim corporis generabilis & corruptilis & eterni esse easdem impossibile est.

Quo possit seipsu

¶ Fecit vnam disiunctiuam Auerro. vel iste nature conueniunt specie vel proportione: ponit autem quid sequitur ad alteram partem, alteram vero destruit scilicet quod specie conueniãt, ratio per quam hoc destruitur est: nam supposito sicut declaratur in. 8. phi. & primo & secũdo coeli natura celesti eterna: istis autem naturis corruptibilibus impossibile est vt sint eiusdem speciei: quorum enim principia essentialia specie sunt distincta & illa specie distinguntur. Sed principia corruptibilium & eternorum sunt specie distincta: nam corruptibile & incorruptibile, vel sunt proprietas nature, vel sunt ipsamet natura: non enim possunt dici accidentalia, quia non possunt reperiri in eadem natura: sicut masculum & femina, aut album & nigrum: non enim reperiri possunt homines qui eiusdem sint speciei, & hi quidem sint eterni, hi vero corruptibiles: hec enim operatio valde magis diuersa est quam vt possint in eadem natura: aut specifica aut generica naturalis: reperiri ergo corpora celestia & materialia non habent eandem naturam.

Dubitatio.

Sed in dictis Auerro. est dubitatio: videtur enim insufficienti diuisione ꝓcedere, nã sicut inter diuersa spẽ & eadem specie cadit medium: vt scilicet sint eadem genere ita inter vniuocationem specificam & equiuocationem siue analogiam specierum cadit medium quod est equiuocum in genere vel etiam vniuocum in genere.

An id fit seip uere n nocet

Responsio.

Ad quod dicitur sapiẽter Auerro. tali diuisionem fuisse vsum: tum quia qua ratione probatur eterna & corruptibilia diuersa specie esse eadem probatur vt sint etiam genere diuersa: tum quia corpora celestia nõ habent genus: primum declaratur, nam ratio & fundamentum propter quod eterna a corruptibilibus differunt specie sufficiens quoq; est ea genere diuersificare: materia siquidem est principium per quod res fiunt & corrumpuntur: & a qua ratio generis sumitur: & ideo cũ coerpora celestia sint ingenita & incorruptibilia: hec autem sint generabilia & corruptibilia, sequitur vt in commuui materia non conueniant quo fit vt si specie differunt etiam genere differunt. Ex hoc etiam nascitur vt corpora celestia in communi genere non conueniant nec in vno genere comprehendantur: sed in specie analoga quia carent materia vt declarauit auer. secundo coeli. 49. nam vt inquit Auerro. 8. metha. comméto. 6. nomé generis significat materiam s͠m quod est in potentia id quod babet materiam: corpora ergo celestia cum genus nõ habeant dici non possunt genere differre.

¶ Remanet

¶ Remanet igitur perscrutari de eis quibus he due nature que sunt in corpore ce/
lesti differunt ab eis que sunt in corpore generabili & corruptibili.

¶ Presuppositis his que necessario sunt supponēda vt declarata in libris phīe arist. auer. limitat
intentionē suā vltimate inquēs sibi relinq pscrutationē de istis duabus naturis mā .s. & forma
corporū celestium: quo ad ea in quibus differunt a materia & forma corruptibilium: hoc .n.
fieri non posset nisi supponeretur celestia sicut mortalia componi ex materia & forma: ita tñ
componi vt diuersa specie sint, habentiaꝙ attributione ſm prius & posterius, nisi enim aliquā
conuenienriam saltem analogie haberent non possemus per aliquod medium declarare qua
liter naturæ iste diuersificentur.

¶ Principiū quidē igiť pscrutatiōis est in hoc qđ accepimus de istis rebus ab arist. [Hec littera habetur in texto arabico.]
qa opinio eius est opinio q̄ nulla uerior puenir ad nos de hoībus prioribus eo, neꝙ
minoris dubiratiōis & maioris certitudinis est: igiť opinio sua in hūana narura q̄ est
vltīa inter ea q̄ cōphēdit hō suo intellu in eoꝙ est hō sicut & alex. dicir: est ille sup
quo nitimur in sciētiis. Incipiā ergo cōmemorare opinionē eius de narura corpoꝝ q̄
sunt hīc & qd ponit de eo qđ sunt cōposita ex materia & forma, & qđ dixit de natu
ra materie & forme q̄ sunt in eis postea reuertar de eis ad cōposirionē nature similis
istis: in corpibus celestibus .s. in quo cōueniūt & ī quo diuersificanť, & dico ꝙ arist.
cū inuenit indiuidua existētia p se hec q̄ uocanť subæ transferri de vna disposirione
in aliā, inuenit hāc trāsmutationē duobus modis, aut transmutationē in dispositioni
bus extrinsecis a qditanbus substātiarū existentiū p se que nō facit illa indiuidua de
ferentia illas dispōnes trāsmutari in noīe: neꝙ in definitione sicut dispositiones que
dicunť q̄titates & qualitates & alia p̄dicamenta que appellanť accidentia aut trans/
mutationes in dispōnibus q̄ faciūt indiuidua deferētia ipsas transmutari noīe & defi
nitione que transmutatio dicitur generatio & corruptio.

¶ Supposuit Auerro. nonnulla necessaria antequam intentum aggrediatur, in presenti autē
parte propositum aggreditur & primo profitetur se in declarando proposito insequi velle ari
sto. ea ratione quam dicit. Secundo ostēdit naturam materie gene rabilium vt ea cognita: po
stea ostendat in quo materia corporum celestium ab ista differat quod ostendit ibi (cum igiť
fuerint declarata ab Aristo.) prima pars adhuc est in duas diuisa: nam in prima accipit mediū
& declarat: ex quo Aristo. cognouit primam materiam. Secundo ex tali medio eius naturam
explicat ibi (vnde natura huius subiecti recipientis formas substantiales.) Primo igiť ponit me
dium per quod Aristo. deuenit in cognitionem materie: & est ex transmutatione composito
rum vel in substantia vel in accidentibus, omnis enim transmutatio que reperitur in composi
tis sensibilibus vel est in substantia ipsorum vel in accidentibus que sunt disposiriones extrinse
ce a quiditate & substantia eorum, cognoscitur autem differentia alterius transmutationis ab
altera; nam ex quo forma substantialis est per quam indiuiduum habet quiditatem nomen &
vnitatem: cum inspexit indiuidua deferentia talem transmutationem ex qua in fine transmu
tationis amitterent & nomen & definitionem talem transmutationem appellauit substanria/
lem: eam vero ſm quā indiuidua subiecta deferentia tales disposiriones: non p derent nomen
ut definitionem simpliciter accidentalem: processit autem Aristo. in cognitionem principii
materialis ex compositis, tum quia sunt primū nobis manifesta: tum quia compositum solum
modo generatur: sunt primo quidem nobis manifesta quia magis sensata: & prio nostris sen/
sibus mediantibus eorum accidentibus occurriūt, ex quoꝝ compositoꝝ diuisione fiunt nobis
manifesta principia & elementa eoꝝ vt oñdit hic p auer. ꝓcessisse Aristo. diuidendo transmu
tationē compositoꝝ in substantialem & accidentalē & ex tali diuisiōe ꝓcedere ad notificatio
nem prime materie ex quo patet longe melius in ꝓhemio primi phi. per confusa Auer. expo/
suisse composita quā diuus Tho. magis vlia, processus .n. aristo. comprobat expositionē auer.
nō generať aūt nisi compositū vt declarať, & primo phi. auscultationis, & in .7. metha. nā cuꝫ
omnis transmutatio sit de contrario in contrarium & requiratur subiectum ꝙ euadat in alterū
ꝯtrariū, ꝯtrariū seu forma in subō acq̄sita est cōpositū gn̄atum, forma .n. in mā est cōpositum,
forma aūt p se gn̄ari nō pōt neꝙ subm. Oportet ergo vt compositū sit quod gn̄eť, ac quidem
primo & per se, quia primo & p se est terminus transmutationis: licet in rōne essendi cōpositū
habeat esse merito forme, ex compositorum igitur transmutatione medium aristo. assumpsit

ad notificandum principium materiale: tū quia sunt notiora, tū quia materia efficit ipsa composita & in ea conuertit. Sed dubitant expositores quia vī preter transmutationē in substantia aut in accidentibus dari aliā que neutra est istaꝝ: nā mixtio neqꝫ est gñatio substantie neqꝫ acquisitio accidentis: Ad qđ dicendū mixtionē esse medium inter transmutationē substantialē & accidentalē vt .n. miscibilium alteratoꝝ terminatio est in vna forma mixti substātiali dr̄ gñatio: vt vero habet terminū sibi intrinsecuꝫ qualitatū .s. in tali ꝓportione cōplexionem dr̄ alteratio, habet igitur duas rōnes ſm quas ꝑcise accepta pōt dici & generatio: vt terminat ad formā substantialem mixti: & alteratio vt terminat ad complexionem qualitatū. Si vero ista simul sumā tur & ꝑparatio & terminus totalis ꝑparationis sic est mediū ex alteratiōe & gñatione ꝯstitutū.

Dubitatio de mixtione.

Responsio.

Quum igit̄ cōsiderauit hos duos modos transmutationis inuenit in eis cōia & ꝓpria, cōmunia quidē sunt quinqꝫ que insunt transmutationi substantiali & accidentali: est .n. cōe his duabus habere vnum subiectum recipiens transmutationem.

Quia ex transmutatione manifestatur materie natura: iō vt natura trāsmutationis intelligat̄ eaqꝫ intellecta melius subā materie notificet̄ exponit in quibus ꝯueniat trāsmutatio accidētalis cū subāli & in qbus differat: ꝑtius aūt ponit in qbus ꝯueniāt q2 ꝑ que ꝯueniūt ea sunt cōiora & notiora, postea qūo differāt eas inuicē distincte segregādo, quinqꝫ aūt sunt in quibus ꝯueniūt que oīa ordine exponit primū est hr̄e vnū subiectū recipiēs transmutationē, qđ quidē tū sensu ipso tū rōne est manifestū: in quacūqꝫ .n. transmutatiōe siue subāli, siue accidentali apparet subiectum deferens transmutationem: rōne aūt quia motus est actus entis in potentia: nō potest igit̄ motus reperiri preter subiecta mobilia & vt phs inquit .8. phi. textu .4. absqꝫ motus definitione quilibet cōfitebit̄ motū non posse sine subiecto esse, quomodo .n. erit combustio sine re cōbustibili & alteratio sine re alterabili & motus localis sine mobili ꝯueniunt: igitur oēs trāsmutationes in hoc quod requirunt subiectum.

Amplius necessariū est nō esse precedere esse rei genitæ & corruptibilis & oīno inherere eius quod fit: non .n. fit nisi illud quod non est.

Secundū cōe omni transmutationi est vt non esse ꝑcedat esse: ne quis vero existimet illud non esse qđ ꝑcedit: esse simplr̄ non ens ex quo impossibile est gñationeꝫ fieri subiungit (& oīno inherere eius qđ fit) quia nō fit quicꝙ nisi ex opposito determinato: nam vt primo phi. ꝑ inductionem declarat̄ sicut qđlibet nō agit in qđlibet: ita ex quolibet non fit quodlibet sed sicut determinatū paritur a determinato ita determinatum ex opposito transmutatur determinato: tale aūt oppositū ex quo aliquid gñatur est priuatio eius qđ gñatur que vt primo phi. 77. declarat̄ eadē est subiecto qđ transmutat̄ in id qđ gñatur: priuatio vero vltra id qđ priuat cōnotat in subiecto potentiam ad oppositū, & iō dicitur inherere priuationis eius qđ fit .s. ꝑcedere: hoc est: necesse est inherentiam priuatiotus eius rei que fit ꝑcedere in subiecto: rō autē qua in omni transmutatiōe requirit̄ talis priuatio est: quia non fit nisi id qđ non est: motus .n. est actus imperfectus cū tendentia ad aliquid acquirendū: ꝓpter qđ aristo. ab alijs antiquis differt in rōne generationis: quia illoꝝ aliqui gñari idem qđ alterari existimabant aliqui gñationem segregationē, aliqui ꝯgregationē putabant, aristo. aūt & ex non ente simplr̄ nihil gñari vult: sed ex aliquo ente: & tū aliquid ab agente ꝑ gñationem acquiri .s. translationem eius qđ erat i potentia ad actum: priuatio .n. connotat potentiam: ideo subiunxit Auer.

Similiter autem inuenitur posse precedere esse in subiecto necessario: in utroqꝫ modo factionis: quod .n. est impossibile non fit.

Et est tertium in quo conueniunt transmutatio substantialis & accidētalis: in vtroqꝫ .n. mō factionis: potentia necessario requirit̄, quod .n. est impossibile non fit: potissimā assignauit rōnem auer. cur in omni transmutatione requiratur potentia: nam cū motus omnis sit ex termino ad terminū ordine quodam transmutatio, vt nomen ipsum indicat ꝑ arist. in .5. phi. textu 8. terminus aūt a quo est qui recedit & destruitur: terminus vero ad quē qui acquiritur, requiritur aliquid ꝑ qđ res & esse & nō esse possint: hoc aūt est potentia materie: ideo nisi talis potētia esset ne transmutatio quidē esse possit: sicut aūt omne qđ fit ex proprio contrario fit, ita habet in subiecto potentiā ꝓpriam que ipsum respicit: materia .n. vt dicitur .12. metha. 11. diuersatur ſm potentiam iuxta diuersitatem formarum & eas certo ordine respicit iuxta earum vniuersalitateꝫ & perfectionem, est .n. in potentia primo ad eas substātiales formas que imꝑfectione sibi maxime proxime sunt quibusqꝫ mediantibus in alias transmutatur, differt ēt potentia ꝑ quam respicit substantiales formas & per quā accidentales: simplr̄ .n. primoqꝫ substantiales respicit vt que eius sunt substantialis perfectio: secundario & ſm quid accidentales, vt que consequantur

Potentia materie.

quanẽ formas subales: vt dr̃ in prio de gñatione textu.24.est inqt hyle maxime subm qdem p/ priũ gñationis & corruptionis susceptibile: mõ aũt aliquo & in aliis trãsmutationibus, qm̃ oia susceptibilia subã, ꝯtrarietatũ aliquarũ: est aũt valde diuersa rõ istius ꝯuenientie a prima sicut di uersa est rõ subiecti a rõne potẽtie: subiecti.n.rõ est vt defert & manet idẽ sub transmutatiõe, po tentia autẽ opponiẽ quadã relatione ei qd recipit & io aduentu eius destruitur.

Amplius inuenitur necessario esse illud ex quo est factio rei: & ad quod est esse contraria & habere idem genus.

Siue auer. loquaẽ de ꝯtrarietate, aut vera, aut que est inter habitũ & priuationẽ: siue de esse ex quo fit res & est potẽtia illius rei & de actu ad qd terminaẽ mutatio verificaẽ ꝙ sunt in eodẽ, p̃dicamẽto: nã.10.metha.i vno quoq; gñe est vna pría ꝯtrarietas: & ꝯtraria sunt sub eodẽ gñe q̃ a se inuicẽ maxĩe distãt: silr̃ potentia & actus sunt eiusdẽ p̃dicamẽti: vt p3.9.&.12.metha.& p auer.5.phi.ꝯmẽto.9. Sed ẽ dubiũ si p illud ex quo ẽ factio intelligat ꝯtrariũ cũ nõ possit intelli gere nisi primã ꝯtrarietatẽ q̃ est inter habitũ & priuationẽ: alioqn nõ cõp̃benderet trãsmutatio in subã, quõ differet hec q̃rta ꝯueniẽtia a scda & a quinta ĩ qua dicit ꝙ ista ꝯtrarietas reduciẽ ad primã ꝯtrarietatẽ q̃ est inter habitũ & priuationẽ: nõ est.n.alia prior. Si vero p illud ex quo in telligat potentiã q̃ actui relatiue opponiẽ quõ a tertia ꝯueniẽtia. An si p illud ex quo intelligaẽ pría ꝯtrarietas adhuc dici põt differre q̃rtã ꝯuenientiã a scda, lz.o. sint re idẽ, tertia tñ ex hoc p̃/ cipue sumiẽ ꝙ nõ esse p̃cedit esse rei q̃ fit qa nõ fit nisi illud qd nõ est, alia vero annectunẽ vt de claret q̃le sit illud nõ esse: q̃rta aũt ex hoc p̃cipue sumiẽ ꝙ sint ꝯtraria & ĩ eodẽ gñe de quibus ni hil meminerat in scda: possum.n.scire ꝙ rei q̃ fit nõ esse p̃cedit esse & ignorare an esse rei q̃ fit & nõ esse ex quo fit sint ꝯtraria & in eodẽ gñe. Sed magis vrget quõ quarta differet a q̃nta: nõ põt.n.videri quõ pría ꝯtrarietas q̃ est inter habitũ & priuationẽ reducaẽ ad primã: Sed si consi derenẽ verba auer. hoc visu nõ est difficile, dixit.n.in quarta ꝙ illud ex quo & ad qd est esse rei sunt contraria: sed nõ dixit prío ꝯtraria sed ꝯtraria sunt p̃ut intelligiẽ esse ꝯtrariũ esse qd h3 res vt ex quo in respectu eius ad qd: licet illa ꝯtrarietas sit priuatiua: sed vt sic & sub tali rõne oõ cõsi deraẽ: sed hoc fit in seq̃nti ꝯuenientia: q̃uis ẽt nõ repugnet: vt ꝯtrarietas q̃ est in oĩ trãsmutatio ne siue accidentali: siue subali: siue simpliciũ: siue cõpositorũ: siue animatorũ: siue inanimatorũ reducaẽ ad rõnem forme & priuationis q̃ sunt duo principia cõia oium gñabilium vt declaraẽ in primo phi. Si vero intelligamus eẽ ex quo potentiã & ad qd actum rei, differet quarta a ter/ tia qa in tertia nõ fit mentio ꝙ sint opposita nec ꝙ sint in eodẽ gñe. Sed auer. potius intellexit esse ex quo & ad quod esse contraria ꝯtrarietate que est inter habitum & priuationem. Dubitatio. Solutio.

Et ꝙ illa contrarietas reducitur ad primã contrarietatem. s. non esse & formam.

Quidã nõ distingunt hãc quintã cõitatem a quarta & dicunt solũmodo esse quatuor in qui bus ꝯueniunt oẽs trãsmutatiões & lr̃am esse corruptam: qa dicit supra cõia sunt quinq; cũ dẽat dicere quatuor: quintã.n.& quartã esse vnã & eandẽ. Sed mihi vr̃ esse auer. sermo sanior q̃ isti existiment: neq;.n. satis est esse ꝯtrarios terminos inter quos ois est transmutatio: nisi talis con trarietas reducaẽ ad primã: attendendũ est.n.auer. nunc loqui de illis trãsmutationibus in qui bus gñabilia & corruptibilia ꝯueniunt, nam loquiẽ de ea transmutatione ex qua Arist. deuenit in cognitionem materie. Cum igitur tales transmutationes in vna communi materia conue/ niant que materia subiectum est tam substantialis quam accidentalis transmutationis licet s̃m prius & posterius, in his aũt que se hñt s3 prius & posterius oportet vt poster. ad prius reducaẽ & ꝙ illud prius sit causa posterioris: cumq; ois transmutatio sit inter contraria: prima aũt con traria sint habitus & priuatio: igiẽ oportet vt alia ꝯtraria ad hanc primã cõtrarietatẽ reducanẽ: que cã ꝯtrarietatis est in omni motu: nã sicut se habet potentia ad potentiã ita priuatio ad pri/ uationẽ, priuatio.n. vltra priuationẽ quã primo significat cõnotat in subiecto p̃prio potentiaʒ ad alteruʒ contrariũ: potentia aũt que est materie in transmutatione subali est p̃prie & simplr̃, aliarũ vero transmutationũ s̃m quid & secũdarie, igiẽ & priuatio que est terminus a quo trans/ mutationis subalis erit simplr̃: aliarũ vero transmutationũ s̃m qd, sicut igiẽ potẽtia s̃m qd ĩ istis corruptibilibus reduciẽ ad potentiã simplr̃, nisi.n.esset subiectũ gñationis nõ esset subiectũ alte rationis nec aliorũ motuum: sic priuatio s̃m quid debet reduci ad priuationem simpliciter: & similiter forma ad formam, & ideo omnium generabilium principia sunt materia forma & priuatio, trãsmutatio ergo tã in substãtia q̃ in accidentibus p̃ducit in cognitionẽ mãe prime. Sed ꝯtra auer. aliqs dubitabit: qa p̃ter cõia noĩata omni trãsmutationi sunt & alia. s. hr̃e motorẽ esse endelechiam: motus.n. per talem actum imperfectum definitur: ĩmo ille actus est in quo Aristo. p̃ ceteris phis gloriaẽ: inest ẽt oĩ motui vt declaraẽ.6.phi. ꝙ fit in tp̃e: preterea gñatio & Dubitatio.

Responsio gñationem & corruptionem cũ aliis motibus essentialiter cõuenire.

corruptio non ꝯuenit essentialr̃ cum aliis motibus neq̃ vniuoce, neq̃ analogice vt clare ipse auer. declarat in. 5. phi. ꝯmento. 7. quõ igitur hic dicit esse ista cõia oibus istis transmutationibus, talia. n. cõia videnť esse essentialia. Dicamus primo negari nõ posse gñationem & corruptionem ꝯuenire essentialr̃ cũ aliis motibus: tũ pp ea q̃ hic ab auer. declaranť tũ pp ea que dñr ab aristo. in. 3. & 5. phi. accipit. n. in. 3. phi. vt ꝯcessum ab oibus motũ esse in quatuor p̃dicamẽtis suba q̃titate & qualitate: & vbi: & hec quatuor singula diuidit in sua opposita: tot. n. inquit sunt spẽs motus quot oppositoꝝ in istis p̃dicamentis: vt ipse selecta motus definitione exẽplificat: nã & gñatio est actus gñabilis: sicut alteratio actus alterabilis, cũ aũt istis quatuor p̃dicamẽtis nihil sit cõe vniuocũ dicit auer. ibi & rhe. definitionẽ illã esse multiplicẽ sed analogam m̃: que aũt analoganť: s̃m diuersam rõnem attributionis analoganť, primũ aũt analogatũ: qa duplici rõne motus ꝯsiderari põt duplex assignari põt: possumus. n. motũ considerare sub ratiõe qua est ꝯtinuus & sic motus localis est primus: aut sub rõne qua actus impfectus tendens ad cõplementũ & pfectionem & sic primũ erit gñatio: quia potentia & actus & priuatio principlr̃ in isto motu reperiunť: & s̃z hunc modũ locutus est auer. in. 8. phi. 47. dicens, dicamus igitur ꝙ consideratio prioris & posterioris in hoc loco est sicut consideratio prioritatis & posterioritatis in p̃dicamentis in q̃bus est motus: suba. n. quia est prior nãlr̃ ceteris p̃dicamentis ipsa cũ auferť auferunť alia p̃dicamenta: & cũ fuerit non sequiť vt sint alia p̃dicamenta s̃m ꝙ substantia est prior eis: & si sequiť vt sint in substantia ex na mãe & p̃cipue na q̃titatis: manifestũ est qa via ad esse substantie est prior via ad esse alioꝝ p̃dicamentoꝝ, & intelligo p viã motũ gñationis vnius cuiuslibet p̃dicamentorũ: s̃m igiť hunc modum dixit Aristo. ꝙ motus generationis precedit alios motus: non solum igitur s̃m hunc modum definitio motus data in. 3. phi. cõuenit generationi imo primo ꝯuenit: si vero ꝯsidereť motus sub rõne ꝓpria motus & vt famose hoies motũ vulgo rebus attribuunt, illud solũ moueri dr̃ qđ est in actu manens: idẽ de principio vsq̃ ad finem: & sic gñatio nõ est motus quia qđ gñatur non est: & hoc modo accipiẽdo motũ negat auer. 5. phi. motũ analogice dici de gñatione & aliis motibus nõ, ꝙ motus ĩ aliis predicamentis nullo modo ꝯueniant cũ motu in suba alioquin male aristo. in textu. 7. diuideret transmutationẽ in eã que est de subiecto in nõ subiectũ & eã que est de subiecto in subiectuz male ẽt diceret textu. 6. transmutationẽ q̃ nõ est p accidens hr̃e extrema determinata s. aut cõtraria, aut media: aut cõtradictoria. Sed quia si adhuc motus ꝓprie dictus cõpareť ad motum cõiter definitũ in. 3. in illa endelechia. i. actu impfecto nõ eodem modo participať illa definitio a contentis sub ipsa, nã alio modo verificať in substantia alio modo in aliis p̃dicamentis in q̃bus ꝓprie motus repitur, substantia. n. nõ recipit magis & minus, item gñatio est inter cõtradictoria inter que nõ cadit mediũ: motus autẽ ꝓprie repitur in his que hñt mediuz vt dr̃ textu cõmenti. 5. in. 5. phi. & ideo inquit cõmentator in. 5. phi. 21. pfectio accepta in definitione motus que est tanq̃ gñs non inuenitur in transmutatione que est in generatione. s. quoniam in ea non est perfectio diminuta de genere eius ad quod est motus. s. a genere perfectionis cõplete & causa in hoc est q̃m forma est indiuisibilis & quia generatio est de non esse: idem habet in 6. phi. 46. & non est inquit transmutatio sequens transmutationẽ: q̃a non diuiditur in magis & minus: quia non intelligitur homo esse magis q̃ homo neq̃ equus esse magis q̃ equus: sicut intelligiť albedo esse magis q̃ albedo: & ideo gñatio & corruptio nõ sunt motus neq̃ existunt per se sed sequuntur motum: actus igitur ille incompletus non eodem modo verificať in gñatione quomodo in motibus proprie dictis: & rõ est quia illi alii motus habẽt subiectum in actu & ideo actus ille incompletus potest habere in subiecto successionem secundum magis & minus quod verificari non potest in generatione cuius subiectum est in pura potentia. Sed tñ nõ negat auer. quin suo modo sibi cõpetat definitio illa & ꝙ in gñatione nõ possit subiectum suo modo esse sub actu imperfecto cũ potentia ad ulteriorẽ actum pfectum: nã cũ forme materiales sint oẽs diuisibiles, & vt dr̃ primo phi. 62. gñatio fiat p ptem post partem: quando alicuius compositi prima minima pars fuerit acq̃sita: non erit pp hoc gñatio pfecta q̃a est in vlteriori tendentia ad actũ completum, certum. n. est ꝙ non pfecte animal generatum est si cor solum sit generatum: nec reliquaꝝ ptiuz gñatio negari potest quin sit generatio: alia enim post primum dicuntur connasci aut adnasci vt. 5. meth. ca. de natura, alio modo repitur actus incompletus in generatione merito materie proxime in qua dicitur esse forma medio modo inter purã potentiã & actum completũ, sic. n. imperfectum appellat p̃hs in. 3. phi. textu. 15. impfectũ inquit quod possibile cuius est actus ꝙ si negauerimus generationem motum esse vt definitur motus tertio phisi. quia in instanti fiat: aut quia non recipiat forma substantialis magis & minus cogemur etiam negare motum localem quia non habet illum actum imperfectũ secũdũ

magis & minus. Similiter augumentationem: tum quia non recipit magis & minus: tum quia fit in instanti: imo & alteratio primi minimi omnis fit in instanti: nec motus requirit tempus vt dicatur omnis motus esse in tempore nisi vt motus consideratus sub ratione quantitatis continue vt declaratur ab Auerro. in. 6. phi. commento. 15. & 59. nec tempus est mensura motus per se nisi vt motus est in predicamento passionis iuxta doctrinam Auerro. in quarto phisi. 120. nihil igitur nobis obstat quin generatio cadet per se in definitione motus data in tertio phi. Ex quibus etiam partim responderi potest prime dubitationi cur auerro. mentionē non fecerit de tempore quod cōmune sit omni transmutationi: cum tamen hoc esse commune in. 6. phi. declaretur. Responsio est quia licet tempus motui conueniat vt continuus extrinsecum, tamen est vt consideratur motus sub ratione transmutationis ad actum completum, tacuit etiam motorem: tum quia extrinsecus: tum quia nihil confert ad indagādum naturā materie, vel si confert reducitur ad tertiam conuenientiam scilicet quod subiectum cuiusq; transmutationis est in potentia, nam vt dicitur. 8. phi. cōmento quarto. Sicut nihil de nouo fit nisi subiectum sit in potentia, ita neq; vllum agens de nouo operatus nisi sit in potentia: licet autē nō posuerit cōmune esse omni motui illum actum imperfectum: ideo id fecit vel quia modo valde diuerso in omnibus motibus reperitur: vel quia actus iste completus est medius inter puram potentiam & actum & vltimum motus: igitur cū posuerit extremos terminos motus dedit intelligere medium: vel quod melius dici potest ea Auer. cōmunia transmutationum solū recensuit ex quibus in notitiam materie deuenitur: hec aūt sunt contraria inter que est trāsmutatio, nam transmutatio contrariorum inuicem maxime cogit vt dicamus corpora composita ex materia & forma.

¶ Differunt aūt in hoc, qm̄ inuenit transmutationem indiuiduorū in suis substātiis cogere subiectum non esse ens in actu & nō hr̄e formā qua substantiat: si. n. hēret formā nullā aliā reciperet nisi illa destructa, vnum. n. subiectum habere plusquam unam formam est impossibile. Et si esset substantia simpliciter existens in actu, tunc esset impassibile & non receptiuum, quod enim est in actu non recipit aliquod quod sit in actu secundum quod sit in actu.

¶ Posita transmutationis sub alis & accidētalis ꝯuenientia ponit dr̄iam q̄ attendit solūmodo ex parte subiecti: nā subm̄ trāsmutatiōis accidētalis est ens in actu idē de principio vsq; ad finē, trāsmutatiōis aūt subalis subm̄ neq; est ens in actu, neq; h̄z formā q̄ subet: cōpit aūt hoc Aristo. vt videre ꝯtingit ab ipso in pn̄o de gn̄atione. 23 & 24. tū sensu, tū rōne, videmus. n. eodē manente sub ꝯ mutationē in eo fieri aliqn̄ ad maiorē q̄titatē aliqn̄ mutari ī loco, qn̄q; aūt in passione aliqua variationē fieri: aliqn̄ aūt ne dū in passionibus & extrinsecis a suba subiecti mutationē fieri. Sed in ipsiusmet subiecti suba: qn̄ aliqd subm̄ ſm se totū in aliqd totū ita transmutat: vt nihil primi subiecti p se remaneat in tali trāsmutatione: vt si in aerē aqua trāsmutet: conueniēter aūt dr̄iam sūpsit auer. p̄cipue a subo nō a ꝯtrarietate terminoꝝ: neq; a potētia: licet & in his differāt, nā potētia q̄ respicit terminū accidentalē est ſm qd, que aūt subalem simplr, similr in cōtrarietate terminoꝝ, nā in gn̄atione termini sunt simplr ſm habitū & priuationē cōtrarii: in aliis motibus nō ꝯtrariant priuatiōe simplr: ratio est quia dr̄ia ex pte subiecti sumpta cā est aliarum dr̄iarū: subm̄. n. in actu substātiali ꝯstitutū: solūmn̄ remanet in potētia ſm qd: ſm quā ēt solummodo respicere pōt ꝯtraria nō simplr: & ppea ph̄s in. 5. phi. distinguēs gn̄ationem ab aliis mutibus dr̄iam sumpsit ex hoc ꝙ motus est de subiecto in subiectū: hmōi. n. solūmō moueri dicimus q̄ sunt: & sensu eadē esse demonstrari pn̄t: que aūt gn̄ant moueri nō dicimus: qa qd̄ gn̄at nō est: alia ēt cā est cū hoc qd̄ dictū est quare auer. potissime differentiam trāsmutationum ex subo sūpsit: quia hoc est ꝙ p transmutationē ipe inuenire intendit nām. s. mãe: que maxime ex transmutatione sub ali nobis innotescit: nō ab re aūt dixit (non esse ens in actu & nō hr̄e formā qua substantiat) vt oi actu iotenderet rō sua priuare mām: aliqd. n. esse in actu ꝯtingit duobus modis. vno modo quia ipsum sit actus simplex qn̄o intelligētie actus sunt: alio mō quia cōpositū est & hēt actū p aliud. s. p formā, pbat aūt mām nullo mō esse in actu, & quia ſm se cū sit simplex nō est actus: & quia nō hēt actū ppriū ab alio. s. a forma: & dixit (si. n. haberet formam nullam aliaꝫ reciperet nisi illa destructa) vtrunq; quod proposuit probat, & primo ꝙ materia nō habeat actum proprium per aliquam formam: nam cum forma in materia constituat compositū sine subm̄ impossibile est subiectū vnū hr̄e plusq̄ vnā formā aliogn vel dis ꝯstitueret vel vnū subm̄ inq̄ū vnū hēt plura esse qd̄ est ipossibile: hoc aūt de necessitate i mā ptia eueniret si aliq̄ formā subalem insepabilem hēret, hac. n. manēte vel aliā subalem reciperet vel nullam,

Si nullam auferetur igitur transmutatio in substãtiis, & per consequens remanebit ea sola quæ est in accidentibus, si vero p̃ria manente aliã recipiet: igit̃ plures forme sub̃ales ĩ eodem erunt cõposito: qđ o᷑sum est dare nõ posse, ergo cũ deẗ transmutatio in sub̃a & due forme se simul in eodẽ subiecto nõ cõpatiant̃: seq̃t vt ĩ posterioris fore aduẽtu p̃ria corrũpat̃: ergo ꝓpriã nullã hẽbit q̃ sibi sit coeterna, destruxit aũt auer. eã p̃tem ĩ qua maior erat difficultas. s. ꝙ in eodẽ cõposito non possint stare due forme sub̃ales, nã clarũ erat transmutationẽ sub̃alem negari non

Questio [an] ĩ vno subiecto possit esse solũ mõ vnica forma.

posse, ꝓpõ aũt dicẽs vnã formã h̃re nisi vnũ subiectũ est ĩpossibile. Ad q̃ tanq̃ ad manifestũ impossibile deduxit auer. nõ paruã iter auerroice doctrinæ sectatores recipit dubitationẽ: nã apud eos q dicũt formã sub̃alem corporeitatis esse coeternã materie nõ bene recipit̃: cũ p̃ter primã corporeitatis formã gñicam simul aliã specificã realr̃ a p̃ria distinctã recipi ꝯcedant: nec minori defectu ĩpediunt̃ q tali gñica forma negata ꝯcedũt iuxta auer. sub̃ales elementoꝝ formas remanere in mixto, sequit̃. n. in eodẽ subiecto esse plusq̃ vnã formã, par quoq; est difficultas vbi

Responsio prima.

iuxta auer. ꝯcedamus aĩam formã esse additã cõplexioni qđ Auer. ꝯcedit ĩ. 7. metha. ꝯmento 31. & 3. de aĩa in cõmento. 5. Sed primi hoc sese mõ tuent̃ nõ inconuenire ĩ eodẽ subiecto duas formas sub̃iales poni quaꝝ altera gñica sit: altera aũt specifica maxĩe q; vbi prima q̃ magis cõis est ad secũdã ordinet̃, sic. n. se h̃et forma corporeitatis ad alias specificas formas ad q̃s sicut ad

Impugnatio.

actũ vltĩo p̃fectũ ordinat̃, Sed hoc mõ dicere est destruere in h̃ loco intẽtionẽ auer. & arist. in p̃rio phi. Auer. n. ex trãsmutatiõe sub̃iali infra ꝯcludit materie naturã esse naturã potentie pure & nullã h̃re formã ꝓpriã ex quo oẽs recipit, ex dicto aũt istoꝝ neutrũ sequit̃ & materia. n. in aliquo actu erit p formã ꝓpriã: neq; oẽs recipiet formas, seq̃t ẽt rõnes phi in p̃rio phi. ex transmutatiõe sũptas nõ deducere in cognitionẽ materie p̃ie simplr̃, sed solũmõ corpis, q̃a ista forma

Quid subiectum.

nunq̃ transmutat̃. Qui vero ꝯcedũt elementoꝝ formas remanere ĩ mixto, & aĩam esse additã cõplexioni nõ egent rõnibus q̃bus se tueant̃ excusentq;: & Auer. a ꝯtradictiõe defendant, ita vt cũ arist. dictis ꝯstare faciant, vt aũt ꝓpositio auer. melius intelligat̃, itelligendũ est qđ p̃ipatetici

Quis intellectus propositionis auer. impossibile est in vno sub̃o esse plus vna for̃a substantiali.

& maxime arist. & auer. subiectũ intelligant & q̃ rõnem h̃eat forma ad ip̃m subiectũ, appellant aũt subiectũ materiam actuatã forma sub̃iali, hoc aũt est indiuiduũ siue cõpositũ substãtiale, ex quo arist. in p̃rio de gñatione. 23. distinguit alterationẽ a gñatione, q̃m inq̃t aliud est subiectũ & aliud passio q̃ de subiecto innata est dici: & est transmutatio vtriusq; hoꝝ: alteratio q̃dem est q̃n manente subiecto sensibili ente transmutat̃ in eius passionibus: aut ꝯtrariis entibus aut mediis, q̃n aũt totũ transmutat̃ nõ manente aliquo sensibili vt subiecto eodẽ: sed quasi ex toto semine sanguis, aut ex aqua aer, aut ex aere oĩ aqua gñatio iam hoc tale, huius aũt corruptio: q̃nto ẽt phi. textu. 7. distinxit motũ ꝓprie dictũ a gñatione & corruptione ex transmutatione de subiecto in subiectũ, aut ex non subiecto ad subiectũ appellans subiectũ indiuiduũ q̃cunq; sensu demonstrabile siue sit subiectũ simplr̃ vt compositũ substantiale siue s̃m qđ vt cõpositũ accidentale: vnde the. voco subiectũ inquit id qđ affirmatiõe ostendit̃ affirmationẽ vt album: vt nigrũ: vt feruidũ: vt glaciale: postremo q̃cquid euidens est atq; ipsa re ꝯstat, idẽ nobis clarius ostendit the. in primo phi. in digressione q̃ facit de materia, mã. n. ꝓprie respectu eius rei dr̃ ad quã est in potẽtia: subiectũ vero forme quã actu possidet: quapp ex Boethi s̃nia inquit materia qualitatibus informata nõ amplius materia remanet: nã s̃m se informis est & speciebus oĩbus caret. Sed adhibitis q̃litatibus materia abit in subiectis, quippe ꝙ cũ forma & termino sit & forme subiiciat̃ & termĩo: est igit̃ subiectũ materia a forma terminata ex quo p3 materiã a forma habere vt sit subiectũ: & ab eadẽ h̃et vt sit sensibilis, & hoc est qđ voluit p̃hs in. 12. metha. textu 14. nã quecunq; inquit sunt tactu materia & subiectũ, vnde auer. in ꝯmento & s̃m hoc erit intẽtio eius qđ dixit est hoc s̃m qđ vr̃. i. & est illa cuius esse non est nisi s̃m qđ sentit̃. i. pp illud quo fit sensibilis & hoc est forma, materia. n. non est sensibilis p se, sed p aliud. i. per formã & nõ h3 esse nisi quia sentit̃ per aliud nõ p se, est. n. ens per illud qđ sentit̃: non solũ aũt p formã h̃et materia vt sit subiectũ & sensibilitatẽ: Sed esse talis subiecti & vnitas est per ipsam formã vt in s̃cdo de aĩa dr̃ & in. 7. metha. cã est quia vt dr̃. 8. metha. 15. ea que vere vnũ sunt & non vt aceruus, neq; vnitatem habẽt p aliquod mediũ vt per clauũ, aut p collam, talia vnum sunt quia forma est actus & complemẽtũ & perfectio materie, & ideo ẽt rõ que explicat quid importet̃ per nomen significans talia subiecta vna est pp vltimã formam: vt dr̃. 7. metha. vltima. n. dr̃ia oĩum superioꝝ est actualr̃ ꝯtinens perfectionem. Si igit̃ vnus actus vnica est potẽtia & vnius potẽtiæ vnicus actus ĩpossibile est & vnũ subiectũ esse plusq̃ vnius forme & vnã formã esse plusq̃ vnius subiecti, quia igit̃ ab vltima forma oẽm h̃et actũ ipsum subiectũ ĩpossibile est vt dicat̃ p aliq̃ formã esse corpus q̃a p eã ẽt dicatur talis nature corpus vt igneũ aut terreum, nam. 7. metha. 43. genus non est preter eas que gñis species: igitur forma substãtialis corporis nõ est alia realiter

a forma ignis, forme autem elementorum si remanent in mixto nō remanent vt subiectum: nam elementa in mixto non habent idem esse quod habebant quando erant subiecta per se: tunc.n.erant vel subiectum ignis vel aque: at in mixtione transeunt: ꝓprio esse relicto in esse forme mixti, vt carnis aut plante: remanent autem in generatione per accidens, non vt subiectum, quia forma mixti esset accidens elemento: Sed quia materia ex qua generatur mixtum simbola est & congenea: ideo tales forme non destruuntur secundum essentie potētialitatē: sed secūdū tale esse interminatū tanquā dispositiones relinquūtur: nō.n.ex ipsis vt actu sunt fit vnum subiectū cū forma mixti, sed ex materia & forma mixti vnū fit per se, ex illis vero per accidens, quia accidunt materie que trāsit in subiectū alterius forme: causa accidētalitatis est quia materia simbola est forme nouiter introducēde: & ideo nō omnino destruuntur. sed solummodo aliud esse recipiūt & ex cōsequēti efficiunt alterius subiectū: vt clarius determinauimus in questione de quantitatibus interminatis, eodem modo dicitur de anima, licet sit addita cōplexioni, nō enim dicitur addita quia extranea sed quia habet virtutem & perfectionē in corpore supra vires cōplexionis: Et tamē ex ea cum corpe fit vnū: sicut ex aliis formis cū materia q̄ sunt actus & vera pfectio materie: nō per aliquod medium, vt dicitur textu vltimo.viii.metha. (& si esset substāna simpl'r existēs actu tūc esset impossibile & nō receptiuū) cū probauit materiā nō habere actū per formā: ostēdit in presenti parte ꝙ ipsa non sit actus per se quia seq̄ret q̄d esset impossibilis vel impotētialis vt ita loquar, cōsequentiam probat quia quod est in actu nō recipit aliquid quod est in actu secundum ꝙ est in actu: causa quidē omnis contingentie & potētialitatis est materia per potētiā quā habet ad omnē formā mediāte trāsmutatione. ex eo aūt ꝙ simplex est si esset in actu esset actus simplex nullo modo habēs potētiam: & ita nullo modo haberet potētiā vt in aliquā formā transmutaretur. Dicere autē eā esse in actu entitatiuo & in potētia subiectiua ad formā ridiculū veris videtur peripateticis. nā cū simplicissima sit & vltima in quā omnia corruptibilia resoluātur: Sicut ex ipsa fiūt: nō potest vlla cōpositione esse cōposita: nec in se vllā distinctionē habere: quia distinctio omnis p̄supponit naturas distinguibiles, natura aūt materie neq̄ ē natura generis nec natura spēi in quibus distinctio fundari possit: sed est simplex potentia ad omnē formā: Preterea phi nō posuūt cōpositionē in aliqua re in quā nō deueniāt ex aliquo signo aut ratione: deueniētes antē in cognitionē materie per transmutationē inuenerunt eā omni carere actu & esse simplicem: alioqui sicut ex trāsmutatione cōtrariorū inuicē cognouerūt corpora cōponi ex materia & forma: ita oportebat eos etiam cognoscere p aliquod signū aut rationē materiā esse cōpositā ex actu entitatiuo & potētia subiectiua: recte igitur Auer. Si esset substātia simpliciter existens actu: quia si secūdū seipsam esset actus cū sit simplex esset simpliciter in actu: ex quo sequitur vt omnino eēt priuata potētia: & per cōsequēs nō receptiua: quod.n.est in actu non recipit aliquid quod est in actu secundū ꝙ est in actu: ex potētia quidē & actu optime fit vnū quia vt dicit̄.8.metha. illud idē quod prius erat in potētia p̄cise trāsit in actū & nō per aliquod mediū intrinsecū: sed solū requirit agēs trāsferrens de potētia ad actū nō largiēdo multitudinē sed pfectionē: si vero materia sit actus & forma que recipi debet sit actus qūo vnum euadent: agēs quidem ea vnire nō poterit: quia subiectum non est passiuū ex eo ꝙ non est potēnale: erunt igitur vnum ligatione vel quadam cōpositione: ex quo materia non transfertur s̄m se totam in substātiam forme quam recipit: At vero si materia omni potentia careat, neq̄ cum forma vnum ligatinne aut compositione facere poterit. Sed aliquis dicet materia que est in actu recipit formas q̄ sunt in potentia: neq̄ hoc dici potest: quia forma est actus & est in subiecto ente in potentia a quo & ipsa habet vt dicatur in potentia: subiectum vero vt per ipsam dicatur in actu & hoc est compositū. Preter dicta autem ex propositione Auer. aliud notificatur scilicet nullam substātiam abstractam posse aliquid de nouo recipe p̄ter sui substātiā, sunt.n.in actu simplici & ideo recte meo iudicio opinant̄ qui ad mentem auerro. negant species intelligibiles in intellectu possibili de nouo recipi vt qualitates quedā spirituales quibus mediantibus formas sensibiles intelligat: nā vt est theophrasti snīa themistiq̄ & alexādri intellectus abstractus nihil de nouo in se pōt recipe: potentia aūt q̄ ei attribuit̄ vel merito nō est, vel īpropne potentia dicit̄ vt.s. pfectus est rōnibus rerū superiorū: ītellectarū q̄ sunt sibi substātia, nō q2 aliq̄d extra se ītelligat aut de nouo quicquā recipiat. Quod nō est in mate. tract. entitatiuus. Non vari species intelligibiles.

¶ Vnde natura huius subiecti recipiētis substātiales formas: videlicet prime materie necesse est ut sit natura potētie.s. ꝙ potentia sit eius differentia substantialis.

¶ Ex premissis elicit̄ ꝯclusionē i hac pte principalr̄ intentā. s. subiectū gn̄abiliū & corruptibiliū q̄d est materia prima esse ens in pura potentia; quod quidem sit tale subiectum ex trāsmutatio-

ne apꝑet: ꝙ aũt eius substãtia sit potẽtia ex trãsmutatiõe substãtiali principalr̃ declaraꝛ, ex eo igitur ꝙ istud subiectũ est illud in quo succedit gñatio & corruptio oĩum formaꝝ substãtialiũ q̃s ipsum recipit, necesse est vt nã eius sit nã potẽtie, vnũ qdq; .n. recipit ẜm qd̃ est ĩ potẽtia, exponit aũt seipm̃ auer. q̃uo intelligat ꝙ istud subiectũ sit natura potẽtie & dicit .s. ꝙ potẽtia sit eius drĩa substantialis: nõ quidẽ qa materia hẽat drĩam substantialẽ: hẽret .n. ẽt gñs & sic esset cõposita & in actu exñs. Sed sicut q̃ vere sunt esse substãtiale qd̃ hñt ꝑ vltimã drĩam substantialẽ hñt & eoꝝ substãtia ꝑ illã drĩam cognoscit̃ sic potentia sese ꝓportionalr̃ ad materiã habet, qd̃ est esse substantiale materie eo mõ quo materia dr̃ substantia: nõ .n. est substantia sed ꝓpe substantiam vt dicitur primo phi. 79. & ideo ꝑ potentiã eius substantia cognoscitur.

¶ Et ideo nullam habet formã propriã & naturã existentẽ in actu: sed eius substantia est in posse: & ex hoc materia recipit omnes formas.

¶ Inuenta natura pͥme materie ꝑ eius substãtie naturã duo de ea oñdit: pͥo ꝙ nõ sit materia essentialr̃: deinde rõnẽ ꝑ idẽ assignat passionis q̃ ꝑpetuo materiã nõ derelinqt ibi (sed eius substantia est in posse) q̃tũ sit de pͥmo ex natura materie ita arguit cuius substãtia est in potentia pura id neq; est actus neq; habẽs actũ insepabilẽ: hec ꝓpositio est ĩmediata & oppositũ ꝑ̃dicati repugnat subiecto: materia pͥa est ens ĩ pura potẽtia vt declarauimus: ergo neq; est actus neq; hñs actũ. (Sed eius substãtia est in posse) si hoc ꝙ hic dr̃ intelligaꝛ vt ps istius ꝯsequentis .s. & iõ nullã hẽt formã &c. ꝙ sequaꝛ ex eo qd̃ dictũ est supra vnde natura huius subiecti tanq̃ ex añcedẽte idẽ erit antecedẽs & ꝯñs, ꝯcludet .n. ex natura subiecti qd̃ est in potẽtia ꝙ sit in potentia: sed si hic ꝑ posse intelligamus potentiã quã habet materia ad formã tanq̃ ad terminũ relationis & qd̃ posse est tanq̃ passio materie differẽs a potẽtia q̃ est sicut essentia materie optime illatio sequeꝛ: ex natura .n. subiecti inferet de ipso subiecto ꝓpriã passionẽ. Et iõ dixit sed eius substantia est in posse: & nõ dixit sed eius substãtia est posse: sed in posse .i. ꝯsistit & ꝯseruaꝛ in essendo semper sub potẽtia ad aliquã formã qd̃ melius sequẽtia verba declarãt: cũ dixit (& ex hoc materia recipit oẽs formas) nã ex quo materia eterna est & eius passio & quasi opatio qua eius substantia ꝯseruaꝛ est potẽtia ad oẽm formã ex hoc materia recipit oẽs formas: nã si oẽs nõ recipet aliqua esset ad quã nõ hẽret potẽtiã: & qua nũq̃ priuareꝛ: & ita potẽtia nõ eẽt vl̃is passio materie: nõ mireꝛ aũt aliqs ĩ ꝓcessu auer. quasi circulo vtaꝛ: cũ supius ex trãsmutatiõe substãtiali oñderit materiã neq; esse actũ neq; hñtem actũ: & iõ eius naturã esse naturã potẽtie: hic aũt ecõuerso ꝓcedat oñdens ꝙ neq; sit actus neq; hñs actũ ex eo ꝙ est ens pura potẽtia, primus .n. ꝓcessus fuit a signo hic aũt secũdus est cãe tãtum in quo ex quia est nature materie comperto: ostenditur propter quid neq; est actus neq; habens actum.

¶ Sed posse quo substantiaꝛ hoc subiectũ: differt ẽt a nã subiecti ꝙ substãtiaꝛ ꝑ hoc posse ĩ hoc: ꝙ posse dr̃ respectu forme: hoc aũt subiectũ est vnũ entiũ exñtiũ ꝑ se: & elementũ unũ eternũ existentiũ per se quoꝝ substantia est in potentia.

¶ Quia dictũ est supius ꝙ natura materie prime est natura potẽtie & ꝙ potẽtia est eius drĩa substantialis, postea dictũ est ꝙ eius substãtia est in posse & ex hoc recipe oẽs formas: iõ auer. ĩ pñti pte ponit drĩam inter substantiã materie simplr̃: & posse ipsius qd̃ est tanq̃ passio vel sicut eius opatio: dicẽs differre posse quo substantiaꝛ subiectũ ab ipso subiecto nõ posse qd̃ est passio materie: differt a potẽtia q̃ est essẽtia & natura materie in hoc ꝙ istud posse qd̃ est passio vel opatio est relatiuũ nã hẽt respectũ ad formã tanq̃ ad terminũ relatiõis: & multiplicatñ ẽ tale posse iuxta multiplicationẽ terminoꝝ: at ipsum cuius substãtia est potẽtia est subiectũ: qd̃ ꝯuenit minime potẽtie q̃ est passio: nã ea qa dicit respectũ: iõ sub tali rõne nõ recipit, deinde id qd̃ est subiectũ istius potẽtie q̃ dicit respectũ est vnũ entiũ existentiũ ꝑ se nõ qa ipsum ꝑ se existat. Sed est subiectũ substãtiaꝝ q̃ ꝑ se existũt, differt tertio quia materia q̃ essentialr̃ est potẽtia est elementũ eternũ reꝝ ꝑ se exñtiũ: quoꝝ .i. quaꝝ reꝝ substãtia est ĩ posse .i. q̃ hñt substantiã suã admixtã potẽtie & eductã de potẽtia ĩ actũ euiusmodi sunt cõposita nãlia genita: est aũt materia elementũ primũ quia pͥo ex ea res fiũt: & illis inest: & ĩ illã vltĩo resoluunꝛ & ꝑ suã potentiã essentialẽ materia est eterna: vt ĩ fine primi phi. declaraꝛ, ꝑ talẽ .n. primã potentiã res & fiũt & corrũpunꝛ & iõ illa manet semp: at potẽtia q̃ est respectus, neq; est elementũ, neq; est eterna, differũt ergo in q̃tuor, pͥo quia pͥa potẽtia est substãtia: scd̃a q̃ est passio est relatio, secũdo quia pͥa est elemẽtũ substantiaꝝ corruptibiliũ: secũda aũt nõ: tertio quia pͥa est eterna: secũda aũt est corruptibilis: q̃rto quia pͥa est vna, secũda aũt respectu indiuiduoꝝ infinite multiplicata, vt aũt sñia

De duplici materie potẽtia.

Auer. clarius itelligaꝛ (est .n. locus iste valde difficilis) duo sunt declarãda, pͥo dari potentiã q̃ nõ sit relatio & sit de substãtia materie: scd̃o dari potentiã q̃ sit relatio & se hẽat ad materiam si

cut opatio:& qūo he potētie hñt idētitatē & diuersitatē:prio igit dico necesse esse dari potentiā q nō est relatio:& est substātia materie,nā certū est vt passim p libros phie appet substantiā & alia pdicamenta diuidi p actū & potentiā:potentia aūt est eiusdē pdicamenti cuius est actus igit potētia qua diuidit pdicamentū substāne nō est relatio sm esse ꝫ sm dici.i.sꝫ modū referēdi:vere aūt relatiua sunt sm esse q postea declarabo qūo differūt.si igit pdicamenta sunt impmixa & qd est vnius pdicamenti principiū nō pōt esse alterius,potentia q est in pdicamento substāne principiū nō poterit esse in pdicamento relatiōis,ondo aūt q talis potentia sit substātialis materie duplici cā:prio quia ita se habet talis potentia ad materiā qūo res ex ea gñantur, nihil.n.aliud est ma q vle subiectū oīum q gñant:si.n.aliud esset mā q id ex quo oia gñant nō igit res ex mā fierēt & sic ex gñatione nō possemus iferre esse māe,p potētiā aūt mā est receptiua oīum gñabiliū sese:igit ita hēt potentia ad materiā qūo ex potentia res gñant.Sed res gñantur essentialr ex ente i potētia,ergo potentia est essentialis respectu materie:arist..n.in primo phy.solués rōnem antiquoꝝ pp quā negabāt gñationē:cū ondisset fieri & ex ente & ex non ente p accidēs volens ondere fieri ēt ex ente p se:distinguit qm eadē ꝯtingit dicere sm potentiā & sm actū:res aūt fiūt p se ex ente in potētia pp cuius distinctiōis ignorantiā iquit antiquos negauisse gñationē:hec.n.nā potentie visa q nihil aliud est q materia oēm ipsoꝝ soluit ignorantiā,ex distictiōe.n.potentie & actus iquit appere hāc naturā.s.materiā vñ auer.i ꝯmēto illo.78. in fine iquit si tāles cōphēdissent essentiā istius nature.s.materie tūc auferret cē qd ignorarūt i gñatione: & hoc signat ipm inuenire hāc cām & scire eā principalr,quā distinctionem cū arist.12.metha.textu.8.repeteret vt declararet naturā materie q est tertiū pter ꝯtraria: Auer. in pnn.ꝯmenti iquit,vult declarare cuiusmodi esse sit esse materie & pponit huic q ens diuidit in potētia & actu i oibus pdicamentis:& i fine ꝯmenti sic iquit:facit igit hi rememorationem de eo qd declaratū est illic q gñabile non gñat ex ente accidentalr:sed ēt essentialr.s.ex ente i potenna &c.q vide.Scda rō est qa potentia repit i oibus pdicamentis accidentiū,& i oibus q sūt i pdicamento substāne ꝫ vt dr i.12.metha.25.textu & ꝯmento sm prius & posterius : qn aūt aliquid ita se hꝫ q i pluribus diuersimode est pticipatum & sm prius & posterius: oꝫ ut illud tale in aliquo repiat qd sit tale essentialr:sed potentia est hmōi,& iō oꝫ vt potentia q est i aliis pdicamentis reducat ad eā q est i substātia,hmōi aūt est materia pria:igit mā pria est essentialr potentia,q rōnem posuit auer.i.12.metha.25.vbi i ꝯmenti initio inquit cū declarauit q possibile est dicere cās pdicamentoꝝ esse easdem pportionalr vult declarare q substantia aliquo mō est cā oium.materia.n.q est i substantia est materia oium pdicamentoꝝ & cā eorū . Alio mō accipit potentia put respicit terminū ab agente pducendū siue i actū educendū:& ista est relatio & destruit i aduentu forme:ea aūt q supra ondimus remanet & est ps cōpositi quia in eā resoluit & suā formā:& hec est illa q auer.pmo phi.70.ꝯmēto attribuit materie cū iquit hēe esse mediū iter nō esse simplr & esse in actu,certū aūt est tale esse potentiale esse,negat aūt ibidem auer.a materia potentiā q est relatio:tū quia materia destrueret i aduentu forme:& esset i pdicamento ad aliquid nō i pdicamento substātie,negat ergo a materia eā potentiā q destruit i aduentu forme:& q est i pdicamto ad aliqd:ea vero potētia q nos damus materie neq est i pdicamēto relationis,neq destruit i forme aduentu:sed licet talis potentia q respicit formā vt terminū relationis ꝯtinue corrūpat & alia semp & alia fit,se tñ ad materiam habet sicut operatio,ex eo.n.q materie essentia est in potentia:ideo ad eam tanq ppria opatio sequitur continua gñatio & corruptio,vnde auer.primo coeli.20.si nō esset generatio & corruptio non staret opatio istius virtutis.s.potentie,opatio.n.istius potentie q est ex ea q est abscisio ex acumine gladii est gñatio & corruptio.Si ergo ista potentia esset sine gñatione & corruptiōe ꝯtingeret vt aliquod ens esset sine actione pp q fuit ens quod est impossibile.Est aūt difficile distinguere secūdā potentiā a prima,ex eo q potentia q est relatio radicē & fundamentū hēt in pria potentia:& sicut potentia alia & alia est semp iuxta aliū & aliō terminū:sic alia & alia vr prima potentia q est materia iuxta aliud & aliud esse qd hēt a forma:sed tñ differūt quia potētia q est relatio respicit formā vt terminū ab agente pducendū qui terminus ex eo q relatiuus oppositionē aliq hēt ad potentiā:nā relatio est oppō:at potentie prie materie nō respicit formā tanq oppositū imo vt cōplemtū & pfectionē:& iō dr esse ad aliquid sm dici & nō sm esse:deinde ꝫ materia aliud & aliud esse habeat iuxta aliā & aliā formā:sm tñ potentiam est eadem numero & priuatiue,sed de his difusius in questione de materia scripsimus.

¶ Et iō ē difficile itelligere uel imagiari illud nisi i cōpatiōe ad alteꝝ sic dic Arist.

¶ Ex dcis ifert vnū & est ex eo q potētia q est respcūs ē veluti opatio māe ppetua & iseparabilis.

difficile est istud subiectū primū qđ est elementū rerū gñabiliū itelligere aut imaginari nisi in cōpatione ad alterū vt dixit aristo. ꝑrio phi. 69. dixit aūt difficile nō impossibile qa materia sub quodā sibi ꝓprio cōceptu ꝑcipi pōt sine illo respectu ad formā, licet difficile sit itelligere eā vt materia nisi sub respectu ad formā qđ vt facilius ꝑcipiaꝛ verba themistii i primo phi. subscribā
Verba them. quū de materia inquit duo nomina predicari soleant subiectum. s. & materia nomen materie magis accedere videtur ad eā naturā quā ipsa per se obtinet subiectum contra potius ad eam considerationem ſm quam refert ad alia vtrunqꝫ tamen nomen ex his vocibus est que referū tur ad aliud: nam & materia dicitur esse alicuius materia & subiectum alicui subiectum: sed cū ꝑ materia alicuius capitur, tunc cū potentia priuationeqꝫ id est: dicit. n. materia eatū rerū esse que facte aut orte nondū sunt: quū vero accipit pro subiecto: tunc cū priuatione non est, nihil enim ꝓhibet materiam alicui forme subiectā esse, illius autē qui pōt esse materia cuius contine di potestatē amisit q̄propter æs eatenus dū sine forma vlla est recte dixeris materiā statue po steaquā vero iam est formatū, iam in apolline aut in mercurio factum fusumqꝫ nō materiā am plius recte sed subiectum appellaueris: dixit aūt intelligere vel imaginari vt maiorē ostendant difficultatem: intellectio. n. ꝑsupponit imaginationem & facilius est imaginari quā itelligere.
An materia ꝓpria possit notia cognosci. Sed ambigunt omnes expositores: quō possibile est materiā ab intellectu ꝓpria notiōe cognosci: quodcunqꝫ. n. ab intellectu comprehenditur ſm aliquam rationē terminat intellectum sicut sub aliqua ratione mouet, materia autem nullam habet rationem quia neqꝫ est actus neqꝫ habens actum. Ad hoc dico materiam propriā habere in intellectu sui notionē licet impossibile sit eam, aut acquiri aut esse sine forma: difficile primo quidē est eius essentiam sequestrare ab illo respectu sub quo continue esse eius est perpetua operatio sicut etiā est generatio & corruptio. Sed tamen dico materie illam primā potentiā que sibi est propria essentia ſm se comprehendi posse nō quia materia habeat aliquē actum aut rationem aliquam essentialem ꝑ quā intelligatur: quia nihil horum habet.
Platonis verba in thimeo. Sed quia transmutatur ex omni forma in omnem formā cognoscimus eā esse potentiam oīum formaꝝ: & vt plato in thimeo dixit inuisibilē spēm quandam & informē sinū que quidē comprehendi ꝑ se nullo pacto pōt. Sed quātum ex supra dictis naturam eius attingere licet, sic vtiqꝫ recte possumus dicere ignem quidem partem eius ignitam videri, humefactam vero partē acquā: terram quoqꝫ aereqꝫ similiter quatenus ipsoꝝ simulacra suscipit, licet aūt nullam rationē in se habeat per quam cōprehendatur hec sibi est ꝓpria notio: vt inquantū est potentia omnes forme apprehendaꝛ: & nō habere propriū actum aut rationē, aut ꝓpriam essentiam hec sibi essentia ꝓpria est: sicut igitur propria tenebre cōprehensio est inquantū lucis est priuatio: sic materiæ inquantū omni forma est priuata. & in potētia est oēs forme, alioquin valde absurdum & fatuū videtur dare itellectionē ꝓpriam materiæ quam nō intelligas nec vnquam sit intellecta aut dare actum quē sibi inesse ostendere nō possis: aut terminū cū infinita sit & extra omnem rationem: ad hoc respiciens plotinus eius essen
Plotinus. tiam vocat alterū quia esse ſm se non habet & Aristo. primo phi. eā dicit intelligi sicut informe qđ est in potentia ad formam in ordine siue analogia ad ipsam formā: dico igitur & audacter dico quia id aristo. & plato volūt etiam illam primā materie potentiam que est materiæ essentia eo modo quo habet essentiam non posse sine forma intelligi: quia nihil aliud est illa potentia quam omnium formarum potentia, quæ tamen potentia est substantia: quia est substantie que est forma: aut compositum vt arist. expresse in primo phi. dixit. 69. textu.

¶ Et quando inuenit substantitiales formas diuidi secundum diuisionē huius subiecti: diuisio autem non est huic subiecto nisi inquantū habet quātitatē: sciuit ꝙ primū eoꝝ que existūt, in hoc sunt tres dimensiones que sunt corpus.

¶ Cum declarauit naturam materie esse naturam potentie ex receptione formarum substātialium: in presenti parte intendit declarare primum accidens cōmune qđ inest ipsi materiæ
Dubitatio. & per quod omnes forme materiales conueniunt vt sint corpales. Sed quispiam dubitabit Auer. prius debuisse determinare de priuatione & de potentia que est respectus & se habet sicut passio respectu materie. Dicendum ista non esse realiter a materia distincta: priuatio. n. ma
Responsio. tene idem est ꝙ materia sed sola differt ratione: potentia etiam respectiua merito fundamēti idētificatur realiter materie: sed diuersificatur solūmodo merito terminoꝝ, quoꝝ etiam merito multiplicaꝛ: at q̄titates interminate realiter a mā distinguunꝛ: ideo de eis auer. determinate primo incipit post materiam tanquā de accidente maxime communi oībus generabilibus quod primo inest materie: diuiditur aūt pñs pars in duas: quia primo declarat quō se habent he dimensiones ad materiam: secundo declarat qualiter sunt causa generationis & corruptionis

compositorum

compositoꝝ ibi(& quia illa forma.f.dimensionis,nõ terminata)prima adhuc io duas,ná prio
ostendit rõnem qua aristo.eas primo in materia posuit. Secũdo quedá ostendit que sequunt
res generabiles,put sunt in materia mediantibus his dimensionibus: quantũ sit pro prima ostẽ
dit primũ oium que recipiunt in materia sunt tres dimensiones que sunt corpus.f.longitudo:
latitudo: & ,pfunditas:ad qd probandũ duas assumit ,ppositiones, quaꝝ prima est ꝙ oẽs forme
sensibiles diuidunt ad diuisionem materie. Secunda est diuisio non põt inesse huic subiecto.f.
materie nisi per q̃titatem,ex quibus ita possumus argumentari:illud primo inest materie quo
mediante oẽs forme materiales habent vt in ea sint diuisibiles. Sed per tres dimensiones hñt
forme omnes materiales diuisionem in materia,ergo tres dimẽsiões primo insunt materie,
habet aũt rõ auer.efficaciá ex hoc:quia post receptioné formaꝝ substantialiũ io materia p trãs
mutationé,ex qua argumentari sumus naturá materie esse naturá potentie:primũ ꝙ maxime
cõe nobis occurrit de oibus que in materia gñant est eoꝝ diuisibilitas:ná sicut transmutatiões
oẽs circa corpa sunt ita forme oẽs transmutabiles corpales sunt,& ,ppea primũ & maxime cõe
genus reꝝ naturaliũ est corpus & de natura scia fore plurima circa corpora & magnitudines:
quapp the.primi phi.ca.3.idem inquit appello res corporeas & naturales,quia igit primũ qd
post transmutationé formarũ in materia nobis occurrit est tales formas esse diuisibiles qd ex
eoꝝ & genetatione & esse apparet:ideo dixit(& qñ inuenit)quod ita legendũ est vt cõtinue
tur ei qd supradictũ est(qñ inuenit transmutationé indiuiduoꝝ in suis substanõis noo esse ens
in actu & nõ habere formá qua substantiat : & qñ inuenit substantiales formas diuidi &c.)que
cunqꝫ.n.inter medio dicta sunt id qd supra dictum est declarant,& sic manifestat post substan
tiam materie que est poteotia per quá recipit formas:siue per quá in illas trásit quid sit primũ
in ea dispositiuũ quo mediante eas recipiat,stat.n.prius substantialit fieri voñ ex materia & for
ma substantiali:& tñ primũ quo ad originé & dispositionem in ea receptũ esse q̃titatem: quia
forma nõ recipit in quantitate vt subiecto:sed recipit io materia diuisibiliter per quantitatem:
& prior est vnio forme ad materiam in substantia quá in diuisibilitate, Valde aũt docte Auer. Substãtiales formas diuidi per diuisiones sui subiecti.
dixit substantiales formãs diuidi ſm diuisionem huius subiecti,qd quidé diuisibiles forme sint
ex mõ gñationis eoꝝ apparet quia gñant p partem post partem in magnitudine,ex quo arist.
in.6.phi.sumpsit fundamentũ ad ,pbandum motus diuisibilitatem in infinitũ , vt de oi motu
declarat in textu & ꝯmeoto.59.imo in.3.coeli ,pbauit aristo.ꝯtiouũ nõ componi ex iodiuisibi-
libus ex diuisibilitate formaꝝ,in.8.aũt phi.,p fundamento accipit omnem formá materialem
esse diuisibilem ad diuisionem subiecti,& oõ esse taotam virtutem in parte sicut io toto vt cõ
cludat motũ eternũ esse a virtute nullo mõ existente in magnitudine:ꝙ aũt hoc habeant me-
rito materie declarat ab Aristo.3.phi.in ca.de infinito,vbi ostendit infinitatem ,puenire a ma
teria & diuisibilitaté:finitatem vero & indiuisibilitatem a forma:& iõ in textu & ꝯmeoto.72.
aristo.& Auer.dicũt subiectũ infinitatis non esse materiam abstractam a forma:,sed subiectũ p
se istius priuationis esse corpus ꝯtinuum sensibile compositũ ex materia & forma ſm quod est
materiatũ nõ secũdum qd est formatũ:pp quod docte Auer.dixit subales formas diuidi ſm di
uisioné istius subiecti,ꝙ aũt diuisio huic subiecto noo insit oisi inquantũ habet q̃titatem maoi-
festum est quia diuidi infinitum vel infinitum sunt passiones:quanti ,ppea í primo phi.15.textu
inquit,infinitam aũt substantiam aut qualitatem,aut passionem esse nõ ꝯtingit nisi ſm accidẽs
si simul & alique q̃titates sunt:infiniti .o. rõ congruit q̃titati,sed nõ substantie neqꝫ qualitati, di
uisibilitas aũt in infinitũ est merito continui:qd est q̃tum,quantũ.n.5.metha.textu.18. diffinit
quod est diuisibile in ea que insunt,& primo phi.ꝯtra antiquos accipit oia esse non posse vnũ
ꝯtinuum,quia cũ rõ continui sit diuisibile in potentia plura sunt que sunt. Sed p̃dictis nõ obstá Quaestio an materia sit diuisibilis p quãtitatem.
tibus obloquutores inuenit Auer.,ppositio ex Aristo:veraciter sumpta.f.diuisio noo inest huic
subiecto nisi inquantũ habet q̃titatem,dicunt.n.aliqui etiam seclusa quantitate portionem ma
terie que est in me:diuisam esse a portiõe materie que est in puliee,item intellectum diuidi in
agentem & potenõalem non tamen per q̃titatem:similit geous in dñas. Nos autem dicimus
omnem diuisionem esse merito quantitatis si sumat respectu ,ppri subiecti qd est corpus sensi
bile compositum ex materia & forma vt materiatum sicut supra diximus ex snia Auer.quem- Solutio.
modũ.n.ipse infra declarabit:diuisio materie siue in indiuidua,siue in diuersas formas:aut ſm
magis & minus.i.,pportionalit & analogice nõ põt esse nisi mediáte q̃titate: diuisio ergo gñis
in dñas realiter non potest esse nisi mediante quantitate,sed intellectus põt vnum considera-
re non considerando aliud quia abstrahentium non est mendarium:& ideo põt diuidere vná
gñicam naturá in plures species:que tamen re ipsa esse non posset nisi p quanõtatem: multitu
do aũt & ordo abstractoꝝ alterius est rationis:quia non est subiectum ibi idem,iõ nec diuisio,

propterea phs in .12. metha. 37. textu. dixit, intelligibilis altera coelementatio ſm ſe & huius est substantia prima: & huius que simplr & ſm actū: est actum vnū & simplr non idem: vnū .n. metrū significat, simplex aūt qualiter habens ipsum &c. Sed licet talis diuisionis principiū non sit quātitas: non tñ talis multitudo a nobis percipi pōt, nisi in ordine ad aliquā quantitatem vt ad numerū & magnitudinē corporꝫ celestium. Non conuenit aūt dictis peripateticoꝫ: nec imaginabile est quomodo materia oī forma exuta possit esse diuisa ab alia: eodem modo se hñte, quia materia sine omni forma nihil est vel sicut vacuū: vt dicit tertio coeli. 29. & primo de generatione: quantitas igitur materie causa est non solum vt habeat partem extra partem, sed ēt oīs diuisibilitatis: & ideo recte auer. diuisio aūt non est huic subiecto nisi inquātum habet q̃titatē.

¶ Et cū inuenit in eis dimensionibus cōicari formas oēs quaꝫ quelibet hēt quātitatē terminatā ꝓpriā: sciuit dimensiones terminatas vltimo actu nō posse esse nisi postquā forma substātialis est in eo sicut est dispositio de aliis accidentibus in actu.

¶ Quatuor per ordinē declarat in quoꝫ cognitionem deuenit phs postq̃ sciuit dimensiones interminatas primitus fundari in materia prima: quoꝫ primum est istas dimensiones vltimū terminum in actu hr̄e a propria forma: hoc aūt sic inuentum est: nam cū omnes forme in quātitate ꝑ diuisionē cōmunicent: differant aūt inuicē in proprio termino singule: & in quātitate limitate: differentia aūt hec non pōt esse per materiam aut quantitatem: imo per ista oēs in diuisibilitate conueniunt: relinquit ergo vt per formā differat vt sensu apparet ꝙ quelibet forma habet ꝓpriam q̃titatem: ergo vltimus & certus q̃titatis terminus qui alicui cōposito debet non pōt in eo reperiri nisi postquā forma substantialis in ipso fuerit pfecte: sicut etiam in aliis accidentibus verificaꝛ que complete in aliquo non reperiunꝛ nisi post complementū forme: nam cum in nullo composito plures actus substantiales reperiri possint necesse est quecūq; in ipso in actu reperiunꝛ vt insequanꝛ primū actum: primus aūt actus substantialis cōpositi est forma, ergo quecūq; accidentia in composito reperiunꝛ in actu: forme actū sequunꝛ: conuenienti aūt ordine bis que supradixit, subiunxit composita habere terminū propriū merito forme, primo quidem .n. ex transmutatione substantialium formaꝫ inuicē natura materie comperit esse potentiam per quā fit vnū subiectū substantiale: deinde ex diuisibilitate quā habent forme substantiales in materia inuenit eas conuenire in quantitate: sicut igitur primum ꝑ quod in generatione conueniunt sunt dimensiones interminate merito materie: ita primū accidēs quod primo occurrit in quod differunt erūt quantitates terminate que sequunꝛ completā forme in materia vnionem: & ideo debito ordine dixit: & cum inuenit in eis dimēsionibus .s. per quas forme substantiales habent diuisionem in materia cōmunicari formas omnes: recte aūt (communicari) passiue protulit: quia illud habent passiue forme materiales inquantū sunt materiales .d.d. (quarum quelibet habet quantitatem terminatam ꝓpriam) quarum .s. dimensionum quelibet forma habet quantitatē ꝓpriam. Sic .n. simul conuenientiam & differentiam formarum in dimensionibus ostendit: sicut .n. genus non est preter species, nec differentia ꝑter gnͣs: nam fissio pedis quedam est pedalitas: sic dimensiones terminate sunt dimensionū interminataꝫ, nec habent esse dimensiones interminate preter terminatas: participant ergo dimensionibus interminatis singule forme ꝑ singulam propriam dimensionem terminatā, & iō (sciuit dimensiones terminatas vltimo actu non posse esse) non dixit simplr nō posse esse: sed nō posse esse vltimo actu: nam ſm esse potentiale quod est interminatum necesse est vt ꝑcedant si forma in subiecto diuisibili recipi debet: sed actu vltimo nō possunt esse in subiecto nisi postquā forma substātialis est in eo vltimo .s. actu, verbum autem postq̃ dicit nō ordinem tpis sed perfectionis & nature: prius .n. natura forma materiā perficit q̃ perfecta sint accidentia: & prius natura fit vnū ex forma & subiecto quā ex subiecto & quantitate: quod ēt in aliis accidentibus verificatur, accidentiū .n. que subiecto alicui insunt, quedā precedunt inductionē forme disponentia subiectum ad illam: quedā in subiecto sequuntur formā: & eoꝫ que in subiecto formā sequunꝛ quedam effectiue a forma in subiecto ꝓueniunt, quedā simul cū forma a generāte in subiecto introducunꝛ: in oibus vero manifestum est ꝙ in subiecto esse ꝑfectū habere non possunt: nisi post forme perfectam in eo introductionem: nam que precedunt disponentia subiectum ad formam ante forme complementū sunt interminata, terminum aūt recipiunt iuxta forme exigentiam vt caliditas respectu ignis generandi & complexio aut compositio respectu mixti inanimati vel animati, accidentia autem que a generante in subiecto simul cum forma inducunꝛ manifestius est ꝙ esse pfectum in subiecto non habent nisi introducta forma vt esse sursum aut deorsum respectu grauiū & leuiū: hoc .n. accidens adeo ꝓpinquū est substantie elementi ꝑ

modiculam

modiculam forme elementi a materia eleuationem vt generans generando formam gñet
etiam in elemento tantūdē vt sit superius aut inferius vt declaratur in.8.phi.ɔmento.4.& pro
pterea esse sursum aut deorsum dicitur esse terminus generationis simul cum elemento. Et qa
nihil generat seipsum aut id quod intimum est essentie: propterea esse sursum aut deorsum p
se non potest ab elemento esse, passiones autem & accidentia quorū efectiua causa est forma
in subiecto vt motus localis anima manifestum est talia accidentia vltimo subiectis aduenire
post perfectionem forme in subiecto quemadmodum & abstrahere respectu itellectus nostri: Dubitatio quomodo quelibet forma hꝫ propriam quātitatem.
Sed dubium est in dicto auer. ꝙ quelibet forma habet quantitatem terminatam propriam,
quomodo istud sit, multa.n.mixta inanimata equalis sunt inuicem quantitatis multe etiā plā
te multaqꝫ animalia: vt inductione facile cognosci hoc possit verum esse. An vt mea quidem
fert sententia dicendum est quantitatē ita quam proxime accedere vnioni forme in materia Solutio.
vt sicut quelibet forma proprium in suo subiecto actum habet: ita & quātitatem & terminum
que quantitatis & termini proprietas ex cōmensuratione attendi non debet, sic.n.multa non
solum speciei & proximi generis in quantitate conuenirent, sed etiam remoti generis: verum
proprius quantitatis terminus iuxta actum forme in materia est attendendus, quelibet .n. for/
ma iuxta propriū actū propriam diuisibilitatem in materia habet: cuius signum est ꝙ licet que
libet forma materialis sit diuisibilis ad diuisionem subiecti: non tamen iuxta quātitatem in ma
iori magnitudine maior est virtus: imo aliquando maior virtus in minori quātitate reperit,
non solū in his que diuerse sunt speciei, sed etiam in eiusdem speciei indiuiduis: imo in indiui
duo eodem: anima.n.in corde primo ſm omnes viget potentias: in reliquis aūt organis aut
membris per attributionē ad cor, ex quo fit vt licet anima omnis diuisibilis sit non tamen eo
dem modo diuidatur: sicut.n.diuerso animæ actu materie vniuntur ita diuersa diuisibilitate,
que diuersitas diuisibilitatis forme in materia varie esse potest, vel ex diuersa mixtione: siue dē
sitate & raritate: siue diuersa compositione: siue organizatione, aut partiū inuicē proportione
& deniqꝫ omnibus modis quibus materia proximum subiectum eficitur cuiusqꝫ forme tot mo
dis singula queqꝫ forma in illa materia habet quantitatem propriam terminatam: quod etiam
ex operatione potest ostendi, forme.n sicut diuersantur in operatione quā singule queqꝫ pro
priam habent: ita in quantitate quod est talis operationis instrumentū aptissimum: verum est
ꝙ vt forme magis accedunt nature materie, aut magis exerte a materia sunt, sic magis aut mi/
nus elaboratā aut efigiatam organizatam ve q̄titatem in materia hōt: pp qđ elementoꝝ forme
videntur in materia solū diuersitatem quantitatis recipere iuxta maiorem aut minorem extēsio
nem, forme aūt inanimatoꝝ iuxta mixtionē rari & densi: animalia aūt iuxta diuersam organi
zationem. Sic igitur quelibet forma habet propriā in materia quantitatē: sicuti actum & opa/
tionē: & ita cuiusqꝫ forme sunt minima propria iuxta quantitatem forme: hoc modo acceptā
cui sententie attestatur auer. in.6.phi.91.

¶ Innuerit etiam ꝙ subiecta oīum accidentium sunt indiuidua subē que sunt in actu
de quibus declaratū fuit ab eo esse cōposita ex formis & subiecto ꝙ est in potentia.

¶ Declarat ſm quod comperit Aristo. post dimensiones interminatas & est ꝙ substātia oīuꝫ
accidentium sunt indiuidua substantie, hoc autē clare sequit ex his que dicta sunt in parte supe
riori, ex quo.n.quantitates terminate: & alia accidentia non sunt in suo vltimo actu nisi postq̄
forma est in subiecto: forma aūt in subiecto est compositum quod est indiuiduum substantie,
ergo subiecta omnium accidentium sunt indiuidua substantie: quod ēt argumento a maiori
potest confirmari, nam si quantitates terminate que immediate sequunt vnionem forme in
materia supponunt indiuiduū substantie, quanto magis reliqua accidentia que mediante quā
titate in indiuiduis recipiuntur, declarans aūt qūo se habeant indiuidua substantie respectu ac/
cidentium in eo quod sunt subiecta eoꝝ dicit ista indiuidua que sunt in actu ad differentiā sub
iecti forme substantialis quod est ens in pura potentia, ac ne quis existimet talia indiuidua esse
in actu puro, aut dubitet qualia indiuidua intelligat, dicit se ea intelligere de quibus declaratū
fuit ab aristo. in primo phi. auscultationis ex transmutatione contrarioꝝ inuicem esse compo
sita ex forma & subiecto quod est in potentia: & sic compositū est subiectum accidentium in
eo qđ est in potentia ſm quid, neqꝫ.n.materia pōt esse subiectum: quia ista accidentia sunt in
actu & terminata: neqꝫ forma sola: quia quod est in actu non recipit: ergo cōpositū est in quo
recipiuntur merito materie ꝑ qͣ est in potentia non simplr quia iam habet formam propriaꝫ,
ergo ſm quid que potentia ſm quid repitur & relinquitur in subiecto iuxta rōnem forme: po/
terat autē alio modo ꝓbari accidentia fundari in composito quia accidens de subiecto dicitur

& est aliquid alteruз preter id quod est:accidentia.n.non sunt entia nisi quia entis:veꝝ auer.
ea tangit hic media sicut Aristo. via naturali & ex notionibus quo ad nos ista competit & ideo
vtitur verbo inuenit.

¶ Et accepit etiam signum ex hoc quod hoc subiectum recipit accidentia contin-
gentia in eo ꝙ non est simplex:qm̄ si esset simplex actu non posset recipere acciden-
tia,pati enim contrarium est ipsi actui.

¶ Declarat tertium quod ordine quodā sequit̃ id qđ imediate expositū fuit:& est ꝙ ex eo qđ
indiuiduū substantie recipit accidentia ꝯtingentia in eo quod non est simplex:qm̄ si esset sim
plex & in actu non posset recipere,pati enim est contrarium actui cōsecutio hec est ab effectu
supra causam opposito modo quā supra intulerit:nam parte superiori argumentatus est ꝓce-
dens ab ipsa causa supra efectum:cum dixit substātia omnium accidentium esse indiuidua sub-
stantie:quia talia accidentia non recipiuntur in subiecto nisi postq̄ forma substātialis est in eo:
hec inquā causa est ꝙ sunt indiuidua composita,nam forma in subiecto constituit indiuiduuз
compositum,nunc econtra argumentat̃ probans eo qd recipiunt accidentia esse composi-
ta.Et ideo dixit(& accepit ēt signum)& est ex hoc ꝙ hoc subiectum.s.indiuiduū substantie re-
cipit accidentia contingentia in eo qd non est simplex:& ostendit ꝯsecutionē &.d.(qm̄ si eēt
simplex actu)addidit aūt actu quia materia licet simplex sit tamen recipit quia est ens in poten
tia(nō posset recipere accidentia)dico accidentia:quia non solum terminata sed multo mi-
nus interminata cuius rōnē assignat dicēs(pati.n.ꝯtrariū ē ipsi actui):nā qd patit̃ ab agente ali
quo in eo qđ patit̃ priuatū est,& in potētia est ad formā,a q̄ patit̃. Sicut aūt ipossibile est aliqđ
calidū actu esse & fm idē priuatū calido:ita magis impossibile est vt quod est actu recipiat fm
quod est in actu,possibile quidem est alterum contrariorum dici alterum recipere merito sub
iecti medii. Sed actus & potentia ita opposita sunt vt medium non habeant.Et ideo si quid est
in actu puro nihil recipiet:ꝓpea vult Auer.12.metha.25.substantias abstractas nullius accidētis
receptiuas esse,idem the.alex.theophrastus de humano intellectu afferunt:non autē nos con-
turbent corpora celestia:que licet recipiunt:accidētia tamen simplicia sunt & in actu puro,cū
enim Auer.dixit supra suba omnium accidentium sunt indiuidua substantie: patuit ex nostra
expositione ipsum loqui de accidentibus corruptibilium,ea.n.sunt que declarauit phs cōpo-
ni ex materia & forma per transmutationem formaꝝ substantialium inuicem & ex receptiōe
accidentium,quia primo de generatione si non esset subiectum generationis nō esset etiam
subiectum alterationis,est.n.idem subiectum:ratione diuersum:deinde corpora celestia non
Dubium. sunt actus simplices:quia essent abstracta sicut intellectus. Sed habent materiā mobilem & mul
tas conditiones materie:quomodo autem receptiua sint accidentiū infra declarabit. Sed ꝓter
dicta aliquis dubitabit in nostra expositione, quia Auer.videtur circulum cōmittere probādo
Responsio. ꝙ accidentia fundantur in composito ex eo quod non adueniunt ipsi ante aduentum forme,
& post dum probat talia indiuidua esse composita quia recipiunt accidentia. Sed omnino cir
cularis demonstratio non est negata:& aliud est ad quod per hoc signum deducit auer.quam
illud ex quo hoc signū intulit,ꝓbauit quidem accidentia oīa fundari in composito ex materia
& forma:qa vt terminata non adueniūt mãe nisi post formā:forma aūt in materia est cōposi-
tū:hic aūt ꝓbat talia suba esse cōposita ex eo ꝙ recipiunt et vnūqdqз recipit ꝓut est in potētia:
si ergo essent simplicia quia non sunt vt materia prima,nam ea nō recipit accidētia termina-
ta neqз vt forma qa qd est in actu puro nō recipit: ergo vt cōposita sicut supra declarauimus.

¶ Et quia inuenit omnes formas communicari in dimensionibus non terminatis:
sciuit quod prima materia nunquam denudatur a dimensionibus non terminatis:qa
si denudaretur tunc corpus esset ex non corpore,& dimensio ex non dimensione.Et
tunc forme corporales essent contrarie & succedentes sibi in hoc subiecto: sicut est
dispositio de formis substantialibus.

¶ Hoc est quartum quod declarat in ordine postq̄ inuenit quantitates interminatas primitus
fundari in materia prima:& est materiam primam nunquā denudari a dimensionibus nō ter-
minatis:videt̃ aūt ꝙ istud debuerat posuisse imediate post inuentionē quantitatū intermina-
tarum in materia primitus. Sermo.n.magis ꝯtinuus fuisset,si post inuentionem illaꝝ in mate
ria probasset immediate materiā nunquā spoliari ab illis,sed non ab re interposuit ea que de-
clarata sunt de quantitatibus terminatis,nam cū posuisset vnuз cōmune omnibus formis me-
rito materie quod est omnes diuidi ad diuisionem eius:quia istud non bene intelligi poterat,
nisi

nisi poneret aliud cōe qđ inest oī materie merito forme & est oēm formā hr̄e in subiecto propriā q̄titatē terminatā: nā hoc mō cōicant oēs forme in dimēsionibus, in hōdo singule ꝓpriā & terminatā, igit̄ anteq̄ ꝓbaret tales dimēsiones interminatas eternas esse in mā nōnulla interposuit de q̄titatibus terminatis: vt̄ melius nā interminataꝶ īnotesceret nobis: & postea reuersus est ad ipsas interminatas declarādo eas nūq̄ a mā separi: circa hoc aūt ita ꝓcedit: nā prīo ꝓpositā conclusionē ꝓbat postea per expimentū ꝯfirmat: demū ad alia accidētia simbola ampliat, q̄tū sit de prīa pte entimematice sic argumētat̄: ꝓponēdo istud añs: qa iuenit Aristo. oēs formas cōicari in dimēsionibus nō terminatis: deinde ponit ꝯñs sciuit ꝙ prima mā nunq̄ denudatur a dimensionibus non terminatis, ꝓbat illationē ibi: qa si denudaret̄, in qua ꝓbatione duo supponit: primum omnem transmutationem esse ex opposito in oppositum: secundum est quando aliquod subiectum ex opposito in oppositu3 transmutatur: quia vnum oppositum alterū non suscipit o3 cum vicissim transmutetur ex altero in alterum, vt quandoꝗ sub vno oppositoru3 quandoꝗ sub altero inueniatur, si igitur dimensiones interminate non sunt eterne sed in materia de nouo generabiles & corruptibiles ergo ex opposito per primum suppositum generabuntur: oppositum autem dimensionibus interminatis non potest esse aliquod corpus: quia sunt in potentia ad omnem terminum cuiusꝗ corporis: ergo generabuntur ex non corpore: ergo materia quandoꝗ erit corpus quandoꝗ non erit vt patet per secundū supposítu3 quod inductione in omni transmutatione formarū est clarum: corpus enim quod ex calido in frigidum transmutatur anteq̄ transmutetur in frigidum est calidū. Similiter subiectum qđ ex aqua in ignem transmutatur & econuerso, aliquādo est cum forma aque aliquādo cū forma ignis: cū igitur materia ex non corpore in corpus transmutetur eo mō quo ex vna forma uel substantiali vel accidentali in alteram: ergo forme corporales in materia ita succederent quomodo alie forme substantiales aut contrarie: itaꝗ non corpus succederet corpori: & corpus non corpori quod apertissimum est impossibile, nam materia nunquā potest reperiri sine corpore: & ideo dixit quia si denudaretur; tunc corpus esset ex non corpore: & dimensio ex non dimensione: & tunc forme corporales essent cōtrarie: quia. s. omnis transmutatio est ex contrario: & succedentes sibi in hoc subiecto sicut est disposino de formis substantialibus: nam altera adueniente altera corrūpitur: & subiectū quod prius sentiebatur & cōprehendebatur sub vna deprehenditur sub altera, que autē ab Auer. hic dicuntur, inuenta esse ab Aristo. elici possunt ex his que dixit in primo de generatione ca. de augumentatione, & .3. cœli. 29. & .54. vbi probat esse impossibile corpus generari simpliciter. Sed hec Auer. ratio valde infirma videtur: qua ꝓbat quātitates interminatas nunq̄ separari a materia, nam cōsimili arguendi forma potest ꝓbari: in rebus generabilibus dari vnum actum substantialem interminatū: qui erit prima forma in materia a qua nunq̄ materia separatur: omnes enim forme conueniunt in actualitate, ergo prima materia nunq̄ denudatur ab ista actualitate interminata: si enim denudaret̄: quia omnis transmutatio est inter opposita forma fieret ex nō forma & actus ex nō actu: & ita materia aliqñ sine omni actu reperiret̄, & tñ id quod sequit̄ est falsum: nam infra Auer. arguit contra Auicen. qui posuit talem formā cōem, quod etiā Aristo. negauit primo de generatione tex. 31. qm̄ inqt est materia & substantie corporee & corporis talis, corpus. n. cōe nullū, quod diffusius declarauimus in q̄onibus de materia in ꝓpria q̄one de tali forma, quapp rōni Auer. sic rñderi poterit: l3 oēs forme actu cōueniant & nunq̄ separet̄ materia ab aliquo actu non tñ sequitur qđ materie insit semp vnus numero actus interminatus: nam mediū ex quo istud cōsequens infert̄ nullum est. s. ꝙ cōpositum in actu ex nullo actu ꝑexistente & ex materia sepata ab omni actu generaret̄: nam materia nunq̄ separat̄ a forma aliqua substantiali & tñ semp noua generat̄: quia in primo in quo desinit antecedens incipit subseqūes. Sic etiā de q̄titatibus interminatis dici poterit: qđ quidā interlatinos clarissimi de facto dicūtur, cōueniunt certe oēs forme materiales in dimensionibus nō terminatis: & prima mā nunquā ab eis denudat̄: non tñ sequit̄ vna3 dari numero dimensionē interminatā a qua nunq̄ mā expoliet̄ ne corpus fiat ex non corpore & mā sit sine omni q̄titate. Semp. n. noua q̄titas generat̄ & l3 quātitati nihil sit contrariū: tñ & ipsa ad corruptionē forme cōsequenter corrūpitur: & desinente prima in eodē instanti: secūda inducitur. ¶ Sed valde diuersum est a ꝓposito dicere oēs formas in actu cōicari aut in aliqua cōi forma: v. g. corporeitatis, & cōicari in dimēsionibus nō terminatis. primo qdē nullus actus aut forma substātialis cōis existit in qua cōueniant & cōicent forme oēs at oēs forme materiales ꝑ diuisibilitatē cōicant in dimēsionibus nō terminatis: oīs. n. forma materialis alteri forme materiali cōuenit in diuisibilitate & corpore: deinde alterius forme actus alteri repugnat at diuisibilitas pro trina dimensione vniuscuiusꝗ forme nō repugnat nisi in proprio termino alteri forme:

Dubitatio circa rōnē auer. ꝯ¯ ... actur forma c. ipsa substantialis.

Solutio.

preterea si qs actus est substantialis cõis nihil iuuat receptioni forme in materia :nã materia re,
cipit vt est in potẽtia,nec quo ad diuisibilẽ receptionẽ ꝓdest,cũ talis actus sit indiuisibilis:ideo
Auer.a materia oĩnn quẽcũq; actũ substantialẽ negat:qa si aliquẽ actuȝ inseꝑabilẽ haberet mã
nullũ aliũ recipet:at trina dimensio interminata ꝓxima rõ est qua materia recipit oẽs formas
materiales.oẽs.n.sunt diuisibiles:& iõ tales interminate dimẽsiones sunt in potẽtia ad omneȝ
corporis terminũ:ideo impossibile est vt simpł gñenť:sicut materia impossibile est vt simpł
generet:nã si gñateť corpus fieret ex nõ corpore qđ est impossibile. Sic.n.materia stare posset
sine oĩ forma:probať sequella:nã ꝓximũ mediũ receptionis formarũ in materia sunt iste dimẽ
siones:non igiť altera dimẽsio in alterius generatione simpł corrũpit.sic.n.forma adueniret
materie indiuisibili & corpus fieret ex nõ corpe: sȝ corrũpitur quidẽ dimẽsio quo ad terminũ
in eo instãti tpis in quo prior forma p̃io nõ esse incipit & sequẽs primo accipit esse:sed intelli
giť eadẽ dimẽsio numero vt est interminata remanere in eo priori nature in quo mã añcedẽ
te exuta forma intelligiť indifferẽs ad posteriorẽ suscipiendã:nã eo mõ quo eadẽ mã in gene/
Jo.grammat. rato et corrupto remanere dř ita eadẽ dimẽsio:hec ꝓculdubio est Auer.sñia de forma corpo
reitatis que est trina dimensio:quã Ioãnes grãmaticus in.1.de gñatione sup tex.40.aptissime
sustinet:dum ea verba Aristo.exponit (sȝ ut hic vłe:illic aũt quãtum)eius uerba hec sunt:dixit
aũt augumentationẽ corporeo fieri et nõ incorporeo:ne qs dicat ꝙ si oẽ qđ fit nõ tali fit:opor
tebat & quãtum ex nõ quãto fieri:tũc aũt accidit quãtum ex quãto fieri:materia .n.eius quod
augeť est actu quãta:dicit ergo ad hoc:ꝙ siquidẽ esset vniuersaliũ generatio : oportuisset vere
qđ fit q̃tum aliqđ ex non quãto fieri:nã aliqđ quãtum ex aliquo quãto fit vt aliqd aĩal ex aliquo
animali:nullum.n.vniuersale hȝ esse ꝑ se sed in singularibus hñt esse:quãtũ ergo qd fit est aliqđ
q̃tum: vt q̃ta caro aut ns q̃tũ:non est ergo mirandũ q̃tam carnẽ ex q̃to sanguine fieri & ex alio
aliaȝ,& ꝙ quidẽ vniuersaliũ nullũ generať quia nec subsistit aliqd vniuersaliũ per se manifestũ
est.Nunc aũt nõ ob hoc ex non q̃to q̃tũ non fit:&.n.cũ nec vniuersalis hõ generet:nec vniuer
sale aĩal:tñ ex non hoĩe fit hõ:& ex non aĩali aĩal.Semen.n.nõ est aĩal nec hõ,nec ẽt ex aliquo
non hoĩe aliquo aũt hoc est:sed simpliciter ex non hoĩe & ex non aĩali,non sic aũt & in q̃to se
habet:non.n.ex simpliciter nõ q̃to quãtum fit:sed ex aliquo q̃to q̃tum aliqd quia habet differẽ
tiam ad reliqua:nam semen cũ non sit aĩal fit aĩal:& cũ non sit hõ fit hõ:non tñ cũ non sit q̃tũ
aliqđ fit q̃tuȝ:sed quũ oĩno aliquod q̃tum sit fit aliud quãtum,huius autẽ causa est ꝙ animal vt
animal nõ est ĩmutabile nec aliquod aliorũ huiusmodi:sed quãtũ vt quãtum est ĩmutabile:qm̃
& corpus vt corpus ĩmutabile est:nec.n.vt corpus mutať sed vt aer aut ignis aut aliqđ talium:
huius aũt rursus cã est:ꝙ vt materia ꝓpinqua substratũ est formis ipsis oĩbus corpus trifariam di
mensum:ex quibus patet & Auer.opinionẽ cum Aristo.& aliis bonis expositoribus cõsentire
Dubitatio. & qualiter sed in cõuenienti habeat & impossibili corpus fieri ex nõ corpore. Sed adhuc non
oẽs cessant dubitatiões:nã qualis fuerit corporis interminati generatio seu cõstitutio si ex non
corpore nõ fit an ex materia qua sicut potentia est in oẽs formas mutabilis ita in corpus,an ex
materia & forma:sed cũ materia formaq; incorporea sint nihilominus corpus ex nõ corpore
sequeť fieri.Deinde si q̃titas corporea a materia nunq̃ separať ergo ex transmutatione non in
Responsio. materie simplicem naturã ducemur sed corporis. An in eo qđ supradictũ ꝓstanduȝ est corpus
vt corpus ĩmutabile esse:& iõ si ex qbus gñeť corpus siscitans rñdebiť re vera impossibile esse
generari corpus:sed rõne sola ex materia ut potẽtia est corpus sensibile intelligiť eẽ,ac sic cor/
pus ex incorporeo intelligiť fere cõstitui,dixi fere qua nõ oĩno incorporeo,cũ ma potẽtia sit
Alex.verba. corpus:sed ista nõ est corporis gñatio sed principioꝝ corporis sȝ rõnẽ ꝯsideratio:atq; hec est
Alex.sñia in.1.c.sue de aĩa paphrasis,vbi ꝓposite dubitatiõi rñdens sic inquit.At vero hii qui
ad dubitare cõsueuerunt:quo nã mõ fieri possit vt ex hiis que incorporea sunt corpus ꝯstituať:
nõ diutius dubitationi insisterent:si sese colligerent discerentq; oẽ qđ fit hoc aliquid ex aliquo
fieri qđ nõ hoc ipsum sit qđ fit calidũ.n.fit ex nõ calido & frigidũ ex non frigido & album ex
non simili fit albũ:nã si quippiã aliud qđ calidũ sit:cã est gñationis eius qua calidũ fit:id ipsum
tñ qđ fit calidũ ex nõ calido gigniť:nõ n.fit qđ iam est quare si generationẽ corporis suppo/
sueris necessariũ est asserere hoc ipsum ex nõ corpore fieri:verũ quia nõ simpliciter corpus ge
nerari dicimus.Semp.n.corpus est siquidẽ sempiternus & ingenitus & incorrupribilis mũdus
est:est aũt gñatio huius quideȝ & cuiusdã corporis ex nõ eiusmodi corpore gñatio nõ aũt sim
pliciter ex non corpore:queadmodũ.n.cõsideratione & rõne a spẽ materiã abiungimus cum
abiuncta nõ sit:ab hac.n.vel illa specie sepabilis: a specie aũt simpliciter inseparabilis est ve/
lut figura a cera:pariter sola ꝯsideratione & rõne corporis gñatio fere incorporea est. Quod
etiã secũdo obiiciebať nihil obstat:nõ.n.possibile est ex trãsmutatione formarũ inuicẽ in alte/

tiusq; in materie cognitionẽ deduci, nã qđ vniuerse substantialiũ formarũ trãsmutationi subiiciet op3 vt potentia sit oẽs forme. hoc aũt est pria mã que potẽtia est oẽs formas substãtiales & ex qua cũ actu sit vnũ p se, at corpus qđ est q̃titas nõ est talis potẽtia nec ex eo cũ forma fit vnũ per se primo, sed pparatio est in mã ad oẽm materialẽ formã vt sunt diuisibiles. ergo qr qđ p trãsmutationẽ recipit oẽs formas substãtiales potẽtia est ad illas mã q̃ subiectũ est oi sub stãtiali trãsmutationi erit ens in potẽtia simplr, iõ nullũ p se habebit ppriũ actũ nec ipsa erit actus. talis. n. actus q inesset mãe sicut receptionẽ p se primo forme in ea impediret ita impediret ne ex trãsmutatione in illius naturã simplr duceremur: at q̃titas iuuat mãm vt recipe possit oẽs materiales formas diuisibiliter, & sicut materiã iuuat in receptione ita cõsiderata sub trãsmutatione iuuat intellectũ ad materie nãm pcipiendã. nã cum q̃titas nõ sit subiectũ per se primo recipiens actũ substantialẽ, & potẽtia sit ad oẽm cuiuscũq; forme exẽplũ. Sequit alterũ dari subiectum a quo talẽ interminationẽ & potẽtiã h3 cũ bñ cognoscat a mã ipsam nũq̃ separari pp aliã causa3, quia. s. oẽs forme materiales in forma corporis queniunt nec in mã sine q̃titate recipi possunt, cui sententie etiã astipulat Themistius, vt refert Auer. in. 5. coeli. 17. sic dicens & vniuersaliter nõ est inopinabile oino vt cũ quesiuerit aliqs de forma prima que est in materia & est habẽs tres dimẽsiones in qua sequunt qualitates reliq̃. s. caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas. & alie qualitates & in qua ppne inuenit figura p se nõ est impossibile vt primũ eius sit superficies &c. Themistius.

¶ Et hoc totum cõuenit sensui. uidetur. n. q forma caliditatis agente in aquã, aquã augeri & crescere in dimẽsionibus. & uicinari in dimẽsionibus aeris: cũ igit puenit ad maximã q̃titatẽ aque. tũc subiectũ eius denudat a forma aque & q̃titate dimensionũ aque ppria. & recipit formã aeris. & quãtitatẽ dimẽsionũ propriarũ forme aeris. & similiter facit cõtrariũ forma frigiditatis in aere. s. q dimẽsiones aeris non cessant diminui donec spolietur a sua forma. & recipiat formam aque.

¶ Quia experimentũ sermonũ veroɽ est vt concordet sensatis, ppea Auer. qđ rõne probauit oñ dit sensui cõuenire, cui rei Aristo. etiã semp studuit, igit ex trãsmutatione elemẽtoɽ mutua oñdit materiã nunq̃ separi a q̃titate, qđ quidẽ nõ ab re potius in elemẽtis indicauit tũ quia mutuo inuicẽ conuertunt. tũ quia simplicia sunt in eis appere magis põt qđ intendit, quã in cõpositis in q̃bus ob materie cõpositionẽ nõ ita discernit qualiter in corruptione in alterũ cõtrariũ trãsmutant, & in aliã q̃titatẽ. Accedit q elemẽta sunt prima in q̃ alia corpora resoluunt in alioɽũ corporũ cõpositione remanẽt, & quorũ forme in mã fundant imediate, cum igitur fuerit declaratũ in trasmutatione istoɽ materiã nõ spoliari a quãtitate erit etiã declaratũ in aliis, & iõ dixit (& hoc totũ cõuenit sensus). i. qđ supra declarauimus rõne cõgruit sensuũ experimento, nam si aqua cõuertatur in aerẽ a caliditate aeris agente in ipsam, videmus aquã excrescere in suis dimẽsionibus & vicinari dimẽsionibus aeris cũq; puenit ad maximã dimensionẽ. i. minimam in qua nõ amplius stat forma aque, tũc subiectũ. i. eius materia denudat a forma aque, & a termino aque ppno, prius quidẽ a forma ɔsequẽter a quãtitatibus cõsequentibus formã, sicut ab agente prius intendit forme introductiu. cõsequenter quãntas forme ppria, & ideo recipit illa aque materia formã aeris & eius simul ppriam quãtitatẽ, & similiter fit ecõuerso de diminutione si cõuertatur aer in aquã. hec aũt Auer. cõfirmatio excerpta est ab Aristo. in. 4. phi. textu 84. vbi sic inq̃t: est igit & corporis mã & magni & parui eadẽ, manifestũ aũt est hoc. cum. n. ex aqua fit aer. eadẽ materia nõ accipiens aliqd, aliud facta est. A qđ erat potẽtia actu facta est. & iterũ aqua ex aere sit, aliqñ quidẽ ex magnitudine in paruitatẽ aliqñ non in paruitatẽ ex magnitudine. Similiter aũt & cũ multus aer fit in minori fit corpore. & ex minori maior, cũ materia sit potentia vtraq;. Sic. n. ex frigido fit calidũ, & ex calido frigidũ, quia eade3 est que erat potentia, ne aũt aliqs existimet mutationẽ ita fieri in quãntate ex ɔtrario sicut in qualitate per qualitatẽ de qua minus videret exẽplificauit quomodo in quãtitate fiat mutatio cum materia ex magno in paruũ aut ecõtra transmutat, ideo subiunxit, sic ex calido magis calidũ, nullo facto in materia calido quod nõ esset prius calidum, & quia contingit materiã separari a calido nunq̃ autem a quãtitatibus, & ideo subiunxit exemplũ aliud de circulo & reliqua insequentia, que attestant easdem numero quãtitates interminatas nunq̃ a materia denudari. ¶ Sed quia Auer. dixit, aqua cum peruenerit ad maximam quãtitatem tunc subiectum eius denudatur a forma aque, ideo subit difficultas examinanda an in elementis & in his que videnť habere eandem rationẽ cum elementis. s. in similaribus sit assignare maximum & minimũ. dicuntur autem similaria, ut Aristo. inquit primo ca. primi de historiis animaliũ, que in similes sibi partes diuiduntur vt caro in carnes & ob eam rem similares appellantur: composite que apte secari ¶ An in substantiis detur maximum & minimum.

in partes dissimiles sunt:non in similes vt manus non in manus secatur,aut facies in facies:maxime autem non videtur in talibus dari minimum : quia eiusdem rationis est pars & totum igitur si parti repugnat totius minimi diuise per se existere,repugnabit & toti, diuidaẽ igiẽ .b. minimũ carnis in partes.a.b.&.b.c.si partes seorsum caro existent:igitur minores minima cã ẽ dabuntur partes per se existentes, si vero non,non ergo pars carnis caro ent:si.n.esset caro cũ sit eiusdem rõnis cũ toto sicut totũ per se posset existere. Secundo vt dicit.5.metha.textu .18. quantum vero dicitur quod est diuisibile in ea que insunt:que igitur tota ita natura sunt vt diuidantur in similes partes sicut ignis,cuius quelibet pars est ignis & caro cuius quelibet pars est caro:cũ p sui rõnem ꝯtinua sunt oĩquaꝗ: vẽ vt sibi passio ꝯtinui ẽt inesse dẽat,que est diuisibile in infinitũ alioqn si rõ ꝯtinui repugnauerit:& ipsum ẽt ꝯtinuum repugnet necesse est ꝙ si qs dicat sibi repugnare diuisibilitatẽ in infinitũ vt naturalia sunt:ergo ẽt vt naturalia sibi quãtitas repugnabit.Tertio quia dẽ in secũdo de anima. 41.ignis augumentũ in infinituz est quousꝗ fuerit cõbustibile.Quarto si minimũ corrumpiẽ vel in instanti vel successiue:si in instanti cuz corruptio presupponat alterationẽ que est motus ergo motus in instanti:si successiue & vt inquit hic auer.continue diminuitur in propria quantitate sicut cum aer in aquam conuertitur: ergo in tali alteratione dabitur minus minimo. ¶ Sed qa Aristo.in primo phi.textu .36. & infra afferit carnis determinatam esse quantitatẽ in magnitudine & paruitate,ideo nõnulla præponaz ex quibus veritas iuxta mentem Arist.manifestabiẽ:& obiectiones adducte dissoluenẽ:

¶ Primo igiẽ sciendũ est in vniuscuiusꝗ substantie naturalis minimo hec tria necessario requi: materiã:ꝗtitatem:& formã:nã cũ naturale sit tale minimũ formaz requirit:que natura est & a qua & per quã naturale est,talis autem forma ex quo educta est de potentia materie materiam requirit,cũꝗ ad diuisionem materie sit diuisibilis,diuisibilitas autem fit p quantitatez, ideo ẽt requiritur quantitas,alioquin nec forma in plura indiuidua multiplicari posset. Cum igitur ex his tribus minimũ cõponaẽ ab vnoquoꝗ istoꝝ aliquid recipit:materia qdem s3 se potẽtia est & infinita,ꝗtitas ẽt interminata:& qua parte in materia fundaẽ diuisibilis in infinitũ:forma aũt actus est & finis & indiuisibilis,impossibile est aũt hec simul & eodez modo in aliquo repiri.Et ideo cũ materia & quantitas iuxta exigentiã forme disponanẽ,ad quã ordinanẽ & cuius gratia sunt,materia ꝑ formã actum & finẽ recipit,quantitas ẽt eiusdẽ forme gratia terminũ indiuisibilem: verũ cũ materia & ꝗtitas in minimo remaneãt,aliqd ẽt minimũ retinet merito istorũ diuisibilitatẽ.s.in potẽtia in infinitũ:& iõ auer.in.3.phi. iuxta textum.71.inqẽ:sed subiectum huius priuationis.s.infiniti nõ est materia abstracta a forma:sed subiectũ p se istius priuationis est corpus ꝯtinuũ sensibile cõpositũ ex materia & forma,ẽm ꝙ est materiatũ nõ ẽm qd est formatuz: & arist.in textu,vñr aũt & oẽs alñ sicut mã vtẽtes infinito &c.Et iõ diuisibilitas in infinitũ qua pte ꝑcedit merito mãe,vt diminutio in infinitũ:ea pte ꝯuenit naturalis cũ geometra,qua vero ꝑcedit iuxta formã,vt augumẽtãdo in infinitũ dissentit:qa ꝯtingeret esse magnitudinem actu infinitã,qđ repugnat merito forme:que certã hz magnitudinẽ. Sed lz diminutio siue diuisibilitas in infinitũ ꝯueniat naturali:qa ꝯsiderat potentiã materie infinitã:vt tñ cõsiderat talẽ diuisibilitatẽ in aliquo cõposito in rõne forme,put.s.ꝗtitas ea est terminus ꝑprius alicuius subi: dicit talẽ ꝗtitatẽ minimã & indiuisibilez:sunt igiẽ res nãles actu qdẽ ꝑprio termino finite vt hñt formã,potentia aũt in infinitũ diuisibiles merito materie,ꝑpea arist.sermo in.6. phi . semp est circa mobile aut spaciũ,nunꝗ aũt circa motorẽ,quia motor forma est & ex ea parte motus nõ potest velocitari in infinitum: cum igitur materia sit infinitatis origo nil miruz videri debeat si elementa & partes similares existimantur diuisibilia in infinitum , elementa quidem quia immiscentur compositioni cuiusꝗ rei naturalis, vnde Aristote . primo de generatione textu 85.si atamẽ est omne corpus diuisibile,si est corpus corpori miscibile omiomeros quãcunꝗ vtiꝗ oportebit partem fieri secus quãtunꝗ, quo certe modo oportebit elementa in mixtiõe in infinitum esse diuisa.sed nos nũc de ipsis ẽm se loqmur,non vt hñt esse in alio.s.sub forma mixti & sub eius ꝗtitate consimiliter caro & os & relique partes similares,qa materia sunt organicarũ existimanẽ in infinitũ diuisibiles,quapp pħs in primo de gñatiõe.37.mortui magis vñr esse caro & os quam brachium & manus:sed licet partes similares materia sint organicarum, sunt.n.partes illaꝝ que respectu totius rõnem hñt materie:vt dicit.7.metha.35.non tñ possũt aut diminui aut in infinitũ augeri,vt Aristo. demonstratiue ostendit in primo phi.36.si partẽ contingit quantãcunꝗ esse & totum,sed non contingit totũ vt animal aut plantã quantãcũꝗ esse,ergo nec partẽ,tõ qdem similarium consistit in compositione totius ad quod referuntur vt ptes ipsum componẽtes quare si ipsum determinatũ est in magnitudine & paruitate , ergo & parteꝗ oportet deinde talia minima sensiblia esse , & ex quo corpora sunt tactu perceptibi/

lia, ppea dicebat phs in prio de gñatione textu.35.loqués de augumétatione que fit p minima oportere augumétabilis qđcúq; siguñ sensatú: aut maius: aut minus gñatú eē, & Auer.i.8.phi.í fine ɔmenti.23.inquit, nó.n.pōt aliqs fingere hic esse partes que fiunt in actu nō distincte ab inuicem: quaꝶ esse non cóprehendit a sensu: terminus.n.entis in actu est vt sit tangibile: cum sit impossibile inuenire corpus nō tangibile: & omne tágibile cōprehendit p sensum tactus: ergo omne ens in actu est cóprehensibile, que cú ita sint impossibile est aliqđ taliú corporū homogeneoꝶ ne dicá etherogeneoꝶ diuidi in infinitū, oporteret.n.& sensum tactus augeri í infinitú sicut arist.in libello de sensu & sensato argumentatus est de visu si visibile diminueretur i infinitú Demū ponédo minima nālia hře determinatá q̃titaté, opȝ intelligere talé ppriam quátitaté determinatá esse iuxta actú substātialé & forme opanoné, cū aūt nāle qđcúq; gñabile & cortupnbile sit: & alterabile in aliudq; conuertibile: & deniq; fm sibi ɔuenientes vicissitudines trāsmutabile: existimandū est vnūqdq; a na talé q̃ntatem accepisse fm quá capax sit suaꝶ operationū: aut mutationū: alioqn nā aliqđ frustra & inconsulte fecisset. v.g. si ex quo vnūqdq; elementū in alterū īmediate transmutari pōt: talem q̃ntatem vnicuiq; elemento nō concessisset qua nature institutú assequi posset, at certe ɔcessit finé: concessitq; media ad illum finé: nō igitur minimū naturale sic intelligendū est: sicut cū aqua in vltima dispōne redacta est: qua transit in aeré: sic.n. aque opationes hře nō pōt: nec in ea angustia & difficultate: sicut cú primú incipit esse: aliquas.n. tolerat aqua dú gñat dispōnes quas diutius sufferre nō posset: sunt.n. vniuscuiusq; rei extrema quedá dú gñantur & corrumpunt: que alioquin sibi non ɔueniunt vt í suo sunt esse naturaliter disposita; ppea sicut si maximū vel minimū animal accipias semper sic intelligi opȝ vt re augeri & diminui & nutriri & pinguescere possit: sic & in homogeneis: qa & ipsa ppria opa habent: sic minima esse intelligenda sunt: vt illa tñ paruitas latitudiné héat qua sua opera possit exercere; ppea phs terno coe'i textu. 9. negat corpa naturalia componi ex indiuisibilibus: quia passiones omnes nāles sunt diuisibiles, nam omne graue est grauius: non ecōuerso. Ex his aūt facile patere pōt obiectionibus rñsio. Ad primú dicitur q eo modo quo totū & pars sunt eiusdé rōnis quicquid cōpetit vni & alteri: & q repugnat toti & parti, cōpetit q̃deȝ vnicuiq; similari vt in consimiles partes diuidant: que quidem partes potentia insunt toti, & in hoc magis accedunt nature continui q̃ organice: quia similares vt similares ex sui homogeneitate habent vt diuisibiles sint in infinitum ac organice vt organice sunt: non sunt in organicas diuisibiles eiusdé rōnis. & ideo magis proxime sunt vt reperiat í eis primum naturaliter, Sed tamen & similares licet nature continui q̃ proxime accedant, est tamen primum etiaȝ in eis naturaliter quod generatur: & est minimum, quod quidem determinatum est, tuȝ merito forme homogenei, tum compositi organici: ad quod sicut pars materialis ordinatur: & ideo sicut toti homogeneo conuenit in similes partes potentia diuidi: ita parti: & sicut repugnat toti minimo diuidi quia eius forma actu sensibili sub minori quantitate non potest stare, nec cū minori quantitate organico conuenit: ita eisdem rationibus repugnat parti homogenei diuise per se existere. Dicebatur secundo ex quo quantitas conuenit minimo naturali & continuitas: ergo in infinitum diuisibilitas: quia vt dicitur. 5. metha. quantum est diuisibile in ea que in sunt, dico primo si accipiatur quantum mathe. i. per ablationem quomodo mathematici cōsiderant non sequi quantum fm se est diuisibile in infinitū: ergo hoc quantū naturale: qa multa de continuo fm se considerato verificant a mathematicis fm imaginationem vel non repugnantiam: que ei non competunt vt efficitur proprium alicuius forme: quomodo logici quandoq; dicunt animal fm se neq; rationale esse neq; irrationale: si aūt sūmatur continuum quomodo naturalis ipsum considerat diuisibile in infinitum. i. merito materie: sic ɔcedimus minima nālia actu qdem indiuisibilia & finita potentia auté in infinitū diuisibilia: & ppea definitio quanti in. 5. metha. tradita nobis nihil obstat: nā vt ibi inquit auer. pōt intelligere q̃titaté discretá & ɔtinuá: discretá quidé q̃ diuidit in vnitates indiuisibiles naturalr: & sic vnaqueq; forma nālis respectu pprioꝶ minimoꝶ pōt esse indiuisibilis: quia in q̃titate naturalr indiuisibili & in infinitū diuisibiles: iuxta indiuidua infinita que p successioné fiūt & corrumpunt: q̃ntas vero continua diuidit in vnitates: sed tñ que recipiūt diuisioné sub rōne ɔtinui: vnde diuisibilitas in minimis nalibus potius est fm nūerū q̃ fm magnitudiné, qa illa é actu h vero potētia. Ad tertiū de augumēto ignis dico ita esse de igne sicut de aliis rebus nālibus q vnusq; ignis determiatá hȝ q̃titaté in magnitudine & paruitate, qđ pȝ si accipiat aliqđ minimū ignis, terminos.n.hȝ quos aut diminui aut extédi nō pōt: veꝶ id qđ decipit é, qa cū nā ignis mãe pxima sit: lȝ īter elemēta magis accedat ad formá, ideo ex pluribus minimis fieri pōt vnū ɔtinuū: qđ tñ non vere est vnum, sed potius per cumulationem, vt inquit beatus Tho. in secundo de aia sup textu. 46:

Et ideo si apponantur signa in infinitum potius excresceret ignis in infinitum s̄m multitudinē, quam s̄m magnitudinem.i. q̄titatē forme ignis: & ideo impossibile est ipsum crescere in infinitum: quia vniuersum determinatum est in magnitudine & partium proportione, igit̄ neq; materia addi pōt in infinitū: Arist. autem dictum tantum verificandum est q̄tum suo ꝓposito satisfacit. Ad quartum iam dictum est quomodo q̄ntitas minimi sumenda sit.s. vt stare cum ea possint eius operationes, & ideo oē minimum qd corrumpit̄ p̄supponit alterationem: & cum idem sit alterans & inducens formam, non pōt aliquod minimum redactum esse ad talē quantitatem: cū qua amplius existere non possit: & ab alio corrumpi: ita ꝗ anteq̄ corrumpat̄ per se existat: hoc certe in illis subiectis veritatē habere posset que vltima preparatione quia carēt cōtrario parata sunt ad formā suscipiēdā sola agentis presentia: vt diaphanum lumē. Et ideo in talibus primum applicationis luminosi ipsi diaphano est etiam primum illuminari esse: nō sic in habentibus ꝯtrarium quia idem est alterans & inducens formam, nec potest minimū vltima p̄paratione paratum recipere formam: per se existere: & ideo quando agens minimo corrumpendo applicatur minimum actu est & tempore fit proparatio vt corrumpatur & quātitas diminuitur: quia vt diximus non consistebat in indiuisibili: sed suā latitudinē habebat vt posset illud minimum alterari & corrumpi: & ideo in instanti non corrumpitur: sed corruptum est: nam primum esse dispositionum geniti est primum non esse minimi quod corruptū est: vtrū autem conueniat motū fieri in instanti, & q̄uo motus oīs sit in tempore alia ratio est.

¶ Dimensiones igitur simpliciter que appellantur corpus simpliciter nō denudantur a prima materia sicut nec alia accidentia communia oībus corpibus contrariis: aut duobus eorum: aut plus. v. g. diaphaneitas in qua cōmunicant ignis & aqua.

¶ Ponit conclusionem que se quit̄ ex predictis. s. ꝙ dimensiones simpl̄r. s. tres prime omnibus cōmunes corporibus naturalibus que appellantur corpus simpl̄r: siue quia a simplici quantitate: siue ad quas omnes terminate resoluantur, ipse autem non in alias: non diuidantur. i. nō separantur omnino a prima materia: deinde conclusionē ampliat ad alia quoq; accidentia simbola dicens: (sicut nec alia accidentia cōmunia omnibus corporibus cōtrariis:) siquidem collectiue littera intelligatur. s. ꝙ accidentia cōia omnibus corporibus habentibus contrarietatē in transmutatione non separātur cum omnia corpora que transmutant̄ habeant contrarietatem difficile est videre preter quantitates interminatas que sunt ista accidentia adeo cōia. nisi dicamus densum & rarum que vt dicitur primo phi. ab aliquibus posita sunt pro cōmunibus principiis rebus naturalibus licet si accipiantur ꝓut sunt quātitates non differāt a magno & paruo quod idem est quantitati interminate: vel different quia vt dicitur in predicamentis ca. de qualitate significant potius positionem partium in loco. Si vero sumantur vt sunt qualitates consequentes calidum aut frigidum: vt dicit Auer. in. 2. de generatione cōmēto. 15. fortassis haud extra propositū videretur. Sed pauca admodum corpora sunt in quibus raritas aut densitas stet & cum caliditate & frigiditate. Si vero littera diuisiue intelligatur, nōn intelliget accidentia que sunt cōmunia omnibus corporibus contrariis. Sed omnibus contrariis q̄ sunt in corporibus quecunq; sint ea contraria: nam in vna quaq; trāsmutatione sicut sunt propria contraria ita etiam reperiunt̄ quedam accidentia simbola: alioquin non darent̄ principia propria & materie ꝓprie. v. g. ex menstruo mulieris generat̄ hō. Est aūt in menstruo aliquod cōtrarium humane forme qd destruit̄: & aliquod simbolū quod remanet: exempli gratia aptitudo vt transformetur in membra matri similia: & sic non oportebit reperire aliquod accidens quod preter quantitates interminatas remaneat in omnibus corporibus cōtrariis: īmo singula queq; transmutatio sicut habet proprios terminos contrarios & proprium subiectum ita & quedam simbola accidentia. Et pōt cum dicit omnibus corporibus contrariis intelligere oīa corpora simplicia & composita quecūq; habent in transmutatione aliquod accidens cōe qdcunq; sit illud, non quia sit aliquod vnum cōe omnibus preter quantitatem. Nam vt dicit̄ primo coeli. 20. cōmento: ꝙ oē generabile non ḡnetur nisi ab aliquo ente sibi contrario est propositio vera in generatione simplici & composita. Scilicet in generatione quattuor corpoꝝ simplicium inuicem & in generatione compositoꝝ ab eis: sed cōpositū est eis contrarium ex quibus componitur sicut medium dicitur contrarium extremis contrariis ex quibus cōponit̄: & hoc erit quando id quod componitur a primis contrariis componit̄: & fuerit prima compositio non mediante aliquo composito, vt compositio mineraliū & plantarū que nō fiunt a semine: sed ab elementis & ḡnatio animalium que per putrefactionē generant̄: quod componitur aūt a primis contrariis mediante secundo cōposito: vt generatio sanguinis a pane & mē

brorum a sanguine:est ei contrarium ex quo fit:ſm qđ media que ſunt inter extrema contra/ria contrariant ſibi inuicem:cum inter extrema fuerint plura vno medio:ſicut cõtrarietas colorum que ſunt inter album & nigrum inuicem. Ex quibus patere põt qualiter aliqua acciden/tia ſunt que remanent in omnibus compoſitis perfectis quia concurrunt ad omnium illorum conſtitutioné:vt forme elementorũ & eorũ qualitates aliqua pluribus, vt que trãſmutantur ex compoſitis extremis inuicem habentibus plura media:alia cõmunia ſunt duobus ſolũ vt cum ignis & aqua tranſmutantur inuicem ímediate:que non habent p̃ter corpus aliud cõe quã diaphanum:& tunc littera ſi legatur ſicut nec alia accidentia cõia omnibus corporibus contrariis: intelligemus cõia ea que ſunt cõmunia, quecũqʒ ſint corpora, & quecunqʒ ſint ea cõmunia accidentia:aut duobus eorum:aut plus.ſ.duobus.v.g.diaphaneitas in qua cõmunicant ignis & aqua que in nullo alio conueniunt:ſi vero lr̃a dicat ad plus intellectus erit de extremis cõtrariis que ad plus poſſunt cõmunicare vt aqua & ignis in diaphano. Sed que cõmunia ſunt in generato & corrupto accidentia ſiue in oibus gñabilibus remaneant:ſiue in pluribus, ſiue in duobus:ratio qua remanent, eadem eſt in omnibus, & eſt quia ſunt preparatio in materia aut oiuʒ aut plurium aut quarundã formarũ:omnium quidem vt trina dimenſio pluriũ vt forme elemẽ/tares & eorũ qualitates quarundã vt ſunt materie que ſm magis aut minus diuerſificate diuer/ſatum formarũ efficiunt:in quibus parua facta mutatione natura aliquando tranſitum & mutationé in alteram facit:vt patet in generatione multarũ herbarum:maxime ſegetum in quibus pro frumento qñqʒ vt inquit maro. Infoelix lolium & ſteriles dominantur auene:quod etiam in partubus monſtruoſis accidet animalium:in quibus facilius eſt tranſitum fieri in alteram q̃ in alteram ſpeciem:quod etiam in multis aliis apparet:facilius eſt.n. hominé ex pane triticeo nutriri quã ex quocunqʒ alio:quia vt Ariſto.inquit in proble.ſectione.21.proble.13. triticum vi numqʒ auſtenim per quã modice nature vſui ſunt nobiſqʒ familiariſſime conueniũt:& ideo ét facilius vino reſtauramur:propter accidentiũ conformitaté & diſpoſitionum quas cũ noſtro ſanguine & calore inſito habet. Sed nõ propterea timendũ eſt gñationem fieri ex ente í actu, nam omnisforma fit ex materia prout eſt in potentia. Sed quia multa accidentia pro diſpõne multarum faciunt formarũ, ideo reſpectu talis materie proxime ſunt interminata : acciditqʒ vt in genito remaneant:& ideo adhuc ex materia forma educitur prout eſt in potentia:aliquando etiam accidit vt ſicut natura per gradus aliquid generat nec materiã vltima diſpoſitione elaboratam vnica tranſmutatione efficere põt:ſed pluribus ordinate ſe habentibus:ita nec ta/lis mã vbi pria forma corrupta eſt qua nomen & diffinitioné amiſit mox vltima reſolutione diſſoluit̃ ſed per plures. Et ideo animalia perfectiora non ſtatim in elemẽta reſoluunt̃: ſed pri/mo in cadauer, deinde multis interuenientibus putrefactionibus: & corruptionibus alie poſt alias formas generantur:ſicut ordine naturali, niſi fiat impedimentũ:apte erant generari:& iõ non mirum in talibus:ſi multa remaneant in generato que fuerant in corrupto quia proxima prime forme materia prima multas alias formas materiaſqʒ & illarũ accidentia cõtinebat, que omnia preparatoria & ſimbola ſupreme forme erant. Propterea Alexan. in primo ſue de animantis enarrationis ca.2.ſit inquit:enim vero vnius nãlis ſimpliciſqʒ corporis immutatio:in ſim/plex aliud corpus educit̃:quare ſi naturale corpus cõpoſituʒ & a ſimplicibus corporibus diuer/ſum gignatur cõplura ſimpliciuʒ corporũ hmõi ſubiecta neceſſariũ eſt:& multitudo per eã ſpecierum, que in eiſdem corpibus eſt diriam:multitudo eſt:atqʒ eã ob cãm cum eiuſmodi corpa que cõpoſita ſunt velut plura & diuerſa ſpecie ſubiecta ſortiant̃ nam quoqʒ & ſpém habeant di ſtinctoré neceſſe eſt:quũ preſertim vnaqueqʒ natura ad cõem ſpẽm in ſubiectis ſibi corpibus aliquid conferre videat̃:in quodam.n modo ſpecies ſpecierũ & perfectio perfectionuʒ fit eiuſ modi ſpẽs &c. In quibus Alex. nõ modo gñationem diſtinctiorum formarũ ex cõpoſita materia eſſe aſſerit:imo id pro fundamento neceſſario ad naturam anime oſtendendi aſſummit: que ego hic volui recenſere vt Auer. tutarer a calõnia eorum qui in generatiõe & corruptione reſolutionem fieri dicunt vſqʒ ad materiam primã abhorrentqʒ ſi aliqua accidẽtia intermi/nata eadem numero in genito & corrupto remaneant:que certe ſnia nõ modo mihi Ariſto. philoſogiã:ſed ipſam plane naturam deſtruere videtur. Alexã. verba.

¶ Et quia illa forma.ſ. dimenſionis nõ terminate exiſtit ín prima materia primitus & ſuccedit ſibi in ea:cũ impoſſibile ſit hoc ſubiectũ recipere duas earũ in eadé parte exiſtentes terminate quãtitatis:ideo impoſſibile eſt a ſubiecto denudare formã uel ſubiectum denudari a forma:niſi per forme deſtructioné:neqʒ ét eſt poſſibile ipſam fieri in ſubiecto niſi per agens extrahens illa de potentia ad actum.

¶ In presenti parte Auer. duo declarat: quoruȝ causa est materia in generabilibus per ipsas di/
mensiones interminatas, quorum primum est ꝙ sit causa generationis & corruptionis, alteꝝ
multitudinis entium: deinde ex his ostendit quare corpora celestia non generantur aut corrũ
puntur: nec diuidũtur in plura indiuidua sub eadem specie. Secũda pars incipit ibi, (se d est po
tentia recipiẽs numerum.) tertia ibi, (& quia istud subiectum non recipit). Primo igitur ex di
mensionibus interminatis sumit causam generationis & corruptionis cõpositorum materia
lium, ex qua causa infert duo que precipue in generatione & corruptione requiruntur. s. agẽs
contrarium & subiectum cõmune: primo igitur assignat causam in qua assignanda duo suppo
nit primum ꝙ forma corporeitatis que dicitur trine dimensionis interminate in prima mate
ria primitus habet esse & illud in ea sibi successiue conseruat. Secundũ qd supponit est impossi
bile esse in eadem parte materie recipi duas dimensiones terminate quantitatis, primuȝ ex su/
perioribus patuit: cum declarauit ex conuenientia quam omnes forme materiales habent io/
diuisibilitate ad diuisionem subiecti, primum accidens quod fundat in materia prima esse di/
mensiones interminatas: a quibus ounquã materia separatur: quia corpus fieret ex non corpo
re. Secundum ẽt declarauit cum ostendit quantitates terminatas non reperiri in aliquo subie
cto ante complemẽtum forme in eo: quod ẽt ex alio potest declarari: quia duo corpora se pe/
netrarent & simul primo essent: igitur ex his duobus suppositis infert duo alterum est esse im/
possibile formam separare a subiecto vel subiectum a forma nisi per forme destructionem, al/
terum impossibile esse formam fieri in subiecto nisi per agens illam extrahens de potentia ad
actum: quas illationes non declarauit Auer. propter quod fuit difficile expositoribus hunc lo
cum intelligere. Sed videtur mihi primum consequens sic deduci posse: nam si forma a ma/
teria sine sui corruptione denudari posset hoc esset, vel quia forma se sola sicut materia existe/
ret: vel quia aliam materiã sibi vsurparet: vel habentem aliã formã: vel omni forma denuda
tam: sed primum repugnat per primum suppositum nam omnes forme materiales sunt diuisi
biles per dimensiones intermioatas que primo sunt in materia. Si autem separarentur non
essent diuisibibiles: amplius impossibile est termioum separare ab eo cuius est terminus: for/
marum autem materialium conclusio a materia est terminatio prime materie in eis: si autem
vsurparet sibi aliud subiectum: vel habens quantitatẽ & formã propriã: vel nullam quantitateȝ
& nullam formam: si aliud subiectum habens quantitatẽ & formam propriam vel tali quanti/
tate & forma remanente vel destructa noo tali forma & quantitate remanente: nam cũ queli
bet forma habeat propriũ terminũ: tunc duo corpora simul adequate in eadem parte materie
essent: si priori destructa habetur intentum ꝙ forma denudari non põt a subiecto nisi ipsa cor/
rupta: nec vero dici põt ꝙ priori subiecto relicto ista forma nudam materiam occupet: nã cor
pus non fit ex non corpore: Sed mediante quantitate quelibet forma de quacũqȝ materia edu
citur: hoc autem non esset separari formam a subiecto, sed aliam regenerari: pari ratione põt
declarari materiam a forma non posse denudari: nam aut sola sine omni forma existeret: aut
prima forma remanente efficeretur subiectum alterius forme: at primum esse non põt quia sic
materia denudaretur a corporeitate: materia. n. redditur corpus per receptionẽ formarum: &
forma corporis est per receptionem ipsarũ, ideo dicebat Auer. in primo phi. 63. & 3. celi. 29.
si materia denudaretur a corpore quod oon est in actu esset in actu: quia materia actum quem
habet: mediante corpore habet: ex se. n. est ens in pura potentia: & omne quod existit actũ per
formam existit, igitur materia que non habet actum si existeret esset in actu: non ergo materia
denudari potest hoc modo a forma: si autem aliam formam prima remanente admitteret: cũ
quelibet forma mediante quantitate in materia recipiatur, & in ea proprium sibi venditet ter
minum: tunc due quantitates terminate essent simul in eadem parte materie: igit̃ oportet ma
teriam a priori forma denudari per eius corruptionem: neqȝ igitur materia a forma, neqȝ for/
ma a materia sine forme que materie inerat corruptione separari põt: cã est quantitas qua me
diãte forma educitur de sinu materie: & materia complexa est a forma & terminatur ab ea, &
ideo gratia mutue dependentie que est alteri utriusqȝ inuiceȝ dixit, a subiecto denudare formã
vel subiectum denudari a forma. Secundum autem cõsequens quod erat esse impossibile for
mam fieri in subiecto nisi per agens extrahens illam de potentia ad actum sic deducitur, nã cũ
quelibet forma in suo subiecto habeat proprium terminum, impossibile autem sit per secũdũ
suppositum in eadem parte materie recipi duas dimeosiones terminatas: & per primuȝ suppo
situm dimensiones iste que dicuntur interminate quia sunt in potentia ad diuersos terminos
non habeant successionem suam: nisi merito prime materie in qua fundantur, ideo si in
subiecto aliqua forma propria & propria quantitate terminato debeat nooa forma induci me

diante

diante quantitate interminata:oportet talem formam educi in actū ab aliquo extrinseco agēte eam de potentia ad actum educente:& proprium terminum largiente:nā neq; quantitas interminata neq; materia que in potentia sunt talem actum aut terminum generande forme tradere possunt,minus hoc faciet forma que in proprio subiecto seruare se suamq; quantitatē cupit,oportet ergo vt hec quantitas que nunc a sua forma est terminata & in potentia est ad aliū terminum actu ad illum ducatur ab agente extrinseco:consulte autem auer.hec duo ꝯsequentia ex duobus suppositis antecedentibus intulit:quia in primo ostendit quomodo trine dimēsiones interminate causa sunt corruptionis formarum:in secundo qualiter causa sunt gñatiōis: Est autem sciendu; hanc causam ex dimensionibus interminatis sumptam:non esse primam & adequatam pp quā sit generatio & corruptio in entibus:na; infra auer.ascribet subiecto cōi & agenti contrario:in quorum cognitionem deuenit ex successione dimensionū interminatarum. Sed hec causa est sine qua non posset materia aut agens contrarium esse causa generationis & corruptionis,& ideo tales dimensiones sunt preparationes necessarie in generatione & corruptione. ¶ Sed maior vrget difficultas propter id quod supra dictum est formā.s. non posse denudari a proprio subiecto:hoc.n.falsum videtur neq; ex suppositis necessario sequit, nam vnaqueq; res naturalis maxime autem animata parua sibi assumpta portione materie oritur:que etiam continue variatur,deinde adeo in magnitudinem extenditur,vt facile credere sit augumento perfecto nihil radicalis materie super esse:vt in plantis vel arboribus sponte venientibus aperte est cernere:& ppea aristo.in primo de generatione augumentationem non fm materiam:sed fm formam fieri asserit:quia vt in labente riuo aut flumine variata materia remanet forma:& ideo non sequitur licet vna forma simul cum subiecto alterius forme stare non possit,ꝙ neq; ea corrupta illius subiectū & eam materie portionem non possit arripere,& vt dicunt in sui vsum conuertere. ¶ Sed velle hanc difficultatē dissoluere maius est opus mouere,tamen quantū presenti proposito sufficiat dicendum est:simpliciter impossibile esse formam aliquam a proprio subiecto nudari & alterū informare:materia.n.a forma habet vt eius proprium subiectu; dicatur:& ideo si impossibile est formam sine subiecto esse,impossibile est sine proprio subiecto esse:si igitur alio corrupto eius ad se & in sui naturam materiam conuertit hoc nō est alterius materiam:sed propriam vestire:habet autem vnumquodq; maxime animatum a sui ortu materiam propriam & fomentum quoddam conseruande in materia forme,est autem forma vnaqueq; sed maxime anima diuinum quoddam, & vt inquit Aristo. secundo de generatione animalium ca.3.omnis anime siue virtus,siue potentia corpus aliud participare videtur idq; magis diuinum quā ea que elementa appellantur:verum prout nobilitate ignobilitate ve anime inter se differunt:ita & natura eius corporis differt,inest.n.in semine omnium quod facit vt fecunda sint semina,videlicet quod calor vocatur:idq; nō ignis non talis facultas aliqua est. Sed spiritus qui in semine spumosoq; corpore continetur: & natura que in eo spiritu est proportione respondens elemento stellarum hec phs,forma igitur vnaqueq; animata prout nobilior aut ignobilior est:necessario ī sui initio tali corpore participat: quod potentia continet magnitudinem & durationem quam tali forma preditum habere potest:& quia tale generationis initium stellatum elemento correspondet:ppterea iuxta stellaꝝ circuitus res vnaquaq; determinatā sue alteratiōis habet periodu;:ex tali autem materiali principio quia quantitate paruum virtute magnum existit,res vnaqueq; ab initio:vsq; ad interitū sui conueniente vnitatem conseruat:nam plante minorem quam animalia perfectiora:non ergo in augumentatione forma propriam materiam destituens aliam occupat. Sed seipsam a tum ad illum quantitatis terminum extendit quem a principio generationis contractū potentia in proprio subiecto continebat.

Dubitatio an forma possit a proprio subiecto separari aliā informatura.

¶ Vnde necesse est has formas esse contrarias,adeo quod altera corrumpat suam contrariam, & subiectum recipiat formam similem:vnde forme elemētorum sunt contrarie.

¶ Ex dictis duo infert que precipua causa sunt generationis & corruptionis:primum quod declarat est ex parte agentis.s.formas naturales esse inuicem contrarias: secundū ex pte nature, & est eas habere subiectum commune:secundum declarat ibi:(& ideo passiua)primū ex antecedentibus sic manifestatur:ex quo.n.in materia noua forma introduci non potest nisi prior corrumpatur,oportet igitur agens a quo noua inducitur esse contrarium antique que ab eo destruitur:& simile forme que ab ipso inducitur:hec.n.est omnis agentis intentio subiectum in quo agit quantum possibile est sibi assimilare:& quia forme substantiales non possunt sibi

inuicem inquantum substantiales esse contrarie: sed sibi contrariant merito primarũ qualitatum que primo insunt elementis, ideo forme elementorum sunt contrarie: & cum ꝓpter ipsas contrarietas insit aliis: ipse igitur maxime erunt cõtrarie: neq; ab re: nã cum infime formarum substantialium sint maxime nature accidentiũ vicinant, ideo Auer. aliqñ eas vocauit medias inter substantias & accidentia, quapropter nimirum ipse dixit, quarto coeli. 40. accidentia talium formarum summi in earum definitionibus: quoniam quanto forma fuerit perfectioris esse, tanto magis erit manifestius, vt sit accepta in definitione accidentium in formato: & quanto magis fuerit diminuti esse, tanto magis erit econuerso: & ideo videmus q̈ calidũ, & humidũ, & frigidum, & siccum sunt cause in formis elementorum, & sunt causate in formis animaliũ, que verba aliquis si consideret videbit Alex. non extra rationem dixisse formas elementorum esse contrarias, qđ autẽ omnes forme generabilium sint inuicem contrarie: patet ex cõmuni eorũ mediata vel ĩmediata inuicem transmutatione vt superius declarauimus ex Auerro. sententia in primo coeli. 20. commento: licet idẽ ex Aristo. snia in primo phi. haberi possit.

ℭ Et ideo passiua dicunt quodãmodo esse contraria: & quodãmodo esse similia.

ℭ Declarat secundum per quod generatio perficitur. s. subiectum: quod est passiuum: quodammodo contrarium, & quodãmodo simile, contrarium quidẽ propter formã qua actu habet: simile autem propter potentiã per quã põt assimilari agenti. Sequit autem hoc tuꝫ ex his que supradicta sunt de materia & quantitatibus interminatis que primitus in ea fundant. & sunt in potentia ad omnẽ terminũ: tum ex natura agentis qđ debet similẽ formam inducere in subiecto: & ideo sermo Auer. intelligi debet de subiecto cõmuni gñationis non de subiecto prop in quo: quod in medio transmutationis dicitur quodãmodo simile ꝓpter dispõnem ab agente in eo inductã quodãmodo contrarium propter formam que debet corrumpi. Sed subiectum cõmune omnis transmutationis: dicit ẽt in principio transmutationis quodãmodo. i. in potẽtia simile, quia non sic deuinctum est forme quã actu possidet quin in quãcunq; aliam transmutari possit. Est. n. potẽtia omnes & propterea cõmunicant in actione & passione oĩa naturalia corruptibilia, quapropter primo de gñatione textu. 43. ab Arist. laudat diogenes: qui dixit nisi essent ex vno omnia non esset facere & pati inuicem. Duo igit sunt de ratione passiui. i. subiecti ab agente transmutabilis: primum vt sit quodammodo contrarium: naꝫ vt dicit. 8. phi. textu. 4. & 3. phi. quarto cum non sit motus preter res oportet presupponere res potentiales moueri: non possunt autem pexistere nisi actu existant, nam ens in pura potentia per se nõ potest existere, actus autem a forma est: & ideo res generabiles merito suarum formarũ contrariant agentibus. Secundũ est vt sit quodãmodo simile, quia licet omne quod trãsmutatur necessario sit in actu, transmutatur tamen vt est in potentia inquantũ est in potentia: vt dicit. 3. phi. textu. 8. es. n. licet sit in actu: mouetur tñ ad formã statue vt est in potentia, & quia actiuum refertur ad passiuum: sicut materia ad formam, vt dicitur. 9. metha. cõmento. 20. ideo ratio agẽtis in duobus etiam consistit. s. vt sit contrarium corrumpendo formam precedentẽ subiecto sibi cõtrariam: & simile transmutando subiectum in formam similem sibi: & sicut similitudo omnium subiectorum passibilium reducitur in primã materiam: que per potentiam eõem omnibus agentibus apta est reddi similis: sic formarũ similitudo reducitur in primam formã que actu omnes continet formas: ꝓpter quã proportionem Auer. in. 9. metha. cõmento. 2. inquit: & intẽdit q̈ cum consideratum fuerit de istis potentiis in vtroq; genere videntur attribui prime potentie: in definitione. n. omnis potentie passiue accipitur potentia prime materie: & similiter in definitione omnis potentie actiue accipitur definitio actiõis prime forme que est definitio prime forme que est absoluta a materia: & sicut forme contrarietatem non habent merito primi subiecti per quod sint passiue: ita neq; contrariant merito prime forme in qua per actum ꝯueniũt: contrariant igit merito actus vt miscet cum materia: & ideo sic dicũtur aliquo modo similes aliquo modo contrarie. Similes quidem in potentia materie: contraria ꝓut vnaqueq; sibi cer-
Dubitatio q̃ ratio agentis. ta dispositione appropriat materiam que alteri repugnat. ℭ Sed cũ duo hee sint competẽtia agenti. s. corrumpere contrarium & sibi similem formam inducere aliqs poterit dubitare: an per alteram istarum conditionũ solũmodo agentis natura explicari possit, an vtraq; necessa-
Responsio. rio requiratur: & si vtraq; necessario sit requisita, an altera principalius. ℭ Et primo quidẽ dicẽdum est in sola contrarii abiectione, neq; transmutatione agentis rõnem posse consistere: nullius. n. perditionem natura p se primo intendit: sed alterum corrumpit vt alterũ generet: quo fit vt agens aliquid sibi similare nõ possit nisi mediante transmutatione: sed tñ licet alterans & transformans videat rõnem efficientis habere: hoc. n. efficiens dicere consuetum est: tamen

vt inquit

vt inquit phs.2.de generatione textu.53.neq; hoc modo iuste agentis natura definitur, trans/
mutatio.n.& alteratio aut est merito materie per quam res habent: vt esse & non esse possint:
aut merito qualitatum contrariarū imediate agentium: sed vtroq; modo ptermittitur id qd
principale est.s.forma & pro agente ponitur minus principale: licet.n.motus & transmutatio
precipue merito materie fiat:& ei attribuant, motus.n.est in patiente: sed tamen materia seip
sam non mouet: sed ars requiritur aut natura. Similiter qui actionem attribuunt calido, aut fri
gido peccant: quia qd est principalis agentis.s.forme instrumento attribuūt, sicut siquis ima/
ginem pulchre depictam aut lapide excussam eleganterq; efigiata3 penicillo, aut scalpello, nō
ipsi peritie artis: que est in artifice attribuat: ex quibus patet agentis rationem non in eo consi/
stere q per transmutationē contrariā sibi destruat forma3: nec vero si sola per se forma sm sui
substantiā sumatur: sufficiens agentis ratio haberi poterit: nam vt inquit Aristo.in secūdo de
generatione textu.52.aduersus Platonē. Siquidem sunt cāe species: quare non semp continue
generant: sed qnq; quidem qnq; nō: entibus & spēbus semper & participabilibus. Amplius in
quibusdam videmus aliam causam existentē: licet.n.ratio sanitatis sit in anima medici: aut in
anima doctoris: scientia non tamen discipulis adiscit nisi ille doceat: nec egrotus sanatur: nisi p
debita remedia medicus operet, sic ēt nec forma hominis se sola hominē non generabit, nisi
actione mediante p conuenientia instrumenta: que ratione prime forme regulata eius virtute
finem ab ea intentū inducant: is autem est passum quantū possibile est sibi assimilare: neq; igit
ratio agentis seruabit in qualitatibus contrariis transmutantibus: neq; in forma sola. Similiter
neq; in remotione contrarie forme: neq; in simili sibi inducenda: sed hec completa est agētis
ratio per forme contrarie destructionem materiam sibi similem reddere: non pōt autem pre
cedens destrui forma nisi per transmutationē & motum: propterea cū forma sub ratione agē
tis intelligitur accipi debet cum suis potentiis operatiuis quibus apta sit transmutare: & ideo
2.phi.textu.29.efficiens definitur, primu3 vnde principium est mutationis aut quietis. Sed cū
agens transmutet materiam & contrarium corrumpat vt subiectum sibi simile reddat: ideo di
cendum est rationē agentis ex eo precipue dependere vt materiam sibi assimilet & perfectio/
nē quam in se habet quantum fieri potest in aliis cōmunicet: & ideo corruptio contrarii si cō
paretur agenti vt largit perfectionem dicitur esse per accidens: vt dicitur ab Auer.4.phi.128.
transmutatio non est causa esse & generationis nisi per accidens: esse.n.non est essentialiter in
aliquo ente nisi ex causa generante & agente que est aut natura, aut anima, aut intellectus: esse
autem forme rei generate ex transmutatione rei precedente que dicitur generatio est p acci/
dens: quoniam illa transmutatio in rei veritate aufert formam transmutati que est ꝯtraria for/
me generabili essentialiter, est igitur causa forme generabilis per accidens & corrupte per se.
¶ Sed magna profecto me multum ancipitem circa dicta reddit difficultas, cū de ratione agē
tis precipue sit subiectum sibi simile efficere. Secundario autem transmutare & mouere: imo
vt dictum fuit accidit agenti corruptio contrarii: cur in definitione agentis Aristo.nusquā hāc
particulam posuit: aliam vero vbiq;, semper.n.agens definit vnde primum incipit motus: vt
patet in.2.poster.in.2.phi.in primo & secundo de generatiōe in.7.in.9. &.12. methaphisice. Questio: cur agens non definitur p reddere subiectū sibi simile.
¶ Sed postq̄ circa hoc considerraui sic respondendū arbitratus sum in omni motu successionē
posse attendi & ex parte forme que corrumpitur & perfectionis que acquirit, siue illa successio Responsio.
sit merito extensionis forme que in corpe p minima acquirit siue merito dispositionū antece
dentium: nam vt inquit Auer.primo phi.62.in spermate.n.apud generationē hominis nō ces
sant partes spermatis recedere & partes fieri hominis donec forma humana perficiatur: & hoc
si forma recipit partitionē. Si autem non istud necessario accidit in accidentibus propriis for
me generate, cum autem motus vt dicitur.3.phi.cōmento.4.non differat a perfectione ad q̄
vadit, necesse est vt sit de genere illius perfectionis: & ideo hoc modo motū accipiendo cum
definitur eficiens esse primum vnde rei genite incipit motus: intelligitur etia3 vnde ea res ge/
nita acquisiuit perfectionem similē agenti: nam nihil aliud est motus qui incipit ab agēte quā
talis perfectionis acquisitio: dicitur autem primum vt intelligatur principale agens non secun
darium ut instrumentale cui genitum non assimilatur licet imediate ab ipso incipiat transmu/
tatio. Et ideo homo hominem generat non sperma, vel vt idem fere aliter declaremus dicen
dum, cum idem sit alterans & inducens formam a quo subiectum primo transmutat ab eo pri
mo simile efficit & ea transmutatio est vel subiecti assimilatio vel pars eius quod per transmu/
tationem acquisitum est: sicut declarat phs in.7.metha.textu.23.faciens itaq; & vnde inchoat
motus sanandi. Siquidē ab arte: est species que est in anima: si vero a casu ab hoc quod quidē
faciendi est principium facienti ab arte: vt quod in medeti forsan a calefactione principium:

hoc aũt fricatione facit:calor itaq; in corpore aut pars est sanitatis,aut sequitur cũ aliquod tale quod est pars sanitatis &c.Cum autẽ agens per motum subiectum sibi simulet:quia etiã forma dum acquisita est:principiũ est similitudinis indiuiduorũ que sub eadem specie sunt,ea aũt vt acquisita est rationem non habet agenti congruam:&.n.ea presente in materia cessat motus.Agente autem operante aliquid in patiente generatur:ideo ponens differentiã inter agẽs & formam:agens definiuit vnde principium est motus forme que generatur:quia sic potissime agentis ratio a forma distinguitur.Solet ẽt agentis ratio ex eo accipi q transferat materiã de potentia ad actum vt dicitur tertio de anima textu.18.& cõmento,&.12.metha. cõmento 18.sed hec reddit in idem cum superioribus,ab eo.n.res transfertur de potentia ad actum,vñ primum incipit motus,aut aliqualis transmutatio in qua nihil aliud agens intẽdit nisi materiã sibi similem efficere:imo hec videt potissima agentis ratio vt transferat materiam de potẽtia ad actum,quia vt dictum est ex snia Auer.9.metha.cõmento.2.omnis potentia actiua refertur ad primum actum,& omnis passiua ad primam potentiam que est materia prima: cum autem omnis potentia actiua referat ad passiuam nihil efficiens dicetur:nisi respectu alicuius quod habet materiam,omne autem habens materiam vbi est in potentia ad alterum oppositum opz vt actu sub altero existat,& ideo agens si debet transferre illud subiectum de potentia ad actum necesse est vt aliquali transmutatione id assequatur:quia terminus contrarius corrumpitur & alter similis actu inducitur:hec autem est transmutatio vt eius nomen significat,alterius termini post alterum certo ordine acquisitio ex quo sequitur vt ea que simpliciter abstracta sunt & omnino materiali potentia careot omnino etiam careant agente

¶ Vnde si aliqua corpora simplicia sunt quorum forma caret contrariis:contingit quod ille forme sint nec generabiles:nec corruptibiles nec habentes subiectum cõmune.

¶ Ex dictis infert duo'primum q alique sunt forme non generabiles nec corruptibiles.Secundum est conclusio vniuersalis eorum que in precedenti parte dicta sunt:quia autem id qđ primo deducitur pendet ex eo quod supra dictum est:(vnde forme elementorũ sunt contrarie) elementa autem sunt corpora simplicia,ideo dixit si aliqua corpora simplicia sunt quorũ forme carent contrariis contingit q ille forme sint,nec generabiles:nec corruptibiles,quia vt dictum est generatio & corruptio est a contrario,& contingit q tales forme non habeant subiectum cõmune,nam vt supradictum est que agunt & patiunt contraria sunt,& quodãmodo similia.Similitudo est autem merito potentie materie,& ideo si carent contrario carent etiam cõmuni subiecto,alioquin potentia illius subiecti qua forme cõmuni carent esset occiosa:quia nunquam ab agente contrario deduceretur ad actum,quia igitur corpori celesti nihil est contrarium:ideo non cõmunicat in materia cum istis corruptibilibus & eius forma ingenita est & incorruptibilis:simul autem cum hoc quod Auer.ex superioribus intulit & rõnem superius tãtam confirmauit,nam ostensum est q forme que recipiunt in materia mediantibus dimensionibus interminatis sunt generabiles & corruptibiles,ideo esse contrarias & habere subiectũ cõmune,cũ autem manifestatur causam conuerti cum effectu in ea acqritur confirmatio:ostẽditur autem conuerti si ita se habere manifestet,q sicut affirmatio est causa affirmatiõis ita negatio negationis.Et ideo cum ostendit que corruptibilia sunt habere subiectuz commune & contrarium intulit que carent contrario & subiecto cõmuni esse ingenita & incorruptibilia:& ideo postea subiunxit.

¶ Declaratum est igitur quod causa corruptionis entium & factionis eorũ:est contrarietas existens in suis formis:& commune subiectum quod nullam habet propriam formam.

¶ Ponit conclusionẽ vniuersalem que ex supradictis sequitur.s.quod cã generationis & corruptionis entium est contrarietas suarum formarũ & subiectum cõmune:nullam babens formaz propriam:sequitur autem hec conclusio hoc modo quia forme que recipiũtur in materia mediantibus dimensionibus interminatis sunt generabiles & corruptibiles,ergo inuicem cõtrarie & communicantes in vno primo subiecto:& que forme non habent subiectum cõmune:neq; contrarium sunt ingenite & incorruptibiles,ergo causa vniuersalis generationis & corruptionis est contrarietas formarum & cõmune subiectum.Est autem hec causa adequata generationis:quia vt dicitur ab Auer.2.phi.72.cõmento cognitio generationis non perficitur nisi dando has duas causas.s.materiam & efficiens,subiectuz vero cõmune est materia,forma aũt contraria est efficiens:& sicut materia non mouet seipsam sed requirit efficiens:ita efficiens

omne

omne p̃supponit mãꝫ quã transferat de potentia ad actum:& ideo licet hec duo in oĩ transmutatione requirant:alia.n.potius sunt dispõnes vel materie,vel efficientis:ita tñ se cõcomittant vt altero posito alterũ poni necesse sit:qa cuilibet potentie actiue correspondet passiua:& e cõuerso alioqn daref occiosum in natura:ppterea p̃hs in libello de causa longitudinis & breuitatis vite:sic inquit.impossibile.n.mãm h̃ri nõ existere aliqualiter contrariũ &c. quapp & p̃tes centrales terre:& purior coelum contãgens ignis non semper esse:sed in alia conuerti necesse est:quia vt dicitur omnium rerum vicissitudo.

ℭ Sed est potentia recipiens numerum s̃m formas diuersas in specie:& numerꝫ s̃m formas diuersas in numero:& que fit s̃m maius & minus.

ℭ Cũ oñdit q̃o dimensiones interminate cã sunt gñationis & corruptionis formarumqꝫ eis mediantibus recipiunt in mã:nũc vult oñdere q̃o cã sunt multiplicatiõis entium materialiũ & conuenienti qd᷑ ordine hoc sequit declarandũ:qa multitudo formaꝝ sub eodẽ gñe,aut individuorum sub eadem spẽ est merito materie: vt subiicif gñationi & corruptioni : & i qbus nõ est gñatio & corruptio:nõ est multitudo indiuiduoꝝ:aut specieꝝ:& iõ cause multitudinis & corruptiõis se ꝯsequunt:p̃rio aũt ponit ꝯclusionẽ ꝓbandã,deinde eã ꝓbat & declarat ibi(& causa huius totius est)dicit igitur ꝙ hoc subiectum quod nullam habet formam propriam est potẽtia recipiẽs numerũ.i.multitudinẽ s̃m formas in specie, & numerum.s.multitudinem s̃m formas diuersas numero(& que fit secundum magis & minus)exponunt aliqui hoc referentes ad indiuidua que se habent s̃m magis & minus:vt accidentia recipiẽtia intensionẽ & remissionẽ,vel s̃m magis & minus,qa vt di.8.metha.textu.10.quẽadmodũ nec numerus hꝫ magis & minus:nec q̃ s̃m spẽm subã:sed si q̃dem q̃ cũ mã:nã vt inq̃t in cõmento Auer.nõ est hõ maioris hñanitatis q̃ alius hõ s̃m formã:sed si fuerit erit s̃m ꝙ forma est in mã:vel magis:vel minus disposita,vel magis imersa:vel magis exerta:vel põt id referri ad numerũ s̃m magis & minus idest s̃m multitudinem quam habet materia ad formas differentes nõ specie aut numero:sed ꝓportione seu analogia,vel forte melius:& lr̃a corrupta est & debet legi maius & minus quod referef ad mãm que potentia se habet ad multitudinẽ rerũ que differũt spẽ,aut numero s̃ꝫ maius & minus vt iq̃t plato.i.sub diuersis q̃ritatis terminis:& sic legaf lr̃a correspõdet seq̃ntibus.

ℭ Et causa huius totius est:ꝙ hoc subiectum recipit primitus dimensiones interminatas:& quia est multum in potentia.

ℭ Causam assignat eius quod imediate dictũ est.s.quare materia recipit diuersas formas numero & specie & diuersos quãtitatis terminos causa est:quia hoc subiectum primitus recipit dimẽsiones interminatas & qa est multũ in potentia,que quidem causa valde apte est assignata:nã materia quia multa est in potentia,ideo in multa vertitur,& quia primo recipit dimensiones interminatas,que potentia sunt ad omnem terminum,ideo fit maior & minor:& ad diuersos terminos extenditur.

ℭ Quoniam si non haberet dimensionem non reciperet insimul formas diuersas numero,neqꝫ formas diuersas specie:sed in eodẽ tpe nõ inueniretur nisi vna forma.

ℭ Quia causa assignata de multitudine entium specie aut numero duas continet partes: quarum altera est:quia materia est multa potentia:altera vero quia primitus recipit dimensiones interminatas:hanc in parte presenti declarat:nam si materia non haberet dimensionem:non reciperet insimul formas diuersas nũmero,diuisio enim in partes quarum quelibet per se sumpta est hoc aliquid indiuisibile naturaliter non potest esse sine quãtitate:neqꝫ reciperet formas diuersas specie a fortiori: diuersitas enim formarum in specie cum hoc ꝙ est multitudo quedam est plurium essentialiter differentium,& sicut est plurium essentialiter differentium : ita diuersorum terminorum,quorum quelibet singule forme est appropriatus:& sicut impossibile est duas quantitates numero differentes simul esse in eodem subiecto:multo magis duas specie differentes non potest eadem materia simul actu habere : que terminorum diuersitas esse non posset nisi materia primitus reciperet dimensiones interminatas. Sed in eodem tempore non inueniretur in materia nisi vna forma scilicet si materia reciperet formam non mediãtibus dimensionibus.

ℭ Et cum hoc ꝙ eius materia est vna numero:si non esset multa potentia nõ denudaretur ab illa vna forma quam reciperet:& esset forma in substantia illius subiecti & istud subiectum esset impossibile vt denudaretur a sua forma omnino: aut corrũperetur illa forma:& alia forma generaretur.

¶ Declarat secundam rationis partem.s.q ad multitudinem entiū requirat materie potentia
cum hoc.n.q non esset nisi vna forma numero:& per consequens nisi vna materia numero:
impossibile esset materiam separari ab illa vna forma quam recepisset:& cum illa materia nō
haberet potentiam ad aliam formā:forma recepta esset in substantia materie:a qua impossibi
le esset vt denudaret:tum quia non hēret potentiam ad aliam formā:tum quia impossibile est
aliquid separare ab eo quod in eius est substantia:& sic illa forma esset incorruptibilis & nulla
¶ Quo materia est vna. alia generabilis,materia igitur causa est multitudinis rerum per eius potentiam & quantita-
tem interminatam. ¶ Sed in dictis Auer.duo sunt pensitanda.Primum quomodo materia sit
vnum. Secundum quomodo causa est multitudinis entium.Quantum sit de primo quod ve
re vnum est actus est,vel habens actum:& quanto vnaqueq; res magis esse in actu habet,tanto
ad vnitatem accedit.Propterea deus simplicissimus & solus vere vnum:alia.n.omnia, qa ali-
quid potentie habent admixtum:ideo non simpliciter sunt vnum.Sed materia prima neq; ac
tus est:neq; aliquem substantialem habens actum sibi proprium:ideo nullo modo vnum vere
quantum in se est appellari potest:sed tamen cum in ordine entium sit aliquo mō ei vnitatem
concedere oportet:quā cū vere habere nō possit:fortassis similitudine obtinet & ꝓportione,
insequitur certe essentiam:vnitas ergo eo modo vnitatem assequitur quomodo habet essen-
tiam:materia autem essentia est potentia omnes forme:talem igitur habet vnitatē, qualē oēs
forme habent in potētia:sed qa potētia optime cognoscit in ordine ad actū:sic vnitas prime
potentie ad vnitatem primi actus,ergo quomodo primus actus vnus est continentia omniū
formarum:sic materia proportione quadā; similitudine qua omnes formas potentia conti-
net dicetur vna: & quia omnis potentia passiua est cum priuatione:quia materia caret omni
actu:ideo vnam vocat Auerro.per priuationem omnium formarum. Sed nos de hoc diffu-
sius scripsimus in libello de materia prima. ¶ Sed quomodo sit multitudinis causa: valde est
¶ Quo materia est causa multitudinis. difficile intelligere valdeq; reconditum, nos autem paucula quedam pro loci opportunitate
explanare conabimur. ¶ Nam cum omnis multitudo sit plurium singularium actu indiuisibi
li se habentium quomodo materia que simplex est potentia huius multitudinis potest esse cā.
Deinde materia non potest diuidi in plura indiuidua numero:nisi ab agente. Cur igitur agēs
etiam non ponitur multitudinis cā. D[illegible]mū si quantitas concurrit ad causandam multitudinē.
igitur prior erit indiuiduo substantie:& si prior ergo aliquod non substantia erit prius substan
tia:& sic substantia ex non substantiis constituetur: si vero non est prior quomodo causa est
multitudinis. ¶ An quia vnum & multa eandem cū ente naturam significant:cum cām mul-
titudinis & vnitatis in substantiis hec difficultas expostulet:diuidenda est substantia: si forte ex
eius diuisione aliqua sese offerat via, qua propositam dubitationem dissoluere possimus. Est
autem substantie hoc quidem materia:hoc autem forma illud autem ex his: quod cōpositum
vocamus,sunt autem materie & forme rationes opposite:forme quidem est vnitas & pfectio
materie multitudo diuersitas imperfectio:& ideo non est pars forme,aut rōnis materia sed cō
positi:est aūt cōpositū forma in materia:igit quedā sibi a mā quedā a forma accidunt:a forma
vnitatem,perfectionē, & perpetuitatem habet:a materia pluralitatem imperfectionē & corru
ptionē.Cū aūt forma sit in cōposito,habet.n.esse in materia que est pars compositi: ideo hec
per accidens formā ēt sequant:necesse est:nam ratio forme p se tolli ab ea non potest:& iō vt
dicit.7.metha,gñatur & corrūpit forma p accidens vt in cōposito:& silr sibi accidit multitu
do inquantū est in mā:nā vt dr primo coeli.92.in oībus.n.sic videmus quorūcunq; substantia
in mā est plura & īfinita entia q̄ eiusdē spēi:& silr accidit forme ípfectio merito materie, nā vt
dr.2.de aīa.34.nō ꝯtingit.n.aliqd mā'iū vnū & idē nūero ppetuari:sed in spē,igit si in compo
sitis ꝯdiciones apposite semp repiant.s.vnitas & pluralitas,ꝯueniētia & diuersitas:non mirū vi
deri dēat:nō est aūt idē vnū forma & cōpositū:nec eadē diuersitas materie & cōpositi,forma
enim ex se indiuisibilis est p se vnū:p se rō:& pfectio indiuiduū autem hec h3 a forma: est enim
indiuisibile vnū hñs rōnem & pfectionē a forma:& qa materia extranea est a forme rōne:ideo
vnitas quā h3 forma in materia l3 sit indiuidui p se dr esse forme p accidēs:& quia vnūqdq; eo
mō diuersum est ab altero qño est a se indiuisum:qa indiuiduū est a seipso indiuisum p pticipa
tionē forme q̄ h3 in materia:q̄ indiuisio nō est vera,sicut forme per se:iō vnū indiuiduū est ab
altero diuersum nō p se:sed p acidēs.s.vt est in alia materia:nā si p se diuersaret eēt ēt p se vnu3:
sed p se vnū est cū aliis indiuiduis merito indiuisibilis forme:& ppea phs.7.metha.28.textu in-
quit,tota vero iā talis spēs in his carnibus & ossibus callias & socrates:& diuersa qdē pp mate-
riam(diuersa etenim)idem autem spē indiuisibilis namq; spēs est: vbi Aristo.diuersitatem assi
gnat materie:vnitatem autem forme:materia.n.qa prima causa est diuersitatis & pluralitatis

& imperfectionis:ideo statim & non per aliud mediuз facit indiuiduū ab altero indiuiduo eē diuersum:& ideo assignare volens rōnem diuersitatis indiuiduoꝝ, inquit & diuersa qdem pp materiā:diuersa.n.i.s.est materia quasi hoc sit immediatū, sicut in.12.metha.cām assignans cur plures nō possint esse coeli inquit. Quod aūt celū sit vnuз manifestū est, si.n.plures essent coeli vt homines principium vniuscuiusq; ent specie vnum numero multa, at quecunq; multa numero materiam habent, vna.n.& eadem multoꝝ rō est veluti hominis, Socrates vero vnus, ex quibus patet pluralitatem indiuiduoꝝ sub eadem specie per se esse a materia: per accidens a forma, vnitatem autem econtra per se a forma esse:per accidens autem a materia: dico per accidens per aliud seu per extraneum additum forme:& quia materia non potest esse sine forma, nec forma sine materia:que constituit compositum: ratio in formis materialibus hoc est perpetuum:vt non sit pluralitas sine vnitate speciei, nec vnitas speciei sine pluralitate indiuiduoꝝ:& quia pluralitas presupponit vnitatem, & in omni diuersitate iuncta est aliqua conuenientia & vnitas:ideo non prius indiuiduum est diuersum ab alio per materiam q̄ materia intelligatur aliqua forma informata. Sic.n.materia & forma mutua ꝓportiōe iūcta sunt vt qđ alter vtriusq; est ꝓpriū ab altero aliqualr̄ iuuet, ex qbus pз qualr̄ multitudo indiuiduoꝝ sub eadē specie sit a materia, nec obstat ꝙ sit indiuiduoꝝ quoꝝ qdlibet est vnuз indiuisibile. Similr̄ nō posset formaꝝ multitudo repiri in istis corruptibilibus nisi esset potentia materie:nam vt hic dicit Auer.ex snīa Arist.12.metha.textu.21.si materia vna & intellectus vnus nō fiet nisi vnum: nam illud factum est actu cuius materia erat potentia, est igīf multiplex materie potētia causa multitudinis formarū, alioqn neq; simul, neq; successiue:in ea varie forme reperirenī. Cū autē multitudo & ab agēte:& a mā ꝓueniat:quia a materia principalr̄ ꝓuenit:ideo p̄termisit agens: cū.n.considerat agentis nā magis ei conuenit gñatio & corruptio quā multitudo, imo vt dr̄ in.8.metha.cōmento.15.agens nō largiī multitudinē sed pfectionē: & iō Auer. supra assignās causas gñationis & corruptionis posuit subiectum cōe & agens ꝯtranū:at materia primo causa est multitudinis:sicut imperfectionis que in multitudine reperiī. Deinde sicut impossibile est vt forme diuerse habeāt eandem materiā:ita impossibile est & agentia diuersa:& ideo diuersitas potentiarū arguit etiam diuersitatem agentiū. Quantitas aūt est cā multitudinis in mā dispositiua:neq; incōuenit vt tali mō aliqd qd non est subā eā precedat in fieri: nec ꝙ substantia ab aliquo se posteriori depēdeat quo ad aliqd sibi extrinsecuз:quare nō inconuenit formā in mā multiplicari & diuidi mediāte quantitate, suū tñ actū sic hīalem retinendo quē p̄io mā respicit.

¶ Et qa istud subm nō recipit multas formas insimul vel successiue nisi ex hoc ꝙ recipit tres dimēsiones primitus:manifestū est ꝙ si subm aliqđ sit qđ nō recipit nisi vnā formā semp ꝙ sit vnū nūero simplr̄:& ꝙ nulla multitudo ē in eo oīno:neq; potētia:neq; actu:& ꝙ nō diuidiī p formam:neq; forma per eius diuisionem.

¶ Quia sermones demōstratiui cōuertibiles, sic se hñt ꝙ sicut affirmatio est cā affirmatiōis:ita negatio negatiōis:cū ꝯ ōndit cām multitudinis in istis corruptibilibus esse mām p eius multiplicē potentiā & dimēsiones interminatas:in p̄ti pte ōndit ꝙ vbi aliqđ subiectū sit ꝙ non recipit plures formas simul aut successiue ꝙ tale subm non recipit formā quā hз mediātibus dimēsionibus:& ꝙ tale subiectū nullā multitudinē habet neq; actu:neq; potentia, neq; diuidiī ad formē diuisionē, nec forma ad diuisionē subiecti:primo aūt ponit ꝯñtiam, postea eam declarat ibi(& causa in hoc est)pro primo sciendū est ista quatuor se ordine quodā hre, atq; sese inuicem consequi:materiā esse potentia oēs formas.& ideo primitus recipe dimēsiones interminatas qbus mediātibus recipit multas formas numero aut specie diuisibiles ad diuisionē subiecti:& ex quocūq; istoꝝ accepto reliqua oīa inferri possunt: & qa cōuertibilia sunt a quo aliqđ istorū negatū fuerit reliqua ēt negaī, supponit igiī Auer.vnū qđ pro cā supius est declaratuз: quare in mā multitudo repitur, & est ꝙ hoc subiectū qđ est mā prima nō recipit multas formas insimul aut successiue:nisi ex hoc ꝙ primitus recipit tres dimensiones quo supposito quia ista conuertunī argumentaī a quo negatū fuerit hoc genus prime ꝓpositionis.s. non recipere plures formas simul aut successiue negabiī & antecedēs.s.nō recipere mediantibus dimēsionibus & quecūq; ad ipsum sequunī:sed Auer.solūmodo posuit ea que sequuntur ad antecedēs & tacuit ipsum antecedens, quia ipsum reseruat ad declarandam ꝯñtiam:que est si subiectum aliqđ sit non recipit nisi vnam formā, addidit, semper, quia posset plures recipere successiue: quod tale subiectum est vnum numero simpliciter quod declarat:nam nulla est omnino in eo multitudo, neq; potentia, neq; actu: & non diuiditur per formam: nec forma per eius subiectum diuisionem.d.d.

¶ Et causa in hoc est quia nõ recipit quantitatẽ primo ante receptionẽ formarum: q̃a si reciperet esset diuisibile ſm formam: & forma diuisibilis ſm eius dimensiones scilicet per subiecti diuisionẽ: & finiti essent actus ſm finitatẽ illius quãtitatis: & eẽt possibile in ea formam recipere maius & minus partem & totum.

¶ Probat propositam consequentiam. s. si aliquod subiectum non recipit nisi vnam formam semper: illud est vnum numero simpliciter, medium est quia non recipit quantitatem primo ante forme receptionem. Omne enim subiectum receptiuum forme: mediantibus dimensionibus potest plures formas recipere: sed hoc subiectum non recipit plures formas mediãtibus dimensionibus: nam si reciperet mediantibus dimensionibus esset diuisibile ad diuisionẽ forme, & forma ad diuisionem ipsius cum mediante quantitate inuicem continuentur: & cũ operatio insequatur modum essendi forme: finite essent actiones forme iuxta finitatem forme in quantitate: & esset possibile formam in ea quantitate recipere augumentum & diminutionem: & diuidi in partem & totum: vt que virtus esset in parte maior reperiretur in toto. Sed que forme huiusmodi sunt non semper manent in suo subiecto: sed supponebatur supra tale subiectum: nõ recipere nisi vnam formam: semper ergo non recipiet mediantibus quantitatibus interminatis: quod autem non recipit mediantibus quantitatibus interminatis est vnum simpliciter .i. non diuisibile in plures formas actu vel simul: vel successiue: neq; diuisibile est potentia sicut subiectum quod habet formam coextensam diuiditur ad diuisionem illius forme: quod superius relictum fuerat probandum. ¶ Sed hic contingit dubitatio circa istam propositionem forma est diuisibilis ad diuisionem subiecti: nunquid sit vera p se: an per accidens: non per se, q̃a forma diuiditur per accidens ad diuisionem subiecti: cum ipsa ſm se sit indiuisibilis: deinde passio que per se pluribus inest, illis merito alicuius vniuersalis inest. Cũ ergo esse diuisibile continuo per se competat: continuum autem vniuersaliter non competit magnitudinibus: & numeris: ergo esse diuisibile per se non competet formis sicut per se sub continuo nõ continentur. Si vero esse diuisibile per accidens competit formis: quomodo naturalis philosophus in 3. coeli: & 6. phi. hanc questionem per se considerat. Omnis enim artifex non considerat i questionibus essentialibus sui subiecti nisi per propositiones essentiales, nam vt dicit primo poster. quelibet scientia sicut habet proprias propositiones ita & questiones. Questio hec sic dissoluitur: diuisibilitatem formarum naturalium in infinitum per se a naturali considerari: & vt supra diximus ex sententia Auerro. 3. phisic. 72. subiectum huius passionis est corpus sensibile continuum compositum ex materia & forma ſm quod est materiatum non ſm quod est formatũ: competit autem hec passio continuo ſm se sumpto quomodo capitur a geometra per se & primo: competit autẽ & formis naturalibus duplici modo per se. Primus modus est per similitudinem: nam sicut geometra considerat quasdam passiones numerorum applicando magnitudinibus, cõsiderat. n. aritmeticus de numeris superficialibus & solidis, geometra aũt superficies & solida: considerat ẽt Arit. numerum cubũ rationalem equalem, vel inequalem que ẽt similitudine quadãq; ꝓportione cõsiderãtur a geometra, pariformiter se se habet naturalis ad geometram, quo ad multas passiones maxime autem circa hanc. s. esse diuisibile quam ex similitudine transfert a magnitudinibus ad formas existentes in corporibus sensibilibus. Secundus modus quo diuisibilitas a naturali circa formas per se consideratur est: quia subiectum scientie naturalis se habet ad subiectum geometre per additionem materie quo modo dicitur primo poster. ꝙ prior & certior est scientia que non est de subiecto ea que est de subiecto: nã que est de non subiecto est de forma ſm se, vt de ꝯtinuo ſm se: ea vero que est de subiecto est de tali forma applicata materie: vt de continuo prout est in materia sensibili. & quia qñ due scientie ita se habent, vel altera alteri subalternatur: passiones sunt superioris scientie per se: inferioris autẽ merito superioris: & ideo quia corpus naturale constituitur ex corpe mathematico qđ est cõtinuum: ꝓpterea talis passio & multe alie competunt formis naturalibus ſm causam subiecti superioris. s. quia sunt cum continuo: quã rñsionem ponit Auer. in. 3. coeli commento. 7.

¶ Que sit veritas huius propositionis forma est diuisibilis ad diuisionem subiecti.

¶ Si igitur aliqua forma est q̃ non recipit maius & minus: neq; diuiditur p diuisionem subiecti sui: neq; subm diuiditur p diuisionẽ forme. s. p eius diuersitatẽ, manifestũ est ꝙ in subiecto istius forme, nõ existũt dimensiones primitus: sed postq̃ forma existit.

¶ Accipit ꝯclusionem ꝓbatam in parte superiori. s. ꝙ forma que aduenit subiecto nõ mediãtibus dimensionibus interminatis est indiuisibilis, ex qua causa probat ꝙ dimensiones eã non ꝓcedunt: sed sequuntur, nam cum in tali subiecto sint dimensiones: oportet vt vel formam precedant vel sequantur, & quia dixit postquam forma existit.

¶ Et intelligo post fm esse: non post fm tps: sicut est dispositio in prima materia. s. q̄ non inueniuntur in ea nisi vt habet formam existentem.

¶ Exponit in presēti pte verbū postq̄ ne aliqs credat tale subm qd recipit formā indiuisibilez posterius tpe aneqri q̄titatem: & inquit intelligo post fm esse. i. rōne vel natura: quia prius oā forma indiuisibiliter fit vnum cum tali subiecto q̄ tale subiectum ab ea forma acqrat q̄titatem q̄ uo oō se h3 forma materialis: que qa diuisibil' io mā recipit p̄supponit q̄titatez. d.d. (sicut est dispositio io prima mā) declarat modū fm quē q̄titas repit in subiecto hnte semp formā iodiuisibilē & inquit: tale subiectū se hēe ad q̄titatem sicut materia prima ad q̄titatem terminataz q̄ h3 merito forme io ea existentis: & simul eodē instanti tpis perfecta est forma subali & q̄titate ppria eius forme: quāōtas ergo quā habet subiectum recipiens formā indiuisibilē est merito forme ooo merito materie. Sed valde ambigua reddit Auer. ppositio. s. q̄ subiectuz forme in diuisibilis nō est quantū, neq3 in eo existunt dimensiones: hiis qui opioant intellectū abstractū esse formā hominis ppriā: aduenit. n. subiecto hnti quāōtatem, quia cōposito informato a cogitatiua, & iō non extenditur ad extensionem subiecti. ¶ Ad que dicere possunt, pfecto se qui intellectum aut extendi ad extensionē subiecti: aut actum substantialem dare noo posse, si actus forme eodē mō de oibus formis diceret: sed oihil phibet aiam, aut nullius corporis esse actuz: aut actum esse sicut nauta nauis: qūo intellectus forma est nobis, non quia extendat & termine tur in materia: sed qa opatur in nobis intellectionē: sumus. n. p cogitatiuā organa apta talē operationem suscipere: sicut aūt id quo viuimus, & quo sentimus forma est in nobis, ita & quo intelligimus, vt dicit phs in. 2. de anima. 24. accidit igit intellectui vt sit actus subiecti habētis quātitatē. qa subiectū qd capax debet esse talis actus imaterialis requirit formā materialē qua ppaterur ad illum, q̄titas igitur est merito talis forme, non intellectus qui iam esse p̄supponit, nam de fons venit: neq3 hic mihi aliqs succenseat dicens pari se rōne defēosurum, corpa celestia intellectū hēe q post q̄utatē cōpletā illis adueniat: vt dicere vr Auic. hoc. n. dictis Auer. nullo mō pōt pueoire: oā suppositū est & rōne demonstratiua pcessum corpa celestia eterna esse, quapp hec nō possunt formā aliq̄ mediāte q̄titate de potētia māe eductā, sicut est hoium cogitatiua, deinde corpa celestia simplicia sunt vnicā tm formam subalem hntia, & de talibus simplicibus corpibus p̄cipue dissent sermo Auer. ppea supradixit (si aliqua corpa simplicia sunt quorū forma caret contrariis) dicere igit sine dubio possumus cēm illā formā esse diuisibilē q̄ per se recipit subm diuisibile: intellectū aūt esse formā hois oō pstitutā per subiectuz: & iō nō gr̄a sui requirit subiectū diuisibile, esset. n. terminus materie: sed gr̄a cōpositi debēus pticeps fieri totellus.

[margin: An subiectus forme indiuisibilis possit eē quantum.]

¶ Vnde putauit Auic. q̄ dispositio triū dimensionū existentiū in materia simplici ter. s. nō terminataq3: est dispō dimensionū terminataq3 in ea: quapp dixit necesse est formā primā existere in prima materia: antequā dimensiones existant in ea.

¶ Excludit errorē Auicē. in prio tractatu sue sufficientie ca. 2. qui oriebat ex malo intellu qūo dimensiones interminate fundent in materia prima, credidit. n. ita esse de dimensioōibus interminatis, sicut de dimēsionibus terminatis. s. vt sicut terminate insequunt formā in subiecto ita interminate, quapropter dedit prime materie primā formā quam appellauit corporeitatis de p̄dicamento substātie, qua mediante dimeosiones interminate fundarent in materia pria: absurdum existimās ante substantialē formam aliquod accidens in materia recipi.

¶ Ex quo accidunt ei multa impossibilia: vnum est formam non diuidi per diuisionem materie: quapropter nō recipiet diuisionē: & ipsam esse eternam nō diuisibilē per diuisionem sui subiecti: & ipsam non habere contrarium sibi succedens in eodē subiecto: quod si ita esset tunc materia nullam reciperet formam preter istam sibi propriam.

¶ Contra positionē Auicē. instat quia ex ea sequunt multa impossibilia: primum est formam nō diuidi ad diuisionē materie: sed esse indiuisibilē: diuisibilitas. n. nō competit forme vt forma. Sed vt dictum fuit supra prout recipitur io materia, recipitur autem in materia mediante quantitate, nam si non ergo forme essent indiuisibiles quod primo quidem est pra omniū & phorū & medicorum consensum, conueniunt. n. omnes forme materiales in diuisibilitate: vt apsemet Auicē. fatet in prima primi doctrina. 3. ca. de cōplexionibus etatū vbi inquit: oēs enim virtutes corporee sunt finite: hoc aūt iā ratiocinatuz fuit in scia naturali: ergo opatio nr̄i semp existit in materiis: declarauit. n. phs in. 8. phi. oēm formam materialez esse diuisibilem ad diuisionem subiecti: imo formas materiales esse diuisibiles est fundamentum in sciētia naturali: nā

vt inquit phs .3. coeli textu .7. multa sunt que indiuisibilibus non possibile competere: naturalibus autem necessarium puta siquid est indiuisibile: in indiuisibili.n.diuisibile impossibile existere: passiones auté diuisibiles omnes dupliciter: aut.n.fm speciem, aut fm accidens &c. & reliqua quibus ibi probat formas omnes esse diuisibiles. Si autem forma non diuidatur merito subiecti omnino erit indiuisibilis: & ideo cum dixit (formam non diuidi per diuisioné mãe) absq; aliquo alio medio intulit (quapropter non recipiet diuisionem:) nam si in materia fundatur indiuisibili ad nullius diuisionem poterit diuidi.d.d. (& ipsam esse eternam) Adducit secundum impossibile contra Auicen. & est talem formam materialem esse eternam non diuisibilem in duratione iuxta diuisionem & finitatem subiecti quod conuenit omnibus formis materialibus, nam vt dictum fuit ex snia phi in.8.phi. omnis forma materialis est finite durationis iuxta finitatem sui subiecti: quã quidem ppositionem ne ita intelligendã censeas vt finitas illa & durationis diuisio iuxta quãcũq; quantitaté aut quantũcũq; subiectum attendenda sit. Sic.n.quecunq; maioris molis existunt maioris quoq; essent durationis: quod manifeste falsum deprehenditur: sed diuisio & forme in duratione terminus attendendus est iuxta proprium forme subiectum quod forma vnaqueq; finitum habet: sicut habet operationem finitam. v.g. si subiectum proprium vite in animali dicatur humidum illud radicale nutritiuũ: calor.n.q in tali humido participatus vitam animali prestat duratione3 habet iuxta talis humidi quantitaté, & in minori portiõe minor duratio reperitur: & sicut est de aliquo animali, ita est de quolibet viuente: & similiter de quacũq; forma naturali que corruptioni resistit iuxta dispositiones quas in subiecto proprio terminatas habet. Si igitur aliqua forma in materia reciperet ante quantitaté: sicut nõ haberet proprias dispositiones in proprio subiecto quibus proportionaliter iuxta illas inesse duraret: ita neq; finitatem aut terminum vllum essendi haberet iuxta ppriam subiecti quantitaté: quapropter esset eterna, cum nullam possit habere pportioné in duratione per quantitatem respectu alterius forme, ex quibus sequeret nullius valoris esse rõnem Aristo. qua probat primum motorem esse a materia abstractum: nam si est materialis inqt vel erit in magnitudine finita vel infinita, responderi quidem ei poterit nõ sequi: licet non sit vel in magnitudine finita vel infinita: vt sit a materia omnino abstractus: nam potest esse forma in materia recepta ante omnem dimensionem: & sic neq; in magnitudine finita, neq; infinita: & tamen erit maxime materialis: omnis igitur forma materialis recipitur in materia mediante quantitate.d.d. (& ipsam non habere contrarium) tertium impossibile ad quod deducit Auic. est, talem formã non posse habere contrarium sibi succedens in eodem subiectũ, successio.n. contrariorũ in eodem subiecto est merito quantitatis, alioquin vt declarat in .6.phi. neq; inuicem possent transmutari. Hoc autem est impossibile, quia materia nullam pter istam posset formam recipere, que est sibi propria, patet sequella quia non transmutaretur: nam oís transmutatio est ex contrario in contrarium, que impossibilia adducta sequunt Auicé. siue illa prima forma materialis sit specifica, siue generica. Et ideo non ex sententia Auer. dicunt q in materia ante dimensiones interminatas ponunt formam substantialem genericam.

Quõ oĩs forma naturalis est finite durationis iuxta finitatem subiecti.

Rõ cõ Arist. cotra Auic.

¶ Cum igitur fuerint declarata ab Aristo. ista propria rebus generabilibus & corruptibilibus ex parte subiecti, & ex parte forme, ex quibus accidit istis entibus sensibilibus generatio & corruptio. s. indiuiduis existẽtibus per se: & fuit declaratum de corporibus celestibus ipsa esse neq; generabilia: neq; corruptibilia: negauit ea habere subiectum recipiens numerũ & diuisioné per existentiam simplicium dimẽsionũ in eo primo ante exñtiam forme: & ipsa esse in potẽtia multa & vnũ numero.

¶ Hec est secunda pars huius capituli principalis, in qua postq̃ ostendit natura3 materie & forme rerum generabilium: & que merito talium principiorum sequunt ad ea, in presenti parte remouet a corporibus celestibus ea que insequũtur res generabiles & corruptibiles merito materie & forme, deinde ex talium remotione ostendit quedam propria corporum celestium: & suorum mouentium ibi (& cũ fuerit declaratum ei de corpibus celestibus) in prima adhuc duo facit: nam primo remouet a celestibus corporibus ea que sunt corruptibilium per ante dicta & probata, deinde idem probat p ea que in prĩo coeli dicta sunt de simplicitate corpis celestis ibi (& cum fuit perscrutatus etiã) quantum sit de prima, quatuor per ordinem conueniẽtia generabilibus negat a diuinis corporibus, primo subiectum cõe & inquit preponens fundamentum ex quo sequitur quod intendit probare: cum fuerint declarata ab Aristo. propria ex parte subiecti, & ex parte forme in rebus generabilibus & corruptibilibus, propter que accidit ista sensibilia generari & corrumpi. s. indiuidua substantiarum, nam ea sunt in quibus principa

litēr accidit corruptio, & que componuntur ex materia & forma: propria autē generabilibus & corruptibilibus ex parte subiecti sunt habere subiectum quod est in potentia multa, & primitus recipere dimensiones interminatas: propria aūt ex parte forme esse diuisibile ad diuisionē subiecti & esse contrarias: & cum fuit declaratū de corporibus celestibus in primo celi ꝙ non sunt generabilia & corruptibilia, negauit Aristo. ea habere subiectum cōe generabilibus & corruptibilibus quod recipit multitudinem numeralem & diuisionē continui propter simplices dimensiones, que primo in eo recipiuntur ante forme receptionē, ēt negauit hec celestia corpora esse vnum numero & multa in potentia sicut sunt ista corruptibilia que non sunt vnum simpliciter, quia sunt composita ex forma & materia que est multa in potentia, vere autē vnū est simplex forma que non componit cū materia, neq; potentiam habet per quā in aliud verti possit: corpora autem celestia licet nō sint forme sed subiecta: tn̄ quia neq; gn̄antur neq; corrumpunt, sequitur ꝙ non cōponant ex materia & forma: sed sint simplicia & nō sint ꝑ materiam potentia multa.

¶ Et negauit formas corporū celestium diuidi per diuisionem subiecti sui: & esse finitarum actionum propter finitatem eorū corporum.

¶ Negauit Aristo. a corporibus celestibus alia duo que in corruptibilibus repetiuntur, alteruʒ est formam nō diuidi ad diuisionē subiecti, alterum autē est non esse finitarum actionum propter finitatem corporum in quibus sunt forme a quibus proueniunt ille actiones, & vtrūq; ibi probat ex predictis.

¶ Quoniam potentia totius ī formis diuisibilibus per diuisionem sui subiecti est maior potentia partis.

¶ Primum probat formas corporum celestium non esse finitarū actionum, quia sic non eēnt eterna: nam potentia que recipitur in materia ita se habet ꝙ potentia totius est maior potētia partis, nam talis virtus in corpore fundata est: & ideo finiri oportet iuxta totius finem & terminum quomodo superius declaranimus. d. probat formas corporum celestium non diuidi ad diuisionem sui subiecti, eadem fere ratione, tunc. n. & ipse forme sicut potentie actionum eēnt finite propter hoc ꝙ diuiduntur per diuisionem sui subiecti.

¶ Quando ergo inuenit eorum actiones esse infinitas concludit formas eorū non esse in subiecto mediantibus dimensionibus: sed eas nō esse potētias in corpbus.

¶ Quia predicte rationes quibus negatum est corpora celestia habere cōmune subiectum cuʒ istis caducis & consimilem formam scilicet finitam in subō & virtutē terminatā: ad hoc deducunt ꝙ. s. talia corpora deficerent ꝙ est impossibile, ideo in presenti parte declarat vnde appareat hec impossibilitas est: quia inuenit actionem istoꝝ corpoꝝ esse motū sempiternum: queʒ impossibile est conuenire corpori habenti formā in subiecto mediānbus dimensionibus.

¶ Et cū figebatur in istis proportionibus: & inuenit potentias celestes agere actionem infinitam: conclusit mediantibus dimensionibus has virtutes non esse in corpore omnino: neq; habere materiam recipientē eas mediantibus dimensionibus: neq; materiam multam in potentia: neq; recipere magnum & paruum: neq; habere contrarium: & totum hoc sequitur ex hoc ꝙ forme eorum agunt actione infinita: & oē hoc est probatum in physico auditu.

¶ Cum ostendit corpora celestia non conuenire cum istis corruptibilibus, neq; quo ad subiectum, nec quo ad formam, nec quo ad actionem, seu virtutem infinitam: in presenti parte ostēdit, quartum & vltimum. s. quod tales forme non recipiuntur in suo subiecto mediantibus dimensionibus & carere omnibus illis que cōsequuntur ad formas merito dimensionum, & . d. cum figebatur. i. cum fixe contemplabatur in istis proportionibus: scilicet que sunt inter virtutes celestes & corruptibiles, inuenit potentias celestes agere actionem infinitam: conclusit has virtutes non habere suum esse in corpore celesti mediātibus dimensionibus, neq; habere materiam eius generis que recipiat mediantibus dimensionibus, ex consequenti multā in potentia, quia causa multitudinis in rebus materialibus est potentia materie & quātitas interminata, & similiter non habere magnum & paruum que significant in materia interminationem ad hunc vel illum quantitatis terminum: aut non recipere magnum & paruum. i. augumentū & diminutionem vt probatur primo celi. 21. neq; habere contrarium: naʒ ꝯtraria hn̄t, vt sibi succedere possint in eodem subiecto merito quantitatis: que oia sequunt ex eo ꝙ forme corporū celestium actionem habent infinitam, vt probatur. 8. phi.

¶ Et cum fuit perscrutatus etiam de natura istorum corporum in primo cœli & mūdi, & declarauit ipsa esse simplicia ex hoc ꝙ motus eorum sunt simplices: & ꝙ natura eorum est: neqꝫ grauis: neqꝫ leuis: idest natura non innata disponi per leuitatē: aut grauitatem. Et fuit declaratum ei ꝙ corpora grauia, & leuia sunt contraria: qa motus eorum sunt contrarii. Amplius ꝙ motus corporum celestium non habent contraria: conclusit hec corpora esse ingenerabilia & incorruptibilia: & ipsa non habere subiectū recipiēs dimensiones prima receptione: ita ꝙ forme sue diuidant̄ ꝑ diuisionem sui subiecti: & hoc intendit cum dixit in primo cœli & mūdi ꝙ forme horū corporum carent contrario & subiecto: quemadmodum conclusit: hoc idē ex hoc ꝙ motus eorum a principiis que sunt in eis: sunt infiniti.

¶ Quia remouit a corpibus celestibus plura accidentiū & propriorum q̄ insunt corruptibilibus ex parte materie & forme. s. generari & corrumpi, & hr̄e formā in subiecto diuisibilem ad diuisionem subiecti, vult in presenti parte ostendere ea celestibus corporibus non inesse ex hoc ꝙ motu circulari simplici mouent̄: p̄supponit aūt ad intentam ꝯclusionem inferendā tria supposita. Quorum primum est corpora celestia esse simplicia: neqꝫ grauia, neqꝫ leuia: quod Aristo. in primo cœli ex motu eorum circulari deprehendit: nam simplex motus est corporis simplicis: motus circularis simplex est: nam omnis motus simplex, aut rectus, aut circularis, nam etiā magnitudinū he sole simplices recta. s. & circulari. Si igitur motus qui nobis ad sensum pꝫ circularis, simplex est & ſm sui naturam necesse est simplicis corporis esse, conuert̄ .n. vt sicut simplex motus est simplicis corporis ita simplex corpus simplicē habeat motum, quia ab vno in quantum vnum non prouenit nisi vnum: quod ergo circulariter mouetur est corpus simplex in cuius natura est circulariter moueri: nam si compositū fuerit necesse est vt ſm simplex predominans moueatur, si vero simplex aliquod violente hoc motu mouetur quodcūqꝫ sit hoc eorum que recte mouentur vni duo erunt contraria extreme: nam hec lex est motuum violentorum qui simplicibus insunt corporibus, vt alter alteri extreme opponat̄: si vero alicui inerit preter naturā, vt igni circulariter ad motū lune moueri, talis motus non est simplex, nec ſm naturam ignis: & ideo alterius motum insequitur: igitur si fuerit ignis cum eius propriū sit ascēdere, oportet aliud dari simplex corpus cui ſm naturam insit circulariter moueri: & cui ita descendere & ascendere repugnet sicut aliis grauibus & leuibus natura simplici motu circulari moueri: & ideo corpus celeste simplex est, neqꝫ graue, neqꝫ leue quod est suppositum primū, non ab re autem Auer. exponens ꝙ corpus celeste neqꝫ graue est, neqꝫ leue: dixit. i. natura non īnata disponi per grauitatē & leuitatem, quia corpus celeste ita sui natura, nature est neutre, vt impossibile sit in aliam naturā conuerti: nam aliquis credat fortassis sicut ignis leuis est, potētia tamen grauis ita corpus celeste ad naturam grauis leuisue posse conuerti, huic autē Auer. occurrit dicens esse naturam non innatam disponi per grauitatem & leuitatē: quod optima euenit ratione, tum quia corpus celeste caret potentia ad aliud esse, tum quia ita eius naturā oportet eē sicut illud exigit a quo & gratia cuius existit: est autem celum natura anime mouentis in loco: sed talis anima immobilis est: nullam habens variabilitatem aut potentiam preter hoc ꝙ eius operatio est vt localiter moueat: igitur corpus celeste nullam habebit aliam potentiam preter hanc ꝙ localiter possit moueri: ¶ Secundum suppositū est corpora grauia & leuia esse contria, quia eorum motus sunt contrarii. ¶ Tertium suppositum est ꝙ motus corporum celestium non habent contrarium: nam motui circulari vt primo cœli demonstrat̄ nihil est cōtrarium. Ex quibus sequitur duo remoueri a corporibus celestibus, que in generabilibus & corruptibilibus reperiuntur. Alterum neqꝫ generari, neqꝫ corrumpi: nam omnis generatio & corruptio est a contrario celestia corpora non habent contrarium: alterum vero est non habere subiectum cōmune recipiens prima receptione dimēsiones interminatas: ita vt forme diuidātur ad subiecti diuisionem: nam istud subiectum cōmune vel transmutabit̄ ad aliam formam vel non si sic cum omnis corruptio & transmutatio fiat a contrario: ergo haberet contrarium quod fuit negatum, si vero ad aliam formam non transmutabitur: ergo erit occiosū nec habebit dimensiones cōmunicabiles. Sed in dictis Auer. est difficultas: male. n. deduci vī si motui locali corporum celestium nihil sit contrarium esse ingenita & incorruptibilia: nā cōtrarietas propter quam aliquid corrumpitur non est contrarietas localis. Sed potius primarum tangibiliū qualitatum: quare neqꝫ in elementis valet de forma talis illatio sunt contraria ſm locales motus: ergo inuicem corruptibilia. ¶ Sed meo iudicio altior in verbis Aristo. uis latet rationis q̄

Dubitatio an q: motui corporum celestiū nihil sit cōtrarium sequatur etiam ingenita & incorruptibilia.

appareat

appareat. Nam contrarietas localis motus in elementis per eam inest potentiam, que ẽt radix est contrarietatum tangibilium que in eis reperiuntur: idem. n. est subiectum per quod ignis fit calidus & sursum: & ideo vt quarto coeli. 22. textu & infra declaratur loca elementorum val de proxima sunt eorum substantie, & vt inquit Auer. in eodem libro commentum. 4. in eorum definitionibus ponuntur: per quod igitur principium elementa in locali motu cõtrariantur, per idem principium habent vt in qualitatibus corruptibilibus mutuo agãt & repatiant: ergo corpora celestia non erunt etiam corruptibilia, quia non cõmunicant in tali principio per qđ motus inuicem contrariantur: optime ergo Aristo. deduxit motui coeli non est motus contrarius: ergo non est corruptibile: confirmat aũt Auer. dicta sua, per Aristo. autho. coeli primo: & ad de. ℭ Quemadmodum conclusit hoc idem ex hoc ꝙ motus eorũ a principiis que sunt in eis sunt infiniti: hec. n. corpora cum sint mota ex se a forma intrinseca que est motor eternus, oportet vt sint eterna, tiam vt in. 8. phi. deducitur motor primus eternus debet habere motum primum eternũ: sed motor primus quia abstractus est eternus: iõ mouet p motũ eternũ.

ℭ Et quia manifestum est sensui ꝙ corpora celestia recipiunt dimensiones terminatas ſm suas formas: neq; possunt recipere formas mediantibus dimensionibus interminatis sicut est dispositio de formis generabilibus & corruptibilibus: necesse ẽ ea recipere dimensiones tali modo ex quo non contingit formas & generabiles & corruptibiles: qđ est qa materia corꝝ recipit dimensiones prima receptione mediãtibus illis formis suis: & non recipit formas mediantibus dimensionibus existentibus in eis in potentia. s. non terminatis: sicut est dispositio in dimensionibus que sunt in prima materia cum forma istius materie: sed dimensiones que sunt in materia celesti sunt proprium propriorum eius.

ℭ Cum multa declarauerit non inesse corporibus celestibus per comparationem ad sub celestia: nunc intendit ostendere que corporibus celestibus positiue insint. tum circa dimensionũ figuram & terminum, tum circa formam ꝙ neq; sit in subiecto constituta: neq; aliud sit forma mouens ab ea ad quam mouetur. Primo autem ostendit qualiter quantitas corporibus celestibus insit: nam videretur ꝙ sicut carent materia que primum est quantitatis subiectum: ita etiaꝫ corporis quantitate carere debeant. Sed manifeste ad sensum videmus corpora celestia iuxta suas terminatas formas dimensiones similiter habere terminatas: & quia eterna sunt non pñt formas suas mediantibus interminatis dimensionibus recipere, rest igitur si formas non recipiunt mediantibus dimensionibus, & tamen habent dimensiones, vt eas tali modo concedamus ex quo formas nec generari, nec corrumpi contingat: ꝫ optime fuerit si posuerimus formam coelo prius quã dimensiones vniri: hoc. n. modo potentiam a coelo abstulerimus, propter quam rebus inest generatio & corruptio: nam sicut corpus quod in materia subcelestiũ reperitur iuxta subiectum & formas est indeterminatum: ita respectu vtriusq; celestis quantitas est terminata: & sicut illud subiectum per indifferentiã quam habet ad omnes formas diuisibiles necesse est vt ex alia in aliam per quantitatem diuisibile transeat: ita hoc propter necessariã eternamq; determinationem qui habet ad propriam formam certam habet quãtitatem quã a forma acquirit, dimensiones igitur in materia celesti non sunt propter potentiam: aut generationem: sed de genere sunt propriorum accidentium que talibus corporibus insunt: nã forma celestis sicut per sui naturam circulariter mouet ita subiecto dat circularem figuram: subiectum vero celestis forme ad nullam aliam formam habet potentiam: ideo maxime proprium eius subiecti est esse circulare. ℭ Sed tamen dubitare adhuc contingit, si in corpore celesti nulla est potentia preter potentiam ad vbi quomodo recipit propriam quantitatẽ, deinde nõ facile videre est merito cuius habet quantitatem corpus celeste an a seipso: & ita non merito intelligentie, igitur aduenier corpori quanto intelligentia, nec inest merito solius intelligentie: quia erit indiuisibilis, omne. n. accidens inest ſm dispositionem eius cuius merito inest. Si autem merito vtriusq; inest: corpus igitur celeste erit compositum ex orbe & intelligentia: & generabile & corruptibile: hoc. n. modo quantitas in compositis corruptibilibus inest. ℭ Et primum quidem dicendum per nullam potentiam inesse quantitatem corpori celesti, hominis. n. potentia vt dicitur. 9. metha. est contradictionis: & ideo potentiaꝫ rennuit ad vbi nam ad opposita loca necesse est moueri: sed talis oppositio non est ad intentum, quia transmutatio in ea nihil aufert de substantia. Si igitur haberet potentiam ad propriaꝫ quantitatem transmutari contingeret in aliam quantitatẽ & ex consequenti corrumpi. Sicut igit̃ tale subie

Dubitatio quomodo corpus celeste recipiat quantitatem.

ctum necessario determinatum est ad propriam formam ita & ad circularem figuram. Non igitur eam aliquando recipit: sed eterno ab intelligentia eam sibi vendicat, inest autem quantitas corpori celesti: nec solius intelligentie merito, nec solius corporis celestis: sed cuiusdam compositionis: que inter corpus celeste & intelligentiam reperitur, ea cōpositio non est sicut horum materialium: nam forma de sinu materie educta compositum constituit: sed est ordinis cuiusdam inequalisq; dependentie: que inter orbem intelligentiamq; reperitur: ordo est & dependentia, quia & intelligentia orbem & orbis intelligentiam respicit: pendet ab intelligentia orbis & ab orbe intelligentia: sed non mutuus, neq; equalis ordo iste est & dependētia: nam orbis ad intelligentiam dependentia est posterioris ad prius: intelligentie ad orbē prioris ad poster. nam cum quelibet intelligentia optimum esse sortita sit: necesse est vt non solū sui: sed ēt horum inferiorum gratia moueant, igitur mobile necessario requiritur ꝙ ita moueatur vt conuenit principio propter quod est, oportet igitur vt moueatur ex se per desiderium intrinsecum: & motu eterno circulari: substantia igitur orbis primo est erga intelligentiam ꝓpter quam est circularis: sicut compositorum materialium substantia ꝑ propriaȝ form a qua habent propri: accidentia: aufer igitur a composito materiali generationem aufer dependētiam forme ad subiectum relinquatur solum constitutio subiecti per formam: accidentia auteȝ tali composito inerunt a sola forma, nec subiecto sine forma inesse poterunt: quantitas igitur celestibus corporibus inheret ratione eius forme cuius sunt substantia & compositionis que inter intelligentiam & orbeȝ repetitur: & sicut forma materialis, quia constituta est per subiectū & educta de subiecto quanto recipit in composito quantitatē per accidens: ita forma celestis: quia nullo modo educta est de materia, neq; per se, neq; per accidens recipit quantitatem.

¶ Et cum fuerit declaratum ei de corporibus celestibus eorum formas existere in suis subiectis: videlicet existentia ꝙ non diuiduntur per diuisionem sui subiecti: & ꝙ causa in hoc est quia non existunt in subīs sm ꝙ sunt diuisibilia: fuit ei declaratum quod iste forme non constituūtur per subiectum: immo sunt abstracte inesse: qm̄ cū existunt in toto subiecto & non diuiduntur per eius diuisionem contingit ꝙ non cōstituuntur per subiectum: non. n. existunt in eo: neq; in toto: neq; in parte: & vniuersaliter nec in diuisibili: nec in indiuisibili.

¶ Declarat secundum quod fuerat propositum. s. formas corporum celestium esse abstractas: nam quemadmodum declaratum est in. 8. phi. mouent eterno tempore: ideo non sunt diuisibiles ad diuisionem subiecti: ratio autem forme per subiectum inesse constitute est vt sit diuisibilis ad diuisionem subiecti: nam vt dicit Auer. tertio de anima cōmento. 59. formatuȝ a materia est terminatio prime materie in eis: quod sine quantitate effici nequit: potest igitur sic argumentari forma constituta inesse per subiectum est diuisibilis ad diuisionem subiecti: forme celestes non sunt diuisibiles ad diuisionem subiecti: non sunt igitur per subiectum inesse constitute: sed sunt sm sui esse: nō quemadmodum forme sensibiliuȝ per accidens abstracte, nam & si dicantur in corpore celesti existere, non tamen diuidantur per eius diuisionem: nec existunt in eo, neq; sm totum, neq; sm parteȝ & vniuersaliter neq; in diuisibili, neq; in indiuisibili, per que Auer. voluit significare formas celestes sm nullum modum constitutionis materie depēdere a suis subiectis: neq; enim sunt vt forme elementorum, aut mixtorū inanimatoruȝ, aut aliquorum animalium extense sm totum subiectum, neq; sm aliquam principaleȝ partem: vt puta cor a subiecto dependent, neq; demum aliquo modo diuisibili aut indiuisibili a subiecto pēdent: nam multorum animalium forme licet sint extense causa tali tamen extensione certam quandam organorum proportionem requirunt que in indiuisibili consistit: qua dissoluta statim animal destruitur: vt patet in abscissione capitis humani, Auer. autem volens auferre oēm corporeum dependentiam intelligentie ad suum subiectum, dixit & vniuersaliter nec indisibili, nec in indiuisibili, est igitur in orbe intelligentia, quia dat illi esse non ꝙ aliquo pacto ab eo dependeat imo corpus ab eā, & potius coelū est in intelligentia quā in coelo intelligentia: forma enim continet non continetur quis autem modus sit quo intelligētia dat esse orbi, declaratum est in questione singulari de hoc & in questione de efficientia mundi.

¶ Et cū ita sit, necesse est vt forma qua mouet̃ sit illa ad quā mouet̃: i formis. n. cōstrutis ꝑ sua subiecta differūt. s. qa forma qua mouent̃ nō est illa ad q̄ mouent̃: & iō ōis forma hmōi. s. q̄ mouet̃ ad seipsā ꝑficiendā ꝑ formā aliā necesse est vt suū mouere sit finitū cū nō mouet nisi qñ mouet̃. Et h̄ ēt ē vnū eoꝝ q̄ mouerūt aristo. ad opinā

dum

dũ ꝙ forᷓe corpoꝝ celestiũ nõ sũt cõstitute p sua subã: qm̃ tũc motus eoꝝ cẽnt finiti.

¶ Deducit Auer. tertium ꝓpositorum ꝙ conuenienti ordine sequitur ex secũdo: & est ꝙ eadẽ est celorum forma que mouet, & ad quã mouetᷓ: nam in abstractis idez est mouens & finis formе autem celorum sunt abstracte: in hoc. n. differunt forme abstracte a corporalibus, ꝙ he mouent gratia alicuius finis extrinseci, eterne aũt pp se: qđ ita declaratᷓ assumendo Aristo. dictum primo coeli textu. 17. vnumquodq; cuius est opus est illius operis gratia dei autem & separatarũ substantiarũ actio est immortalitas & sempiterna vita: quam vt in se non in materia dispersum habent ita primo illius gratia agunt: at mortales substantie in materia: & vt in aliud conuersam dispersamq; substantiã habent: ideoq; eoꝝ actio primo est pp aliud: secundario autem propter se: sic. n. dũ per gñationem exterioris boni gratia agunt: secundario & propter se agũt at intelligentie primo agunt propter se: secundo autem ꝓpter hec exteriora. Accedit ad hoc ꝙ forme celestes quia abstracte immobiles sunt nec ab aliquo extrinseco transmutabiles: & iõ non aliqñ quidẽ ab hoc, aliqñ ab illo appetibili mouentᷓ. Sed idem est interius bonum quod appetunt & a quo mouentᷓ: & ideo eterno tempore mouent: at materiales forme transmutantur in appetitu exterioris boni a quo perfectionem recipiunt: & ideo earum motus sunt finiti, nam acquisitione appetibilis aut perfectionis intente necesse est motũ cessare quo ea res mouebatur, dum ad perfectionem per motum aspirabat (.d.d. & hoc ẽt est vnum eorum &c.) cõuertit rationem Auer. & sicut ex eo ꝙ forme celestes non sunt constitute per subiectum probabat eandem esse formam que moueret & ad quã mouerentur: ita econuerso dicit Aristo. constare ex eo ꝙ eadem est forma que mouet, & ad quã mouẽt quod iste forme sint abstracte nõ constitute per sua subiecta, ꝙ autem eadez sit forma que mouet & ad quã mouent, ex eo patet quia eterno tempore mouent: nam si alia forma esset ea que mouet ab ea ad quã mouent motus corporũ celestium essent finiti sicut corporum corruptibilium: per tales aũt rationes conuertibiles maior acquiritur confirmatio.

¶ Et non est dicendum ꝙ forme quibus mouentur corpora celestia sint alie ab eis ad quas mouentur: & ꝙ iste que dicuntur non esse in materia omnino, & que carent situ sunt forme ad quas mouentur: quum tamen ille quibus mouentur sint forme in materiis: & sunt diuisibiles per diuisionem earum.

¶ Obstare videbatur hiis que ab Auer. supradicta sunt. s. ꝙ in celestibus corporibus eadem est forma mouens & finis, Auic. opinio ꝙ in vno quoq; corpore celesti duplex forma repetitur, altera que mouet & est anima cuiusq; orbis propria diuisibilis ad subiecti diuisionez: altera aũt indiuisibilis erga quam a prima mouetur orbis, & hec est anime intellectus, hãc igitur opinionem excludit Auer. ponendo primo opinionem. d. eam impugnando.

¶ Quoniam si ita esset tunc ille forme existerent in subiectis: & mouerẽtur per motum subiectorum: & sic diuiderentur ad diuisionem subiectorum: motum. n. si mouetur essentialiter erit diuisibile essentialiter, & si per accidens, per accidens.

¶ Quoniam si ille forme mouẽtes orbes sint diuisibiles iuxta subiectum essent in suis subiectis idest eis inherentes quomodo forma per subiectum sustentatur ei inherendo: ex quo sequitur eas subiectorum conditionem subire. s. ad motum eoꝝ moueri: & ad eorũ diuisionem diuidi, quod est impossibile, nam declaratum est in. 8. phisi. impossibile esse in corpore finito reperiri virtutem infinitam: que eterno tempore moueat: aut moueatᷓ ꝙ autẽ tales forme essent diuisibiles ad subiecti diuisionẽ probat hoc modo: nã motũ si mouetᷓ essentialiter est diuisibile essentialr, & si p accidens: p accidẽs motũ essentiale est corpus quod ẽt est essentialr diuisibile vt declaratᷓ. 6. phi. 32. motum per accidens appellat formã materialez que per se moueri nõ potest, sed per accidens moueri dicitur pro quanto mobilis recipit diuisibilitatez: per quod inesse est constituta, nam forma nulla indiuisibilis mouetur ad motum subiecti: & ideo si inheret subiecto sequitur vt moueatur ad motum subiecti: & vt iuxta mobili sit indiuisibilis: & si mouetᷓ ad motum subiecti sequitur vt sit diuisibilis. ¶ Sed mirari scio multos quibus videatur impossibile corpus celeste moueri cuius actus sit ipsa intelligentia: eam vero prorsus nõ moueri que est ipse actus & perfectio. Sed illud ante oculos semper habere oportet: non eiusdem rationis actũ esse orbis intelligentiam: cuius sunt forme materiales suorum corporum: nam intelligentie ita orbes inesse constituunt vt nullo modo constituantur, neu aliquo pacto ab illis dependeãt: nimirum igitur si orbibus motũ subministrant: quo inesse substantiantur absq; eo ꝙ ipse moueãtur: preterea intelligentia abstrahit a quocunq; loco & tempore vbiq; & semp magis in existẽs

Quomodo celum moueatur non mota intelligentia eius forma.

quā per luci aut temporis presentiam, quamobrem non est ei necessarius motus: sed orbi qui
cum ab intelligentia perfectionē recipiat, ꝑut ei per motum accedit, vt semper & quousq; pos
sibile est ea particeps fiat circulari motu iugiter mouetur, nam circulariter mouere intelligen
tie est proprium.

¶ Ergo nihil est in corpibus celestibus quo forma qua est motus differāt ab ea ad
qua est motus: imo sunt eedē forme: & nō differūt nisi in dispositione.

¶ Simul ponit conclusionem & responsionem aduerse rationi, cum igitur in coelo nulla for
ma diuisibilis reperiatur, per quam differat forma que mouet ab ea erga quam mouet, erunt
igitur eadem sola ratione, aut dispositione differentes: nam per appetitum motum ciet eius
boni gratia quod in se ipsa comprehendit: qui est eiusdem finis atq; propter has diuersas rōnes
diuersa nomina sortitur: nam vt mouet dicitur anima, vt est finis intellectum bonum adhuc,
vt mouēt dr̄ motor finite virtutis & ꝓportionis, vt vero habet rationē finis dr̄ infinite virtutis
non igitur propter diuersam rōnē mouentis & finis: sequt in coelo diuersas esse formas.

¶ Et si ita esset tunc suum mouere esset finitum: quod enim mouetur impossibile
est vt sit principium motus eterni: & dicit Aristo. ꝙ intellectus & intellectū idē sunt
in corporibus celestibus: & hoc totum dictum est in aliis locis.

¶ Quia duo exigit disputatio contra arguere & soluere cum soluit Auic. rōnes quare nō opus
sit in coelo duplicē formā ponere: sed vna sufficit que per duas rationes dicat mouens & finis,
in presenti parte breuiter ꝯtra talem instat positionem per ratiōes duas quasi suprapositas: pria
est si in corpore celesti essent due forme quarū altera esset diuisibilis: motus corporis celestis
esset finitus: nam forma que mouetur ad motum subiecti quia est constituta per subiectum &
diuisa ad subiecti diuisionem impossibile est vt sit motus eterni principiū (.d.d. & dicit arist.)
Secunda rō in abstractis vt dicit Aristo. 3. de anima. 15. & 12. metha. cōmento. 51. idem est in
telligens & intellectum: sed principium mouens corpora celestia est abstractum, mouet igit̄
propter amatum & desideratum: quod est idem cum principio mouente: nam quemadmo
dum declarauit Auer. in primo coeli. 90. cōmento: non ita est in principiis celestibus: quēad
modum in homine, idem. n. appetibile potest simul plures imaginationes & appetitus moue
re: quia non idem omnino est imaginans & imaginatum. ¶ Sed in abstractis idem est oīno
imaginans & imaginatum: & ideo in eodem corpore celesti non possunt esse plura principia
Quomodo in intelligētiis idē est intelligens & intellectum. distincta. ¶ Sed aliquis dubitauerit quomodo intellectum & intellectus nō sint distincta: & sit
amans & amatum cum omnes intelligentie moueant propter primum intellectum & amatū.

¶ Cui respondendum verum quidem esse omnes intelligentias amore primi mouere: sed in
telligentias nihil aliud esse quā intellectiones & primi amorem omnibus insiti: nec differre in
simplicitate intelligentias a primo nisi ꝙ vt inqt Auer. in destruc. destruc. disputatione tertia,
intellectio primi est ad se aliarum vero in ordine ad primum & in quadā ad ipsum tendētia,
stat igitur intelligentias gratia primi mouere cum hoc tamen idem esse intelligens & intelle
ctum, nam quo respectu primi gratia mouet vnaq; intelligentia: tanta illi intimitate primum
bonum sese inserit atq; internat earum substantiam perficiens.

¶ Et non est dictum coelum habere animam nisi propter appetitum existentem in
eo & motum localem, appetitus vero qui est in hoc corpore non est nisi quia est cor
pus celeste viuum per se appetens per se: non propter potentiam existētem in eo di
uisibilem per eius diuisionem: esset enim generabile & corruptibile: & dicitur esse
motum per principium separatum quod est in eo: non per principium quod est pars
in eo & hoc modo dicitur viuum & intelligens.

¶ Duo erant in Auic. opinione & priscorum philosophorum qui dicunt corpora celestia esse
animata: propter que duplicem coelo formam ascribebant alteruz distinctio que est inter mo
uentem & finem: alterum vero motus localis & appetitus qui corporibus inest celestibus: cuz
igitur ostendit non propter primū attribui debere animam coelo diuisibilez preter intellectū,
nunc ostendit ꝙ neq; idem dici debet propter appetitum & motuz localem, & ait non posse
dici coelum habere animam nisi propter appetitum & motum localem in eo existentem: nō
tamen propter hec cogimur ponere in coelo animam diuisibilem: nam quo ad appetituz spe
ctat: non ideo appetitum damus corporibus celestibus, vt istis mortalibus quibus pro substan
tie conseruatione datum est sibi conuenientia querere nociua effugere. Sed corpus celeste nō
talibus indiget: non. n. compositum est ex materia & forma ita vt vitam participatam in cor

pore

pore habeat: sed est viuum per se appetens per se .i. per formam simpliciter non per compositum, neq; per potentiam materialem ei inexistentē atq; ad eius partitionem partibilem: sic.n. generabile foret & corruptibile: quantum vero ad motum localem attinet dicitur motuz per principium separatum quod est in eo non per principium quod sit compositi pars: & eodem modo dicitur viuum & intelligens. ☙ Conuenienter autem Auerro. appellauit corpora celestia per se mouen viuere & intelligere, nam in materialibus talia, nō attribuuntur compositis nisi per accidens .s. merito forme que in talibus compositis subsistit: at forma celestis: cū a materia non dependeat: sed ita sibi subiectum proprium & paratum habeat vt ad nihil aliud inclinet totum sue forme addictum sit: omnes illi nullo absq; impedimēto perfectiones simpl'r cōdonat: quapropter simpliciter viuens & intelligēs dicitur: neq; p pulsum aut tractum mouenf: sed appetitu anime mouentis in loco iuxta quem appetitum celum substantiam propriam hz perpetuaq; conseruat: eius vero vita est moueri & intelligere: nā cum viuere multipliciter partitum sit: corpora celestia quia eterna sunt nullo viuido humido indigent: quo igniculuz cōntinue depereuntem conferuent atq; restaurent: nec vllis sensibus indigent quibus sese a ꝯtrariis tueantur, aut ꝓficua quęrent: sed omni semota labore omnibus semota periculis sempiternaz felicemq; vitam in intellectione degunt, esse autem animata in .8. phi. auscultationis ostendit: nam in motu locali deuenire oportet ad prima ex se mota: hoc autem est solummodo animalium proprium: quod si hec mortalia animalia que non omnino ex se mouentur animalia dicimus, quātomagis ea que vere ex se solo motu locali mouentur animalia asseremus eo precipue, quia horum subcelestium animalium sunt cā. Nullus profecto sane mentis est qui eoꝝ figuratam ordinem multipliciter bene institutum motum contemplans, & indeficientem oium rerum ab eis substantiam emanantem conspiciens diuina immortaliaq; animalia non predicet ac veneretur.

Cur dicat celum ex se moueri & ex se viui & intelligere.

☙ Et si esset intelligens per partem in eo nō esset intelligēs per se: & esset simile homini in hoc quod homo est intelligens per partem in ipso: & similiter homo est viuens & appetens: & mouens in loco.

☙ Quia in textus superioris calce dixerat (& dicitur esse motum per principium separatuz qd est in eo non per principium quod est pars in eo) illud nunc intendit probare nā si, quemadmodum dicit Auicen. due forme essent in celesti corpore & altera abstracta, altera autem diuisibilis: & corpus celeste esset intelligens per partem: non esset intelligens per se: nam quod per aliud intelligit haud per se intelligit: & esset in hoc coelum homini simile q sicut homo nō per se est viuens: mouens in loco & intelligens. Sed hoc compositum habet mediante forma que cum subiecto inesse est constitura. ☙ Ex quibus manifestuz esse potest nulli composito ex materia & forma pure per se attribui suas operationes: cum operatio composito insit per formam: sed suo modo tales passiones dicuntur per se, quia sicut res se habet ad esse ita ad operari: tales autem forme habent esse a subiecto dependens: sed sicut tale esse respectu modi essendi quem habent corpora celestia non est vere per se esse: ita neq; talia per se viuere moueri aut intelligere dicuntur: Sed dubium est de intellectu: nam intellectus homini dat esse neq; p subiectum inesse est constitutus: quare videtur vt homo per se intelligere dicatur. Sed licet homo esse habeat per intellectum abstractum non tamen dici debeat per se intelligere: nam ad hoīs esse preter intellectum qui prima est forma alia materialis concurrit, similiter humanum intelligere non est ipsius intellectus simpliciter: sed compositi qui mediāte cogitatiua & phātasmatibus intellectu participat: & ideo recte Auer. contra Auicen. assimilauit intellectionē corporis celestis humane intellectioni: si corpus celeste duplici forma sicut homo constituatur.

Cōpositis materialibus nō p se p se suas tribui operationes.

Cur homo nō p se intelligat.

☙ Et vniuersaliter quia declaratum est actionem istius corporis eē eternam declarabitur formam eius non existere per suum subiectum & suum subiectum esse simplex nō cōpositū ex materia & forma: qm̄ si ita esset: esset gn̄abile & corruptibile.

☙ Tangit Auer. fundamentū vl'e ꝯtra Auic. & a quo pendent ea que intulit contra illum: & est ideo in corpe celesti nō esse formam diuisibilē ꝯstitutā p subiectū, qa declaratū est i .8. phi. eius actionē .s. motū circularē esse eternū ex quo ēt sequitur tale subiectū esse simplex nō cōpositum ex materia & forma: nam hoc dato sequeref ipse esse generabile & corruptibile.

☙ Et quod dicunt incipientes philosophari, quod anime istorum corporum celestium sunt forme in materiis que .s. acquirunt eternitatem ex formis immaterialibus nihil est, conuenit enim vt id quod non habet naturā essendi eternum acquirat eter-

nitatem ab alio:& totum hoc est impossibile:natura enim generabilis & corruptibilis non recipit eternitatem ab alio:& hoc manifestum est ei qui considerat fundamenta Aristo.

¶ Quia in textu superiori tangens vniuersale fundamentum contra Auicen. quod non detur in cœlo forma aliqua diuisibilis dixerat quoniam si daretur talis forma esset generabilis & corruptibilis, in presenti ponit responsionem que datur ab Auicen. & est etiam, Alexandri que est licet tales forme sint diuisibiles & ex se corruptibiles:eternitatez tñ acquirere a suis formis imaterialibus scilicet ab intellectu indiuisibili qui simul cum anima in vno quoq; orbe reperitur: hec enim omnino nihil est. Sequitur enim vt quod habet naturam corruptibilez ex se ab alio eternitatem acquirat quod est impossibile, natura enim generabilis & corruptibilis non recipit eternitatem ab alio: vt patet consideranti fundamenta Aristo. eterno enim & corruptibili non reperitur aliquod commune subiectum quod ex altero in alterum contrarium possit trãsmutari, neq; simul hec stare possunt scilicet eandem esse naturam que prius fuerat corruptibilis, & postea sit effecta eterna:hec enim cum eadem natura se non compatiuntur: vt quod eiusdem speciei sint homioes eterni & immortales:quod si natura possibilis perpetuaretur idẽ simul erit & nõ erit: vt primo cœli declarat. Omnis.n. potentia est contradictionis: si ergo qđ

Quõ celũ esse possit eternum cũ omne corpus sit finitũ

potest non esse:nihil vetat in actum prodire:ex alia autem parte quod est eternum est necessarium & impossibile est non esse : ergo quod possibile est non esse impossibile est non esse.

¶ Sed contra Auerro. surgit difficultas quam Ioan. grammaticus dedit omnibus peripatheticis scilicet quomodo cœlum potest esse eternum. cum omne corpus sicut est finitarum dimensionum : ita sit finite potentie ; ex hoc enim sequi videtur vt quod habet naturam corruptibilem:alio eternitatem acquirat. ¶ Sed diceodum secunduz Auerro. actionem, aut passionem infinitam non posse esse alicuius, aut forme corporalis:aut corporis compositi ex materia & forma. Et ideo neq; motor cœli, neq; celum ipsum esse potest compositum ex materia & forma : propositio autem dicens quod omne corpus secundum se est finite durationis, sicut intelligitur secundum Auerro:sicut multe propositiones mathematice quas intellectus secundum ablationem intelligit attribuendo eis ea que per se conueniunt, vt quod linea sit longitudo sine latitudine quamuis naturalis diceret impossibile esse reperiri longitudinem a latitudine sepatatam : quod ergo concedit iotellectus lineam secundum se considerans idem intellectus negabit ad naturalem lineam respiciens, sic itaq; se habet ratio corporum celestium:si in eo quod corpora considerentur ; nam sic finita sunt : si vero inesse suo reali perpendantur vt subiecta sunt intelligentie : sic impossibile est vt sint inesse suo terminata, aut corruptibilia, nec propter hoc sequitur vt corruptibile induat immortalitatem: non enim dicimus corpora celestia secundum se considerata sic esse corruptibilia : nam cum ratione corporum celestium secundum se consideratorum qua finita dicuotur:stat eternitas quam habẽt cum intelligentia:quomodo si Alex. & Auic. dixerunt eternitatem ab alio acquirere Auerro. etiam non negabit.

¶ Declaratum est igitur ex hoc sermone que sit substantia cœli & substantia quiditatis forme & materie eius : non tamen omnia que diximus inuenimus ea declarata in libris que peruenerunt ad nos ex verbis Aristote. Sed aliqua eorum inuenimus in eis ab eo declarata:& aliqua sequuntur ex dictis eius. Apparet tamẽ ex verbis Aristote. ꝙ iam declarauit omnia ista in libris qui non peruenerunt ad nos : vocetur igitur iste tractatus sermo de substantia orbis. dignior enim est hoc nomine quã liber Huic. intituletur:igitur hoc titulo & hic finitus est sermo.

¶ Demum Auerro. epilogat que in toto hoc primo libro declarauit & quia maxima est apud omnes Aristo. authoritas nititur ostendere omnia que dicta fuere secundum mentẽ & Aristo. verba fuisse dicta. Ex hiis autem que dixit infert quis debeat esse buius libri titulus. s. de substaotia orbis de qua quomodo pertractetur nos in principio libri declarauimus.

Io. Baptistæ confalonerii Veronensis expositio in caput secundum de substantia orbis.

Perscrutandum est igitur de natura corporis celestis: & quid intel/ligunt eum dicunt ipsum esse simplex & non compositum & ipm esse neq; graue neq; leue.

Ostendit Auer. in superiori capite substantiam corporum celestium cō stitui ex materia & forma sicut compositorum generabiliū & corruptibi/lium: demonstrauitq; quemadmodum per transmutationem substantia/lem hoc manifestum est in subcelestibus: ita in celestibus per motum lo/calem eternum idem manifestari: nam oē quod mouetur ex se diuiditur in partem mouentem & partem motam: & ex quo talis motus localis est eternus ostenditur nobis principiuȝ a quo mouetur esse abstractum: & eternum celumq; quod mouetur esse mo/tum eternum ingenitum & incorruptibile. Verum quia nondum manifestum est neq; sufficiē/ter probatum cuius generis sit huiusmodi principium quod celum mouet, an anime, an sim/plicis elementi: aut mixti quod tamen ad distinctam cognitionem habendam est necessariuȝ ideo in presenti parte quod restat ostendere intendit: conuenienter autem vsus est verbo na/tura cum dixit perscrutandum est igitur de natura: cum tamen in fine superioris capitis dixe/rit: hunc librum vocari debere de substantia orbis: eidem quidem sunt substantia & natura: & enim forma & substantia est: quia est rei principium essendi: & natura quia in eodem subie/cto est motus principium & aliarum operationum. Cum igitur superius ostenderet princi/pia essendi corporū celestium loquutus est de substantia: nunc autem quia de principio cor/poꝝ celestiuȝ eterno motu loquitur qđ est opus nature appropriate loquens dixit pscrutandū esse de natura corporis celestis: conuenit enim vt qui substantiam alicuius indagatur etiam naturam & motum cognoscere debeat. Sed quia principalior est rei substantia quam natu/ra denominandus liber est de substantia orbis. Duo autem sunt que de ipso coelo in presen/ti capi. indagatur: primum que natura sit corporis celestis moti que ve natura principii mo/uentis. Aliud est accidentia in quibus celestia corpora cum subcelestibus conueniūt. Primo autem intentum proponit deinde exequitur, propositum est perscrutari de natura corporis celestis: quod quidem referendum videtur ad eius formam: & quid intelligant phylosophi cum dicunt ipsum esse simplex & non compositum: & neq; leue, neq; graue. que referenda censeo ad ipsum vt motum & vt distinguitur ab intelligentia mouente.

Substantia.
Natura.

Dicamus igitur quomodo illud corpus non componitur ex materia & forma sicut generabilia & corruptibilia componuntur: nulla enim potentia est in eo omni/no: omne enim in quo est potentia non est potentia nisi ad duo contradictoria scili/cet potentia que est in substantia.

Traditurus Auerro. magis distinctam notitiam de substantia corporum celestium quaȝ in superiori capi. fecerit primo determinat limitatq; quod supradictum fuit scilicet quāuis cor/pora celestia componantur ex materia & forma, non tamen eodem modo quo generabilia & corruptibilia: hec enim est analogie siue proportionis conditio: vt que conueniunt: aliqua etiam ex parte differant (.d.d. nulla enim potentia est in eo omnino,) probat igitur ꝙ nō eo/dem modo componantur: nam licet corpus celeste totum quiddam sit: non tamen ad talem compositionem potentia vllo modo concurrit: dico autem omnino potentia non cōcurrit que. s. faciat ad compositionem totius: nā omne id in quo talis potentia repetitur habet potē/tiā ad non esse sicut ad esse: vt aūt intelligeretis quā potētiā a celestibus excluderet: seipsum ex/posuit: cum. d. s. potentia que est in substantia: nā potentiā que est ad vbi nihil ꝓhibet in illis re/periri: rō aūt qua ꝓbat Auer. nō inesse potentiā cōpositioni corpis celestis ipsius est Aristo. 9. meth. textu. 17. eternoꝝ inquit nullū est in potentia: qa omnis potentia est ꝯtradictionis. Qua/propter nō ad mentē Arist. mihi sentire vīr. qui dicunt coelū ꝭm dimidiū potētie: s. eius q̄ est solūmō ad esse respicere intelligentiā: quaſi imaginari nō possint vnū fieri ꝭm esse ex intelligē/tia & orbe nisi interueniat potētia: cū tñ Auer. tā clara voce dixerit celum esse vnum ex se: mo/tū ex se: & ex se intelligēs: nā vt diximus in qōne vtrū intelligentia det esse orbi, sic intelligētia dat orbi esse & ei vnit vt non p mediā potentiā: sed ex se eterno sibi illā determinat alioquin si orbis hēret potentiā ad esse necessario potentiā etiam ad nō esse haberet, nō est autem ima/ginanda alia potentia q̄ aut ea que est in subā, aut ea que est ad vbi: sed ea que est in subā oīs est ꝯtradictionis: relinquit igit vt in celo alia potētia repiri non possit q̄ ea que est in vbi.

In celo nō est potentiam ad substā tiā ſm dimidium.

¶ Et manifestum est etiam quod forma qua mouetur non est generis formarum quatuor elementorum: quoniam si esset aliquid generis illarum esset graue, aut leue & moueretur ex se per accidés vt declaratum est in octauo phisicorum.

¶ Post probationem de toto habitam scilicet ꝙ cœlum non sit compositum ex materia & forma vt ista corruptibilia descendit ad partes primo ostendendo formaȝ cœli non esse generis alicuius formarum materialium. d. ostendit quale etiam sit subiectum istius forme: quia non est generis istorum subiectorum: non est autem forma qua cœlum mouetur de genere istaruȝ formarum materialium: quia aut esset elementaris vel complexionalis ab elementis proueniens: aut animalis addita complexioni elementorum: nõ elementaris, quia omnis forma elementaris est grauis aut leuis, aut mixti in quo grauitas, aut leuitas predominat: quo dato sequitur celum esse graue aut leue: & sic mouebitur ex se per accidens sicut elementa que per se a generante mouentur per accidens ad motum medii, & dum medium scindunt licet per accidens moueantur ad motum medii: assimilantur tamen his que ex se mouent: quia habent principium actiuum sui motus scilicet grauitatem & passiuum scilicet materiam: verum quia subiectum non est actu distinctum contra formam vt in animalibus: requirunt medium ad quoruȝ motum moueantur: Sed declaratum est in. 8. phi. motorem primum, neq; per se, neq; per accidens posse moueri: & ꝙ motus cœli impossibile est vt fiat in medio sicut proiecta: nam talis motus non esset continuus, quia a pluribus motoribus proueniret.

¶ Remanet igitur vt natura eius sit natura anime: sed quãdo nos inspexerimus animalia que sunt hic: inueniemus duo principia duorum motuum: quorum alterũ est principium motus recti scilicet motus ad inferius aut ad superius: & secundum est principium motus localis processiui: & inuenimus motum istum esse contrariũ motui declinationis essentialis qui est in eo. Et ideo accidit ei fessitudo: & cogitur ad quietem: unde necesse est vt principium motus celestis corporis sit generis anime tãtum: & ꝙ motus quem habet circulariter sit motus proprie animæ secundum quod est anima.

¶ Quia ratio Auerro. est sillogismus diuisiuus destructiuus, omnis enim motus localis, aut est elementaris, aut animalis. Cum destructum fuit vt non sit elementaris: sequitur igitur vt sit animalis: quo habito remouens Auerro. imperfectiones ab istorum animalium motu, & ea que principio motus localis per se insunt cohseruans: demum ostendit motum cœli localem esse solius anime: dixit igitur quod considerantibus motum animalium que in nostro orbe degũt comprehenditur duplex motus principium illis inesse alterum quideȝ motus recti, alteruȝ aũt progressiui, qui quidem progressiuus vt in libello de motu animalium declaratur: ex pulsu & tractu compositus circularem imitatur, hii autem duo motus sicut & principia ipsa sibi repugnant, nam motus recti principium si sit graue finẽ intendit in centro sistere: ita vt partes equaliter centrum attingant: at motus progressiui principium nusquam ex se certum terminũ querit. Sed circa centrum mouet iuxta omnem loci differentiam: & ideo motus progressiuus recto motui opponitur in animali: in quo hec duo contraria principia sunt copulata: ex qua repugnantia ortum habet fessitudo & labor: quare animal cogitur ad quietem: recte autem dixit cogitur quia anima ex se in actu proprio & opere semper esse cuperet: & ex se semper agit quãtum non noxia corpora tardant: terreniq; hebetant artus moribundaq; membra. Cum igitur celestia corpora sempiterno motu regulariter moueantur. Sequitur vt principium eorum motus sit generis anime tantum: dico autem anime quia motus ille circularis est anime secundum quod anima cui quia libera est ab omni corporis defectu nihil obest repugnat ve quin motus sui eundem tenorem perpetuo obseruet. ¶ Sed illud non ommiserim considerare: quomodo animal cum vnum sit in se repugnantia motus principia contineat, est autem vnum per formam quapropter Aristo. in secundo de anima dixit non esse querendã causam cur ex anima & corpore fiat vnum sicut neq; ex cera & figura. Hoc enim actus est illud vero potentia. ¶ Sed hoc miruȝ videri non debet si in animali quod plures in se complexiones cõpositionesq; comprehendit contrariorum motuũ principia cõprehendant, cũ i mixtis valde imperfectintibus elemẽta que ad contrarios motus inclinant contineant: sed tñ sicut in vna forma mixti: ita in vno motu cõciliat, vno inquã sed nõ simplici, sed ſm simplex elementũ predominans regulatus: sicut igitur in mixto in animato motus fit ſm inclinationẽ forme que est vna

Quõ animal cuȝ vnum sit in se repugnãtia motus principia cõtineat.

que tñ ſm illũ motũ dirigiť qui elemento in ea dominanti conuenit. Si.n. ſolũ elementũ dominans moueret, aut motus non eſſet vnus, aut aliqua ex parte violentus. ¶ Ita in animali licet multiplex corporũ compoſitio & diuerſoꝝ principiorum mouentium natura cõueniat omnia tñ ſicut ſub actu anime manẽt: ita animalẽ motum ſortiunť, nec mirum ſi tot elemẽtorum portiones mixtioneſq; ſub animalis forma vniuntur: nam vt inquit Alex. in ſua de anima paraphraſi: forma perfectior magiſq; compoſita & perfectius organum magiſq; compoſitum requirit: nam vt eius verba ſubiungam. Si naturale corpus compoſitum, & a ſimplicibus corporibus diuerſum gignatur complura ſimplicium corporum haberi ſubiecta neceſſarium eſt: & multitudo per eam ſpecierum que in eiſdem corporibus eſt differentiam: multitudo eſt: atq; eam ob cauſam cum eiuſmodi corpora que compoſita ſunt velut plura & diuerſa ſpecie ſubiecta ſortianť: naturam quoq; & ſpeciem diſtinctiorem habeant neceſſe eſt: quomodo preſertim vnaqueq; natura ad cõmunez ſpẽm in ſubiectis ſibi corporibus aliquid conferre videatur: quodam.n. modo ſpecies ſpecierum & perfectio perfectionum fit eiuſmodi ſpecies, ſiue igitur ſurſum, ſiue deorſum, ſiue in dextrum, ſiue in ſiniſtrum animal moueať & corpus iuxta animalem motuz moueri dicitur: quod ſi ſimpliciter animalis forma materie dominareť ſicut celeſtis: nullo preterq̃ animali motu corpus moueri poſſet: ſed talis tantaq; anime pfectio ab agente extrinſeco & celeſti virtute q̃ſi in extranea ſede mediantibus corporeis qualitatibus cõmunicata eſt: proinde ſimpliciter materie talis anima non predominatur: atq; ceſſante actu primo: cum id quod ſubeſt immediate actum ſuum obtineat: ꝑpterea fit vt anime virtute ſubiectum non regulante illud ſm naturalem inclinationem feratur: & cuz in tali ſubiecto anima ſit conſtituta: eius ſubiecti naturam ſapiat neceſſe eſt: quamobrem duorum contrariorum motuum diuerſa principia ſimul iuncta continue pugnant: motus quidem animalis & corporis, atq; is eſt naturalis mortalium animalium motus: laborioſo motu moueri: ꝑpterea non vere animalia: nec eorũ motus ſimpliciter anime attribuendus. Sed coelum quod ex ſe animatũ eſt & iuxta anime deſideriuz ſimpliciter diſpoſituz ſincero anime motu vniformiter eterneq; mouetur: eſt autem anime eſſentialis motus: localis motus ab vno autem non prouenit niſi vnuz itaq; celum ſolo motu locali mouetur, ex quo etiaz conuerſum ſequitur ꝙ ſi ſolo motu locali moueť ꝙ ſolum in ſe anime principium obtineat; optime igitur Auer. cenſuit euz dixit. Neceſſe eſt vt principium motus celeſtis corporis ſit generis anime tantum.

¶ Et cum ita ſit ſequiť ꝙ illa natura eſt que facit ipſum eſſe corpus, neq; leue: neq; graue, & moueri circulariter.

¶ Quia ab eodem principio ſubiectum habet & propriam operationem & naturam illi operationi conuenientem: illud igitur principium per quod corpus celeſte circulariter mouetur: facit ẽt vt celũ neq; graue: neq; leue ſit: que natura circulari motui conuenit.

¶ Et animali quod eſt hic contingit non moueri circulariter: niſi quia eius anima conſtituitur per corpus quod mouetur motu recto: & ſic opponitur declinatio hic, Sed quia aĩa que eſt in corpore celeſti nõ eſt innata moueri circulariter ab eo qđ eſt innatum circulariter moueri: quia non eſt anima in eo vt in corpe graui aut leui: cũ ipſum moueatur ex ſe ab anima: ideo animam habet tantum: & nõ habet aliud principium: & quia mouetur circulariter ſcimus ꝙ propriũ illius anime ſm ꝙ eſt anima eſt mouere circulariter. Natura igitur iſtius corporis non eſt niſi natura anime mouentis in loco.

¶ Aliquis dubitare potuiſſet hoc modo: ſi anima eſt que conſtituit corpus vt neq; graue ſit, aut leue: & cauſa eſt vt circulariter moueatur: cur iſthec animalia nr̃a nõ mouẽtur circulariter, ratio eſt quia eorum anime conſtituuntur per corpus quod recte mouetur quapropter naturã ſubiecti ex parte aliqua ſequantur neceſſe eſt: ſubiectum autem iuxta elementum predominãs inclinat: vel ſurſum, vel deorſum, quapropter in animali reperitur inclinatio corporis: anime appetitui oppoſita: in corpore autem celeſti non eſt ita quia ab anima ſubiectum dependet non a ſubiecto anima, nam tale animal ex ſe mouetur: iuxta exigentiam ſolius forme & cuz ita ſit animam habet ſolummodo & nõ aliud ſui motus principiuz, non enim ex ſe ſimplr̃ mouetur: quapp ex effectu arguẽtes cognoſcere poſſumus ꝓpriũ illius aĩe eſſe circulariter mouere, & cum natura ſubiecti ſit illius forma, natura corporis celeſtis nihil aliud eſt quam natura anime mouentis in loco: non ſic igitur natura coeli eſt anima: vt actum habeat proprium coelum & ſubſtantiam ſine circulari motu: ſed ſubſtantiam habet iuxta modũ ſm quẽ vniť intelligẽtie

Verba alexã.

Quod celorũ ſubſtantia per motum conſtituatur.

vnitur aũt intelligentie nulla mediante potentia: cũ vero operatio sit perfectio forme: ita vnit sue forme celum, vt per operationem cum ea substantietur: & coeli substantia est circulariter ab intelligentia moueri: ꝙ si a coelo circularem auferas motum coeli sublata natura fuerit. Nõ enim sicut alia corpora materiam habet, vnde potentiã huc vel illuc mouẽdi obtineat. ¶ Sed vt in destruc. destruc. disputatione tertia in solu. 10. & 11. dubii inquit Auerro. philosophi opinati sunt ꝙ sunt aliqua entia quarum diffinitiones substantiales consistunt in motu sicut ventus & alie res, & ꝙ coeli & inferiores res sunt de hoc genere. s. sunt de entibus quorum esse cõsistat in motu: & infra sic inquit & radix huius est ꝙ esse corporum supercelestiũ consistit in motu. Et ideo dans motum est ẜm veritatem dans esse: & ideo in presenti etiam parte Auerro. optie naturam corporum celestium explicauit cum dixit nihil aliud esse quam naturam anime mouentis in loco exprimens actum anime mouentis. Sic igitur ẜꝫ Auer. 4. coeli. 24. terminus generationis elementorum est esse sursum aut deorsum ex quibus elementorum substantia & rõ constituit ita coeli actus substantialis est circulari motui coniunctus.

¶ Sed quia natura corporis est alia a natura anime: quia ẽ compositum sine dubio ex mouente & moto: & necesse est mouens & motum esse diuersa necesse est considerare de natura illius corporis.

¶ Hic de tertio quod relinquebatur determinat. s. de materia coeli que est motum: determinauit. n. de toto cũ dixit nõ esse compositũ sicut gñabilia & corruptibilia: determinauit deinde de forma que est anima: nũc aũt necesse est determinare de natura corporis ratio est, quia corpus celeste est compositum ex mouente & moto: que sunt diuersa: & alia est natura anime a natura corporis: licet aũt natura corporis a natura anime ẜm rõnem sit diuersa: imo ratione qua hec mouens illud motum aliqualiter opposita ab anima tamen coeluꝫ habet ꝙ corpus sit, actumq; quo mobile existit: & ea oppositio non simpliciter est oppositio: sed quanta esse põt inter mouens & motũ: qd iuxta appetitũ motoris mouetur: nec enim velocius: neq; tardius cupit moueri: & ideo talis proportio dicitur indiuisibilis.

¶ Et quia declaratum est hoc corpus esse ingenerabile & incorruptibile apparet quod est necesse vt sit corpus simplex non compositum ex materia & forma: & qa est indiuiduum demonstratum & ens demonstratum in actu & habens vnam figuram in actu: & omnia ista sunt in corpore propter materiam: & sunt in materia propter formam necesse est vt hoc corpus celeste sit materia animalium celestium que mouentur circulariter ex se: & vt sit perfectius modis ceteris materie: & hoc qa nõ est in eo de potentiis nisi potentia in loco: & de motu locali nobilior omnibus scilicet circularis: quemadmodum habet nobilissimam & perfectissimam figuram scilicet sphericam.

¶ Duo de corpore celesti declarat in presenti parte: primum ꝙ sit corpus simplex: alteruꝫ qđ sit materia animalium celestium. Primum ex eo manifestum est: quia impossibile est aliqd taꝫ mouens quã motũ mouere, aut moueri eterno si compositum sit ex mã & forma, vt declarat 8. phi. quia igitur celeste corpus eternum est: necesse est vt sit corpus simplex. Secundum autẽ sic manifestatur: nam vbi est reperire indiuiduum manifestum sensui & ipso actu manifesta demonstratum: & figuram terminatam habens ibi etiam est materiam reperire: materia. n. vt dĩ ab Auer. 12. metha. textu & cõmento. 14. est ẜm ꝙ sentit: & forma ẜꝫ ꝙ intelligitur. Sentit aũt per accidentia que in ea resident: accidentia enim & quecunq; in compositis sentiuntur: ideo sentiunt quia in materia terminata existunt: & vbi non est materia illud neq; per se sentit: neq; vllum recipit accidentis genus: propterea Auer. 12. metha. cõmento. 25. inquit & scienduꝫ est ꝙ substantie sunt duobus modis: modus vnus in quo impossibile est fugere accidẽtia: & alius est sine aliquo accidente. Primus autem est visibile. Secundus autem intelligibile: sensibile aũt habet materiam, intelligibile caret: hec. n. est forme conditio & genus, vt quã apud intellectũ vniuersaliter indiuisibiliterq; representat perfectionem: eandem a primo deficiens gradu limitate diuisibiliterq; per accidentia in subiecta materia exprimere conet, est igitur a forma in materia perfectio & intelligibilitas: a materia vero in forma defectus: & pro intelligibilitate: incerta per sensus comprehensibilitas; ꝙ nisi materia foret nihil sensu: sed omnia intellectu comprehenderentur: quapropter est apud Arist. primo coeli. 90. qui dicit coelum dicit formã: qui vero hoc coelum materiam, quapropter conuenienter hic Auer. d. & quia est indiuiduum demonstratum &c. Et omnia ista sunt in corpore propter materiam: & sunt in materia propter

formam:nam materia est gratia forme,& qualiscunq; ista perfectio sit est a forma in materia,(.d.d.necesse est vt hoc corpus celeste sit materia animalium)idest quia accidentia testantur super materia,& materia talis est per accidentia cuiusmodi est eorũ cuius gratia insunt forma: in corpe aũt celesti sunt figura & motus circularis que attestant super natura anime abstracte, igitur necesse est vt hoc corpus sit materia animalium celestiũ.d.cepit narrare huius materiæ nam φ sit alijs pfectior & dixit (& vt sit pfectius &c.)qđ ex tribus declarat primo ex potẽtia ad vbi que repentur in tali corpore:huiusmodi.n.potentia est prestantior potentia que est ad eẽ & non esse:nam hec machinatur ad interitum & corruptione3:illa vero nihil aufert de substã tia.Secundo idem ex motu locali circulari declarat qui est super omnes motus nobilissimus, igitur eius etiam subiectum erit nobilissimum,nam nobilioris motus nobilius quoq; debet eẽ subiectum:demũ ex figura que tali corpori inest,nam figura circularis vt primo coeli declarat prima est figuraru3:quia simplicissima est:perfectissimaq;,quia finita est ex se & infinite similis: & est nobilissima,quia corporis nobilissimi.s.coeli naturam consequitur.

¶ Et quia declaratum est de formis celestibus ipsas non habere constitutionem p corpora celestia.Nam si haberent:tunc mouerentur ex se per accidens:& indigerẽt moto ex se primo essentialiter:declaratum est.n.in octauo phi.φ mota ex se q̃ sunt hic vna essentia in specie:reducuntur necessario ad motum essentialiter & mouens & φ sit compositum ex uno mouente & vno moto primo: & qđ illud mouens non sit potentia in corpore omnino:videtur φ forme corporum celestium , & maxime forma vltimi continentis sit quodãmodo anima:scilicet propter appetitum existen tem in eo & propter mouere sit quodãmodo intellectus: & sit forma simpliciter p quam animal celeste componitur ex vno mouente & vno moto.

¶ Quod supra vniuersaliter imperfecteq; de natura forme celestis declarauit:nunc distincte p fecteq; vult absoluere:declaratũ est.n.solũmodo formã coeli esse generis anime:nunc autem vult ostendere qualis sit hec anima & quas ex virtutibus anime habeat:ex hoc.n.distinctior de natura corporis celestis habebitur cognitio.Siquidem materia ad formam refertur:dicit igi/ tur vt a textus vltima parte incipiam,φ forme corporum celestium & maxime forma vltimi continentis.s.octaue sphere:est quodãmodo anima:dicit autem quodãmodo:q̃a non est eius generis cuius sunt.He inferiorum animalium anime quas nos simpliciter animas dicimus: vt animaliũ perfectiorũ in quibus omnes anime potentie repenunt:anime autem celoru3 de vir tutibus anime non habent nisi appetitiuam & motiuã fm locum.Cum igitur corpora celestia maxime autem primum moueat propter amatum & desideratum necesse est vt habeat appe/ titum:dico autem maxime primum quia est maxime sui ipsius appetens & alia propter ipsum appetunt.Sicut etia3 diuino motu ab eo corripiunt.d.d.(& propter mouere sit quodãmodo intellectus).i.motus corporum celestium testatur φ anime corpo℞ celestium sint quodãmo do intellectus,dixit autem quodãmodo quia non cõmunicant nobiscum in eadem intelligen di ratione:motus autem corpo℞ celestium multiplicitet testatur:φ eorũ forma sit intellectus: nam quia eternus est formam abstractã requirit,forma aũt abstracta est intellectus quapropter & regulanter mouet & modo intellectiuo.s.non per aliquã partem organicã determinatam: (d.d.& est forma simplex &c)quasi dicat licet celum habeat animam qua appetit & mouet: non tamen ea anima composita est & organica sicuti anime istoru3 animaliu3: sed est forma simplex ex qua animal celeste componit ex numero mouente & moto:qualiter autem in ce/ lesti corpore sit vnum mouens solũmodo & vnum motum postea declarat, verum quia hoc scilicet φ anime corporũ celestium non habeant de viribus anime nisi appetitum & motiuu3 localiter,supponit φ aie celoru3 sint abstracte:ideo in textus initio resũmit φ nõ sunt ɋstitute inesse p subiectũ:alioquin corpa celestia non eẽnt prima mota ex se,sed mouerent ex se p acci dens sicut animalia hec subcelestia: ex quibus Arist.in.8.phi.46.pbauit deueniendum esse ad primum motum ex se eternum:nam cum isthec animalia essentiam specificam in successiua infinitorum indiuiduorũ gñatione conseruent:non potest eterna illa successio,neq; ab omni ea turba seruari:quia non sunt simul indiuidua,neq; ab aliquo indiuiduo℞,neq; a parte,relin/ quit igitur vt aliquod sit motum ex se perpetuum a quo sempiterna illa successio conseruetur: & Auer.in cõmento ostendit non solum propter motum,sed etiam propter esse istoru3 infe/ riorum deueniendum esse ad aliquod primum ex se motũ:atq; id propter animalia, & ex pu/ tredine,& per propagationem genita comprobauit:cum hec quidem temperiem quandam

calorum in generatione requirant, ea vero in statutis anni temporibus per accessum recessumque solis intereant & generentur: vt ibi est ab Auer. videre.

¶ Econtrario de animalibus que sunt hic: apparet .n. quod mouens componitur ex duobus mouentibus: ex anima videlicet & re desiderata extrinsecus mouente animam: & ideo motum inuenitur in eis compositum non simplex.

¶ Quia in calce superioris textus dixerat animal celeste componi ex vno mouente & vno moto: nunc declarat qualiter hoc nõ reperitur in istis animalibus, in quibus mouens primũ componitur ex anima & re desiderata: que extrinsecus animam mouet: quod in formis celestibus nõ verificatur, idem .n. est efficiens forma & finis: mouet .n. intelligentia celum, cuius forma est intrinseca sui ipsius gratia, vt sit in nobilissima perfectione: non .n. extrinsecus ab aliqua re transmutari potest: & deus qui forte finis extrinsecus videretur: non illi est extrinsecus: immo vniuscuiusque intelligentie substantiaʒ iuxta diuersos gradus perficiens, at subcelestia animalia ab appetibili exteriori mouentur: qd desiderium in eorum anima generat rei extrinsecus potiunde: & ideo dicitur ab Auer. in anima effectiue mouere: improprie tamen vt arist. inquit in primo de generatione textu. 55. est inquit factio: vnde principium motus: cuius autẽ gratia nõ actiuũ: nam sanitas non factiuum est nisi sm metbaphoram: sed dicitur effectiue mouere propter desideriuʒ qd gratia finis extrinseci excitat, in quo quia bonũ & perfectio reperitur: que sunt in rõne finis precipua, propterea dicitur balneum in anima mouere vt efficiens, extra autẽ vt finis: (.d.d. & ideo motum inuenitur in eis &c.) quia motum refertur ad mouens, sicut mouens est cõpositum, ita & motum esse debet, & ideo in animalibus mortalibus motum est compositum non simplex: nam anima concupiscibilis est mota ab appetibili, corpus autem ab anima & ita sunt duo mota, anima .s. & corpus, posset tamen aliter deductio hec declarari, vt .s. ostendatur compositio corporis compositi ita vt compositio non referatur ad animã que mouet ab appetibili & subinde corpus mouet: sed ad corpus solũmodo, nam bene sequitur ex quo animalia ista mouentur ab appetibili extrinseco quod habent corpus compositum ex materia & forma, a re extrinseca transmutabile cum qua conuenit: cuius veritatis signum quod anima que ab extrinsecis non mouetur, babet corpus simplex non transmutabile quod notauit Auer. in. 8. phisi. cõmento. 51. in fine vbi inquit inuolutis quidem verbis: & debes scire quod non intẽdebat quod motus eius quiest per accidens .s. motoris qui mouetur in animali a causis extrinsecis est motus eius in loco propter motum sui subiecti .s. corporis. sed intendebat quod motus eius a causis extrinsecis est propter motum sui subiecti ab eis non in loco &c. vbi Auer. duplicẽ innuit accidentalitatẽ anime: tũ quidẽ ad motũ localẽ subiecti: tũ vero qa anime accidit moueri ab extrinsecis mediato subiecti qd ab eis alteratur: vt in nutritione apparet: & in obiectis aliarum potentiarum vt generatiue a quibus animam necesse est pati propter cõmunitatem quam cũ corpore habet: sequitur igitur vt sicut mouens est compositum: ita debeat esse motum. Ex quibus facile ostendi potest quis animalia nostra hec ex se moueri dicantur id improprie de eis dici, ex se .n. moueri proprie dicuntur que ab anima sola mouentur: talia autem vnico motu mouentur locali .s. qui est anime proprius, ab vno .n. non prouenit nisi vnum: & ideo que pure ab anima mouentur semper localiter mouentur: terrene igitut animalia quandoque mouentur: & quiescunt quandoque quia eoruʒ motus non a sola est aĩa: sed ab extrinseco appetibili iuxta eius desiderium & consequutionem mouentur & quiescunt: ob id Aristo. 8. phi. 51. textu de his animalibus loquens sic inquit. Hoc autem oportet accipere quoniam sm vnum motum ipsa mouentur: & quod sm hunc non proprie quod Auer. in cõmento manifestius expressit.

¶ Corpus autem celeste est quasi materia istius forme abstracte: quia est materia existens in actu: & ideo non assimilatur materie nisi in hoc tantum: quia est materia fixa ad recipiendum formam: & ideo dignius dicitur subiectũ quã materia: materia enim que est hic: dicitur materia quia est in potentia forma in eo fixa: & dicitur subiectum quia est fixa forme & fit compositum ex materia & forma.

¶ Quia supradixerat motum esse compositum in animalibus que ab extrinseco transmutantur in presenti parte declarat qualiter se habeat motuʒ in animalibus celestibus, & quomodo corpus celeste intelligentie dicatur subiectuʒ: & inquit quod corpus celeste est quasi materia istius forme abstracte, & rationem assignat cur vere non sit materia sed quasi: quia est materia existens in actu: & quia ista sibi pugnare videntur quod sit materia & sit in actu: subiũgit quid habet quo cõueniat cum materia: & quo differat, in hoc .n. solum materie assimilatur, quia est affixa forme

& eam

& eam recipit vel vt vno verbo dicam qa est in qua est forma eo modo quo esse in materia forme conuenit abstracte: & ideo dignius dicitur subiectum: nam subiectum est: vt inquit themistius in sua de materia digressione primi phi. cum potentia & priuatione amisit & formā recepit: materia vero vbi cum priuatione habet potentiam ad formam que postea fit in ea fixa: si igitur a celesti corpore semoueamus priuationē & potentiam & ꝯñr generationem remanebit ratio subiecti solūmodo vt. s. ex se sue forme est iunctum quam habet eterno.

¶ Et videtur ꝙ ad esse corporis celestis non sit necessaria eius forma sicut est dispositio in corporibus animalium que sunt hic: in animalibus enim que sunt hic animae eorum videntur necessarie pro esse corporum eorum: quia non saluarentur animalia nisi per sensibilem animam & imaginatiuam: corpus autem celeste cum sit simplex & non transmutabile ab aliquo extrinseco nō indiget in suo esse anima sensibili aut imaginatiua: sed tantum indiget anima mouente ipsum in loco semper & virtute que non sit corpus, nec in corpore ad largiendum ipsi permanentiā eternam & motum eternum qui non habet principium neqꝫ finem.

¶ Vt manifestius intelligatur qualis sit intelligentie ad suum orbem vnio & ad quid: cū supradictum fuerit coelum non esse compositum nec habere potentiaꝫ ad esse vel non esse: quapropter aliquis posset existimare coelo non opus fore intelligentia: ideo in presenti parte ostendit ipsum non indigere anima sicut istorum animalium corpora: que quidem quia a contrariis offensibilia sunt: ideo pro ipsorum salute requirunt animam sensibilem & imaginatiuam: sensibilem quidem vt presentia vitent nocumenta: imaginatiuaꝫ vero vt ad absentia cibaria moueantur, vel ad alia que ab ipsis appetūtur: at corpus celeste simplex est nulli offense expositus, quapropter non sibi ea de causa virtute sensitiua aut imaginatiua est opus. Sed cum necesse sit omne quod mouetur ab altero moueri indiget anima ipsum in loco mouente: & virtute que neqꝫ corpus sit, neqꝫ corporea: que sibi permanentiam eternam motumqꝫ largiatur eternum: cur autem indigeat virtute permanentiā eternā largiēte in parte sequenti declarat &. d.

¶ Et debes scire ꝙ istud corpus celeste non indiget virtute mouente semper ī loco tantum. Sed virtute largiente in se & sua substantia permanentiam eternam: quoniā & si simplex sit, & non habet in se potētiam ad corruptionem: tamen est finite actionis necessario: quia est finitarum dimensionū & terminatarum superficie continente ipsum & omne tale cum intellectus posuerit ipsum existēs per se absqꝫ eo ꝙ aliud largiatur ipsi permanentiam & eternitatem: necesse est vt ita sit de finitate sue pmanētie sicut est de finitate sue actionis: & ideo necesse est in intellectu esse potentiam largientem ipsi permanentiam eternam: quemadmodum largitur ipsi motum proprium eternum.

¶ Illud valde abstrusum erat & intellectu difficile, si corpus celeste simplex est non generabile aut corruptibile: quid sibi forma opus est a qua permanentiam eternam recipiat: propterea inquit non solum indigere virtute semper localiter mouente quod quidem non declarat: cum ex. 7. & . 8. phisi. manifestum sit: sed virtute largiente in se. i. in ipsomet intrinsecus: qđ ꝯsequenter exponit: & in eius substantia sempiternam consistentiam: cuius rationem assignat: nam lꝫ hoc corpus simplex sit & ex sui natura non habeat ad corruptionem potentiam: tamen est terminati & finiti actus necessario: ratio quia cum intellectus corpus ipsum ſm se considerauerit idest absqꝫ eo ꝙ sit intelligentie subiectum, sicut est terminatū propria figura & superficie ipm continente: ita est finite durationis: nam vt in. 8. phi. fuit declaratum cuiuslibet corporis finiti potentia est finita, cui legi etiam corpus celeste debetur: vt solitarie ab intellectu consideratur sicut mathe. per ablationem considerant: hec enim est corporis ratio in eo ꝙ corpus vt finitum sit, & ideo cum ipsum tali modo acceperimus absqꝫ intelligentia: que ei permanentiam eternitatemqꝫ largiatur necesse est vt ita sit de finitate sue permanentie sicut est de finitate sue actionis: nam vt in. 12. metha. commento. 41. ex sñia themistii declarat. Corpora. n. stellarum quia existit in eis aliquid in potentia ſm hoc potentie eoruꝫ sunt finite, in qualibet. n. hora existunt in alio loco: quandoqꝫ igitur sunt hic, quandoqꝫ illic, & ista loca sunt quasi vltima motus & impossibile est in aliquo existente in potentia cum post peruenerit ad actum quē intendit vt non sit ei vltimum & eternum: causa autem in qua nulla potentia existit semper est in actu, & numqꝫ diuersatur in vna hora post aliam, sicut igitur actio que est motus q̃tū est merito isto-

rum corporꝫ finita est:& ita est de permanentia ipsorum cum considerata fuerint absq; intelligentia:& ideo necesse est in intellectu esse potentiam largientem illis permanentiam eternã quemadmodum largitur motum proprium eternum. Non tamen ex his aliquis accipiat celũ ex se corruptibilẽ esse,& ab alio eternitatem acquirere:non.n.dicimus coelũ habere in se principium corruptionis:sed quia ab intellectu ſm se & propriam sui rationem consideratum finitatem habet,licet in re impossibile sit ipsum finiri:multa.n.mathe.considerant ſm se que naturalis ostendit impossibilia inuicem separari:vt superius etiã declarauimus ex sententia Auer. in ca.quodam qui in arabico adiunctus est libello de substantia orbis,vbi Auer.in hac difficultate sese Alexan.& Auicen.reconciliat.

¶ Et non tantum hoc sed necesse est hic esse virtutem:que largitur ei motum proprium siue actionem que est eternitas inter ceteros motus: scilicet motum localem in circuitu & figuram propriam isti motui scilicet sphericam & mensuram propriã vnicuiq; illorum corporum & conuenientiam inter ea ad inuicem in ordine & q̃titate:ita ꝙ ex omnibus perficitur vnus actus .s.totus mundus.

¶ Cum ostendit quod habet celum ab intelligentia permanentiam eternaꝫ quod & si de qualibet intelligentia verum sit:precipue tamen de prima prosequitur in presenti parte reliqua declarare que largitur prima forma ipsi coelo:vltra enim permanentiam largitur motũ propriũ & qualis sit iste motus exponens subiungit siue actioneꝫ que est eternitas inter ceteros motus:
Quid sit eternum. scilicet mo tũ localem in circuitu:est autẽ eternũ vt Arist.in primo coeli.100.declarat finis cõtinens vniuscuiusq; vite tempus cuius nihil extra est ſm naturam:sicut autem extra coeluꝫ nihil est ita extra eius eternum motum nulla est duratio sed omnium periodi coeli motu terminantur:est igitur circularis motus coeli eternus:& illi proprie ab intelligentia est deriuatus: est eniꝫ vt Aristo.inquit secundo coeli.17.dei actio immortalitas:hec autem est ad se ipsum sempiterna vita:quapropter subiungit ibi philosophus itaq; necesse est deo motum sempiternum existere:quod optime sequitur:quia in eternis sicut posse & esse ideꝫ sunt:ita actus secundus exterior non separatur a primo:itaq; sicut dei actio est sempiterna vita:ita coelum eterno tempore mouet,assequitur aũt coelum sempiternitatem apte per circularem motuꝫ:quia sicut actio dei est vita eterna ad seipsum:ita id coelum per motum circularem assequitur qui est reditus ab eodem in idem sempiternus:dans igitur deus coelo motum localem in circuitu dat actionẽ que est eternitas:& quia figura est propter operationem dat etiam figuram propriam isti motui.s. sphericam:& quia sicut dicitur ab Auerro.secundo coeli.42.&.71.cõmento oportet existimare omnia corpora celestia esse inuicem iuncta maiori colligatione q̃ sint membra in aliquo istorum animalium ad vnam cõmunem operationem que est constitutio & conseruatio vniuersi ad quam requiritur vniuscuiusq; partis propria mensura & proportio. Ideo hec prima forma largitur etiam mensuram propriam vnicuiq; illorum corporum & conuenientiam inter ea ad inuicem in ordine & quantitate:ita ꝙ ex omnibus perficitur vnus actus.s.totus mundus.

¶ Nulla enim differentia est inter indigẽtiam virtutis actiue in corpore:& in omni corpore aut in vno corpore composito ex corporibus simplicibus huiusmodi:& indifferenter siue illud corpus fuerit generatum siue nõ generatum:vnde videmus celum habere vnam virtutem non tantum mouentem omnia: sed agentem & conseruantem; sicut est dispositio in corpore hominis & in corpore facto propter finem proprium. Finis enim significat agens significatione necessaria: sicut motum significat mouens.

¶ Quia ea que in textu superiori dicta fuere aliquis credere posset non verificari nisi in corporibus compositis & generabilibus:ideo volens hanc deceptionem remouere ostendit nullaꝫ esse differentiam quo ad hoc vt forma que est virtus actiua requiratur in corporibus, siue fuerint simplicia siue composita:siue genita,siue non genita:& cum ita sit ꝙ omne corpus indiget ista virtute:videmus coelum habere virtutem seu potentiam non tantum mouentem oĩa quod quidem ad ea que infra celum sunt materialia refertur:sed agentem & conseruantem, quod quidem respectu ipsiusmet coeli verificatur:quod consequẽter exemplificat sicut inquit, est dispositio in corpore hominis:& in corpore facto propter finem proprium:manifestuꝫ est enim in talibus requiri formam & efficientem & finem:sed non contentus exemplo rationeꝫ subiunxit q2 finis significat cãm agentẽ actione necessaria:sicut motũ significat mouẽs:impossibile enim est esse finem nisi aliquod agens ipsum efficiat sicut impossibile est esse motum

nisi

mouens presupponatur. ¶ Sed ex Auer. dictis aliquis dubitauerit coelum quod eternū est cām habere efficientem quod inconueniens videtur: quomodo. o. quod materia caret & potētia essentiali potest habere agens: ratio certe agentis est vt transferat de potentia ad actum. Sed in coelo non est potentia ad esse vel nō esse: generaref. n. & corrumperet: ergo non habet agēs: sed coelum habet eo modo agens quo habet potentiam: coeli autem natura est subiectum motus intelligentie: mouentis in loco: sicut aūt in natura celi est motus circularis: ita est potentia ad vbi: intelligentia igitur mouens coelum est illius efficiens: & dans coelo motum dat ei substantiam: nam coelorum diffinitiones substantiales in motu consistunt: & hec est radix vt inquit Auer. disputatione tertia destruc: quare habeat celestia corpora agens: nam esse corporum supercelestium consistit in motu: & ideo dans motum est sm veritatem dans esse. Sed tamen sunt natura incorrupbilia, quia causis carent corruptionis: nec magis possibile est coeluz corrumpi q̃ colorem audiri: que vero eterna impossibile sit cām habere efficientez in quesito de efficientia mundi late declaraui.

An coelum habeat efficiens.

¶ Sed in genere agentium quoddam est prius tempore acto: & omne quod fit in sphera istius mundi est istius agētis & istius acti: quoddam est prius natura: sicut est dispositio temporis cum orbe: & agentis cum orbe. s. facientis ipsum in dispositionibus necessariis in inueniendo finem ob quem fuit.

¶ Quia difficile erat videre quomodo coelum quod eternum est possit habere agens eo magis quod oportet vt illam rem antecedat priuatio cuius dicitur esse agens: ideo Auerro. dat distinctionem de agente. s. quoddam esse quod est prius tempore acto: vt sunt agentia hec corruptibilia: quoddam autem quod solūmodo natura precedit: vt est dispositio temporis cum orbe a quo dependet & intelligentie cum eodem orbe: cuius est agens: nam ipsuz in eis efficit dispositionibus que necessarie sunt vt orbis finem propriū assequatur: finis autem est ꝓpria intelligentia cuius gratia mouetur, sed tamen quomodocunq; agens sit aliquam in subiecto presupponit priuationem & aliqualem ad esse exitum: & si hoc non esset: vt inquit Auerro. in destru. dicere non possemus quomodo mundus habeat agēs: & ideo oportet vt semper sit adiūctus priuationi: sicut est inesse motus qui semper indiget mouente.

¶ Et cum ignorauerunt hoc quiddam esse de opinione Aristo. dixerunt ipsum nō dicere causam agētem vniuersum: sed causam mouenté tm̄: & illud fuit valde absurdum: & non est dubium in hoc quod agens ipsum est mouēs ipsum: quod enim mouet ipsum motu illi proprio est illud quod largitur illi primo dispositiones p quas acquirit motum proprium.

¶ Ex dictis taxat illorum errorem, qui putauerunt deum celorum & vniuersi esse causam mouentem solūmodo: & non agentem. i. a quo hec solūmodo penderent quo ad motū nō quo ad esse & fōam: quod ipse hoc modo reprobat: nam cum coelum & vniuersa que in eo continentur sint inesse per motum constituta & eorum perfectio sit cum motu: ergo dans motum dat esse & mouens est efficiens: nam quod coelum mouet motu illi proprio sicut dat actionez & finem ita largitur dispositiones primo per quas acquirit motum proprium: hec aūt est agētis conditio. s. dare formam & accidentia propter formam consequentia.

¶ Et hec est uirtus illa quam laudauit aristo. in multis locis sui libri de coelo & indicat ipsam: esse coelo nobiliorem & altiorem.

¶ Vt ea que de forma coeli dixit authoritatem Aristo. firmet dicit ꝙ ista forma a qua celū mouetur & recipit permanentiam eternam est ea virtus quā laudauit Aristo. in suis libris de coelo tam in secundo vbi perquirit cū est ꝙ alia pluribus alia paucioribus lationibus celestia corpora mouent: alia vero perfectam & nobilitaté sine actione cōsequunt: tū vero primo coeli. 100. textu vbi laudat eas que extra coelum sunt intelligēnas: quia inalterabiles impassibiles optimā vitam degentes vnde aliis deriuatum est esse & viuere hiis quidem clarius: his vero obscurius atq; hoc illud diuinum est cui omnes locum in coelo attribuunt.

¶ Et iam induxit nos amor explanandi hoc facere digressionem a pricipali. s. a declaratione corporis celestis: quod est de celo tanq̃ corpus de animali. Dicimus igit ꝙ corpus celeste communicat cum corporibus generabilibus & corruptibilibus in hoc quod est ex tribus dimensionibus & est substantia recipiens dimensiones: & ꝙ utraq; substantia non est sine dimensionibus.

¶ Excusat Auerro. sese ꝙ cum propositū foret determinare de mā & de forma corpis celestis digressus sit in disputationē de eius efficientia: nam desideriū explanandi quesiti huius veritatem a principali proposito ipsum deflexit: igitur ad principale propositum reuertendo aggreditur huius capituli secundam partē principalē: in qua ostendit conuenientiā quam habent in accidentibus corpora celestia cum ipsis inferioribus, & incipiens a dimensionibus corporis inquit: primo conuenire corpus celeste cum istis materialibus: quia sicut hec ita ipsum ex tribus dimensionibus constituit: & quia forma corporis est accidens: ideo in corpore celesti est substantia recipiens has dimensiones: demū quēadmodum hoȝ subcelestium substantia nunꝙ a dimensionibus est libera nuda ve: ita corpora celestia nunquā sunt sine dimensionibus.

¶ Sed inuenimus substantiam deferentem dimensiones, & dimensiones in corpore generabili & corruptibili vel corporibus generabilibus & corruptibilibus easdē numero in potentia: non easdem in actu. s. ꝙ dimensiones omnes cōmunes omnibus corporibus generabilibus sunt eodem modo in potentia quia inuenimus idem corpus transferri de forma in formam, & ex dimensionibus in dimensiones alias in actu v. g. ꝙ corpus quod est aer transfertur in corpus quod est ignis. Si igitur hoc corpus quod est cōmune forme aeris & ignis esset idem numero in actu: tunc forma esset accidens: & si essent duo in actu: & transmutaretur vnum in alterum: necesse esset corporeitatē destrui de corpe corrupto ad nō corpus & corporeitatē gn̄atam gn̄ari ex non corpe qd̄ est impossibile vnde necesse est eas hr̄e naturā corporalē sibi cōmunē querendū est igitur vtrū illa sit una aut plures: & si una vtrū vna potentia aut actu & si plures similiter: cogimur igitur ponere vnam in potentia & plures in potentia.

¶ Ponit differentiam inter dimensiones generabilium & corporum eternoȝ: nam dimēsiones generabilium sunt eedem numero in potentia: dico easdem numero in potentia eo mō quo materiam primam eandem numero dicimus: neq̧ .n. vna est neq̧ plures: quia nullam hʒ intentionem per quā sit vna, neq̧ est per se diuisa pluribus formis vt non sit vna sed vna est p priuationem formarū omnium, plures vero quia est in potentia ad omnes formas: sic forma corporis nec vna, nec plures existit, quia certam figuram aut certum non habet terminū. Sed vna est per priuationem omnium terminorum, plures vero quia est in potentia ad quoscūq̧ terminos: ꝙ aūt ita sit tum sensu ipso & experimento: tum ratione ostendit: sensu quidē quia manifestum est idem corpus ex vna forma in actu ad aliam transferri: ratione autē quia si corpus huic transmutationi subiectum esset in actu: vel haberet cōmunem actū vel essent duo corpora sibi in actu opposita: non primum quia transmutatio in formis que aduenirēt esset accidens quicunq̧ sit ille actus: vt supra ostendimus: si vero sint oppositi actus necesse esset corporeitatem destrui: quia in vnius oppositu aduentu alterum deletur: & ita aliqua substantia sensibilis esset non corpus & ex non corpore generaretur: nam omnis transmutatio est hoc mō ex opposito in oppositum: & in vnius aduētu alterum corrumpit que omnia latius ca. superiori declarata fuere: necesse igitur est naturam ponere corporalem cōmunē: de qua adhuc querendum restabit vtrum sit vna vel plures, & hoc vel actu: vel potentia cum vero actu esse sit impossibile: relinquitur igitur vt sicut dictum est supra sit vna potentia per priuationem omniū & plures per potentiam quam ad omnes corporis terminos habet.

¶ Declarabitur igitur ſm hoc ꝙ corpora que sunt hic generabilia & corruptibilia ipsa componantur ex substantia que est in potentia & dimensionibus existētibus in ea: que sunt in potentia: & ēt ꝙ illud corpus est vnū potētia: & multa potētia: & ꝙ cū exit in actū erit materia in actu: vnde dicit arist. ꝙ materia non habet esse in actu nisi ſm ꝙ vr̄: quēadmodū forma non habet esse in actu nisi ſm quod intelligitur:

¶ Reuertitur ad principale propositum concludendo, corpora corruptibilia componi qdē ex substantia recipiente dimensiones, & ex dimensionibus: sed & substantiam recipientem: & dimensiones ipsas esse in potentia, & ideo cum tale corpus sub vno termino existens sit in potentia ad alium terminum vnum est in potentia, & in potentia plures: est aūt in actu respectu certi termini quem habet respectu alicuius forme cuius est materia in actu, subiungit: d. ad hoc Aristo. authoritatem. 12. metha. textu. 14. ꝙ materia non habet esse in actu nisi ſm ꝙ videtur. i. materia nullum habet actum nisi eum quo sub accidentibus forme sentitur: ex quo apparet & ipsam habere esse ad aliud, nec actu intellectus posse attingi: cum nullum ex se habeat actum:

Materia non hʒ ēē in actu nisi ſm quod videtur.

sed

sed vt solũ videt queadmodũ forma nõ hȝ esse in actu nisi ſm qđ intelligit: nã forma in mã hȝ esse in potẽtia ꝯstituẽdo cõpositũ: sed actus forme simplex est dũ rõne a mã seiũcta p intellm ꝑcipit: alioqn in mã sumpta subm ꝯstituit & est mã in actu ꝙ si actum materie ad actũ simplicis forme cõparemus tanto is est nobilior quanto intellectus sensum excellit qua de re retro etiaȝ verba fecimus ad que pro horum supplemento recurre.

Corpus vero celeste cũ nõ trãsmutet ſm subiectũ necesse est cõponi ex substantia in actu & dimẽsionibus in actu: & ideo est ingenerabile & incorruptibile: & cum ita sit corpus celeste est materia recipiens formam cœli hoc modo qui declaratus est de hac materia. s. de eius conuenientia cum materia generabili & corruptibili in aliquo & diuersitate eius ab ea in aliquo. Nam utroq; etiam est materia ſm ꝙ uidet & similiter etiam ſm ꝙ inuenitur in eis potentia ad motum in loco: & ſr in corpore celesti non sit potentia ad transmutationem.

Cũ declarauit naturã corpis q̃ repit in corruptibilibus in ꝑti pte oñdit qualr se habeat ad corpa celestia: & sicut ibi oñdit ex gñatione & corruptione talẽ formã esse in potentia: ita hic ꝙ careat potẽtia ꝓbat qa celestia corpa ñ gñant aut corrũpunt: &. d. corpus vere celeste cũ nõ transmutet ſm subm. i. iuxta ꝯditionẽ subi, que est vt sit in potẽtia ad terminũ transmutationis necesse est cõponi ex suba in actu & dimẽsionibus in actu. trãsmutatio. n. facit cognoscere materiã, cũ igit careat celoꝝ suba trãsmutatione ad subam igit carebit ea materie ꝯditione: imo natura qua transmutat ad substantiã: ea est potentia igit necesse est cõponi ex substãtia in actu & dimensionibus in actu: dimensionũ. n. potẽtia mãm insequit: cũ vero hec sint gñationis & corruptionis cãe erit ingñabile & incorruptibile. Sed cũ aliquo mõ corpus celeste hẽat mãm videre oȝ qualr ea mã sese hẽat ad celestẽ formã: iõ Auer. hoc primo oñdit. d. inducit signa ex quibus ꝯstat in celo eẽ materiã, est aũt celi materia recipiẽs forma hoc mõ. s. ſm ꝙ celũ est subiectũ fixũ & determinatũ ex se. i. p nullã potentiã ipsi intellie: & ita simplr intellie addictũ eiq; obediens vt naturã intellie pure imitet inq̃tũ possibile est nihil de eius detrahẽs pfectione: qđ nõ sit in mãlibus accidit formis: nã subiectũ ꝯstituẽtes inesse & ipe cõstituunt: & materie mergunt ita vt potẽtia materie inficiant & vnũ cum materiali subiecto euadãt; at intellia suo nutu celũ mouẽdo ꝯstituit: cũq; hoc absq; vlla sit potẽtia ad esse: nã celũ ex se semp est vnitũ intellie ideo verius dr subiectũ q̃ materia: qua in re cũ materia gñabiliũ ꝯuenit dũ ꝯstituta est sub forã aliqua ad quã nõ amplius hȝ potentiã sũme igit materiã a forma ꝯstitutã nõ ꝯstituentẽ formã, que nunq̃ fuerit in potẽtia ad illã formã nec ad aliã potentiã optineat: talis inquã materia tota erit voto illius forme disposita: nã de pfectione eius nil detrahit, hec aũt est celestis corpis: nã q̃ vt inquit Auer. nihil est aliud q̃ actus aĩe mouentis in loco: sed ꝑter materie cõditionẽ quaȝ hȝ inq̃tũ est subiectũ forme: sunt ẽt alie quibus materie simile: tũ quidẽ ſm ꝙ vr: celuȝ. n. visibile quapp Arist. primo cœli. 90. textu inquit: qui dicit hoc celũ dicit materiã, qui vero celũ formã tũ quia aliquo mõ in celo potẽtia repit. s. ad vbi absq; hoc ꝙ sit in potẽtia ad substantialẽ transmutationẽ: sed neq; potẽtia ad vbi neq; esse visibile, vllo mõ substãtialẽ transmutationẽ respiciunt: nã celũ nõ est visibile colore qui eiusdẽ rõnis sit cũ his mortaliũ rerum coloribus qui ex materie elementorũq; mixtione resultant, sed lumine quodã eterno quo celestia sidera fulgore quodã ab oculis nostris ꝑcipiuntur. Silr potentia ad vbi nihil p motũ localẽ aufert de suba ideoq; celestia corpora eterno motu reuoluunt absq; vlla substantie diminutione. Qualiter celi materia se hȝ ad intelligentiam.

Et subie existẽtes in substãtiis exñtibus in corpe celesti nõ sunt potẽtia ad transmutationẽ: ut subie exñtes in substãtiis exñtibus in corpe gñabili & corruptibili: & similiter est in corpore celesti: declaratum est. n. de eis eas esse conuenientes cum formis generabilibus & corruptibilibus in aliquo & in aliquo differentes ab eis.

Occasione eius quod dictum est in fine superioris textus. s. ꝙ in corpore celesti non sit potẽtia ad transmutationẽ ostendit ꝙ id veruȝ sit & de partibus corporis celestis & de toto: verbis sane barbare translatis & inuolutis: quoꝝ sensus est ꝙ substãtie. i. forme existẽtes in substãtiis. i. subiectis vel materia existẽte in corpibus celestibus nõ sunt potẽtia ad transmutationẽ: vt substantie. i. forme existentes in substantiis. i. subiectis vel materia existentibus in corpore gñabili & corruptibili: & idẽ iudiciũ est de toto corpore celesti ꝙ supra declaratũ est & i primo & in hoc scdo ca. cũ vidimus ꝯuenientiã & drĩam substantiaꝝ eternarũ & corruptibiliũ inuicem.

Et ex hoc mõ id qđ congregat hic ex anima & corpe dr animal: cũ hoc ꝙ illud qđ cõgregat illic ex corpe & aĩa dr nõ equiuoce aĩal: sed ſm prius & posteri⁹ & iõ

necesse est in talibus naturis ut prius sit causa posterioris ut dictum est de hac natura alibi uerbi gratia illa que dicuntur calida sed diuersantur s̄m magis & minus.

❡Propter ɔuenientiā & dr̄iam que repit̄ in celestibus & subcelestibus cōcludat aīal s̄m prius & posterius in his & in illis repiri: que aūt sic se hn̄t.s.s̄ȝ prius & poster.id qd̄ est prius est cā posterioris, vt dictū est, tū secūdo tū quarto metha.:& iō principia substātie sunt principia aliorū p̄dicamētorū vt dr̄.12.meth.& principia verissima q̄ aliis veritatis cā existūt sicut primū calidū pp qd̄ alia sūt calida:sicut igit̄ corpa celestia cā sunt horū aīalium,ita ipsa magis sunt animalia.

❡Quoniam igit̄ celū cōponit̄ ex materia & forma sicut est dispō in aīalibus que sunt hic declaratū est. Amplius in quo conuenit forma istorum cum formis illorum & in quo differūt:& in quo differt ultimus motor istorū ab ultimo motore illorū. Remanet igit̄ declarare ī quo differūt hec duo gn̄a quo ad accidētia & ī quo cōueniūt

❡Epilogat Auer. que dicta sunt & p se patent & preponit determinare de accidentibus in quibus celestia corpa cū his mortalibus conueniunt:licet de aliquo accidēte dictū sit.s. de forma corpis verū qa illud accidens simul cōprehendit substantiā.s.corporū celestiū mam & formaȝ propterea de eo simul cum accidentibus aliis non meminit:

❡Differunt in natura passiua que dicit̄ alteratio:& conueniunt s̄m accidentia s̄m que non transmutat̄ substantia:hec.n.alteratio s̄m quā transmutat̄ substantia alterati:uidetur esse propria corporibus quorum substantie admiscentur potentie, & sunt corpora generabilia & corruptibilia. Accidentia uero que non transmutant substantiam deferentis sunt communia utriqȝ corpori.

❡Incipit ōndere dr̄iam corporū celestiū in alteratione a corpibus gn̄abilibus:& primo ponit dr̄iaȝ & ɔuenientiā q̄ postea declarat:differūt qdē in nā passiua q̄ dr̄ alteratio:etenim cū corpa celestia habeāt subm̄ receptiuū qd̄ diuersat̄ iuxta motus diuersitatē dicēte pho in principio quarti phi.q̄ alterius & alterius motus alterū & alterū est mobile, illud subm̄ quo ad naturā passiuaȝ a q̄litatibus alterantibus differt a subō receptiuo q̄litatū celestiū, appellauit aūt tale subm̄ nām passiuā in ordine ad passiones & passibiles q̄litates s̄m quas subm̄ est pati aptū natū: cōueniunt aūt hec corpa celestia.s.& subcelestia in accidētibus p que nō trāsmutat̄ subi substā, alteratio aūt p quā alterati substā transmutat̄ ꝓpria est corporū: in quorū substē ɔstōne potētia māe ɔcurrit, ea sunt oīa gn̄abilia & corruptibilia:q̄ aūt accidētia deferētis subi substām nō ledūt neqȝ trāsmutāt

Cur accidētia corruptibilius in eternis non reperia:sed bene ecouerso

vtriqȝ corpi sūt cōia. ❡Qua in re valde admiror q̄ accidētia subm̄ corrūpētia ī eternis neqȝant repiri:at q̄ eternorū sunt & substām nō trāsmutāt ēt cū corruptibilibus maneāt:dēbent siqdē eterna naturā corruptibilē nō ppeti sicut neqȝ corruptibilia eternā. An ea est supioris nāe ɔditio, vt ēt inferioribus sese possit cōicare & sicut inferiora hec regit atqȝ ɔseruat sine vllo sui discrimine & damno ita inferiora hec accidentiū q̄ in ea sunt pticipia faciat:que potestas inferioribus corporibus haud cōcessa est. Vel nō eiusdem rōnis sunt que in superioribus & inferioribus corporibus reperiuntur accidentia vt motus localis calor & lumen licet similia videantur: vel potius hmōi accidentia ēt dr̄ia sunt ex sui natura vt tam in eternis q̄ in corruptibilibus corporibus reperiantur:ideo cōmunia dicuntur:sed magis ꝓpria coeli censent̄ & illi primo cōpetere: tū quia in celo nulla alia repiuntur, tum quia natura celorum cā est istorū corporū inferiorum:

❡Et primum istorum est motus localis & diaphinitates:& qualitates quas sequūtur ista.s.raritas & dēsitas:uidetur enim q̄ raritas & densitas cause sint fere diaphanitatis & non diaphanitatis. Sed tamen dicuntur utreqȝ in utroqȝ corpore s̄m prius & posterius:sicut dicitur corporeitas.

❡Incipit enumerare cōia accidētia q̄ ī vtroqȝ corpe repiunt̄:ponēs primō motū localē.d.diaphanū, demō rarū & dēsuȝ, potissime aūt pmū ponit motū localē:tū qa maxime cōis nālibus & celestibus corpibus:nā vt p̄io coeli dr̄, oīa.n.phisica corpa & magnitudines s̄m se ipsa mobilia esse dicimus s̄m locū:tū qa motus localis oium est motuū pmus & magis & intrinsecus nā s̄ȝ hūc solū ipm̄ seipm̄ mouere ɔtingit:est aūt hic motus cōis eternis & corruptibilibus, qa nihil aufert s̄m se de substā eius qd mouet̄,ppea phs ī.8.phi.59.textu inqt:s̄m hūc solū nō mutat̄ esse sicut eius qd alterat̄ qle, eius aūt qd auget̄ aut decrementū patiētis q̄tū, rō aūt est qa subm̄ qd̄ s̄m hūc motū mouet̄ hȝ potentiā ad vbi solūmō:s̄m quā nō seqt̄ trāsmutatio ī substā. Sedm accidēs cōe sunt diaphanitates:nō dixit aūt diaphanū:forte quia neqȝ etiam in coelo eodē mō reperitur: sed in luna alio modo, alio modo in aliis:quia vt infra dicet forte corpora celestia

diuersanť in raritate & densitate: que sunt cause illuminatinnis & obscuritatis lʒ hee non inueniant nisi in luna tm̄: nā qua parte densior est minus diaphana minusq̧ lumen recipiens at stella densior est orbis & pars & magis lucida: & ideo forte subiunxit, vř.n.φ raritas & densitas cā sint fere diaphanitatis & nō diaphanitatis, quia non ṗcise pars densior est magis obscura & pars magis rara mag s lucida: sed oppositum in luna & stellis apparet, in istis autē inferioribus ita videtur verificari sicut in partibus lune vt magis densiuʒ sit magis opacū & magis obscurū: ratum aūt purū & magis diaphanū: & ideo infra lunaʒ assimilauit nature terre, qa in ea sicut in terra densitas cā est opacitatis: vel dixit fere qa rarū & densum nō sunt vere diaphani & opaci cause, sed potius dispōnes ad diaphanū & obscurū. ℭ Appellat aūt hic densum & rarū q̄litates nā & si in ṗdicamētis dicat φ relationē & partiū i loco positionē significāt ibi famose potius loquiť, vel in cōpatione ad alias qualitates que puriori mō rōnē qualitatis pticipāt: sʒ tn̄ cū nā rari & densi ɔsiderať sunt q̄litates ɔsequentes calidū & frigiduʒ vt declarat phs in. 4. phi. & 4. & Auer. 7. phi. 15. inq̄t densitas & raritas sunt apud Arist. q̄litates seq̄ntes calidū & frigidū: & in. 2. de gn̄atione ɔmēto. 15. visum est inq̄t φ nō tacuit raritatē & densitatē nisi pp hoc φ sunt qualitates nō actiue ɔ̄utes calorē & frigus (.d.d. sʒ tn̄ dnr̄ vtreq̧). i. lʒ iste q̄litates. s. diaphanū & opacū, rarū & densum repianť in celo & in istis inferioribus nō tn̄ eadem rōne sed f̄m prius & posterius: nā diaphanū in celo sequiť nam celi qd est corpus neutrū in istis inferioribus: aque aūt aeris nām, sic ratū & densum insequunť calidū & frigidū: sed lʒ ita sit est tn̄ istoꝝ ad supiora q̄dā attributio sicut istorum corporum ad illa cum superiora sint horum inferiorum causa & ille qualitates istarum & infra melius declarabitur.

ℭ Et sic̄ cōueniūt in illuminatione & obscuritate: sed hec magis vn̄r dici equoce, quam f̄m prius & posterius. Lux enim videtur fieri in hoc corpore igneo diaphano simplici qd est in cōcauo orbis lune qn̄ agit i corpe denso: & admisceť cū eo: at cā illuminatiōis ṗtiū corpis celestis. s. stellaꝝ vr̄ cē densitas illius ṗtis diaphane in actu ex orbe: & hoc appet in stellis que eclipsant se ad inuicē: & hoc bene appet in luna.

ℭ Ponit ɔuenientiā quartā accidentiū inter corpa celestia & isthec inferiora quo ad lumen & tenebrā: que successione mutua & in celo & apud nos fieri vn̄r: sed tn̄ nō tantā ɔuenientiaʒ rōnis cū supioribus vn̄r hr̄e lux & tenebra quantā hn̄t motus localis & diaphanū & opacū: densitasq̧ & raritas: hec. n. cōsimili fere mō in supioribus & inferioribus sese hr̄e vn̄r, in quibus. n. reperiunť corpibus eodē mō repiunť: sicut. n. sphere celestes per sui naturā diaphane: ita & aer & aqua exstunt: & sicut illa aialia f̄m se motu locali ex seipsis mouenť ita hec nostra: rarum vero & densum licet qualitates: sunt insequentes calidū & frigidū: qūo in celo nō repitur: tn̄ f̄m eādem rōnem inueniunť qd̄ pʒ si subiectam mām secludamus aut calidā, aut frigidā & rōnē solā rari & densi consideremus. v. g. vt spissum sit cuius plures ptes sibi ipsis ṗpinque sunt: rarū vero cuius ptes a se inuicem distent, nihil. n. ṗhibet vt sicut in materia calida aut frigida q̄litates dnr̄ ita in mā neutra. At lumen qd̄ ex his materialibus corpibus in igne ṗcipue reperiť diuersuʒ est magis rōne: nō quidē qa oimoda equiuocatione apud nos & in celo reperiať: sed quia non tā ta ṗportionis rōne, ṗpea dixit Auer, sed hec magis vn̄r dici equiuoce: nō n. d. sed hec equoce dnr̄, sed. d. magis vn̄r dici equiuoce, declarat igiť qūo lux fit apud nos, fit. n. in corpore igneo diaphano simplici qd̄ est in cōcauo orbis lune: que omnia posita sunt vt intelligamus cui igni attribuat equiuocā illuminandi rōnem: & qūo ei accidat illumitatio, ille siquidē ignis illuminat qn̄ agit in densum corpus: & cū eo admisceť: vbi apparet ignē illum elementarē nō in sui natura hr̄e rōnem illuminandi, sed cū re extranea cōmistuʒ at cur celestia luminosa sint causa est ipsamet partiū celestis corporis dēsitas actu diaphana. i. illuminata, habet. n. illud diaphanū insitum & congenitū vna lumen, & φ ita sit. s. φ partes coeli densiores habeant lumen in actu appet in stellis que sese inuicem eclipsant, si. n. essent diaphane vt sphere non impediret inferior stella superioris aspectum, vt aliquado accidit quod in luna maxime apparet que multas superiores stellas pōt eclipsare: eclipsant enim inferiores superiores, propterea Plato & Aristo. alio modo eas ordinant, quam posteriores astrologi, ponunt enim infimam lunam. d. soleʒ. d. Venerem. d. Mercurium, Martem, Iouem, & Saturnum, quaꝝ rerum examē Astrologis relinquendum. ℭ Sed magis ad nostrum propositum considerandum occurrit, cur est quod ignis ille superior in propria sphera non luceat sed in extranea receptus materia. Dicit autem Aristote. in secundo de generatione, non esse hec ignem aut aerem que nos aerem & ignem vocamus. Sed potius aerea aut ignea propter eorum insinceritatem. Non enim inquit ignis & aer & vnumquodq̧ predictorum simplex sed mixtū, simpliciū aūt talia quidem sunt natura

Cur ignis in propria sphera non luce.

non tamen eadem.i.a predominio ignea vel aerea, sed non ignis aut aer simpliciter.v.g. qd
quidē igni simile non ignis, sed igneum & quod aeri aereum, similiter aūt in aliis: ignis autem
ex superabundantia caliditatis quēadmodum glaties frigiditatis, coagulatio quidem & arsio
superabundantie quedam sunt, hec quidem frigiditatis, hec autē caliditatis. Si igit̄ est glacies
coagulatio frigidi & hūidi ignis erit arsio frigidi & sicci: ideo ex glatie nihil gñat̄ neq; ex igne
hec Aristo. secundo de generatione textu.20.que Auer. etiā in.4.coeli.31.ex Alexandri senten
tia retulit videturq; causam referre q̄ ignis in sua sphera non luceat, sed in materia extranea ad
hoc quia hec dispositio sibi accidit preter nāliter.s.cū est extra suum locum: non .n. inquit est
inopinabile (vt accidat elemētis cū fuerint extra suum locū) exitus a dispositione nāli: sed p Io
uem qualis erit hec dispositio in igne: nō naturalis quia potius eā in suo loco naturali habere de
beret si preter nām & violente qūo cū ex violētia aliqd potius aut intereat, aut deterius reddat̄
pōt ignis reddi pfectior acquirēdo lumen, quo quidē magis vigoratur & pficit̄: cum idē Auer.
in.2.celi.42.dicat. Si igitur lumen fuerit perfectio corpis ignei, tunc est de eo sicut de motu.s.
q̄ corpus calidū igneū cum fuerit luminosum erit in sua vltima pfectione, & cū fuerit in sua vl
tima perfectione erit in calore in sua vltima perfectione: qūo igit̄ ꝯuenit vt aliqd nō sincerū &
extra suū locū habeat maiorē pfectionē q̄ in proprio loco putū & maxime vigens. Nisi forte sit
q̄ lumen licet qualitas sit spiritualis ea tñ ex parte qua realis est & subiectum corporeū requirit
ipsuꝫ ēt certā diaphani dispōnem reqrit, que est tanta & talis partium densitas sine qua corpus
lucidū esse nō pōt: ignis igit̄ in ꝓpria sphera maiorē habet raritatē: siue id sit ex sui sinceritate,
siue ex celi motu rarefaciente, quā vt luciditatē & fulgorē possit recipe: & ob id in ꝓpria sphe
ra non lucet at vbi in materia extranea densat̄ simul cū densitate lucē ostendit, atq; hoc est ex
sui natura, vt cū ad certā densitatē deuenerit lucē de se promat: sicut in cristallo apparet q̄ cum
ex aqua generet̄, intentior tñ est & magis pspicua q̄ aqua ex qua genita est: vel alia est causa vt
cū ignis contrariū offenderit & in mām extraneā egerit eius vigor & virtus lumine manifeste
tur: quod quidem sibi in ꝓpria sphera nō euenit: quia ea parte qua celum ꝯtangit fouet̄ potius
quā irritet̄: cuius rei simile in hominibus accidit: qui vbi in sua animi sunt quiete & tranquillita
te mites mansueti: qnq; ēt torpētes & ignaui vñr, q̄ si irritaueris: Iuppiter, vt accēsi terribiles &
fulminantes appent, ita igni vbi in ꝯtrariū agere ꝯtigerit oī emicat virtutē, nec solū feruorem:
sed fulgorē ēt ꝓmit: qd̄ in lumine dephendit̄, p diaphanū.n. transiens nil aliud q̄ illustrationeꝫ
agit, qa diaphanū sibi subm̄ est ꝯueniēs. at si opacū maximeq; tersuꝫ offendat & magis lucet &
luci calorē igneū adiūgit: atq; hoc forte Auer. voluit cū dixit nō eē inopinabile vt elemētis cū
fuerint extra suū locū accidat exitus a dispōne nāli.i. sicut ignis q in dispōne nāli non lucens: in
Gradus diaphani & lucidorum. extranea lucet mā vt declarauimus. Conueniēter aūt Auer. volens lucis diuersitatē i his inferio
ribus a celestibus ondere assumpsit ignē q inter mortalia primus lucē optinet: sunt.n. & in dia
phano & i luce qdā gradus ꝓpriū ordinē hñtes quodā sese ordine respiciētes: sicut ēt diaphanū
ad lumē refert̄, nā diaphanū luminis & colorū mā est in corpibus quidē interminatis luminis:
in terminatis aūt coloꝝ susceptiua: est aūt pricipiū lucidoꝝ sol & sidera.d. ignis demū q̄ noctu
ēt de se lumen aliquale vñr pmere, vt candele putredines quercuū & cattorum oculi, primum
aūt diaphanū est q̄ actu lumē de se hꝫ vt sol, & sidera, & ignis & alia nocte lucentia: secundum
gradū hñt sphere celestes & aer & acqua & plurima a pdominio talia lumē intra se penitus ad
mittentia puū vt vitrū cristallus & similia: vltimū gradū hñt opaca & dēsa corpa terrea in sup
ficie solū illustrabilia: est aūt ignis in istis inferioribus qualis sol in supioribus, aer aūt & a quasi
cut sphere celestes, terra aūt lune cōparat̄. Analogia vero est inter ista, nā cū inferiora hec a su
Diaphanum fm theophrastum. perioribus motu & lumine regant̄ & gñent̄: nō solū oportuit hec moueri verū supioris luminis
ēt esse susceptiua. ¶ Propterea theophrastus diaphanū asserit nō esse passionē dispōnem ve ab
aliquo corpibus illatā: sed esse spēm quandā conciliatricē eoꝝ que in gñatione sunt corporuꝫ
ad luminis pfectionē suscipiendā: est aūt lux pfectio diaphani fm q̄ diaphanū: & habet esse me
diū inter reale & spūale: qd̄ ex sui gñatione appet, quodāmodo.n. de potentia materie educit̄
quodāmodo non, non enim educitur quia non habet esse pure materiale: neq; non educitur
quia non creatur: & habet esse aliquo modo reale: nam in medio diaphano cuius est actus ha
bet esse reale, respectu autem colorum & aliorum visibilium quibus dat actū visibilitatis habet
esse spirituale & intentionale: est ergo medium inter esse reale & spirituale: & ideo aliquo mo
do assimilatur forme materiali aliquo modo non, sicut enim forma materialis habet materiā
priuationem & agens: est autem agens: lucidum, materia, diaphanum, priuatio, di phanum
tenebrosum, non vr̄ autem educi quia subiectum.s. diaphanū est sūme dispositū: neq; lux agit
successiue sicut agens ꝯtrarium.d. lumen nō habet esse nisi in fieri: & ideo sola presentia lucidi

in diaphano pducit & eiusdem absentia cessat:sortitur autem nomina diuersa hec qualitas diuersimode recepta, est n.lux in proprio subiecto cui nāl͞r inest vt in sole vel in igne:lumen aūt in diaphano ipsam ab alio participante vt in aere:splēdor aūt est eū repercutit ad corpus politū nō purū:radius dum recte quasi p lineā a luminoso pcedit:radius reflexus qui duplicat & fortificat ex oppositione densi opaci, radius fractus cui in cursu interponit corpus densius quam medium diaphanum tamen vt vitrum, reperit aūt lux p̄cipue in sole & sideribus pp qd.2.coeli textu.67.ex multitudine luminū & stellaꝶ Arist.octaue sphere arguit pfectionē sup alias: cum aūt pfectio orbis sit a ppria intelligentia cū lux p̄cipue in coelo repiat:qd phibet vt sicut Plato in.6.de repub.solē appellat sensibilē similitudinē diuine mētis ita nos dicamus lucē esse sensibilē similitudinē intelligentie, nā sicut lumē comitat calorē celestē viuificantē, que viuificatio ab intelligentia pueniit:ita lumen quasi vmbra quedā impfectior intelligētie accidens est sensibile naturaꝫ pre se quodāmodo ferēs intelligētie:& ideo mediū est inter eē spūale & reale: & sicut intelligētia nō est orbi imersa sic lumen non vī diaphano coniunctuꝫ.& queādmodum intelligentia indiuisibiliter oīa comprehendit sic lux in instanti oia illustrat & sicut intelligentia actū oībus formis dat intelligibilitatis sic lux oibus coloribus actum dat visibilitatis.

Cōparatio luminis ad intelligentiam.

¶ Et eum ita sit stellarum & coeli substantia est eadem natura secundum ꝙ omnes antiqui dicunt, & ut narrauit Arist.in libro coeli & mundi:& corpus celeste s̄m hoc est diaphanum per se in actu ecōtrario corporibus diaphanis que sunt hic que sunt diaphana in actu apud presentiam lucis.

¶ Ex dictis duo infert Auer.primū ꝙ stellaꝶ & coeli sit eadē nā, alteꝝ ꝙ celū sit actu diaphanū: primū quidē ex eo sequit nā cū ptes coeli inuicē nō differāt in illuminatione nisi quo ad rarum & densuꝫ, hec aūt spēꝫ nō possunt variare quare ex hoc sequit ꝙ eadē sit coeli & stellaꝶ natura qd & oēs asserunt antiq: vt ēt narrauit Aristo.in.2.coeli ibi.n.textu.41.inquit: rōnabilissimum aūt & dictis ꝯns nobis vnūqdq; astroꝶ facere ex eodē corpore in quo existit lationē hūs, qd ex motu locali pbauit, appellat aūt nām subiectum ex quo celestia corpora cōstant:sicut secūdo phi.naturā vocat Arist.māam ex qua nālia constant vt aqua eris & auri est natura: terra autem ossium & lignoꝶ.Intelligere aūt oportet nature idētitatē specificā analogā nō gn̄icam vt putauit Auic.nā vt Auer.inquit.2.coeli.49.si corpa celestia essent eadē gn̄e, cum natura gn̄is sum matura materia essent composita gn̄abilia & corruptibilia(.d.d.& corpus celeste sed hoc) declarat s̄m.s.ꝙ corpora celestia sint actu diaphana:qd ex eo sequit qa ptes lucide eiusdē sunt nature:cū toto igit cū taliū partiū lux insita sit & cōnata cōueniens est vt vicine partes diaphane semp sint illuminate, econtrario corpibus diaphanis que sunt hic, que solūmodo actu diaphana fiunt ad nouā lucis p̄sentiam:& si aūt coeli lux nisi in stellis appareat, existimandū tn̄ est imo est necessariū & vicinas ptes circū illuminari, queādmodum.n.faces a longe ardentes solūmodo nobis apparent, circūfusum autem lumen visum refugit sic coeli densiorum partium lux nobis manifesta est que vero circūsparsa est latet.

¶ Et partes diuersantur in hoc in diaphanitate & non diaphanitate:ita ꝙ in eis sit aliquid simile colori:sicut in galatia:& luna uidetur esse densa & obscura & recipiens lumen ab alio scilicet a sole:& in libro de animalibus dixit Aristote. quod natura eius est unigenea natura terre plus quā ceteraꝝ stellarū. Et forte corpa celestia diuersantur in raritate & densitate que sunt cause illuminationis & obscuritatis: licet hec non inueniantur nisi in luna tantum:secundum igitur hoc est intelligenda ut mihi videtur dispositio & illuminatio corporum celestium.

¶ Cum posuit coelum esse diaphanum ex se in actu in presenti parte dicit partes coeli a se inuicem diuersificari in diaphano & non diaphano in tantum.n.diuersificantur vt propter nōnullarum partium maiorem diaphanitatem in actu lumen in illis reddatur colori simile sicut apparet in galatia siue via lactea. Est autem lactea via:apparētia quedam luminis diffusi extra tropicos apparentis:cuius apparentie difficile est causam simplr̄ assignare, quia eius gn̄s nobis est ignotū:quapp alii illius cām referūt ad multitudinē accēse exalatiōis multitudini stellaꝶ in ea regione opposite pp luminis stellaꝶ refractionē, alii solūmō exalationi in ea pte aeris accense: alii lumini stellaꝶ solūmō multiplicato in ea pte vbi plurime & minime sunt stelle:vel cā esse pōt dēsitas illius ptis coeli, nā vbi dēsius sit celū magis lumen capit magisq; multiplicatū, in tm̄ vt nō lumē mō sed color potius videat:nā vt prio methe. Auer.inqt, & possibile est dicere vt coadiuuet huic spissitudo illius ptis celi .s. paucitas diaphanitatis donec accidat ei id qd accidit

De galatia.

lumini cadenti super parietem:& per talem modum spissitudinis recipit luna lumen a sole:& non est remotum vt corpus celeste sit differens sm magis & minus in diaphanitate:nã omne quod inuenitur alicui rei per se,seu ex se.possibile est differre in ipsa illa res seu dispositio sm magis & minus:& hoc declarabitur ibi ex vmbra que videtur inter lunam:hec Auerro.primo methe.cap.3.que cõcordant his que dicunt̃ his:ꝙ partes diuersant̃ in diaphanitate & nõ diaphanitate,vt aũt Auer.ibi magis acceptare vt eam coloris galatie sit multitudo minimarum stellarum iuxta positarũ:visum nostrum pp paruitaté refugientiũ que ibi lumen inuicem confundunt:ita vt omnium vnũ videat̃:densius auté & magis coloratũ pp densitaté multitudinis stellarum:inquit.n.& forte ille ptes coeli sunt grossiores seu spissiores aliis pp ꝓpinquitaté stellarũ que sunt illic quarundã cũ quibusdã &c.accidit ei ex lumine earum hoc accidens:nam verisimile est vt sit cã coloris illic apparentis cõgregatio stellarum tñ:in quibus Auer.ab Aristo. ne dum ab Alexandro dicã dissentit:cũ illi galatie causam p̃cipue referant ad accensam exalationé illi parti coeli oppositã:sed hec velle exacte examinare ad primũ metheo.spectat,satis est vidisse ꝙ q̃tum pro mente Auer.sufficiat ꝙ ipse cãm expresse ad lumen stellarũ solũmodo referri cõcordans dicta libri metheororũ cum dictis hic (.d.d. & luna videtur esse densa obscura) in confirmatione eorum que imediate dicta sunt: subiungit quasi exemplum vel confirmationé ꝙ luna videtur esse densa.i.minus diaphana:& ideo obscura & recipiens lumen ab alio:cõtingit aũt vt dicit Auerro.primo metheororum cap 3.aliquid recipere lumen ab alio tribus modis p reflexioné,per refractioné:& fieri lucidum ex se ab alio:opaca quidem corpora per reflexionem illustrant & refractione:luna aũt quia ex se vndiq; lumé effundit & circũquaq; per rectos radios illustrat non põt recipe lumé p refractioné aut reflexioné:sꝫ est lucida p se ab alio.s.a sole:p se aũt qa rectos radios emittit ad oém dñiam illustrãtes(.d.d.& in libro de aialibus)cãꝫ redit cur luna sit sm parté obscura ex dicto Arist.in libro de animalibus qui assimilauit eaꝫ terre nature: & quidem conuenienter causam deduxit & similitudine,nam in rebus difficilibus & a nostris sensibus valde remotis cõsuetus est talis doctrine modus:corpora aũt celestia & valde a nobis distant:& paucã de eorum accidentibus cognitioné habemus : est autem in multis luna terre similis:nam sicut terra omnium elementorum est infima:ita omnium corporum celestiuꝫ luna,deinde sicut luna minime de primo motu participat & diurno motu tardissime mouetur: ita terra inter elementa minime motu participat,sed immobilis sua sede torpida iacet. Preterea licet omnia corpora celestia circularia sint vt tñ sese inuicem superant in pfectione ita perfectiori modo natura circulari & motu participant:luna aũt oium celestium corporũ infima; itaq; minime aliorũ cõparatione natura circulari participat:ita & terra nam aliorum elemétorum cõparatione minus spherita existit:pluresq; & anfractus & gibositates recipit,est insup terra & quo ad qualitates tangibiles ceteris elementis inferior:siquidem frigida est & sicca:quarũ qualitatũ:altera inter actiuas,altera inter passiuas est imperfectior.Luna aũt vt ex eius operatione in aequis apparet:frigida quidem est,& quandoq; humiditatis,quandoq; siccitatis effectuꝫ inducit:est insuper terra gremium & subiectum omnium superiorum impressionũ susceptiua, in qua aliarum elementorum virtutes tanquam in seminario ad aliorum gñationé recipiunt: Similiter luna superiorum celorum recipit impressiones:& pro istorum viuentium generatione vt propinquũ fomentũ & quasi seminarium interuenit,est preterea terra opaca:minime diaphana:luna aũt & partes quasdam habet minus aliis diaphanas:sed obscuras & désas:recipit adhuc terra lumen ab alio & aliquando tenebrã:sic luna ab alio illustrat̃ & quãdoq; est obscura: cũq; lumen coeli signum sit perfectionis quã orbis ab intelligentia recipit:accidentia.n. perfectioni forme attestantur.Luna autem infima sit:nimirum si nõ ea qua reliqua sidera claritate sincera efulget:& quasi defectum quendam & imperfectionem per maculas interiores ostendit:ꝓpterea conuenienter est dictum magis nature terre vnigeneã esse quã ceteras stellas: propter varietates quas recipit & reliqua supradicta(.d.d.& forte corpora celestia)assignat secundã cãm obscuritatis in luna:nam ꝙ luna sm parté ostendat faciem clarã sm parté obscuram potest eẽ quia corpora celestia diuersantur in dẽsitate & raritate que cause sunt illuminationis & obscuritatis:nam partes rariores aptiores sunt ad lumen recipiendũ:densiores vero minus apte . Et ideo luna in facie alias partes clariores,alias obscuriores ostendit:& quia hec causa nõ in oibus vniuersaliter reperitur celestibus corporibus:sed solũmodo manifesta est i luna:ideo dixit forte corpora celestia &c.& subiunxit licet hec non inueniantur nisi in luna tantum:postea epilogat ad ea que hucusq; de accidentibus corporum celestium sunt dicta:& inquit hoc modo intelligendam esse dispositionem & illuminationem corporum celestium:& accipit dispositioné pro reliquis accidentibus que communia sunt celestibus & subcelestibus scilicet diaphanita

Tribus modis aliqd ab alio lumen recipe.

Luna terre assimilatur.

rem, & raritatem, & densitatem.

℄ Et de accidentibus conuenientibus corpori celesti & generabilibus & corruptibilibus est calefacere: & arist. dicit ꝙ corpa celestia nõ calefaciũt secundũ ꝙ sunt calida: sed ſm velocitatem motus: & ratiocinatur in hoc ex hoc ꝙ accidit in sagita directa: & resoluit plumbum quod est in ea: & dicit in methaphisica quod non sequitur vt fiat accidens ex sibi simili neq; in genere neq; in specie sicut sequitur in qualitatibus que sunt substantie.

℄ Ponit aliud genus accidentis cõmune celestibus & generabilibus: & est calefacere: sed quia anaxagoras & ex priscis philosophis multi propter hoc celũ & sidera ignea existimabant ethera celum nominantes: ab etho quod est comburo: quod falsum existimat Aristo. qui celum & sidera nature esse neutre comperit ex motu circulari volens celuȝ ethera vocari quasi erberos .i. alterũ ab istis elementis grauibus & leuibus: ideo ostendit non sequi vt celũ & sidera ignea sint propter hoc quod calefaciunt: & primo quia non calefaciunt ſȝ quod sunt calida: sed propter motus velocitatem: nam vt ioquit Aristo. secundo coeli natus est motus ignire & ligna & lapides & ferrum: ratiõabilius igitur propinquius igni: propinquius autem aer: velut & in latis sagittis: he ipse enim igniunt sic vt liquescant plumbee &c. ℄ Sed quia manifestum & quideȝ sensu est motum calefacere: nam in mari nautarum funes quibus aut antene sustinent, aut anchore proiiciunt vehementi aliquando attritu incendunt: & ex silice percusso sintilla excudit & serra & terebra assiduo motu adeo incalescit vt tangentes vrat: difficultas est cur motus calefaciat: adeo etiam vt ignem generet: Auer. secundo coeli cõmento. 42. hanc causam assignat quia motus est calidi corporis perfectio: nam vt ait Arist. in. 8. phi. textu primo motus est quasi vita omniũ que sunt ſm naturam: & ideo cum ignis non mouetur extinguit: corpus autem calidum in sua vltima perfectione existens calorem quoq; habet & reliqua accidentia ꝯsequentia formam: sed vbi accidentia vltimo formam perficientia reperiuntur ibi formã etiam reperiri: necesse est igitur quod ex corporibus calidis fuerit in motu erit in calore: & consequenter habet dicere ad motus intensionem intantum calorem intendi vt corpus illud motũ in igneȝ conuertatur: nam ita esse dicit de lumine: quia si lumen sit ignei corporis perfectio cũ corpus calidum igneum fuerit luminosum erit in sua vltima perfectione: & ita cum lumine erit iũcta caliditas per accidens: quia lumen est perfectio corporis calidi: & cum illud corpus efficit luminosum: efficitur etiam calidum: videtur igitur motus esse causa accidẽtalis caloris hoc mõ: quia sicut dans formam dat consequentia formã: ita dans aliquod accidens vltima perfectiõe consequens aliquã formam dat illam formam: motus autem est accidens consequens formaȝ ignis: quia cum non mouetur extinguitur: ideo dans motum per accidẽs calorẽ & ignẽ gñat.

Quõ motus calefacit secundum Auerro.

℄ Sed videtur Auer. & dicta Aristo. non ad propositum summere: nec conuenientem causaȝ assignare: & in sua responsione multas claudere difficultates: nam cum Arist. inquit motũ esse de rebus naturalibus quasi vitam rebus viuentibus non de eo motu intellexit ex quo generat calor & est perfectio corporis calidi: sed de vniuscuiusq; rei naturalis propria operatione: que per motum conficitur: sicut. n. vnaqueq; res conseruatur io esse per motum sicut dicimus viuere est viuentibus esse: alioquin si de motu solũmodo ex quo generatur calor loquatur neq; is motus est cõmunis omnibus neq; talis motus ex quo generatur calor est pfectio corporis ex quo generatur: imo destructio vt plumbi aut ligni: aut lapidis que dum igniunt corrumpũtur ad aliam formam. ℄ Deinde satis manifestum est motum qui causat calorem precedere ipm calorem non subsequi Aristo. n. & in secundo coeli: & io primo metheororum sufficientẽ cãȝ & caloris & ioflammationis motum asserit: & maxime inferiora hec calefieri inquit a motu solis: tum propter velocitatem: tum propter vicinitatem. Sed nimis accidentalis causa est motum dicere cãȝ esse caloris quia est perfectio corporis calidi: simile est. n. ac siquis dicat esse sursum esse causam ignis quia est perfectio eius cum adhuc supersit querere quomodo esse sursuȝ sit causa essendi igni, aut dicere motum esse causam caloris ideȝ erit ac si dicamus quia presupponit calorem quod absurdum valde est de Aristo. maxime cum vtatur hac causa tanq̃ principio in duobus libris: deinde si motus perfectio est corporis calidi cur magis calescit motu violento quam naturali. Quapropter melius fortassis diceret suo tñ esse causam coloris & ignitionis per se quod maxime verificatur in motu violento in quo corpus a corpore mouetur: nam cum maxima dispositio ad formam ignis sit raritas & partium subtilitas dum corpus violẽter aliũd mouet corpus percussione vel attribuione in motu ipso disgregant partes & adeo subtiliantur vt cum precedens forma cum talibus dispositionibus stare non possit ea inducit pro

Dubitatio cõtra Auer. quomodo motus causet calorem.

qua tales dispositiones faciunt, hec autē est ignis vel quod maxime ignis proprium, vt calor, & hoc modo Aristo. aerē igniri asserit propter solis motum: deinde Auer. occurrit obiectioni que aduersatur his que dixit de motu q̄ generat calorem: nā hoc non videt̄ conueniens, quia simile a simili generatur. Responsio est quia declaratum est in. 7. metha. 32. id valere solūmodo in qualitatibus substantialibus .i. formis substantialibus, in accidentibus autem non est necessarium vt fiant a sibi simili, neq̄ in specie neq̄ in genere. Sed maior ex ista dissolutione suborit̄ difficultas, quia non videtur differentia inter substantiam & accidens, quo ad hoc vt generet̄ a sibi simili, nam si loquamur de simili in forma, nec omnis substantia generat̄ ab agēte sibi simili in forma vt manifestum est in igne a motu genito & in putrefactis spontaneam generationē habentibus: Si autem loquamur de agente simili in virtute nō apparet quo ad hoc q̄ accidentia non generentur a sibi simili in virtute, sicut. n. susceptiuum cuiuslibet accidentis nō contingens est, sed vnum vnius principiū ita habere agens propriū debent, nam vt inquit Auer. cōmento. 29. septimi phi. si ita non esset tunc idem reciperet̄ a quocunq̄: & sic nō eēnt hic materie proprie pro formis naturalibus neq̄ preparatio propria, cum autem subiectum referatur ad agens, sicut passiuū ad actiuum quia accidentia habent proprium subiectu3, ergo habent p̄priu3 agens. Vt autē proposita difficultas soluatur assumere oportet que ab Auerro. de agente dicuntur in. 12. metha. cōmento. 18. natura agentis est non vt ponat formā in materia, sed vt extrahat formā de potentia materie in actum, hoc autem est compositum, oportet igit̄ si agens subiectum debet transferre de potentia in actum vt ipsum etiam sit in actu vel formali vel virtuali quale est id quod debet generari, & ideo non oportet vt agens sit genito omnino simile, & propterea animalia ex putredine genita habent agens aliquo modo simile: na3 vt inquit Auerro. in. 12. meth. in fine cōmenti. 13. sicut in seminibus est virtus generatiua speciei habentis illud semen quā Aristo. assimilauit artificio ita virtus que est in putrefactione propria alicuius animalis est similis artificio quod est in semine, & cū ea que fiunt ex artificio fiant ex cōueniente, necesse est vt ea que fiunt ex virtute que est in putrefactione propria alicuius animalis fiant a conueniente & nulla differentia est inter virtutem que est in putrefactione que assimilatur artificio & eam que est in semine, sed ea que est in semine fuit ex habente semen & sole, illa autem que est ex putrefactione a sole tm̄, & ita esse in igne ab ipso dicitur in cōmento. 18. 12. metha. motus. n. sufficiens est ignem de potentia in actum deducere, accidentia autem aliquādo quidem & ipsa a sibi simili generantur, sed cum ex sui imperfectione id minus requirant sicut etiam & que de putri materia oriuntur, & elementa, que quia imp̄fectiora sunt facilius ex quocunq̄ agente generari possunt, quia virtus que talia generet minus sufficiens requiritur: & iō pluribus modis generari possunt, calor igitur & a calore & a lumine & per motum generatur & alia accidentia que quia mixtionē primarum qualitatum sequuntur in subiecto proprio recipiuntur nullo agente ea precedēte, propterea. d. philosophus. 7. metha. textu. 32. Sed propriū substantie ex his accipere est: quia necesse est p̄existere semper aliquam substantiam actu existētem que facit vt sit animal, si animal nascitur, quale vero & quantum non necessarium, nisi potestate solum que verba sic Auer. in cōmento exponit: & . d. hoc qm̄ qualitas alia generat̄ a sibi simili qualitate, & alia est cuius generatio sequitur formam mixtionis primarū qualitatū. Hec aūt qualitas que sequitur formam neq̄ habet agens simile specie quia est solūmodo possibilis: neq̄ genere quod actu precedat quia si esset maxime essent prime qualitates, sed iste agunt ad formam mixtionis, hec autem qualitas sequitur formam mixtionis, & ideo conuenienter dixit philosophus quale animo aut quantum nisi potestate solum quia sat est pro talibus qualitatibus q̄ habeant subiectum in potentia cū non habeant agens proprium nisi valde remotum.

An in accidentibus simile a simili gn̄etur.

¶ Et expositores dant secundam causam. s. illuminationem: dicūt. n. q̄ lux in eo q̄ lux videtur calefacere qn̄ reflectitur & dicunt q̄ nō est de accidētibus propriis igni sed de accidentibus cōmunibus igni & celesti corpori.

¶ Dat secundam causam de mente expositorum Aristo. cur coelum calefacit cum nō sit ignis scilicet illuminationē, nam lux in eo q̄ lux dutur reflectitur causat calorem, & quia aliquis credere posset sidera & planetas ignea esse, quia lucent huic dubitationi occurrit dicens luce3 nō esse de numero accidentium que sunt igni propria, sed eorum que sunt cōmunia igni & corporibus celestibus sicut est etiam diaphanum. ¶ Ego autem diu multumq̄ admiratus sum q̄ Aristo. in reddenda causa cur celestia corpora calefaciunt, & in primo metheororum & secūdo coeli, nunquam lumine ipso sit vsus que tamen valde erat manifestior, videmus. n. ex radiorum solis reflexione calorem & ignē gn̄ari: sed semper caloris sufficientē cām motū putauit.

Cur Aristo. n̄ assignat cām caloris lumē.

Que

Que tū mendax & vana eſſe vr̄ vt Auerro. contra Ariſto. arguit primo metheororum & qdez
catione valde euidēti. Si.n. ſol per motū inferiora hec calefaceret vel fieret ponēdo ecentricū
ſoli: vel nō ponēdo: ſi aūt ſol equaliter a terra diſtat ſiue ſit ī meridie, ſiue in tropico capricor/
ni aut tropico cancri, cum terre menſura reſpectu coeli vt dicunt mathe. minima ſit & dr̄iam
ſenſibilem non faciat reſpectu ſolis, ſiue verſus meridiem ſit, ſiue verſus ſeptētrionem, non ma
gis calefaciet ſole cum fuerit in tropico capricorni, regiones noſtras quā qn̄ fuerit in tropico
cancri. Si vero ꝯcedamus augē ſeu ecētricū ſoli, minus adhuc vr̄ vt ꝑ motū poſſit calorem ge
nerare: nā qn̄ eſt in tropico cancri vbi magis nobis vicinus eſſe vr̄ tunc magis per augē diſtat
quare minus per motū poterit calorē generare, ſi aūt calorem ex ſolariū radioꝝ reflexione fie
ri concedamus, ſufficientē ſm̄ Auer. cām habebimus & apparentia ſaluare poterimus: nam qn̄
ſol ad meridiē deflexit: licet terre vicinior ſit: quia radii directe ſupra nos nō reflectunt̄, ideo ca
lorem minorem gñat: at qn̄ eſt tropicū cancri reuertit̄: licet altius ſupra nos aſcendat: quia tn̄
radii directe reflectunt̄, ideo maiores ſentimus calores quaſi natura hoc mō exceſſus adequan
te: vbi.n. vicinior terre eſt & ꝑ motū magis calefaciēs tūc ꝑ radiorū reflexionē non calefacit:
vbi aūt per radios directe reflexos calorem maiorem inducit tunc minus ꝑ motū propter di/
ſtantiam maiorem calorē gñat quaſi natura caloris exceſſum motu & radioꝝ reflexione alter Cōtra Auer.
natim moderante. Sed ego talē tantāq; ignominiā philoſophoꝝ principi ab eius: & quidem
fidiſſimo familiariq; interprete inferri pati non poſſum: Ariſto. inquā in re taꝫ aperta peccaſſe,
omnibuſq; aliis cām notiſſimam ignoraſſe: & in ſua phīa fundamentū falſum ſupponere. ſ. coe
lum & maxime ſolē iſthec inferiora motu calefacere. ❡ Quo fundameoto vſus eſt etiā & in ſe
cundo metheororum & in problematibus ſectione. 25. & 26. duꝫ ventorum diuerſa flandi tē/
pora: dum ſerenitatū, ac tempeſtatū cām aſſignat, nunq̄.n. alia vtet̄ cauſa quā ſolis motu: oſten
dam igitur Ariſto. potiſſimū caloris cām motū aſſignaſſe, eam aūt que a lumine ſummit̄ vanā
eſſe, nec que contra Ariſt. obiiciunt̄ alicuius momenti exiſtere. ❡ Primum quidē, eius firmita
tis ꝓfunditatiſq; eſt Ariſt. doctrina, vt in vna quaq; difficultate media aſſummat potiora: per
que omnes queſtiones ꝯtingētes diſſoluunt̄ & plurimaꝝ rerū veritas aperiatur, itaq; quia na/
tura principium eſt potiſſimum localis motus: per motum localē naturam celeſtis corporis in
ueſtigauit: ſicut eodem motu in cognitionē primi mobilis mouentiſq; aſcenderat: cum itaq;
tota natura vt Plato in menone inquit ſibi cognata ſit conueniens fuit vt qua via ex his inferio
ribus in ſuperiorum cognitioneꝫ aſcenderat eadem a ſuꝑioribus ad inferiora reuerteret̄: com
pert aūt ex horum mortaliū ſucceſſiua gñatione & corruptione motum quendam ꝯtinuum
eternū qui principium eſt & fons omnium inferiorum motuū: ex illo igitur potiſſime cauſaꝫ
deducere voluit omniū que per motum in noſtro inferiori orbe efficiunt̄, & quideꝫ ſecundo
coeli oſtendit multitudinē celeſtiuꝫ motuū eſſe cauſam multiplicis generationis & corruptio
nis que ſunt apud nos & pluralitatis elementoꝝ: nam ꝑꝑ actionem diuinaꝫ neceſſe eſt celeſtia
corpora eterna circulatione moueri, circularis aūt motus ſit circa centruꝫ quod eſt terra: ſi aūt
terra ſit neceſſe eſt & ſuū contrarium eſſe quod eſt ignis: ſi autem hec duo extrema ſunt neceſ
ſe & intermedia eſſe. Si autem hec contraria ſunt neceſſe gñationē & corruptionē eſſe: qa iſto
rum corporum nullum ꝯtingit eſſe ꝑpetuum. Si vero gñatio & corruptio eſt neceſſe eſt plu/
res celorum lationes eſſe, vt ſimul hec duo contraria. ſ. generatio & corruptio fiant & perpe/
tuo perſeuerent: perpetuitatis quidem cā eſt vniformis diurnus motus: varietatis autem gene
rationis & corruptionis motus ſolis in obliquo circulo, porro varia ſunt vite & durationis tē/
pora ſubceleſtium rerum: ſicut varii celoꝝ & ſtellaꝝ periodi, quapropter varie nō ſolū ī anno
ſed & pluribus ſeculoꝝ curriculis in noſtro mūdo innouationes fiūt: & ſicut vnaqueq; ars mē
ſuraꝫ habet motus ꝓpriā qua artificii ſui formā efficiat: & in vno quoq; principio naturali ali/
cuius animantis certa ineſt caloris proportio: que conuenienti menſura moueat materiaꝫ ad
formam intentam generandam. Sic omnes celoꝝ motus conuenienti mēſura & ordine ſta
tutis temporū curriculis hec mouent inferiora maximeq; elementa, que ſubiecta ſunt motuū
ſtellarum materia ad diuerſas formarum generationes, in quorum motuū concētu ſol maxi/
mā vim habere videtur, & propter vicinitatem. Eſt.n. ſm̄ Platonem & Ariſto. immediate ſu
pra lunā. Et ꝑpter motus velocitatem, non mirum igitur ſi Ariſto. in aſſignanda cauſa caloris
que in iſtis inferioribus apparet motū ſolis aſſumpſit: nam cum omnes generationes cuiuſq;
rei naturalis & corruptionis fiant calido & frigido exalatione ſicca aut humida ſol qui omniū
motuū author eſt & parens potiſſimum principium eſt vt iſta viciſſim apud nos fiant. Si vero
lumen motui comparaueris nullam ꝓpoſitionem videbis propter quam anteponi debeat mo
tui: & ex ipſo caloris frigoris ue aſſignari, primum quideꝫ motus circularis proprius eſt anime

coeli inqntum anima nõ aũt illuminãte, ideoq̃ regit moderatq̃ hec inferiora motu potius quã lumine: deinde reꝝ gñationes & statuta tpa vite: non ad mensurã & ꝓportionẽ luminum, sed motuũ quoꝝ primus est localis fiunt. deinde illuminatio motũ localẽ ꝓsupponit, non aũt illuminationẽ motus localis. Causa igit caloris potius a priori cã est petenda, eo magis ꝙ lumen requirit nisi p motũ localẽ calefacere, nam ꝙ dr̃ radioꝝ reflexione gñari calorẽ, falsum est si lumen in eo ꝙ lumen calorẽ gñare intelligat: sic.n. vbi esset lumẽ esset caliditas, nec vero radiorũ duplicatio & reflexio id põt: cum illa duplicatio non fit nisi luminis: nec quicq̃ addatur qd preter lumen possit calorẽ gñare: sed vt inquit simplicius secũdo coeli illuminatio quidam est motus, & lumen habet esse in fieri semper: vbi igit ad corpus solidũ tersum maximeq̃ concauũ pertingit: in ea radioꝝ refractione interceptus aer cõtinua attritione & compressione cõmouetur: ita vt excalefactus igniatur: quam causam laudauit etiã monacus in secundo te cni. Si itaq̃ lumen nõ per se sed per motũ localẽ calorẽ generat si Arist. cãm caloris a lumine sumpsisset accidentalẽ cãm assignasset, suspecta ẽt erat apud Arist. talis cã, nam ex eo Aristo. deductus est vt assignaret cãm cur celestia corpa calefaciant pp anaxagorã potissimũ qui ex hoc rebat celestia corpora ignea esse, oñdit aũt ipse licet ignea non sint per motũ calefacere: si autẽ dixisset p lumẽ: nõ pp hoc anaxagore opinioni obuiasset: nã anaxagoras ex lumine ẽt argumẽtabat astra ignea esse, hiis de causis puto Arist. assignasse pro cã caloris motũ coeli, nõ autẽ lumen: que aũt ab Auerr. contra Aristo. dñt vana sunt, dicimus.n. nõ dari debere soli ecentricũ & vt primo coeli ab ipsomet Auer. declarat idem est orbis solaris & alioꝝ orbiũ centrum, dicimus. d. licet terre magnitudo multis astris valde minor sit ex Aristote. snia primo metheororum: nõ tñ pp hoc auferri quin aliquid operet solis ꝓpinquitas dum ad nostrum tropicum accedit vel distantia dũ versus capricorni tropicum retrocedit, naꝫ diuisa terra in quatuor quartas iuxta eandem coeli diuisionẽ. s. orientalẽ, occidẽtalẽ, meridianã, & septẽtrionalẽ: sol vt vnicuiq̃ istarũ partiũ fit vicinus sic in eas operat: & vt Aristo. secõdo celi inquit. 42. approximante sole & oriente & super nos existente gñat calor, quod ẽt ventoꝝ generationes statutis tẽporibus manifestant: & si res ipsa sensu de se manifesta existat: que tamen omnia Aristo. attribuit desgregationi que a solis motu fit, itaq̃ nec intra tropicos infra solem ad multã distantiam nobes constare possunt, disiicit.n. consistentias omnes motus solis. Amplius licet paruã distantie ꝓportionẽ videat facere in respectu magnitudinis solaris pars terre que tropico capricorni respondet respectu eius que tropico cancri subiicit, attamen negari non põt quin aer qui a solis motu corripit dum est in meridie nõ valde vicinior soli sit quã aer qui est versus septẽtrioneꝫ: manifestum est aũt ex a ere qui sub sole corripit immediatius calorẽ transire ad suppositum directe aerẽ quã ad distantẽ, & ꝓpterea tunc pars directe soli opposita magis incalescit preter id qd Aristo. pmo metheororũ asserit, & ad calorẽ concurrere: quia ambiens aerem ignis per aerem spargit motum frequenter & fert violentia deorsum. Adhuc absurdum est dicere multum imo totũ conferre ad calorem excutiendum rectitudinem radiorum solis: & eã rectitudinẽ pro nihilo existimare ad calorem per motum excitandum, quasi nihil referat si ad calorem generandũ corpus vel recte vel obliqua a corpore vi moueat, cum m̃ certum sit si corpus mouere aliud corpus debet oportere vt quod debet moueri directe mouenti obiiciat, vt in oĩbus machinis patet & in balistis, & bombardis & aliis, sed tunc eo magis corpus a corpe motu cõprimitur & atterit vbi inter motiens, & aliud corpus clauditur firmũ. Sic.n. dissilire aut ictum plagam ve nequit effugere, quod optime in aere accidit qui inter terrã & solis motionẽ hinc inde directe circũdatur herentius fixiusq̃ impressionẽ recipit quã qui lateraliter exceptus refugit ictum, & ideo sicut hii calefactionem recte radioꝝ reflexioni sic nos motui directe aliquod corpus excipienti attribuimus, non ergo aristo. aliquam causam pretermisit necessariam pp quod coelum calefaciat quã expositores tetigerint, naꝫ ea q̃ est ex lumine si vera fuisset nimis manifesta erat vt Aristo. eam deberet dimittere qui nature intimiora arcana cognouerit.

Et forte dicendum est ad hoc ꝙ non est remotum ut calor dicatur in eis equiuoce per hoc signum. s. quia actio eorum diuersatur, calor. n. ignis corrũpit & destruit entia & maxime ignis illuminantis, calor uero corpoꝝ celestium largit uitam uegetabilem: sensibilẽ & animalem & ſm hoc calor erit duobus modis calor qui est de qualitatibus passiuis. que transmutant substãtiam in qua sunt. & calor qui nõ est de qualitatibus passiuis, sicut est dispositio in diaphanitate & non diaphanitate. s. ꝙ q̃dam sequitur qualitatem passiuam & quedam non. Considerãtes autem actionem

stellaꝝ

ftellaꝝ in antiquo tpe uere dicunt qđ quedā largiunť caliditatē & ficcitatē quedam caliditatē & humiditatē quedā frigiditatē & ficcitatē:q̄dam etiam frigiditatē & humiditatē:& fic quatuor qualitates cōmunes corporibus celeftibus & quattuor elementis dicuntur equiuoce, aut fm prius & pofterius.

℄ Adducit tertium modum fm quem faluari poteft corpora celeftia in hec inferiora calorē producere:& eft quia ipfa etiam funt calida nō eadē tñ rōne qua caliduꝫ repeř in iftis inferioribus per ignis participationē:qui autem non eadem ratio caloris fit ignei & celeftis ex eorum operatione oftendiť:nam hic leuis fuauifq; eft fouens in animantibus vitaꝫ & generatiuus: ille autem igneus acris incenfiuus & corruptiuus exiftit:& maxime ignis illuminantis:nam ignis illuminans vt fupradictum fuit potius feruor eft quā ignis:& ideo in eo animalia non gñanť, fed ignis qui concauū lune lambit ficut non eft lucidus ita neq; caliditatis exceffu arfiuus: erit igitur calor duobus modis, alter quidem de qualitatibus paffiuis que in fummo primo igni debetur,& per quē fimul cū aliis qualitatibus tangibilibus rerum fubftantie tranfmutanť, quibus ille infunt:& quidam calor eft qui non exiftit de qualitatibus paffiuis:quemadmodū eft de diaphanitate que & in corporibus elementaribus elementifq; tranfmutabilibus repeř & in celefti corpore neutro (.d.d. confiderantes autem) cōfirmat quod dixit de qualitatibus que reperiunť in celo:per authoritatem antiquoꝝ aftrologoꝝ qui eas diuerfis ftellis appropriate diftribuunt:& vt inquit Auer. in fecundo celi in fine cōmenti. 41. quibufdam illarum attribuūt calorem & ficcitatem vt foli:& quibufdam frigiditatem & humiditatem vt lune quibufdam frigiditatē & ficcitatem vt Saturno:& quibufdam mafculinitatem:& quibufdam femineitateꝫ: & quia videbatur Auer. abfurdum attribuere ftellis quicquā aliud preter calorem, fubiungit cū in rei veritate nō agunt frigiditates fed calores fimiles vnicuiq; elementoꝝ:& hoc manifeftuꝫ eft in luna que operatur in aquis manifefte, & fuple, operatur calorem ꝯuenienteꝫ aquis, deinde dat intellectum bonum dictis Auic. & non exiftimo ꝙ Auic. dicit ꝙ faciunt frigiditatem & calefactionem:nam hoc eft remotum & extra fundamentū:fed fi fuerit erit fꝫ comparationē ideft quod quedam minus quedam magis agunt calorem rebus conformem:quatuor igitur qualitates & fi dicanť cōmunes corporibus celeftibus & elementis elementatifq; non vna erit ratione, fed aut equiuoca, aut analoga que dicitur fm prius & pofterius. ℄ Nobis auteꝫ placet confiderare & examinare. Si calor ille celeftis cum hoc noftro aliquā habeat ꝯuenientiam genere vel fpecie:& qualē inuicem habent ꝓportionē:& quidē Auer. probat ꝙ equiuoce dicanť ex eorū operatione:nam quoꝝ actiones funt diuerfe illa etiam funt diuerfa, igneus autē calor corrumpit & deftruit, celeftis autem largitur vegetabilem vitam fenfibilemq; & animalem, ergo fpecie diuerfificantur. Amplius ita fe habet calor celeftis ad igneum ficut fubiectū ad fubiectum fed fubiectum celeftis fe habet ad fubiectum ignei ꝙ plufquā genere differūt, eterno.n. & corruptibili nihil cōmune vniuocū:ergo et calores fimiliter different:fed tamē quia elementaris calor a celefti regitur gubernatq; & dependet efficitur vt ficut celeftia corpora cum fub celeftibus analogia quadam ita calor hic caloni illi proportione quadam cōueniat. ℄ Sed maior difficultas eft de calore qui infitus in vnoquoq; viuentium genere repentur, an cū elementari calore conueniat genere faltem, talis.n. calor habet effe in corpore materiali & eductus eft de potentia materie. Dicendum eft autem vt mihi videtur neq; hunc calorem genere conuenire calori igneo:cum hic quidem qualitas fit accidentalis elementi, illud autem elementum & natura quedam proportione refpondens elemento ftellarum. Eius.n. generis eft vitam habentium calor cuius eft calor qui in feminibus repeř, ifte autem talis exiftit vt Arifto. fecūdo de generatione animalium ca. 3. declarat inquit.n. ℄ Sed enim omnis anime fiue virtus, fiue potentia corpus aliud participare videtur idq; magis diuinum quā ea que elemēta appellanť, verum ꝓut nobilitate ignobilitate ve anime inter fe differunt ita & natura eius corpis differt, ineft.n. in femine omnium quod facit vt fecunda fint femina:videlicet ꝙ calor vocatur idq; non ignis non talis facultas aliqua eft, fed fpiritus qui in femine fpumofoq; corpore continet: & natura que in eo fpiritu eft proportione habens elemento ftellaꝝ, quamobrem ignis nullū animal generat neq; cōftitui quicquā denfis vel humidis, vel ficcis videtur, at vero folis calor & animalium non modo qui femine continetur, verum etiam fiquid excrementi fit quāquaꝫ diuerfum, a natura tamen id quoq; principium habet vitalem:ceterum colorē in animalibus contentum, nec ignem effe, neq; ab igne originem ducere apertum ex his eft, cōfidetare aūt oportet Arifto. verba ꝙ calorem illum vocat non qualitatem fed elementum & naturā, ficut enim forma fubftantialis animatorū, neq; elementū eft, neq; ex elementis ita calor ifte vitalis

Quo calor celefti cum noftro cōueniat.

Quo animalis cum elementalis.

neq; elementum neq; cōplexio ex elementis resultans, sed nature neutre est celestis.f. verum quia habet radicem in materia elementari: ideo non celestis simpliciter dicitur: sed ꝓportione respondens celesti, ꝙ si forma substantialis que substantia est s̄m rōnem in animatis habet aliquod esse materiale in hoc calore consistit: vel calor hic ipsa est anima re quidem cum ea idem ratione diuersus: regitur autem hic insitus animantibus calor a celesti, quia coequat illi & eidem proportione respondet: propterea pħs tertio de animaliū generatione.10.ca.inquit generant autē in terra humoreq; animalia & plante: quoniā humor in terra sp̄us in humore calor animalis in vniuerso inest, ita vt quodāmodo plena sint anime omnia, q̄d Auer. latius in.8.phi.in cōmento.46.declarat vbi celestium corporum necessitatē pp istorū inferiorū generationē declarat p̄cipue cū inquit quia generans non dat in istis nisi prin cipiū generatiōis: deinde dimittit generabile quousq; perficiat sua generatio necesse est vt sit hic complēs illud generatum ex se per principiū quod est in eo & conseruans ipsum, & hoc erit largiendo calorem similē calori quē largitum est primum generans aut conseruando illū calorem per quem generatuȝ fuit gn̄atum ex se &c. Vtitur autem hic anime calor elementari vt instrumento & vbi anime principium ibi ēt caloris fontē esse necesse est: quāobtem Aristo. secundo de partibus animalium ca.7.inquit quod.n.nōnulli statuunt importune aīam esse ignem aut aliquaȝ eiusmodi vim: melius fortasse dixeris aiam in quodā eiusmodi corpore constare cuius rei cā est ꝙ ad exequenda anime officia calor omnium maxime administrandi vim habet etenim officium anime sit alere & mouere hec ea ipsa facultate potissimum efficiuntur, igitur animā esse ignem arbitrari simile est atq; si serram aut asciā fabrum, aut artem fabrileȝ esse ideo arbitreris quia opus non nisi iunctis his efficiatur &c. Est ergo calor elemento stellarum respōdēs in igneo tanquam subiecto & instr̄o existens: qm̄ pro sui vsus forma moderatus regitq;.

¶ Et forte corpora celestia largiuntur calorem: licet non sint calida in se: non enim sequitur ut omne faciens aliquod accidens disponatur per illud. v.g. qm̄ non omne quod mouet debet moueri: neq; omne quod nigrificat debet esse nigrum.

¶ Cum ostendit quod corpora celestia calefaciunt quia ipsa etiam calida sunt licet equiuoce in presenti parte adducit aliam viam per quam possumus saluare calorem a celo generari licet non sit calidum, quia sicut non omne quod mouet mouet̄, nec oē quod nigrificat est nigrum ita non omne calefaciens est calidum formaliter: sed pōt esse virtualiter solūmodo calidum, corpora ergo celestia possunt caloris esse actiua: vel per motum, vel per lucem: vel quia calida formaliter, vel quia virtualiter: videtur autem hic quartus modus ad tertium reduci, qa virtualiter calidum est equiuoce calidum, est autem celeste calidum in his inferioribus p motum productum: ideo viuificatiuū: quia celorum motus est ab anima: & quēadmoduȝ sperma hominis hominē generat, quia simili motu mouet menstruum quo mouebatur ad substantiā agentis consetuandam. ita motus celi vitā largitur & animaȝ, quia ab animali prouenit certa ratione & mensura, qua etiā corpus celeste substantiam suam habet, est.n. celeste corpus natura anime mouentis in loco: & hoc modo celum est virtualiter caliduȝ ratione principii q̄d est anima: & ideo virtus ab anima celesti per motum sui corporis proficiscens, calor animalis vocatur, quia igitus lumen non causat calorem nisi per motuȝ, nec virtus animalis caloris a celo ad hec inferiora nisi per motum deriuatur: cause omnes que assignate sunt ad demonstrandū quomodo celi calefaciant vel pauci valoris existunt: vel ad primam reducuntur: & ideo illas Aristo. pretermisit: sed nunc sequamus Auer.

¶ Et hoc apparet etiam ex hoc quod si alteratum esset ex alterato & calidum ex calido: tunc procederetur in infinitum & non inueniretur primum alterans: sicut sequitur in motu necesse est igitur peruenire ad alterans non alteratum sicut ad mouens non motum.

¶ Quia in superiori parte assumptum fuit corpora celestia nō esse calida licet sint calefactiua & solo exemplo fuit declaratū vt non omne mouens localiter est localiter motum: nec oē nigrificans est nigrum: propterea in presenti parte ad id rationem adducit quia si alteratuȝ esset ex alterato & calidum ex calido vniuoce procederet̄ in infinitum in ordine alterantium q̄d est impossibile, quia oportet dare primum alterans alioquin ista inferiora non alterentur, cōsequentia deducitur, quia in ordinatis essentialiter, quoꝝ primū est causa posterioris oportet vt alia ratio sit primi alia poster. alioquin alterum non esset cā essentialis alterius sed accidētalis, in quibus datur processus in infinitum, cum autem alterationes subcelestiuȝ a celestibus dependeant necessarium est celuȝ quod est primum alterans non eadem alteratione alteret, qua

inferiora alterant: quare sicut in motis localiter est deuenire ad vnū primū in tali ordine essentiali mouens immobile ita in ordine alterabilium est deuenire ad primum alterans non alteratum, quod sicut in vniuerso ita in animali verificauit Auerro in secundo de anima. 50. commento, vbi ostendit in alteratione nutritiua deueniendum esse ad aliquod alterans non alteratum quod est anima.

¶ Sed differunt quia mouens in loco non peruenit ad aliquod mouens se sm totū, sed ad mouens aliud in alterationibus aūt puenire pōt ad alterans per aliquā dispositionē, que non habet causam: & ista sunt corpora celestia.

¶ Quia assumpsit simile esse ꝙ in alteratione deueniat ad primū alterans, sicut in motu locali ꝙ deueniat ad primū mouens: ideo in pñti parte ponit dñaʒ istoꝝ inuicē: qa in motis in loco nō est deuenire ad aliqund mouens se sm totū, ita vt idē sit mouens & motū: nā omne quod mouet necessario ab alio mouet: & ideo deuenit ad primū mouens aliud: sed in alterantibus deueniri pōt ad primū alterans ꝑ aliquā dispōneʒ que nō hʒ cām: & ista sunt corpora celestia. Sed qūo in alterationibus est deuenire ad alterans per dispōnem que nō hʒ cām: cum celestia corpora ab intelligentia babeant & lumen & figurā & reliqua accidentia sicut ēt motum circularem. Dubitatio. Crediderim id ppea Auer. dixisse vt distinguat primū alterans a primo localiter mouente: nā primū localiter mouēs qd est celū est vnū aīal essentialiter ex seipso motū: naʒ vt ait phs in. 8. phi. 20. boc. n. qd dicimus ipsum seipsum mouere solūmō in motu locali reperit in alteratione aūt vt declarauit Auer. 4. coeli. 24. alterans & alteratū distincta sunt essentialiter: vñ nō pōt repiri aliquod qđ ex se altere: sicut aliqd ex se localiter motū: & quia primū motuʒ localr ex seipso diuidit in partē mouentē imobilē & motā nō sic aūt primū alterans ꝑpterea dixit ꝙ in alterationibus est peruenite ad alterans per aliquaʒ dispōnem que non habet cām: mouens autem in loco non peruenit ad aliqd mouens se: secūdum totum que auteʒ sit ista dispositio per quam coelum sit primum alterans declarat cum dicit. Responsio.

¶ Sed illa dispositio que est in eis forte est de genere eius quod agit in aliud: & forte nō. v. g. quia calefactio quam agit in inferioribus est a natura, neqʒ calida, neqʒ frigida sicut motus eius est a natura neqʒ graui, neqʒ leui: & hoc est magis quod apparet: cum he qualitates sint inuicem actiue & passiue: necesse est peruenire ad qualitates actiuas que non sint passiue.

¶ Declarat aūt qualitatem qua celi ista alterant inferiora esse nō passiuā sillogismo diuisiuo, nam aut erit de genere illarum qualitatum que agunt in aliud sicut iste qualitates tāgibiles & repatiuntur, ant non erit de genere earūʒ: sed sicut coelū quo ad motū localem est nāe neutre scilicet neqʒ grauis, neqʒ leuis; ita calefactio qua agit in inferiora est a natura, neqʒ calida, neqʒ frigida: & istud rationi magis consentaneum videtur: nam sicut in successiuis horum generationibus que ad infinitum procedunt est deuenire ad aliquod eternum quod est causa continuitatis motus in illis vt declarauit philosophus. 8. phisicorum. 46. ita cum he qualitates prime tangibiles sint actiue & passiue inuicem necesse est peruenire ad qualitates actiuas que nō sunt passiue, & ita coelum preter motum habebit qualitatem aliquam qua agit in ista inferiora contra Auer. ¶ Sed ego non video quare in coelo ponenda sit ista qualitas neutra preter qualitates que in celo sunt manifeste scilicet diaphanum lumen motus ratum & densum: aut enim ponetur in coelo quia coelum eam requirit gratia sui, aut propter hec inferiora: sed neqʒ propter coelum est necessaria, quia coelum est corpus simplex: & vt supra dixit Auerro. natura anime mouentis in loco: sed talis qualitas non requiritur propter motum localem: alie autē qualitates supradicte manifeste insunt coelo, neqʒ ponenda est talis qualitas vt coelum in hec inferiora agat: quia vt retro est declaratum ad hoc sufficiens est motus localis per propinquitateʒ & recessum largiendo calorem similem principio gignitiuo vt ipsomet declarauit in. 8. phisicorum commento. 46. & Aristote. secundo de generatione. Amplius si ista qualitas in coelo esset reperta: mirum profecto foret quod Aristot. nusquam de ea mentionem fecisset: & cum nihil preter sensum ponendum sit ad quod sufficiens ratio non deducat: nulla ꝑfecto rō apparet ex qua ponenda sit talis qualitas: rō aūt supra ab Auer. posita. s. ꝙ esset in alterantibus ꝓcessus in infinitū nulla est, quia est deueniendum ad coelum quod est primum alterans nō ꝑ qualitatē neutrā: sed ꝑ manifestum motum: signum autem est Aristo. talem qualitateʒ nō posuisse, qa primo coeli probans coelum non esse genitum aut corruptibile id ex eo ostendit: qa non hʒ contrarium: motui. n. circulari nihil est contrariuʒ, que ꝓbatio extranea videret si hēret aliquā

qualitetem neutram, generatio enim & corruptio fit per qualitates actiuas non per motuз, & ideo magis apte dicere potuiſſet celum ideo non corrumpi: quia qualitatem habet neutram cui nulla aliarum qualitatum, vnde corruptio prouenit, eſt contraria, ex eodem coeli motu in ſecundo coeli oſtendit neceſſitatem contrarietatis elementorum: naз ſi celū mouetur neceſſe eſt terram eſſe in medio: & ſi terram: ignem quoq; & intermedia elementa dari: vt fiat in entibus ſublunaribus generatio & corruptio: & econuerſo reſoluendo vt ibi commento. 17. ipſemet Auerro. oſtendit, declarauit ex generatione ſequi elementa contraria eſſe, & ſi elementa contraria ſint motum coeli circularem eſſe: in quibus patet Ariſto. ex alteratione iſtorum inferiorum nos deducere ad coeli motum circularem, & ex coeli motu oſtendere alterationem generabilium inuicem, non autem reſoluere ad iſtam qualitatem neutram aut ex ea quicquaз oſtendere, ſed forte Auerro. hec ex doctrine copia ſcripſit vt oſtenderet pluribus modis contra empedoclem illius conſequentie falſitatem: celum calefacit: ergo eſt ignis.

¶ Et apparentius eſt & dignius ut iſte que ſunt hic non reducant̃ ad qualitates que ſunt ſui generis: & ſi ponantur debent dici ſm prius & poſterius: ſequeretur enim ut de genere qualitatum paſſiuarum eſſet aliqua non paſſiua quod eſt remotum: apparet igitur ex hoc ꝙ ignis nō ſit primum calefaciens: quia eſt paſſiuus: ſed neceſſe eſt ut primum calefaciens calefaciat per qualitatem non paſſiuam ſicut primū mouens mouet per diſpoſitionem non mobilem.

¶ Proſequitur Auerro. alia via propoſitum oſtendere ſuperiori quidem textu monſtrauit cōueniens eſſe vt iſte qualitates actiue & paſſiue reducerentur ad qualitates actiuas que non ſunt paſſiue: idem igitur hic confirmat dicens eſſe apparentius & dignius vt iſte qualitates inferiorum non reducantur ad qualitates ſui generis: vel ſi ſint ſui generis vt dicātur ſm prius & poſterius, quā. ſ. dicere quod reducantur ad vniuocas qualitates, nam operationes que a celo in hec inferiora proueniunt. ſ. tot viuentium generatio & conſeruatio, nobiliores ſunt, quam vt qualitatibus eiuſdem generis cum iſtis attribuantur: indignum etiam eſt vt coeli qualitates quod eſt eternum & a quo iſta inferiora reguntur non dicantur alia excellentiori ratiōe qualitates quaз iſte elementarie: nam ſi eſſent paſſiue ſicut he cum tamen celum nunquam ſit tranſmutatum ſequeretur aliquid in natura occioſum. ſ. vt aliqua paſſiuarum qualitatum non eſſet paſſiua. d. Auerro. ex dictis infert vnum ꝙ ignis nō ſit primum calefaciens: nā ipſe ēt quia eſt paſſiuus hз aliqđ ſuperius calefaciens. ſ. celū eſt aūt neceſſe vt primū calefaciens calefaciat ꝑ qualitateз nō paſſiuam cuiuſmodi eſt coelum: ſed ignis eſt primū calefaciens inter calefacientia paſſiua: ergo coelum eſt primum calefaciens per diſpoſitionem non paſſiuam: ſicut primum mouens mouet per diſpoſitionem non mobilem, vt. ſ. a nullo moueatur. Sed tamen Ariſto. ſicut in mouētibus & motis in loco deduxit ad primum mouens immobile, ſic nunquam oſtendit ꝙ ita in alterantibus & alteratis inuicem per qualitates actiuas & paſſiuas ſit deuenire ad primum alterans per qualitatem neutram, ¶ Poſt expoſita Auer. verba in nonnullis arabicis codicibus hec verba habentur.

¶ Hoc eſt igitur quod currit in hac queſtione curſu demonſtrationum ſcriptarum in iſtis rebus ſm fundamenta que adepti ſumus a perficiente hos ſermones qui fuit Ariſto. Nichomachi filius: & quia iā peruenimus ad loquendum ſm menſuram ad quam peruenit noſtra ſcientia naturalis in rebus diuinis remotis ab iſto loco noſtro complcamus hunc ſermonem & gaudeamus de ſcientia que accidit nobis de iſtis rebus optimis magis quam gauderimus de ſcientia de rebus nobis propinqs: & que in nobis inueniuntur: quamuis enim ſcientia noſtra de eis prior ſit ſciētia de illis modicum tamen de re nobili & deſiderata nobis eſt nobilius multo alio: & ſciētia eius eſt magna: fortaſſe attamen id modicum quod eſt ibi eſt eligibilius multo quod eſt hic: deus igitur perducat nos ad felicitatem humanam & ultimam perfectionē que in nobis naturaliter inuenitur, de qua ſi perſcrutabitur homo uidetur nobilius omnibus: & deus nō ponat nos in eis quorū impedimenta ſunt res que in nobis ſunt extrinſece & intrinſece.

Laus deo.

¶ In caput Auer. tertiũ de substantia orbis Io. Bap. cõfalonerii Veroñ. expositio.

QVia declaratũ est corpa celestia cõponi ex mouẽte & moto: & motor in eis nõ est corpus sicut est dispositio in ceteris motis ex se & hoc in ultimo octaui phi. in quo ẽt declaratũ est ꝙ motus quo mouet̃ hoc corpus est eternus ingñabilis & incorruptibilis: & qa hoc est: declaratũ fuit illic ꝙ istud mouẽs nõ est uirtus in corpore sicut est animalibus. s. ꝙ mouẽtia ipsa sunt uirtutes in corpe. Et hoc fuit declaratũ ponendo duas ꝓpõnes quaꝶ una est ꝙ ois uirtus in materia est finite motionis. Altera aũt est ꝙ uirtus que est maxia in corpore celesti est infinite motionis: ex quibus concluditur ꝙ uirtus que est in corpore celesti non est in materia.

¶ Intendit Auer. in presenti capitulo ostendere formam cœli que est aia eius esse abstractam: & corpus celeste esse simplex non compositũ ex materia & forma, & licet ista pro parte supius declarata fuerint: hic tñ magis pfecte intendit declarare occurendo vni maxime dubitationi que circa hoc solet accidere. s. qñ cuiuslibet virtutis in corpore mouere est finitum: primo autem resumit nõnulla pro rei proposite aggressu. d. rem ipsam aggreditur: assummit autem corpora celestia ex mouente & moto componi, nam omne primum motum necessario ab altero mouetur, vt fuit & septimo & octauo phisi. declaratum, secundum quod assummit est, ꝙ motor in corporibus celestibus non est corpus sicut etiam est in reliquis motis ex se que sũt animalia: nam cum non sit processus in infinitum in mouentibus & motis necesse est deueni re ad principium intrinsecum per se immobile quod est forma. i. ipsa anima: quod etiam in. 7. & 8. phisicoruꝫ fuit declaratum, in eodem autem. 8. fuit etiam declaratum ꝙ motus quo hoc celeste corpus mouetur est eternus ingenitus & incorruptibilis ex quo fuit deductum principiuꝫ per quod mouetur non esse virtutem per corpus constitutam sicut est subcelestiu animalium anima. Modus autem deductionis fuit proponendo duas propositiones quaruꝫ altera est ꝙ omnis virtus in materia est finite motionis. Altera autem ꝙ si attendamus maximam virtutem in duratione corporis celestis est infinite motionis, ex quibus in secunda figura ꝯcluditur ꝙ virtus que est in corpore celesti non est virtus materialis.

¶ Propositio autem dicẽs ꝙ uirtus q̃ est in corpe celesti est infinite motionis declarat̃ in. 8. phi. ꝑ eternitatẽ motus & tpis. Dicẽs uero ꝙ ois uirtus q̃ est in materia est finita est manifesta ꝑ hoc ꝙ oĩs uirtus in corpore. s. uirtus corpalis materialis uƒ diuidi per diuisionem corporis ẜm paucitatem & multitudinẽ. Si igitur omne corpus ẽ finitum ut declaratum est tertio: phi. impossibile est uirtutem infinitam esse in corpore finito, & hoc manifestum est per inductionem.

¶ Examinat Auer. positi sillogismi ꝓpositiones. Sillogismus talis fuit, omnis virtus in corpore est finita, nulla virtus celestis est finita: ergo nulla virtus celestis est virtus in corpe. Propositio aũt dicẽs ꝙ virtus que est in corpore celesti nõ est finita declarata est in. 8. phi. ex eo qa mouet tpe infinito, necesse. n. est motum & tp̃s eterna esse: quare oportet motum primum coeli eternum esse. Alia aũt ꝓpositio dicens ꝙ omnis virtus mãlis est finita: ꝑ hoc manifestat̃ qa virtus q̃ diuidit̃ ad diuisionẽ corporis est finita: ois virtus mãlis est diuisa ad diuisionẽ corpis ergo ois virtus mãlis est finita, maior clara est, & maxime cum acceptuꝫ fuerit ex tertio. phi. omne corpus esse finitum: tunc. n. maior assummi poterit ꝙ virtus q̃ diuidit̃ ad diuisionẽ corporis finiti est finita: finitũ. n. corpus a finitis partibus aliquoties sumptis absumit̃, ꝙ aũt dr̃ virtus ois materialis diuidit̃ ad diuisionẽ corporis: manifestum est qa ẜm paucitatem & multitudinem ꝓprie materie reperit̃ paucitas & multitudo virtutis, dico aũt ꝓprie materie qa sicut diuersarum formaꝶ diuersa sunt subiecta, ita diuerso modo q̃ntatiue illã informant vt ꝓportione alia aut figura, aut situ, aut ordine: aut densiori modo, aut rariori: quapp non eodem modo oẽs forme ad diuisionem diuidunt̃ subi, sed accepto ꝓprio subiecto vt puta humido radicali hũane vite manifestum est ꝙ in pluri maior est duratio q̃ in minori, mixta aũt aut simplicia quia inanimata minores in subiecto dispositiones requirũt: propterea in eis facilius contingit videre ꝙ in minori quãto minor est virtus: & ideo secũdo de gñatione dr̃ ꝙ oium reꝶ gñataꝶ determinata est periodus, qd quia ẽt experimento nobis nimium constat: ꝓpea subiunxit Auer. & hoc manife

tũ est ꝑ inductionẽ, ꝯsiderantibus.n. quecunq; sub orbe lune continent manifestũ est finitos esse ortus & interitus terminos, ex q̃bus appet i nullo corpe finito repiri posse virtutẽ infinitã.

¶ Et Aristo. laborauit in octauo ad declarandum hoc ex fundamentis declaratis ab ipso.s. ꝙ oĩs motus est in tempore ex quo intulit ꝙ si uirtus infinita esset in corpore finito contingeret istud moueri per illam in non tp̃e: corpa .n. non excedunt se in uelocitate & tarditate nisi in excessu eorum in uirtutibus motiuis materialibus, & excessus uirtutum sequitur excessum corporum.s. ꝙ corpus cuius uirtus est maior est uelocioris motus: ex quo sequitur ꝙ si aliquod corpus habuerit uirtutem infinitam ut moueatur in non tempore. Sed declaratum est oẽm motum esse in tp̃e, nã in omni motu est prius & posterius que sunt in tempore.

¶ Quamuis satis manifestum esse poterat ex declaratione superioris ꝓpositionis.s. ꝙ oĩs virtus materialis est finita ꝙ in nullo corpore finito ꝯtingit esse virtutẽ infinitam: nã si omne corpus est finitum & virtus corporea ad diuisionem corporis diuiditur, sequitur ꝙ omnis virtus corporea est finita, ergo in corpore finito non põt esse virtus infinita: tñ Aristote. voluit hanc ꝓpositionẽ ꝓpositione propria manifestare: supponẽdo vnũ fundamẽtũ ab ipso in .6. phi. declaratũ v3 ꝙ oĩs motus fit in tp̃e: nã vt dr̃. 4. phi. tẽpus est mẽsura motus ſm prius & posterius sed impossibile est vt prius & posterius sint simul, igit̃ impossibile est ẽt vt prius & posterius in motu sit in eodẽ instanti, insequitur aũt motus mobile, est autẽ omne mobile diuisibile: ergo ẽt motus inquit aũt Auerro. 4. coeli. 19. non vero mensurat tẽ motam tps ſm ꝙ est mota simpliciter. v.g. substantia aut quantum aut quale aut aliud modoꝝ essendi: Sed ſm ꝙ motuz est in predicamento passionis: sed motum ſm ꝙ est motum est in predicamento.s. ſm quantitatẽ accidentem motui: si igitur impossibile est continuum esse indiuisibile: impossibile est motum esse in instanti, est igitur omnis motus vt est continuus in tp̃e: si autem in corpore finito esset virtus infinita sequeret̃ motum fieri in instanti: sequella sic deducitur: nam velocitas motus ad motum attenditur iuxta potentiam virtutis mouentis ad resistentiã mobilis: quantũq; additur de excessu potentie mouenti supra mobile tantum diminuit̃ de tempore: velocius.n. est quod in minori tempore pertransit eq̃ale vel maius: cum igitur proportio virtutis infinite mouentis ad mobile crescat in infinitum infinita proportiõe velocius mouebit: quod autẽ infinitã excessus proportionem, habet ad oẽ tempus finitum est istans; talis igitur infinita potẽtia mouebit in instãti: nam si moueret in aliquo finito tempore, aliqua dare͡t virtus finita que equali tempore moueret cu3 virtute infinita: quod est impossibile, quia diminutio temporis insequit̃ excessum potentie mouentis; oportet ergo vt infinita virtus existens in finita magnitudine moueat in instanti quod est contra suppositum nam suppositum fuit & declaratũ oẽ3 motum esse in tempore.

Quomodo tẽpus mensurat motum.

¶ Sed due contra Aristo. & Auerro. surgunt difficultates: prima quidem quia videntur propositum egredi.s. quia ratio non deducit ad aliquod impossibile: na3 propositio que proposita fuerat declarãda fuit hec ꝙ omnis virtus materialis est finite motionis que finitas intelligitur de finitate durationis: cuius signum: quia minor que subsumitur est huiusmodi scilicet virtus que est in corpore celesti est infinite motionis. Probatio autem qua ostenditur impossibile esse in magnitudine finita reperiri virtutem infinita3 quia moueret in instanti deducit ad infinitate3 in vigore quare non videtur ratio propositum seruare.

Dubitatio prima.

Dubitatio secunda.

¶ Non deducit autem ad impossibile, quia si loquitur de motu naturali non est impossibile motum fieri in instanti, nã vt Arist. inquit. 8. phi. 23. est aliqua alteratio que fit subito: & exponit Auer. in instanti idest in non tempore: conceditq; Auerro. ibi sicut & pluribus locis sexti phi. motu3 naturaliter acceptum habere primum quod in instanti acquiretur, cum tamen sit diuisibile q; in minimo augumento etiam manifestatur: quia in instanti acquiritur tñ est diuisibile: Arist. autem vim sue rationis. 8. phisico. 79. non tantum ad motum continuũ qualis est localis quãtum ad alios motus videtur extendere, inquit enim, si enim maior potentia semper equale in minori faciens tempore vt calefaciens aut dulce inferẽs, aut proiiciens & omnino mouens que verba uidentur accipi debere de quocunq; motu naturali, non autem de sola motus continuitate. Si autem de motu vt continuus est solummodo intelligat non sequitur quod fiat in instanti sed potest velocitari in infinitum vt declaratur in .6. phisico. & probatur ex diuisibilitate temporis & magnitudinis: si ergo motus sit vigoris infiniti non erit motus in instãti: sed velocitabitur in infinitum diuisibiliter.

Responsio prime.

¶ Ad primum quidem dicendum est verum esse quod assummitur scilicet Aristote. velle probare in magnitudine finita non posse stare virtutem infinitã in duratione: hoc.n. correspondet toti ꝓcessui libri octaui phi. vbi ex inferiorũ

rep: successiõe eterna oñdit dãdũ eẽ motũ primũ e ternũ ex qbus ꝓbat & mobile primũ eternũ motorẽ primũ eternũ esse & abstractum esse: sed ad probandũ ꝙ impossibile sit in magnitudine finita reperiri virtutẽ eternã, sillogismo ad impossibile ducente vtit tali medio qa si in magnitudine finita esset virtus infinite durationis sequeret ꝙ talis virtus esset infinita in vigore, & moueret in instanti ex quo impossibili ꝓpositum oñdit: dependet aũt hec ꝓbatio ex duabus ꝓponibus prima est ꝙ posita aliqua virtute eterna in magnitudine finita necesse est eandẽ eẽ intensiue & virtute seu vigore infinitã: tũ qa est nã infinite bene disposita ſm actu suũ: tũ quia h3 cõtrariũ ex quo est mãlis, cui cu3 sit eterna o3 vt p infinitũ vigorẽ resistat, alioqn si aliqualr repateret aliqñ corrumperet, ergo o3 vt sit in vigore infinita eo maxime ꝙ oẽs forme males sicut habent ꝓpriã durationẽ ita hñt certũ vigorẽ quo certã illa durationẽ possint attingere, cũ igit ista que est in magnitudine finita hẽat durationẽ infinitã o3 vt vigorẽ habeat duratiõi rñdentem: talis aũt debet esse infinitus: & ita si est extensiue infinita debet esse ẽt intensiue. Altera ꝓpositio est quã supra posuimus, ꝙ velocitas motus & tpis diminutio in motu attenditur iuxta excessum virtutis mouentis ad mobile, que ꝓportio nõ verificat nisi in virtutibus mouẽtibus mãlibus, qa diuidunt iuxta subm: quapp cũ hec virtus sit mãlis diuisibilis & infinita excedet infinita ꝓportione resistentiã sui mobilis qd est finitũ: & ita in instãti mouebit: qd nõ seqẽ in virtutibus imãlibus abstractis qa nõ diuidunt ad diuisionẽ subi: & hñt ꝓportionem respectu mobilis indiuisibilẽ: & ita Arist. p impossibilitatẽ infiniti in vigore oñdit infinitũ in duratione dari nõ posse in magnitudine finita nõ ergo ꝓpositũ egredit. Deinde dicimus vere impossibile esse ad qd tõ Arist. deducit: nã siue motus nãlis sumat, siue ꝯtinuus impossibile est fieri in instanti: l3 de motu vt sub gñe ꝯtinuoꝝ accipit magis manifestũ sit, fundamentũ autẽ diuisibilitatis motus maxime sumit a mobili in quo nihil reperit vt mobile est qd diuisibilitati in infinitũ obstet: sufficiẽs .n. ratio mobilis in his duobus ꝯsistit vt sit diuisibile & potentiale, ꝙ autẽ sit indiuisibile & in actu hoc forma ꝓuenit, que est motor: & ideo Arist. in .6. phi. loqñs de diuisibilitate motus, vt est ꝯtinuus nullã fecit mentionẽ de motus ꝓportione in ordine ad motorẽ: sed solũmodo ad mobile, ad tps, ad spacium, na3 motor indiuisibile tps certũqꝫ in ꝓportione sue virtutis requirit, in demonstratione aũt Arist. assumpta duo cõmiscent: & diuisibilitas motus ꝯtinui: & indiuisibilitas motoris, motus aũt vbi ad motorẽ cõparat debet iuxta illud seruare ꝓportionẽ: licet igit quodcñqꝫ genus motus sumamus vel localẽ, vel alterationis ſm ꝙ est ꝯtinuũ sit diuisibile in infinitũ qa tñ ꝓportio summit in ordine ad motorẽ & diuisibilitas motus in ordine ad indiuisibilitatem motoris: vbi motor positus fuerit infiniti vigoris quia motor certã debet habere sue virtutis mensurã, hec aũt nulla potest esse alia quã instans, quia motor finitus moueret in tempore equali infinito. Sequitur igitur vt motus fiat in instanti: etiam quod summat vt continuus: quia continuitas illa cõmensuratur nunc in ordine ad potentiam motoris, in texto autem sumpta est proportio ad continuitatem spacii temporis & mobilis, q̃ diuisibilia sunt in infinitum ſm se, nec ibi relata fuere ad virtutẽ motoris: & sic appatet inconueniens immo impossibile deductũ. s. ꝙ motus fiat in instanti accipiendo motum continuu3 per se. Dico deinde idem sequi impossibile si summatur naturaliter, motus idest in materia & forma naturali: nam licet in motu naturali omni non saluetur vera continuitas, est tamen aliquo modo continuus ratione saltim successionis. Habet enim motus naturalis vnusquisqꝫ primum medium & finem: quorum licet singulum instanti possit acquiri, non tamen omnia simul: non dicitur enim motus augumẽtationis de primo minimo acquisito, sed de principio vsqꝫ ad finem, & similiter alteratio non dicitur solum de primo minimo alterato, sed de omnibus vsqꝫ ad finem: & ideo philosophus in .5. phisi. textu. 22. definiens medium motus naturalis inquit, medium vero in quod aptum natum est primum pertingere quod mutatur quam in quod vltimum transmutatur ſm naturam continue mutandum, & Auerro. in fine cõmenti dixit ꝙ motus necesse est vt sit ſm cursum naturalem, quoniam si non fuerit ſm cursum naturalem possibile est vt quiescat interim, & tunc inter erit ipsum ad quod, sed constat quod talis motus non erit motus naturalis perfectus, si igitur sumamus motum naturalem perfectu3 patet esse impossibile motum fieri in instanti quia si sit naturalis motus debet habere primum medium & finem propinasqꝫ antecedentes dispositiones que nequeunt in instanti introduci sed successiue.

Responsio secunde.

Et cũ ita sit: & est declaratum ꝙ corpus coeli componitur ex motore & moto: & ꝙ iste motor non constituit p rẽ motã neqꝫ existit in ea: sed est absolutus ab oĩ materia: querẽdum est de hoc qd mouet ab eo. s. de corpe celesti utrũ sit cõpositũ ex mã

& forma: sicut dispositio corporum que mouentur apud nos ex se a primo motore qui est in eis. s. corporum animalium que mouentur ab anima: an sit simplex & non est in eo potentia oīno, nec forma a qua proueniat actio preter formā mouentē que non cōstituit̄ p ipsum. s. formā que largit̄ ei motum cōtinuum. s. mouere infinitum.

¶ Cum declarauit per rationes & fundamenta Aristo. primum coeli motorem esse duratiōe infinitum & abstractum a magnitudine: quia coelum componitur ex mouente & parte mota nunc declarare intendit partem motam esse simplicem nō cōpositam sicut pars mota in animalibus: & licet hoc pro parte supra fuerit declaratum: illud tñ repetit propter summam difficultatem que nondum dissoluta est. s. qūo in magnitudine finita possit esse virtus durandi in infinitum, coelum. n. est corpus finitum: & omnis corporis potentia est finita, quaʒ questionē citauit etiam. 8. phi. 79. cōmento, pro continuatione igit̄ Auer. resumit nōnulla retro declarata dicens & cum ita sit. s. ꝙ coeli motor est infinitus duratione: & est declaratuʒ ꝙ corpus coeli cōponitur ex motore & moto, nam omne primū motum ex se declaratum est cōponi ex motore & moto in. 7. & 8. phi. declaratum est autē ꝙ iste motor non constituit̄ inesse per rē motam, neqꝫ existit in ea sicut forma materialis in subiecto: sed quia mouet eterno tempore est absolutus ab omni materia, cum declarauerimus motorem esse simplicem indiuisibilem abstractum, querendum etiam est de hoc quod mouetur ab eo. s. corpore celesti: vtrum quia coelum animal est: sicut pars mota in istis animalibus inferioribus composita est ex materia & forma, ita sit de animalibus celestibus, an pars de coelo mota simplex sit: ita vt neqꝫ in eo sit oīno potentia: ad alium motum recipiendū quā localem: nec sit in eo alia forma a qua proueniat actio preter primā formam mouentē que est abstracta que non constituit̄ per ipsum subiectuʒ que forma abstracta est que largit̄ coelo motum continuuʒ infinitum, pars. n. mota ex animalibus que sunt apud nos & maxime in hominibus est composita ex pluribus formis: nā corpus humanum plures continet formas: tum elementares nō organicas: preter autē has formas est anima ꝺm locum motiua. s. virtus appetitiua, a qua initium motus deriuatur, supra vero virtutem concupiscibilem est intellectus, qui quidem non mouet animal immediate, sed rationeʒ continet ꝺm quam virtus inferior mouere debeat. Auic. aūt similiter in coelo statuendū putauit, dedit. n. coelo primo formam a qua actum habeat vt moueatur, deinde posuit animā immediate coelum mouentē demum supra animam coeli propriā posuit intellectum: erga quem & gratia cuius anima moueat coelum, sicut anima in homine concupiscibilis est gratia supreme partis intellectiue: ab intellectu aūt quia imobilis est, ꝓuenit motus celi continuus infinitus: & ideo dixit. s. formam que largitur ei motum continuum. s. mouere infinitum. i. an preter taleʒ formā abstracta que est intellectus sit etiam forma alia vt posuit Auicē. & alii. ¶ Sed quia dicit Auer. partem motam in animalibus esse compositam nō parua difficultas occurrit examinanda. Primo quidem cū animal vnum sit per vnam simplicem formam ex qua cum subiecto iō fit vnum, quia subiectum est in potentia, forma autem in actu qūo possibile est vt subiectuʒ aīe a qua moueṫ dicatur esse in actu distincto cōtra animā ipsam, subiectum. n. ꝺm ꝙ subiectum debet esse in potentia, deinde cum moueanṫ localiter elemēta & mixta inanimata & animalia & coelum quid obstat vt elementa & mixta inanimata non habeant a sua forma propriū actuʒ quo moueantur sicut animalia, ita vt quemadmodū animalia in partem per se mouentem & motam diuiduṫ, sic etiam elementa & mixta inanimata diuidanṫ, postremo videre oportet in quo differat actus quo animalia isthec moueṫ, ab actu quo coeli mouentur. Ad primū quidem negare non possumus quin animal vnum sit per vnam simplicem formā: nam vt Arist. inquit secundo de anima textu. 7. vnū & esse cum multipliciter dicatur quod proprie est actus est, animal igitur habet esse & vnum per suam formā, inquit autē in cōmento Auer. congregatum nō dicitur vnum nisi per vnitatem existentē in forma, materia. n. non est hoc nisi per formā: & si materia & forma essent in composito existentes in actu: tunc compositum non diceret vnū, nisi sicut dicitur in rebus que sunt vnum ꝺm contactum & ligamentuʒ, modo autē quia materia non differt a forma in composito nisi potentia, & compositū nō est ens in actu nisi per formā, tunc compositū non dicit̄ vnum nisi quia sua forma est vna. Sicut aūt multiplicis potentie est anima ita subiectum ipsius multipliciter compositū & organizatū esse oportet talis. n. multiplicitas compositi aut forme vnitatem nō tollit: nam cum vniuscuiusqꝫ rei materia ꝓpinqua & forma re idem sint ratione aūt distincta: dicitur. n. materia prout est subiectum ex quo talis forma consistit, forma aūt vt talis materie est ratio & actus: multiplicis mãe multiplex est forma & multiplicis anime multiplex est materia: nec vero tollit formarū que in ma-

An pars mota in animali sit cōposita.

teria sunt multiplicitas anime aut compositi vnitatē:nā forme ille multiplices que in tali sub/
iecto existunt aliquid conferunt ad eius speciē que in tali cōposito existit:quare si naturale eoe
pus compositū & a simplicibus corporibus diuersum gignaf:complura simplicium corporuz
habere subiecta necessarium est & multitudo per eam speciem que in eisdem est corporibus
differentiā multitudo est:atq; eam ob cām:quū eiusmodi corpora que composita sunt velut
plura & specie diuersa subiecta sortiant naturā quoq; & speciem distinctiorē habeant necesse
est, cum perfectim vnaqueq; natura ad cōem speciem in subiectis sibi corporibus aliquid con/
ferre videatur:quodam.n.modo species specierum & perfectio perfectionū sit eiusmodi spēs
vt igitur ex his Alexandri dictis in principio sue de anima paraphrasis est colligere multitudo
specierum que in aliquo composito corpore reperitur non demit illius compositi vnitatez,
quia ea specierū multitudo aliquid confert ad eam que in tali composito est formam consti
tuendam:nam inferiores puta elementares forme non ibi sub actu proprio & esse proprio re
manent sed actum perfectionemq; & superioris forme esse suscipiunt,sub supreme autē forme
specie stare non possunt omnino non entes:sicut antequā de materia educerenf:sic.n.ad sup
me forme actum nihil conferrent:& suprema forma subiectum proprium non haberet : neq;
actu ibi suo proprio existunt,nam compositum puta animal non esset vnum,vt.n.dictum est
compositum est vnum per vnam formam,remanent igitur in composito medio modo in/
ter priuationē & actum,illud autē est esse in potentia,que potentia sic explicaf vt virtus eoꝝ
remaneat in suprema forma,qua destructa per virtutē ipsorum in pristinum sui esse possint re
dire:plures igitur forme in animali hoc modo possunt reperiri:& quia non ex quacunq; mā
animal generaf:sicut vnumquodq; non agit in vnumquodq; nec a quocunq; quodcūq; pa/
titur sic determinata sunt & agentia & subiecta : animal ergo non de nuda simpliciq; materia
generatur,accidit autem vt in subiecto ex quo generatur quedam forme & accidentia q ani/
malis esse conuenientia sint:& non destruantur,sed in genito aīali remaneant:que cū videa/
mus non ꝓpterea dicere debemus generationē fieri ex ente in actu,aut plures formas substan
tiales stare in vno composito , nam iō in subiecto ex quo animal generatur talia accidentia
& forme remaneot,quia aliquid conferunt ad geniti constitutionem:cum igif sub esse pro/
prio q prius habuerāt nō amplius remaneāt sed sub genite forme esse ex genita forma cū mā
sit vnum actu simplici:ac si de nuda materia omnes ille forme sub vno actu erute fuissent. Cū
igitur propter multiplicitatē virtutuz anime,eum subiecti compositione fit animalis vnitas
sicut ab anima animal alias recipit perfectiones,hanc etiam recipit.s. actum quo possit moue/
ri. ¶ Non habet autem hunc actum animal propter mixtionē corporis ex elementis vt multi
existimāt:quia propter corpus in animali fiat resistentia: vbi animal localiter mouetur:nā eū
actus quez dat anima corpori ad motum localem animalis debeat esse aīali ꝯueniens:hic autē
potius obsistat & impedimento sit,sequitur hunc non esse illum actum qui ab anima detur vt
animal naturaliter motu locali progrediaf,deinde vt dicitur ab Arist.& Auee.8.phi.20.textu
& cōmento.octaui phi. &.51.textu & cōmento eiusdem:motus qui animali essentialiter con/
uenit est motus localis:ergo animal debet habere principium intrinsecum passiuū: per quod
animal tali motu moueatur:tale autem esse non potest quod hoc motu quadam violentia re
sistit:igitur talis actus non erit propter actum qui in mixtione elementorum reperif ꝓp:quem
actum animal a tali motu locali impeditur & fatigatur,cum autem dicatur ab Arist. hunc mo
tum.s.a seipso localiter moueri solum essentialiter animalibus competere,diffinitione autem
communi describatur aīa q sit actus corporis organici:vt animal opera exerceat ad que est in
potentia,sicut anima vegetatiua actus est corporis organici potentia opera vite habentis , ita
anima fm locum motiua actus est corporis organici potentiam motum localem animalem
habentis. ¶ Sicut igitur anima vegetatiua dat actum corpori vegetabili vt mediātibus orga
nis ad nutritionem conuenientibus opera vite exerceat:ita anima fm locum motiua dat actū
animalibus fm locum mobilibus vt mediantibus organis ad motum localem conuenietibus
progredi possint:ex seipso ergo moueri solum animantium est proprium,naz vt nomen ipm
videtur significare quod ex se mouetur potestatem habere videtur quaodocūq; libuerit sisten/
di motum:oportet ēt esse organicum quod moueri ex se ipso debet:ꝓpter que negat Aristo.
elementa ex se moueri,neq; enim motum sistere inceptum possunt,neq; organica sed ꝯtinua
sunt vt.8.phi.declaraf.29.&.30.quomodo.n.forma elementi que formaꝝ omniū est infima
dare poterit actum a seipsa distinctum : cum nul'o modo ex sinu materie sit exerta : simplexq;
sit:actu vix substantiali participans,deinde non ita est de loco respectu elementoꝝ ꝓprio sicut
ex tēpu animalium:locus.n.suus vnicuiq; elemento essentialis est elemēto:nihil autē a seipso

Non habere animal a mixtione elementorum actus mouendi.

acquirere pôt quod sibi est essentiale: sic enim posset seipsum generare: & ideo a seipsis elemẽta non habent actiuum, & passiuum principium intrinsecum, vt per se localiter moueant. Sed ꝑpter habere ꝑpinquam subiam materie dũ generant per se ad propria loca mouent: carent igitur per se principio actiuo motus, formaq; que in animalibus est principium motus actiuũ in elementis sit passiuum, differunt ergo elementa ab animalibus in actu mobilitatis: quia hñt solum principium per se passiuũ motus: animalia autem actiuum & passiuũ per se habet, & propterea elementa ex seipsis motu locali moueri nequeunt, differunt & alio, quia locus suus elementis est essentialis, quapp illum a seipsis non possunt acquirere: at animalia ad quãcũq; differentiam loci sunt indifferentia, quia perfectiora sunt quã vt sibi sit locus essentialis, demum quia formã habent a materia valde exẽrta per imaginatione & appetitum mouentur, differt autẽ actus quo nostra hec animalia mouent ab actu quo mouent celestia corpora, quia actus mortalium animalium est in subiecto, in quo plurium formarũ est per alteratione confusio, & elementoꝝ mixtio diuersarũ partium compositio, que cum exacte perfecteq; actũ anime motiuũ non recipiant: ita vt aliqualiter eorum virtus & potentia seruetur, fit vt pars animalis mota omnino nõ inclinet in eum anime motum quem ipsa desiderat: quare hinc labor hinc fatigatio orit: at in corpore celesti nulla est preter intelligentiam forma, neq; etiam ad aliam formam potentia, & ideo celum actum simplicem habet mouendi solũmodo localiter motu circulari, quia actus ideo indiuisibilis dicitur, quia neq; magis neq; minus velociter ad motum inclinat, quã mouere appetat intelligentia: & ideo seclusa intelligentia celum nihil erit, quia nullus superest actus, at animalium corpus seclusa anima, licet fm primũ eẽ & pristinam rõnẽ non remaneat: remanet tamen secundum illum mixtiones elementorum actu: qui potentia in animalis forma continebatur.

¶ Dicamus ergo ꝙ si fuerit concessum ꝙ omnis uirtus in materia est finita: nulla differentia est in hoc ꝙ sit actiua aut passiua scilicet receptiua, si igitur corpus celeste recipit mouere infinitum ut declaratum est, necesse est ut non sit compositum ex materia & forma: & ut sit simplex. f. subiectũ simplex primo motori: qui est forma ipsius: omne enim compositum ex materia & forma est finite receptionis: sicut finite motionis in aliud: est igitur proprium isti moto ex se ꝙ est corpus celeste: hoc uidelicet ꝙ motor ipsius non est in materia: & ꝙ istud quod mouetur ab eo est simplex nõ compositum: & sic intendimus uerificare propositionem in qua posuimus quod cuiuslibet uirtutis in corpe sitũ mouere est finitum: & sitũ moueri ẽt est finitũ.

¶ Qua ratione ostendit motorem cœli esse abstractum non virtutem in corpore existente: eadem probat cœlum non esse ex materia & forma compositũ, nam sicut nulla virtus corporeã mouere potest tempore infinito, ita neq; aliquod compositum ex materia & corpali virtute potest moueri in infinitum, possumus igitur sic argumentari nulla virtus corporea mouere potest tempore infinito, celum tempore infinito mouetur non est igitur virtus corporea, nam omnis virtus materialis siue actiua, siue passiua sit diuiditur ad subiecti diuisione, si ergo aliquod corpus materiale finitum posset moueri infinito tempore daretur infinitũ maius infinito, nam in maiori corpore maior est virtus. Cum igitur prius datum corpus possit durare in infinitum in quo ergo fuerit maior virtus amplius durare poterit: quod declarabit Auer. in 8. phi. 79. dicẽs si posset esse ꝙ potẽtia in corpore composito ex materia & forma susciperet motionem in infinitum, tunc infinitum esset maius infinito, idem. n. corpus sensibile quanto maius fuerit tanto tempus in quo suscipit motionẽ a suo motore erit maius, si ergo aliquod corpus posuerimus huiusmodi. f. quod susciperet motionem infinitã: tunc quod maius est debet suscipere motionẽ longiori tempore: & sic infinitum suscipiet infinitum: quod est impossibile, ergo cum omnis forma vel sit materialis & diuisibilis, vel imaterialis & indiuisibilis: & oẽ corpus vel sit compositum ex materia & forma diuisibili, vel sit simplex habens formam indiuisibilem corpus celeste quia non habet formam materialem diuisibilem non erit compositũ ex materia & forma diuisibili, erit igitur simplex habens formam indiuisibilẽ & cum non sit receptiuum finite motionis ergo erit eternum, nam inter formam materialem diuisibilem & imaterialẽ indiuisibilem que est abstracta non datur fm Aristo. aut Auer. forma media, nã omnis forma que non est abstracta est materialis & transmutatione generabilis & corruptibilis: si quis ergo posuerit in cœlo formã alterius rationis quam abstracte is de facto cogit in phisica, Aristo. eã ponere generabilem & corruptibilem, non. n. naturali ratione constat talem

formam

formam mediam dari: ergo sequitur si coelum non habet materialez formam qua dicat compositum esse subiectum simplex intelligentie, nam omne compositum sicut finitā habet actionē in aliud, alioquin moueret in instanti, ita finitam in se motionē recipit. d. Auerro. ex dictis colligit conditiones istius moti ex se quod est coelum, nam motor ipsius non est in materia: & motū est simplex, & sic verificatur vniuersaliter ꝙ cuiuslibet virtutis i corpore actio aut passio est finita. Sed neq̧ ipsum corpus celeste fm se sumptum vi simplex est potest habere durationē infinitā vt visum fuit supra, q ergo est dñia inter ipm si ponat cōpositū: & si ponat simplex: de hoc quidē partim retroductū, est: & infra dicet: si. n. sit compositu ʒ impossibile simpliciter est vt neq̧ ex se neq̧ ab intelligentia sit eternum: si autem fm se accipiatur, & per ablationem a quacunq̧ alia rōne more mathematico non eni quidem vllam habens rationem eterni; sed tamen nihil vetabit vt reddatur eternum cum fm esse vnietur intelligentie.

¶ Et si concesserimus ꝙ in corpore celesti est uirtus finita alia a uirtute motiua que non est in eo nec constituitur per ipsum. v. g. uirtus per quam celum dicitur habere motum circularem sicut grauia & leuia per formam declinationis motum rectum: qua uidelicet dicatur eē neq̧ graue neq̧ leue: ita ꝙ ista uirtus sit in materia & quod aggregatur ex materia & ipsa sit corpus celeste: sicut Auicē. sequitur necessario ut in eterno sit posse ad corruptionem absq̧ eo ꝙ corrumpatur quod destruitur in ultimo tractatu primi de celo & mundo.

¶ Ex dictis in superiori textu clara est deductio quam facit hic Auer. contra Auicen. non ab re autem Auer. aggregat multas conditiones ad explicandā illam formam coeli quā posuit Auic. scilicet ꝙ p ipsam celū dicatur neq̧ graue neq̧ leue, ꝙ sit materialis & ex ipsa & coelo fiat compositum: nam licet per intelligentiam celum neq̧ graue sit, neq̧ leue: non tamen hec forma est materialis: nec ex ipsa & celo constituitur compositum aliquod: & ideo contra Auic. sequitur vt in eterno. s. in coelo qd eternum est sit potentia ad curruptionem propter formam illaʒ materialem extensam: & cum celo compositam: quod est impossibile vt declaratur in primo coeli capitulo vltimo.

¶ Esse igitur necessarium non est nisi duobus modis: necessarium. s. ex se & necessarium ab alio quod tamen est possibile ex se: sic potest aliquis existimare in corpore celesti: ꝙ ipsum. s. habeat uirtutem finitam & acquirat necessitatem a uirtute infinita: & super hoc fundauit Auicē. suam declarationē de esse primi principii sine declaratiōe eius ꝙ est motum eternum esse & est declaratio fundata super propositiones instabiles sicut tu uides.

¶ Excludit in pñti parte vnā rñsionem Auic. & ex illa rñsione illius aliū detegit errorē: distinctio Auic. erat hec ꝙ aliqd necessarium ex se, vel ab alio, dr necessarium ex se, qd per sui rōnem & formā non indiget alio vt sit eternū, dicit vero necessariū ab alio qd in sui natura possibile est vt deficiat nisi ppetuet ab alio hmōi putauit esse corpora celestia, que pp formā simplicem mālem sunt corruptibilia: sed eternitatem ab intellectu abstracto acquuūr: Auerro. autem hoc putat impossibile pp ea que declarata sunt in primo coeli. s. vt corruptibile acquirat eternitatē si autem ponamus corpus celeste simplex ut posuimus alia ratio est: error autem in quem incidit Auic. per hanc distinctionem est, quia dimissa via motus eterni putauit per necessariuʒ ab alio & necessarium ex se posse probari esse primum motorem: & fundamentum non modo est instabile: sed falsum abstractum vero esse est ratio formalis subiecti methaphisici. Et ideo in methaphisica nullo modo potest probari.

¶ Sed est questio de hoc quia Arist. dicit in de celo & mundo, ꝙ uirtutes corporū celestium sunt finite actionis: quia corpora celestia sunt finite quantitatis, & ex hac propositione declarauit ꝙ corpora celestia sunt finite quantitatis: & dedit causam in hoc quia corporum celestium quedam mouent unam stellam: & quedam plures & dixit ꝙ si stelle que sunt in orbe stellarum fixarum essent minores aut maiores nō posset mouere eas omnino: & declarauit illic uniuersaliter ꝙ si uirtutes que sunt in corporibus celestibus essent in calefaciendo & mouendo uniuersaliter infinite mouerent corpora que sunt apud nos in instanti: & hoc facit existimare quod in corporibus celestibus sunt uirtutes actiue finite.

¶ Mouet circa dicta questionem Auer. nam dictum fuit virtutes corporum celestium esse infinitas quod videtur contrarium dictis Aristo. in pluribus locis: nam secundo coeli declarauit virtutes corporum celestium esse finite actionis. i. motus quia corpora celestia sunt finite quantitatis. Si. n. magnitudo celestium corporum esset infinita motus in tempore finito fieri non posset: non solum aūt virtutes corporꝝ celestium sunt finite actionis, quia magnitudines celi sunt finite: sed etiam ex eo ꝙ coelum in certo tempore. v. g. in horis. 24. perficit motuꝫ: possumus procul dubio argumentari ꝙ sit finite quantitatis vt primo coeli ostenditur, & ex eo ꝙ corpora celestia sunt finite actionis ostendit non solum esse finite quantitatis sed etiam determinate proportionis, quia corporum celestium quedam mouent vnam stellā & quedaꝫ plures hac ēt de cā dixit ꝙ si stelle fixe essent maiores aut minores motus coeli cessaret, declarauit ēt scdo coeli ꝙ si virtutes que sunt in corporibus celestibus in mouendo intenderentur mouerent in instanti nā vt dicit secundo coeli. 37. &. 38. vbi Auer. ostendit impossibile esse virtutem alicuius motoris vigore infinitam, & primo metheororum ostendit contra anaxagoram si corpora celestia essent ignea iam vniuersum inferius esset anichilatū & in ignē conuersuꝫ: que omnia existimare faciunt ꝙ eorum virtutes actiue sunt finite.

¶ Ad hoc dicamus breuiter, ꝙ infinitum dicitur duobus modis quorum unus est uirtus infinite actionis & passionis in tempore: & est finita in se. s. in uelocitate & uigore: secundus est uirtus infinite actiōis & passionis in se, uirtus autē infinita in actione sua aut passione non existit in corpore, siue fuerit celeste siue generabile & corruptibile: hec. n. nō accidit corpori nisi s'm ꝙ est corpus infinitum: & ideo orbes mouent & mouentur in tempore: uirtutes uero in actione & passione infinitas in tempore necessarium est esse in corporibus celestibus, passione quidem quia sunt simpliciter simplicia: actione uero quia sue forme non constituuntur per subiectū: & utrūqꝫ est impossibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus: quia sunt composita ex materia & forma.

¶ Dat proposite dubitationi solutionē primo dans fundamentū soluende questionis illudqꝫ declarans: deinde illud applicat ad propositum, demum ad formaꝫ dubitationis respondit solutionis fundamentum in hoc consistit, quia infinitū dicitur duobus modis altero modo de infinito durationis quod competit virtuti in se finite. s. quo ad velocitatem & virtutem. Secūdus est virtutis que non ratione durationis extrinsece est infinita sed ratione sui: & secūdum se quia habet vigorem in infinitum: hec autem virtus scilicet in se infinita nullo in corpore siue celesti siue subcelesti inueniri potest: quia solum sequitur ad corpus infinitum quod inueniri est impossibile: ratio est quia infinitas vigoris insequitur magnitudinem corporis ad cuius diuisionem diuiditur: si. n. forma se sola abstracta summatur vt Auer. in secundo coeli. 38. cōmento declarauit formam inquantum forma ex sui ratione est finita: propterea orbes sicut haben t motorem abstractum finitum ita & partem motam. s. ꝙ mouent mouenturqꝫ in tempore terminato: at infinitum durationem in eis tum quo ad actionem, tum quo ad passionem necesse est reperiri: passionē quidem quia sunt simplicia non composita ex materia & forma, actionē autem quia sue forme sunt abstracte, quorum nullum in corruptibilibus verificari potest: quia sunt composita ex materia & forma.

¶ Infinitum igitur in uigore cuius causa est corpus s'm ꝙ corpus. impossibile est in corporibus siue celestibus, siue aliis, infinitum uero in tempore necesse est eē in corporibus celestibus ex diuersitate motoris & moti in eis a corporibus generabilibus & corruptibilibus: & est impossibile ī corporibus generabilibus & corruptibilibus: quia uirtutes eorum motiue sunt materiales: & corpa sua que mouentur ab eis sunt composita ex materia & forma.

¶ Applicat que dicta sunt proposito resumens fundamentum vniuersale quare virtus in vigore infinita neqꝫ in celestibus neqꝫ in subcelestibus corporibus possit reperiri: & est quia virtus vigore infinita inuenire non potest nisi merito proportionis quā habet in corpore infinito, quod reperiri impossibile est: nam si forma sumatur a materia abstracta ipsi repugnat inquantum forma est vt sit vigore infinita: quod declarauit Auer. secundo coeli. 48. cōmento. Si. n. inquit possibile esset reperire velocitatē non terminatam: tunc motor non haberet potentiā terminatam, ergo neqꝫ naturam terminatam & sic intelligeretur ex sua natura motoris infiniti,

& non intelligerentur ex suo esse tes proprie ei &c. Si vero sumamus infinitū in tēpore quod dicitur infinitū in duratione tale infinitum necesse est vt in corpibur celestibus reperiat: & impossibile est vt inueniat in corpibus gn̄abilibus ob diuersitatē naturarū īuicez: virtutes.n. motiue corpo℞ celestium sunt abstracte a materia & ipa corpora mota sunt simplicia: subcelestiū vero motiue virtutes sunt materiales & corpora mota componunt ex materia & forma sicut declarauimus esse in istis animalibus.

¶ Corpora igitur celestia & generabilia & corruptibilia conueniūt in hoc ꝙ actio & passio in eis existentes sunt finite in se & per hoc mouentur in tempore: & quedā sunt velociora quibusdam: & cum uirtutes eorum motiue non sint materiales: ideo recipiunt ex modo illo receptione infinita in tpe: nō receptione finita: quia uero uirtutes gn̄abilium & corruptibiliū sunt materiales: ideo nullā infinitatem recipiunt.

¶ Ex dictis immediate elicit conuenientiā & drīam que inter mortalia animalia & celestia repent: conueniunt quidē qa actio & passio in vtrisqꝫ reperta est in se finita.i. ratione sui limitata & determinata: causa est quia superiora & inferiora in rōne forme conueniunt cuius conditio est vt certam habeat & ꝓportionatā actionem: & ideo omnis motor quicunqꝫ sit mouet certa velocitate in tempore proprio & iuxta diuersam mouentium ad mobilia ꝓportionem, quedam velocius, quedā tardius mouent. Sed cum virtutes corporū celestiuz motiue vltra id qd forme sunt habeant ꝙ non sint materiales, ideo ex modo illo.i. vltra modum illum quem habent cōem tum materialibus.s. mouere certa ꝓportione: recipiunt illam certā ꝓportionem motus receptione infinita in tempore: & non receptione finita sicut faciunt animalia corruptibilia, videlicet ꝙ sol eterno tempore pseuerat in suo ꝓprio annuo motu: sed nro℞ animaliū actiones tempore claudunt: quia eorum virtutes sunt forme in materia constitute.

¶ Et non sequitur ex hoc ꝙ in corpore celesti est uirtus finita in actione & passiōe ut in eo sit uirtus finita in tempore: neqꝫ sequitur ex hoc ꝙ sit uirtus finite actionis & passiōis: ut sit corpus possibile ut corrumpatur aut ut sit compositum ex materia & forma. Possibilitas enim non debet esse nisi ex hoc quod uirtus finita in tempore sit: & quod ipsa sit composita.

¶ Cetera que dicta sunt ad formam questionis respondet: infe rebat.n. actio & passio celorum est finita, ergo duratio ēt est terminata negat Auer. hoe sequi quia cuz finitate actionis forme stat infinita duratio illius forme si sit abstracta: ergo ēt non sequit vt corpora celestia sint corruptibilia licet eorum passiones sint terminate: nam possibilitas corruptionis non sequitur ex finitate actionis nisi addatur ꝙ illa virtus sit cum materia composita & constituta.

¶ Et est manifestū ꝙ si posuerimus corpus celeste cōponi ex materia & forma: seqtur in ipo esse uirtutem finite actionis & passionis in tempore: Manifestum est enim ꝙ si in corpore composito ex materia & forma: esset uirtus infinita in tēpore sequeret in ipso esse uirtutē infinitā in ipsa actione aut passiōe: & est impossibile ꝙ Arist. intulit ex posse uirtutum quibus mouentur corpora celestia in tempore.

¶ Prosequitur Auerr. respondere forme consequentie illate & sicut supra ostendit non recte inferri ex finitate actionis vel passionis, finitatem durationis & corruptionē ita nunc ostendit, recte inferri si corpus celeste sit compositum vt sit finite durationis in tempore, quod hoc mō declarat quia dato opposito.s. ꝙ sit compositum & tamen infinite sit durationis sequitur dari virtutem vigore infinitam quod est impossibile, quia moueret in instanti, corpora autez celestia mouentur in tempore: ex retro autem dictis bene apparet nō sequi hoc impossibile: si forme celorum ponantur abstracte: nam vigor infinitus solummodo sequi potest ex virtute que in corpore composito ponatur: propter infinitam proportionem mouentis supra motum, & cuz talis virtus neqꝫ in finito neqꝫ in infinito corpore possit reperiri omnino est impossibilis: forme autez abstracte sunt eterne quia carent compositione materie & tali proportione que orit inter motorē & motū ex ꝯtraria resistētia: & iō sunt terminate actiōis & infinite duratiōis.

¶ Et est manifestum ꝙ non sequitur etiam ex hoc quod corpus recipit passionem finitam in se infinitam in tempore ut sit compositum ex materia & forma: sicut seqretur cum actio & passio eius fuerit finita in tempore: primum enim contingit ei ſm quod est corpus tantum. Secundum autem ſm ꝙ est corpus non compositum.

¶ Declarat Auer. qualiter ēt alter modus sequelle nō valet.s. si ponamus ꝙ corpus celeste reci

pit passionē finitā in se.i.motum finitum in velocitate certa terminatū: & illā eandē passionē idest motum infinitum in tempore idest eternum: vt corpus celeste componatur ex materia & forma: sicut sequeretur si moueret passione finita in tempore.i.terminata in duratione: naȝ moueri certa velocitate in tempore competit corpori celesti in eo ꝙ corpus quia nulluȝ corpus habere potest virtutem infinitam vt moueatur in instanti: ꝙ autem tali velocitate perpetuo moueat celestibus conuenit pro quanto non sunt composita ex materia & forma: modo ista sibi non repugnant ꝙ alique forme sint abstracte & in mouendo certam seruent mensurā sicut nec ista.s.ꝙ corpus aliquod inquantum motum certa velocitate moueatur: & quia simplex est talem tenorem conseruet sempiterne, Si autem motus tempore terminaretur & finiretur sequitur illud mobile esse compositum ex materia & forma quia talis finitas non potest accidere nisi propter diuisionem forme in materia.

¶ Modus deceptionis in hac questione: & ꝙ fecit putari Aristo. contradicere sibi est equiuocatio istorum duorum nominum finitum & infinitum: quoniam cum nō distinguitur finitas & infinitas contingentes in tempore a finitate & infinitate cōtingentibus in actione & passione cōtingit ista ambiguitas: & ex hac finitate in qua cōueniunt corpora celestia & materialia declarauit Arist. vniuersaliter corpus omne esse finitum: non ex finitate que accidit corpori s̄m ꝙ componitur ex materia & forma: & per hec abscinduntur dubitationes contra Aristo.

¶ Ostendit causam erroris illorum qui Aristo. taxant contradictionis in hac materia, hii enim decepti sunt quia non distinxerunt finitatem actionis & passionis que insequitur ꝓportionem certam cuiuscunq; forme ab infinitate temporis duratiua: hec.n. solūmodo in his reperit que carent materia: illa autem in omnibus corporibus quapropter Arist. ex hac declarauit omne corpus esse finitum: non autem ex finitate que accedit corpori, quia est constitutum ex materia & forma ratio est quia omnes forme & omnia corpora quo ad hoc conueniunt ꝙ habēt rationem proportionis terminatam, & ideo quo ad hoc Aristo. propter analogiam potuit ex his inferioribus ad superiora procedere ostendendo eorum actiones esse certa proportione mēsuratas vt pȝ secundo coeli, nō autem ex finitate que accidit corpibus: vt cōponuntur ex materia & forma, talis.n. finitas non est forme inq̄tū forma: sed vt in m̄a est copulata cōpositaq;.

¶ Et pōt aliquis dicere ꝙ cū omne corpus agit p aliquod: & patit per aliud: necesse est ut omne corpus sit compositum ex materia & forma.

¶ Circa dicta remouet questionem: videtur.n. celeste corpus componi ex materia & forma: in eo.n. reperitur actio & passio: sed actio est forme, passio vero materie idē videtur posse ostēdi quia corpus celeste dicitur habere naturam vt circulariter moueatur: q̄ est natura neutra: nā autem dicitur de materia & forma: cum ergo vniuscuiusq; corporis simplicis motus diuersef p propriā formā que est eius corporis natura, celi auteȝ motus diuersaf ab aliis corpibus: ergo hȝ propriam naturam, ex quo sequitur ꝙ componuntur ex materia & forma. Ad idem argui potest: quia vt dicitur primo coeli. 92, qui dicit coelum dicit formaȝ qui dicit hoc coelum dicit materiam, demum coelum est sensatum & intellectū: aut igitur p idem principium, aut per diuersum non per idem quia eadem erit res sensata & intellecta: si vero aliud est principium per qd̄ est intellectum ab eo p quod est sensatum: erit igitur compositum ex materia & forma.

¶ Et ad hoc dicamus esse uerum: sed corporum quoddam est compositum ita ꝙ forma non constituitur per materiam: ita ꝙ materia est subiectum tm̄: & nō materia cuius esse sit in potētia ut corpus celeste: & quoddā est cōpositū ex materia q̄ est in potētia: & forma q̄ cōstituif p materiā. ut corpora generabilia & corruptibilia.

¶ Concedit Auer. id ad quod precedens deducit dubitatio.s. corpus celeste esse compositū, sed non ea compositione qua composita materialia pro quo dat talē distinctioneȝ: ꝙ corporū quoddā est compositum ita ꝙ forma non constituif p materiā. sed materia est subiectū tm̄ non materia cuius esse sit in potentia: nā differt subiectum & materia, subiectum dicitur quod iam formā est assequutū & est in actu sub illa forma vnū effectum cum ea: materia autem dicif vt per potentiam respicit formā generandā & de potentia ad actum ab agente educendā corpus igif celeste subiectum est & nō materia intelligentie: quedā autē corpora componunf ex forma & materia que est in potentia ad illam formam que cum ea materia constituif inesse & causat tertium compositū, & hec sunt corpora corruptibilia: corpus igitur celeste componitur potius ex forma & subiecto.s. subiecto in actu & forma abstracta, cum.n. dicimus corpus

celeste

celeste esse neutrũ nõ intelligemus ut p̃ter intelligentiã hẽat formã annexã qua sicut ignis mo
uet sursum ita ipsum circulr̃ ferat̃:sed intelligimus p corpus neutrũ ipsum subm simplex intellĩe
qd est in actu:sicut.n.alie nãles forme ꝓpriũ suo mõ hñt subm ita & intelligentia:nec falsuz est
qd dr̃.celũ dicere formã:hoc aũt celũ indiuiduũ:sed addere oz alterã esse rõnez eã q̃ sine mã
& alterã q̃ in mã forme verũ est ẽt p aliud celũ sentiri,& p aliud intelligi:sentit̃ n.solũmõ vt est
subm,& in hoc ꝯuenit cũ ma qa mã hz esse solũmõ ſm ꝙ sentit̃:nullũ.n.aliũ hz actũ p̃ter eũ q̃m
sub forma acquirit:sicut forma q̃ p̃ter esse sensibile hz esse suũ simplr̃ vt intelligit̃:materia autẽ
sine forma nullũ hz actũ:& iõ celũ qua pte habet figuram lumẽ motũ & alia accidentia sensibi
lia dr̃ subm,& hoc mõ sentit̃,sed vt inqt Auer.prio coeli.95.lz celũ dicat̃ subm sine materia in
actu,nõ tñ p se.est in actu,sed ꝙ sit in actu hz ab alio.s.ꝑ q̃to est materia forme celestis que est in
actu,ꝙ si ista materia nõ esset composita cũ ipsa intellĩa nõ hẽret actum vt intelligeret̃:lz igitur
hec materia sit vna nũero indiuiduata p se.i.nõ p formã deductã ex eius potentia ab agente,sz
est determinata eterno subm ipsi intellĩe:tñ hoc ꝙ est ipsam esse in actu nõ intelligit̃ nisi in oe/
dine ad aliud.s.ad ipsam intelligentiã:sicut ẽt declaratũ est primo phi.de cõi materia que non
intelligit̃ nisi in analogia ad formã:sic dico ꝯuenire subm forme celestis cũ cõi materia,vt quẽ
admodum mã cõis nõ dr̃ subm alicuius opationis nisi ꝑ q̃to est forme suba,ita opatio mãe coe
poris celestis nõ dr̃ esse eius nisi inquantũ est subm opationis forme q̃ est intellectus:differt aũt
materia gñabiliũ a materia coeli,qa materia gñabiliũ exñs sub vna forma est in potẽtia ad aliã,
materia vero celestis nõ hz potentiã ad aliã formã,& iõ est in actu nõ qa sine intellĩa hẽat actũ,
sed qa determinata est eterno subm intelligẽtie,vt in sequenti textu melius declarabitur.

¶ Et ex hoc uꝫ ꝙ corpus dr̃ de eis equiuoce:qa eternũ & nõ eternũ nõ cõicant in
aliquo oĩno:appet ẽt ex hoc corpus celeste nõ hr̃e subm:nisi tm̃ pp motũ localẽ cor
pora aũt gñabilia & corruptibilia hñt materiam pp gñationem & corruptionẽ,dat̃
aũt eis forma pp actionẽ:sed differẽter qa in altero est tempore infinita in altero ue
ro finita,ppea ille sunt immateriales:iste uero forme materiales,ſm hoc igit̃ debet
intelligi ista questio:quam ignoraui diu ante logicam perscrutationem.

¶ Ex data solutiõe duo elicit Auer.primũ corpus dici equiuoce de gñabilibus & celestibus in
ꝓptu rõ est qa diuersant̃ inuicẽ in principiis intrinsecis essentialibus plusq̃ gñe:coeli.n.princi
pia eterna sunt,hoꝝ aũt corpoꝝ corruptibilia:sed licet nõ ꝯueniant in gñe essentiali ꝯueniunt
tñ in gñe sensibili alioqn nõ possent sub vna sciã nãli ꝯsiderari:intellectus.n.maiori põt res vnĩ
tate in scia cõponere:q̃ ipse in suis hẽant eẽndi principiis,scdm qd elicit est corpus celeste non
habere subm quo ad esse:nã fora celestis nullo mõ subo quo ad eẽ indiget:& iõ vane loquunt̃
qui celo ponũt potentiã:quo ad esse,solũ magis.n.fit vnũ ex intellĩa & orbe q̃ si orbis sit i po/
tẽtia ad intellĩam,sed vt dcm̃ fuit celũ est indiuiduũ ex se.s.sine vlla potẽtia mediãte qua i ipso
ab agente forma inducat̃:accipit aũt Auer.hic subm vt ẽt se extẽdit ad mãm sz solũmõ indiget
intellĩa subo pp motũ localẽ quo ẽ potẽtia ad vbi,corpa aũt subcelestia idigẽt subo pp gñatio
nẽ,& iõ tale subm oz vt sit i potẽtia:magis aũt subcelestia cũ celestibus ꝯueniũt quo ad formã
ga vtriqꝫ forma data ẽ pp actionẽ,& iõ supra diximus,neqꝫ i celestibus corpibus,neqꝫ nrĩs pos/
se repiri vigorẽ infinitũ qa tolleret̃ id pp qd est forma.s.actio,sed lz in fora & fine forme ꝯue/
niant,differunt tamen quia subcelestibus actiones tempore finiuntur eo quod habent formaz
in materia ad diuisionẽ corporis diuisam,in celestibus vero actiones sunt eterne,quia ille for/
me sunt a materia abstracte,& sic inquit Auer.debet intelligi ista q̃stio quã dixit se diu ignoras
se ante logicã ꝑscrutationẽ.i.diligentẽ inquisitionem distinctionis que est inter finitum actio/
ne & finituz duratione ex quoꝝ equiuocatione multi expositores ceciderũt in multos errores.

¶ Io.Bap.Confalonerii in libelli Auerro. de suba orbis caput quartum expositio.

CVm declaratũ est ab Arist.ꝙ motus celi est primus motus:& fuit
ẽt dictũ ꝙ motus est in moto seqt̃ ex hoc ut hoc quod mouet̃ hoc
motu sit eternum:si.n.esset gñabile & corruptibile:sic motus eius
non esset primus motus:& cum considerauit res possibiles in mo/
tu & quiete:fuit necesse etiam,propter hoc qd̃ motus eius est mo
tus primus ante omnem motum,vt eius motus sit eternus.

¶ Cum loquutus fuit Auerro. de materia & forma corporum celestium
& de natura mouentis & moti,in presenti parte intendit loqui de motu
coeli quomodo continuatio eius cum istis inferioribus sit necessaria.Assu

mit aũt nõnulla ad ꝓpositũ declarandũ primo ꝙ motus coeli sit primus motus, ex quo sequi vt ꝙ mouet hoc motu sit eternũ:sequella sic deducit qa motus est i moto, si ergo qd hoc pri mo motu mouet esset gñabile & corruptibile:quia ꝓsupponeret aliũ motũ, ergo datus mo tus non fuisset primus motus, silr cũ considerauit res possibiles in motu & quiete.i.res que ali quñ mouent & aliqñ quiescunt ex eo ꝙ motus celi est motus primus ante omnẽ motũ:fuit ne cesse vt motus eius esset eternus alioquin non posset esse causa continuationis in istis inferio ribus que aliquando mouentur & quiescunt.

¶ Et cũ declarauit ista.s.corpus esse eternũ & motũ ẽt:ꝑscrutabat primo de motu celi & inuenit istũ a uirtute neq graui neq leui:cũ.n.ois uirtus, aut leuis, aut grauis existat in corpore gñabili & corruptibili:aut natura gñabili & corruptibili : aut aĩa existente in materia:necesse fuit ut hec uirtus que neq est leuis, neq grauis sit in cor pore simplici nõ hñs subm nec cõtrariũ:& ut sit aĩa necessario nõ admixta materie sed aĩa corpis eterni ita ut ista aĩa nõ sit abstracta a corpe:& cũ hoc separata ab ipso inquantum istud corpus non indiget ipsa:quia est permanens per se: sicut est dispõ in animalibus que sunt cum uirtutibus naturalibus:& ut illa aĩa sit in eo : nam omne motum ex se mouerut per uirtutem existentem in eo.

¶ Cum declarauit motũ celi esse primũ & eternũ in pñti parte oñdit a qua virtute ꝓueniat:& ꝓbat ꝙ ꝓueniat a virtute neq graui, neq leui:nã ois virtus grauis aut leuis siue sit i simplici ele mento siue in mixto a ꝑdominio grauis aut leui siue in corpe aĩato aĩa nali ꝑdito:oẽ tale ꝯstat esse gñabile & corruptibile, sed corpus celeste in quo est primus motus nõ est gñabilis aut cor ruptibilis, ergo nõ mouetur primo motu a virtute grauis aut leui vt latius primo celi fuit decla ratũ, sed corpus quod est hmõi.s.neq graue aut leue cũ non sit corruptibile, oꝫ vt sit simplex nõ hñs ꝯtrariũ, & cũ motus qui est in eo (nam est motum ex se) ꝓueniat ab aĩa, oꝫ vt illud gñs aie sit nõ admixtũ materie:sed aĩa corporis eterni ad suũ corpus ita se hñs, vt nõ sit sepata a cor pore, n.n.n.ex ea & corpe fieret primũ ex se motũ qa nõ esset eius forma intrinseca, cum hoc tñ ꝙ est forma intrinseca nõ est cõstituta inesse ꝑ illud corpus, sed hꝫ esse in eo abstractũ:quia corpus nõ indiget ea sicut est dispõ hoꝝ animaliũ cũ suis virtutibus naturalibus.nam indigent ipsis vt sustentent ꝑ illas, naꝫ corpus ex se a contrariis continue superat & ad interitum sit : sed celeste corpus est permanens per se.i.quia non vergat ad non esse, sed est permanens per se, quia est subiectum proprium forme abstracte ad nullam aliam formam habens potentiam.

¶ Et cũ cõsiderauit in istis uirtutibus declaratũ fuit ipsi ipsam esse uirturẽ appetiti uã de uirtutibus aie tñ. & cũ cõsiderauit de istis uirtutibus appetitiuis celestibus in uenit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis, & cũ cõsiderauit in uirtutibus appeti tiuis celestibus inuenit eas esse finitaꝝ potentiaꝝ:& cũ cõsiderauit in cõnuatione motus earũ fuit declaratũ ꝙ cã cõtinuatiõis motus earũ non est ista uirtus qua mo uetur:sed illud quod largitur ei continuationem:est aliquid appetibile.

¶ Vt oñdat Auer. ꝯtinuationẽ ꝯnexionẽq motus eterni ad ista inferiora declarat in pñti pte principiũ actiuũ & finẽ celestis motus, cuius declaratio in qtuor dictis cõsisti t, primũ est ꝙ de uirtutibus aie corpa celestia hñt virtutẽ appetitiuã, ꝙ.n.corpa celestia sint aĩata cũ ex multis tũ ex eo maxime videri põt ꝙ mouent ex se, qa aũt eterna, sunt intransmutabilia ad mutum subi vt declarat.8.phi.51.& iõ de virtutibus aie nõ possunt hr̃e neq vegetatiuũ neq sensiuum, re tinere aũt potuerut appetitiuũ & intellectiuũ, nam vt dr̃.12.metha.36.qd coelũ mouet est sicut appetibile & intelligibile, hec.n.sola mouent nõ mota, declaratum aũt fuit in.3.de aĩa ꝙ prin cipiũ localis motus est appetitus & intelligentia:siue imaginatio & cõcupiscentia , appetitus autem voluntatis principiũ est intelligentia. Secundũ dictum est ꝙ corpora celestia ꝑ virturẽ appetitiuã mouent ad quid nobilius ipsis:nam intellectui appetitus principium est bonũ intel lectum, bonum aũt ꝙ vl̃r ab omnibus principiis celestibus appetitur est primum & simplicissi mum bonum.s.deus ipse gloriosus erga quem motu diurno omnes orbes mouent, primo ꝑ pterea dixit phs.12.metha.37.intellectus ab intelligibili mouet, intelligibilis autẽ altera coele mẽtano fm se, & huius cã subã prima, est.n.ordo in formis abstractis & que sunt in eo ordine forme a prima dependẽt, imo esse illaꝝ est ꝑticipatio intellectionis prie, & iõ dixit & huius cã

substantia prima que simplr & fm actū est subã:cum igit intelligētie inferiores ita se hēant ad mouere sicut ad intelligere, intellectio aūt illarum oium est: erga primā ita erit & de appetitu quo mouēt:& ita oēs mouent ad appetibile nobilius ipsis, primū aūt mouet sui gr̃a ipsius amati & desiderati, sub quo mō rōnem hȝ nobiliorē q̃ vt mouet, tertiū dictū est ꝙ iste virtutes celestes appetitiue sunt finite potētie, qa vt dictū est hoc cōe est oi forme:alioqn si virtutes iste appetitiue nō hērent certā rōnē sui appetitus ociose oino forent, & ppea vnaqueq; intelligentia certo mō appetit suūq; orbē determinato tpe mouet:quartū dictū est ꝙ cā eterne ꝯtinuationis istoꝝ orbiū nō est virtus appetitiua qua mouent sub rōne qua est appetitiua qa sic finita est, sȝ sub rōne appetibilis qđ est bonū abstractū ĩ transmutabile, hoc aūt est summū bonū .s. deus pp qđ abstractio & intellectio i aliis intelligētiis repit:ipse aūt sibi ipsi finis est a nullo p̃finitus, & iō a seipso īfinitus dr̃:& vt orpheus inqt τελκοτε τελευτυ.i.infinitus finis cognominat, hic aūt in vnaquaq; intelligētia vt est apheusus & intellectus finis intelli hȝ rōnē, ppea ab Auer.i eodē.12. meth.41.cōmēto dr̃ ꝙ vnusquisq; orbis a duplici motore mouet quoꝝ alter est finite motionis .i.virtus appetitiua que rōnē virtutis hȝ terminatā, alter vero infinite motionis.i.ipsamet intelligētia sub rōne appetibilis intrāsmutabilis a seipsa apheusa:tale.n.bonū qa est abstractuȝ cā est ꝯtinuationis motus eterne:& qa deus ex eo ꝙ primū intelligibile & summū bonū ab omnibus est participatus:ppea ipse prima causa est eterne motus continuitatis.

¶ Et qa cōtinuatio nō ꝓuenit nisi a motore nō moto:sequit ꝙ istud mouens neq; est corpus, neq; potētia in corpe:& ꝙ est intelligētia abstracta:qđ ēt declaratū est in libro de aīa.s.ꝙ oē qđ est tale est intelligētia abstracta:&ꝙ istud corpus celeste intelligit hāc intelligentiā:intelligentia.n.transmutat ipsum fm hoc desideriū. Et cū cōsiderauit ēt de cā eternitatis celi declarauit in vltimo primi de celo & mūdo ĩ eo nō existere potentiā oino:& declarauit ēt de uirtute qua mouet celū localiter.s. aīa appetitiua ipsam non habere materiam:nisi materiam que est in potentia in loco tm̃, cum igitur sciuit has tres causas compleuit scientiam de coelo.

¶ Quia continuatio motus coeli p̃supponit oēs causas ex quibus cognitio subie coeli absoluit, iō Auer. prīo breuiter resumit tria ex qbus eternitas coeli pēdet, primū est de fine pp quē celū mouet & est bonū aphēsum & appetitum qđ est abstractū:oȝ.n.tale mouēs qđ tn̄ est mouēs meth. esse imobile qđ ex hoc pȝ vt dictū est.8.phi.51.quia nisi esset imobile nō ꝓuenıret ab eo ꝯtinuatio:qđ aūt nullo mō ad motū corporis mouet neq; est corpus:neq; est potentia in corpe : sed est intelligētia abstracta vt declaratū est tertio de aīa:cā.n.vt forme mãles nō sint intellecte est quia sunt in materia & ideo pro tanto sunt intellecte p q̃to ope intellectus agētis a materia abstrahunt, que autē forme p sui naturā sunt a materia abstracte, sunt ēt p sui naturā intelligentes, & idē in eis est intelligens & intellectū:intelligētia igit quia est abstracta est essentialiter intelligens:& istud corpus celeste intelligit hāc intelligentiā:recte quidē dr̃ corpus celeste intelligere hanc intelligentiā:nam si hominem dicimus seipsum intelligere quia intellectus est eius forma qua talē habet operationē, magis de orbe verificabit cui intelligentia est maxime forma sed preter hoc Auer. rōnem subiunxit, dicēs intelligentia.n.transmutat ipsum fm hoc desideriū.s.mouendi:cum aūt desideriū p̃supponat aprehensionē per intellectum in mo idē fiat res intellecta & desiderata, ex quo corpus celeste ex se per intrinsecū principiū mouet gr̃a boni aphensi sequitur vt corpus celeste illud bonū aphendat vt sic argumentemur, qđ ex se ad aliquē finē mouet illū intelligit, moueri.n.ex se solū est animaliū que p appetituȝ mouent, appetitus sequit aliquā aphensionē siue sensitiuā, siue intellectiuā:sed celū mouet ex se ad intelligētiā tanq̃ finē vt amans ad amatū, vt.n.inqt Auer.12.meth.38.intelligētie abstracte in eo ꝙ sunt abstracte debent esse principia eoꝝ quoꝝ sunt principia duobus modis fm ꝙ sunt mouētes & fm ꝙ sunt fines, intelligentia.n.agens inquantū est abstracta, & est principiū nobis necesse est vt moueat nos fm ꝙ amatū amans, & si omnis motus necesse est vt continuet cum eo a quo fit fm finem necesse est vt in postremo continuemur cū hoc intellectu abstracto itaq; etimus dependentes a tali principio a quo celū dependet, quāuis hoc sit in nobis modico tpe ex quibus p̃s coelū intelligere suā intelligentiā:& motū eius esse ppetuo cū ea ꝯtinuatū, & q̃ra est necessitas motus ad principiū ex se a quo mouet.s.ad appetitū tāta est ad intelligentiā q̃ est finis, cū aūt declaratū sit naturā coeli in eo ꝯsistere ꝙ sit nā aīe appetētis mouētis in loco manifestuȝ est relinquit ꝯtinuitatē motus coeli dependere ab intelligentia(.d.d. & cum considerauit ēt de causa)ponit secundum fundamentum vnde appet necessitas ppetue ꝯtinuationis motus coeli

& est qa i celo nō est potētia pter potentiā ad vbi, nec pōt eē genitū aut corruptibile (.d.d.& declarauit ēt) tertiū fundamētū ad idē est φ aia appetitiua q̄ est forā ,ppria efficiēs motū i celo determinatū lȝ sit forma celi nō tñ est forma celi educta de potētia mãe neq̧ celū hȝ potentiā ad ipsam pter qd̄ hȝ potentiā ad diuersa vbi ad que a tali aia mouet, cū igit Arist. sciuit has tres cās.s. cām sumptā ex fine q̄ est intelligētia, & cām sumptā ab efficiēte que est appetitus, & cām sumptā ex natura materie coeli cōpleuit sniam de coelo, forma.n. redit i idē cū efficiēte & fine.

¶ Et est declaratū ex hoc toto qd̄ dixit in scd̄o celi & mūdi.s. φ si in celo eēnt plures stelle, aut maiores cessarent motus eius, aut essent minores, & sic cessaret continuatio motus, motus.n. est necessarius quo ad continuationē: & fuit declaratum ex his oībus φ dator continuationis motus est dator motus celi, quia nisi ipse esset destrueret motus: & si motus ēt celum: celū.n. est pp motum suum: & si motus celi destrueret: motus entium inferioꝝ destrueret & sit mundus ex quo uetificat φ dator continuationis motus est dator esse omnibus aliis entibus.

¶ Ex dictis fundamētis rōnē Auer. reddit duoꝝ que faciūt nō paruā qōnē: primū est cur si in celo eēnt stelle maiores aut plures cessaret motus eius aut tardaret & cū tardius vel velocius moueret vel cessaret destrueret ꝯtinuitas eius, huius cā est qa virtus appetitiua qua celū mouet finita est quapp destructa eius ,pportione ad mobile destruet. & motus coeli, ꝯtinuatio.n. i motu celi est necessaria & essentialis Alterū est φ si motus celi destrueret, ēt celū destrueret & si celū ipsum vniuersum: cā est qa vt dr̄. 8. phi. 52. & 12. metha. 38. ex principio primo dependet celuȝ & tota nã: quare principio tali manente necesse est & oē manere qd̄ ꝯtinuū est ad principium ꝯtinuatio aūt motus celi & inferioꝝ nō est accidentalis ad primū principiū: sed necessaria non solūmō fm motū, sed ēt fm esse, sicut.n. inferiora a supioribus fm motū ita fm esse depēdent: & iō sicut celoꝝ motus sūt primi motus ita ille forme sunt prime forme, & iō motus coeli vita est oīuȝ q̄ natura subsistūt, sicut aūt motus inferioꝝ a motu celi pēdēt vt. 2. celi declarat qa motus solis in obliquo circulo cā est gñationis & corruptiōis in entibus inferioribus, Ita & magis celi motus depēdet ab aia eius appetitiua p quā celū hȝ vt sit ex se motū & aia appetitiua ab appetibili abstracto, a quo eterna ꝯtinuatio motus depēdet, qa imobile est, istud autē appetibilē abstractū primo est deus gloriosus qui rō est mēsuraq̧ & ordo oīum q̄ in vniuerso reperiunt nihil pfecti in se ꝯtinēs qd̄ extra aliquo mō nō cōmunicet: alioqn i eo nã esset innata ad largiēdū q̄ nō largiret & esset occiosa, ppea fm phos principio manēte necesse est oē manere qd̄ cōtinuū est ad principiū essentiale, nã indiuidua nō sunt ꝯtinua tali pricipio essentiale: similr̄ ablata aliqua pfectione in inferioribus necesse est superiora auferri, quia abstractio superioꝝ intellectuō est, ordo essentialiter inferiorum necessario cōmunicatus. & ideo ablata perfectione aliqua ab inferioribus superiora auferuntur, ex quibus littera Auerro. plana est.

¶ Demōstratio aūt qua usus est in ultio. 8. phi. pbans.s. φ uirtus infinita nō existit in corpe finito siue fuerit materialis siue non plures induxit ad errorē: & multotiens locuti fuimus de dissolutione qōnis cōtingentis in ea, & similr̄ locuti fuimus de hoc qd̄ cōtingit ex hoc φ uȝ primū motum ex se & ex alio est motū p accidēs p naturā motoris sui: & hoc intendebamus declarare, & est manifestū φ qui destruxit sciam causarum illorum trium quesitorum non complebitur in eo scientia coeli.

¶ Resumit breuiter difficultatē q̄ orit cōtra determinatā & excusat se ab eius solotione qa alias eam dissoluit, difficultas est que orit ex demonstratione. 8. phi. quia in nullo corpore siue materiali, siue imateriali pōt esse virtus infinita: celū est corpus finitū: ergo nō pōt hr̄e virtutē infinitā: nã pp hãc difficultatē Io. grāmaticus Alex. & Auic. lapsi sunt i diuersos errores: sed Auer. supra soluit hãc difficultatē & in ca. singulari qd̄ nouiter ab abramo hebreo recepimus melius soluet & se opinionibus alioꝝ reconciliabit (.d.d.& silr̄ loquuti fuimus &c.) lr̄a duplicem hr̄e pōt expositionē vel vt verba referant ad Auic. ꝯtra quē declarauit si celū moueat a forma diuisibili φ sit motū p accidens: pp naturā motoris sui que est forma cōstituta per subm, vel vt ista lr̄a sit referenda: ad ea que declarata sunt ab Auerro. de natura celi moti ex se, nō sicut ista aialia inferiora que lȝ ex se moueant, tñ pp naturam sui motoris qui est transmutabilis & forma in subiecto mouent per accidens, celū autē ex se mouet a forma abstracta & appetibili imobili (.d.d.& est manifestum φ qui destruxit &c.) .i. qui tollit sciaȝ istoꝝ triū.s. primi mouētis imobilis qui est finis: & virtutis appetitiue que celo appropriant: & nature coeli qd̄ caret potentia essentiali nō pōt complete hr̄e sciam de coelo que ab horum trium cognitione pendet.

Io. Bap. Confalonerii Veroñ. in caput Auerro. quintũ de sub̃a orbis expositio.

PErscrutandum est de hoc qđ dicunt ꝙ corpus celeste est simplex & spirituale: intendunt. n. in ipso esse dimensiones non in materia. & ideo non recipit alterationem in qualitatibus: nec in substãtia: & est sicut dixit Themistius, ꝙ solet luna & alie stelle aut sunt forme. i. dimensiones non in materia. i. corpora spiritualia: aut habẽt materiam equiuoce cum istis materiis. Nullus autem dubitat in hoc ꝙ sunt corpora que mouẽtur: & ẽt nullus dubitat ꝙ corpora non recipiunt alterationem & transmutationem in substantia nisi quia sunt in materia: & ideo inuenitur in eis plusquã unũ numero: & sunt spẽs & genera: corpora igitur celestia sunt absoluta a materia.

Intendit Auer. in p̃ñti ca. pscrutari de corpe celesti quo ad hoc ꝙ sit simplex & cuius gñis hꝫ potentia: supra quidẽ ostẽsum fuit ꝙ esset simplex in quantũ est motũ, in p̃ñti aũt pte de nã eius simplicitatis se pscrutat, & vt spũalis. d. oñdit in quo eius spiritualitas cõsistat: cũ. n. spũalitas quedam sit imaterialitas cũ dicũt ipsum esse spũale intendunt ꝙ nõ sunt in eo dimensiones materiales quibus mediãtibus recipiat formã, & cõ iste dimensiones vt supra fuit declaratũ sint mediũ & dispõ, pp earũ interminationẽ ad oẽm siue accidẽtalem, siue sub̃alẽ trãsmutationẽ, ppea hoc corpus neq̃ alterat: aut trãsmutatiõe aliq̃ sub̃ali mouet: sed sic dixit the. sol & luna & alie stelle vel sunt corpa spũalia. i. non cõposita ex mã & forma: vel si hñt materiã aut vt melius loquar si sunt materie alia rõne mã dr̃ q̃ ista inferiora, & qa ea que dicta sunt aliquali ꝯsideratione intẽdimus examinare: primo accipit nõnulla que de celestibus corpibus sũt manifesta. d. ad primũ reuertit. Nulli. n. dubiũ est ꝙ sunt corpa que mouent, hoc. n. ad sensum pꝫ nulli ẽt dubiũ est ꝙ carent mã: qa nõ alterant aut substantialiter transmutant, & quia non inuenit in eis plusq̃ vnũ numero: sed sunt in specie analoga sicut ipse intelligentie, vbi enim non est materia non põt esse multiplicatio indiuiduorum aut specierum & generis & differentie vt supra dictum fuit.

Sed tñ fuit dubitatũ de eis: utrũ habeãt materiã pp potentiã que est in eis ad ubi: oĩs. n. potẽtia existit in materia: sed forte uĩ ꝙ ista materia habet eẽ mediũ inter materiã que est oĩno in potẽtia & inter actũ purũ. s. tres dimẽsiones in quibus nõ est potentia oĩno: & sic potentia habebit gradus & materia gradus: & per hanc potẽtiam indigent corpora celestia motore in quo non est potentia omnino.

Quia dictum fuit corpora celestia esse simplicia hoc est spũalia in quibus nõ est materia: iõ mouet dubiũ nã vbi est potentia vr̃ esse mã, radix. n. potentie est materia. & cũ potẽtia ſm qd debeat reduci ad potentiã simpl̃r: potentia ergo ad vbi vr̃ reducenda ad primã potentiã q̃ est potentia ad esse: nã sicut esse ſm qd nõ põt esse sine esse simpl̃r ita potẽtia ſm qd non põt esse sine potẽtia simpl̃r (.d.d. sed forte vr̃) rñdet dubitationi mote, & qa rñsio vr̃ ꝯcedere corpa celestia hr̃e materiã q̃ verius est sub̃m: ideo dixit forte rñsio in hoc ꝯsistit ꝯcedendo ꝙ potentia inferat materiã nõ simpl̃r: sed aliquo mõ, nã corpa celestia hñt mãm mediatẽ inter mãm simpl̃r que est oĩno in potẽtia: & inter actũ purũ. s. mãm actuatã iã p formã ꝓpriã & assequutã proprias dimẽsiones: mã. n. vbi iã recepit spẽm est in actu puro & hꝫ dimẽsiones terminatas: & qa mediũ aliquo mõ retinet extremoꝝ nam materia celi respectu intelligẽtie vt est eius determinatũ sub̃m dr̃ esse materia in actu, dr̃ aũt quodãmõ pticipare potẽtia ꝓq̃to retinet potentiam ad vbi: & si hoc mõ i celo ponamus materiã, tũc mã hẽbit gradus sicut hꝫ potẽtia: dabit. n. materia in actu sub̃ali retinẽs potentiã ad vbi & materia in actu sub̃ali hñs potentiã ad actũ sub̃alem (.d.d. & p hãc potentiã) põt dupl̃r intelligi ꝙ pp hãc potentiã corpa celestia indigẽt motore in quo nõ ẽ potẽtia oĩno, vel qa cũ materia celestis careat potẽtia ad formã sub̃alem forma que est in aliquo sub̃o dãs illi esse & nõ educta de potentia materie est abstracta, vel qa vt ait cõmentator. 12. metha. cõmento. 40. oĩs potẽtia in materia est finita, actio aũt infinita nõ põt puenire a virtute finita: si igit̃ motus celi pueniret a corpe celesti, vel alio hñti solũmodo potentiã ad vbi esset finitus maxime cũ ex snia the. loco allegato: corpa stellaꝝ qa existet in eis aliqđ in potentia ſm hoc potentie eorum sunt finite: in qualibet enim hora existũt in alio loco: quãdoq̃ enim sunt hic, quandoq̃ illic & ista loca sunt quasi vltima motus, & impossibile est in aliquo existente in potentia cũ post peruenerit ad actũ quẽ intendit vt nõ sit ei vltimum & extremũ:

causa aũt in qua nulla potentia existit semper est in actu: si igit̃ potentia quã habẽt corpora celestia ad vbi non haberet motorẽ semper in actu existenteʒ aliquando quiescerent: ꝓpter hoc igitur indigent motore in quo non est potentia omnino: non sequitur aũt vt vbi reperit̃ potentia ad vbi que est potentia ẽm quid: vt ibidẽ potentia simpliciter reperiatur: quia licet ẽm rõnem substantie potentia essentialis precedat potentiam ad vbi: tamen ratione motus localis qui est prior potentia ad vbi precedit potentiam ad substantiam: & ideo potuit motus localis: qa prior reperiri in eternis preter hoc ꝙ in eis sit gñatio aut corruptio, aut alteratio: satis.n. est ꝙ potentia ad vbi habeat subiectum in actu perpetuo.

¶ Ioãnes aũt dedit qõnem de qua plures cõsiderãtes nõ potuerũt euadere: dixit.n. si mũdus est finitus: debet hr̃e potentiã finitã: igitur est gñabilis & corruptibilis.

¶ Quia dictum fuit in celo non esse potentiã per quã generet̃ aut corrumpat̃: sed solũmodo habere potentiã ad vbi. vult in presenti parte ex rõne Io. grãmatici quod dictum fuit in dubiũ trahere & ostendere ꝙ coelum habet potentiam finitã: nam vt primo coeli ostenditur mũdus est finitus, ergo habet potentiã finitam: nam oĩs corporis finiti potentia est finita, ex quo sequitur vt sit generabilis & corruptibilis: ex dissolutione autem istius questionis apparet qualis sit coeli eternitas: & licet ista questio iterum supra fuerit dissoluta per hoc ꝙ coelum non est compositum ex materia & forma: & ideo potest recipere passionem infinitam, quia tamen illa propositio cuiuslibet corporis finiti potentia est finita locum habet tam in corporibus imaterialibus quã materialibus ideo pro complemento predicte questionis: adhuc in presenti parte declarat qũo uirtus finita reperitur in corpore celesti & .d.

¶ Et ad hoc dicendũ est ꝙ gñatio & corruptio & oĩs motus est a uirtute q̃ est habitus: & oẽ qd̃ caret causis motus necesse est habere quietẽ que est eius priuatio.

¶ Soluit ꝓpositam questionẽ ꝑ distinctionẽ, quã ponit deinde ex dictis Aristo. confirmat, distinctio est ꝙ gñatio & corruptio & omnis motus vel attribuit̃ alicui merito virtutis q̃ est habitus: vel merito priuationis talis habitus, generatio quidem & corruptio prouenit a virtute q̃ est habitus, nam quecunq; gñant̃ & corrumpuntur habent formam in materia & contrarium quecunq; igitur carebunt istis causis motus.s.forma constituta per subiectum: & contrario carebunt etiam generatione & corruptione: obseruandum est hic autem Auer. non accipere priuationem propriam alicui subiecto proprio habitui oppositam vt quietem terre respectu motus eius: & cecum respectu visus: quia ex tali priuatione potest subiectum transmutari, nã habet potentiam ad vtrunq; oppositum & si talis priuatio vel in coelo, vel in terra reperiretur necessario & terra transmutaret̃ ad motum & coelum corrumperet̃: sed Auer. intelligit distinctionẽ quam dat Aristo. in libro de motibus animalium ad huiusmodi quesitum scilicet nunqd terra sit impossibilis moueri & coelum incorruptibile, soluitq; per hanc distinctionẽ quoniã impossibile dicitur multipliciter: non.n. similiter dicimus vocem esse impossibileʒ videri & eos qui in luna: hi.n. nati sunt videri & non videntur: vox auteʒ ex sui natura impossibilis est vt videatur: & hoc modo vult terram esse immobilẽ idest quia caret natura per quam a centro dimouere possit: & coelum incorruptibile, quia caret natura in qua generatio aut corruptio locum possit habere: sicut vox dicitur inuisibilis: opposita.n. habent fieri in subiecto & natura sibi propria ex his igitur Auerro. propositam dissoluit questionem dicens

¶ Et non est impossibile existere in corpore finito quod caret motu quietem infinitam: licet corpus sit finitum: quies enim est priuatio: & priuatio non est potentia, unde dicit Aristote. ꝙ cum stelle carent causis motus quas habent corpora celestia de necessitate habent quietem infinitam que est priuatio motus. Et similiter dicit ꝙ terra debet habere quietem infinitam que est priuatio motus quia caret agente motum in ea infinitum: & ideo dicit ꝙ quies que est in ea contingit necessario ut sit fortior uirtute coeli qua mouetur: quia motus super ipsam fit etiam motus impossibilis est in eo quod est quiescens cum caret causis motus: & hoc manifestũ est per se.

¶ Applicando igitur prepositam distinctionem dubitationĩ Ioã. grammatici: cũ dicit in corpore finito non potest esse potentia seu virtus infinita: dicimus veruʒ esse si ea virtus sit de genere potentiarum diuisibilium ad subiecti diuisionẽ que sunt habitus: vt si virtus imobilitatis terre insequeret̃ terre magnitudinẽ: & iuxta illam esset cõmensurata: sic.n. vt inquit Arist. possibile esset vniuersum destrui: quia contingit esse motum maiorẽ virtute qua terra acquiescit at si terram dicamus imobilem hoc modo priuationis quo vocem dicimus inuisibileʒ: nihil ve

rat, vt licet terra finita sit infinitam habeat quietem: ppter hoc Aristo. secundo coeli dixit textu 50. & supra stellas esse immobiles. i. quia caret natura qua per se & ex se moueri possint: ita igit coelum licet finitum sit: habebit infinitam potentiam vt sit ingenerabilis & incorruptibilis, qa caret substantia natura circa quam apta sunt fieri generatio & corruptio, & ideo dixit.

¶ In coelo igitur est priuatio infinita: licet sit finitum: quum quies sit priuatio: non uirtus sicut existimauerunt qui dixerunt ꝙ quies est in eo per uirtutem: immo necessario est per priuationem uirtutis: & ideo uidemus loquentes in hac questione querere: utrum maneat per se aut per dispositionem additam illi: & est permanentium per se quia permanentia est priuatio motus: & priuatio non accidit ei nisi quia caret agente motum: & scias ꝙ hec questio est ualde bona: & sic consumatus est libellus de substantia orbis.

¶ Ex data distinctione patet qualiter peccant illi qui querunt an dispositio qua coeluz eterno perseuerat est propria coelo vel addita: patet enim ꝙ coelum est de genere permanentium per se quia permanentia est priuatio motus & priuatio hec non accidit ei nisi qa caret agente motuz idest natura & principio intrinseco per quod possit generari aut corrumpi: sed cum pretec priuationem in coelo sit natura positiua ea est intelligentia: qua celum caret causis generatiõis & corruptionis: quis autem modus sit sm quem coelum dicere possimus esse finituz sm se sumptum visum fuit supra: nam ab intellectu consideratum sub ratione sue dimensionis finite necessario est finitum non tamen secundum esse & naturam sui realem vt videbitur in sequenti Auerro. ca non ante edito.

¶ In caput. vi. de substãtia orbis nouiter additũ: Io. Bap. cõfalonerii Veronẽ. expõ

Iri philosophantes dubitauerunt de re motoris primi quando dixerunt ꝙ non sit necessarium ꝙ sit hic motor q non sit in corpore omnino: & istud quia ipsi dixerunt: quod in coelis sunt due uirtutes quarum una est ꝙ sunt eterni: & altera ꝙ sint compositi ex materia & forma: ex quo hec est dispositio cuiuslibet corporis: sicqꝫ concluditur ex hoc in figura tertia ꝙ aliqua corpora eterna sint composita ex materia & forma: & illa sunt corpora celestia.

¶ Dum libellum Auerro. de orbis substãtia exponerem. Alouysius Bragadenus iter venetos egregiæ nobilitatis & virtutis iuuenis: sicuti ingenio doctrina & moribus, ita beniuolentia officio & liberalitate in amicos nulli secundus. Hos sequentes duos Auerro. ad me tractatus misit quos diligẽti industria ab Abramo hebreo in latinũ vertẽdos curauerat, & quia non dubitabam quin ex Auer. minerua produxissent: id enim dicendi modus & qualitas doctrine opinionumqꝫ conformitas ostendit: propterea ad studentium vtilitatem antecedentibus subiungere: eosdemqꝫ exponere non recusaui: vt que opusculo de orbis substãtia capitula deesse fama est: qualia sint recognoscerent. Licet autem presens caput & sequens ab aliquibus pars libelli de orbis substantia existimentur: mihi tamen nõ videntur contexendi in serie aliorum que exposuimus, tum ppter continuationem: nam si ponamus esse penultimũ pñsens quod exponimus: tunc epilogus non conueniet, nam in fine huius ca. epilogat Auer. tanquaz ad totius operis conclusionem, & epilogat ẽt in fine vltimi ca. quod nõ ꝯuenit deinde initiuz presentis ca. non videtur initium ca. quod sit pars alicuius libelli, sed alicuius tractatus per se: & ideo ego credo ꝙ ista duo capita sint seorsum ab Auerro. edita: Ad explananda hec duo q̃sita naturalia: alterum quomodo coeli ex se finiti sint & recipiant eternitate ab intelligentia, alterũ est que sit mens Aristo. circa corpora celestia: an componantur ex materia & forma: & de immobilitate motoris eorum: & licet de hoc Auer. satis etiam superioribus capitis: & alibi in suis cõmentariis egerit: attamen quia hec opinio suo tempore famosa erat propter authoritatem auempace & Auic. ideo pluribus locis eã querit infringere: & maxime in hoc ca. in quo Arist. ponit opinionẽ circa hoc quesitum. s. quo coeli non componãt ex materia & forma: sed sint simplicia corpa a motore mota imobili: summa aũt totius capituli est ꝙ corpora celestia nõ componuntur ex materia & forma: sed sunt corpora simplicia, ostendit deinde ꝙ moueãtur ab alio: & ꝙ virtus a qua mouentur non sit virtus alicuius corporis siua finiti, siue infiniti: qua

in re declarat Arist. demonstrationē habitā in. 8. phi. ꝓbat deinde ꝙ virtus qua celū mouet nō sit virtus naturalis sed generis anime: & ꝙ ista anima sit abstracta: & quia anima mouet p appetitum ostendit finem erga quem anima mouet celum & est bonum abstractum: quod ondit esse mouēs primū imobile. ❡ Pro intellectu aūt prime ptis textus: in qua Auer. introducit opinionem Auic. & sequacium & eorum fundamenta: sciendū, vt supradictū fuit: istos dare coelo vnā formā corporalē extensam ad coeli extēsionē: & preter illam posuisse animā coeli & intellectum abstractum: cum aūt Aristo. ostendit motum eternum, ex duabus ꝓpositionibus quarum altera est ꝙ omne ꝙ mouet ab altero mouet, altera vero est ꝙ in mouentibus & motis nō sit procedere in infinitū ꝓbauit dare primū motorem imobilē, que probatio nulla erit si in corpore celesti sit plusquā vna forma nam dici poterit celum & moueri ab illa forma extensa & diuisibili quā nun oportet esse abstractam & imobilē: & ideo philosophus secte dubitauerūt circa primum motorem: nam ex dictis Arist. nō sequit vt iste primus motor nō sit in materia oīno nam cum in corporibus celestibus due reperiant virtutes altera qua sunt cōposita ex materia & forma altera ꝙ sunt eterna licet eternitatē habeant a motore imobili, tamen ex ea parte qua sunt composita ex materia & forma habent motorem ad mobilis mutationē motum ex quibus sic in tertia figura argumentant: corpora celestia sunt composita ex materia & forma corpora celestia sunt eterna ergo aliquod eternū cōponit ex materia & forma: maior ideo apud eos vera est quia existimant omne corpus esse compositum ex materia & forma: quod tamē falsum est: & ideo Auerro. illorum errorem declarat, cum dicit.

❡ Hoc autem est quia ipsi putauerunt ꝙ omne generabile & corruptibile compositum sit ex materia & forma & istud non cōuertatur & ueritas est quod ista propositio conuertitur: & hoc quia dictum dicentis omne corpus generabile & corruptibile est compositum ex materia & forma, est definitio generabilis & corruptibilis: definitiones autem conuertunt cum definitis suis. Etiam omne compositum ex materia & forma est alterabile & omne alterabile est generabile & corruptibile: & cū hoc ita fuerit omne compositum ex materia & forma est non eternum sicq; concludetur coelos non esse compositos ex materia & forma.

❡ Duabus rationibus ostendit Auer. ꝙ ista propositio conuertat omne gn̄abile & corruptibile est cōpositum ex materia & forma & econuerso omne compositū ex materia & forma est generabile & corruptibile, prima quia definitio generabilis & corruptibilis est esse compositū ex materia & forma, definitiones autē conuertunt cū definitis: est aūt compositum ex materia & forma continens generabilis rōnem: non. n. vt dicit. 7. metha. 27. fit spera aut æs: sed spera ænea: compositum. n. solūmodo generatur. & cum in omni generatione intrinsece requirat & subiectū ex quo fit generatio & quod generat id ex quo est materia id quod est forma i materia: forma aūt in materia est compositum, & ita in ratione generabilis est ꝙ sit ex materia & forma compositum, preterea generatio est exitus de potentia ad actum, potentia autē est materia, actus forma, similiter corruptio est resolutio compositi ad non esse. s. ad potentiā primā: ergo siue generabile siue corruptibile componit ex materia & forma, & p hanc rōnem omne gn̄abile est corruptibile: quia potentia est contradictionis. s. ad esse & non esse, Secunda ratio Auer. est quia ex Auic. & sequacium positione sequitur coelum esse corruptibile: naʒ omne alterabile est generabile & corruptibile: nam alteratio est via ad generationē & corruptioneʒ omne compositum ex forma & materia est alterabile: hanc non probat Auer. sed plana est qa compositum ex materia & forma est constitutū ex potentia & actu que coalescere nō possunt nisi precedat transmutatio: ergo omne compositū ex materia & forma est corruptibile: cui conclusioni si addat coelum est compositum ex materia & forma ergo est corruptibile: quod est falsum impossibile ergo illud ex quo sequitur: & est qđ aliquod compositum ex materia & forma est eternum, si igitur sumamus oppositum. s. nullum compositum ex materia & forma est eternum celum est eternum sequetur celum non componi ex materia & forma.

❡ Aristo. autem declarauit hanc rem quia ex quo non est in celis transmutatio sm substantiam nec alteratio ex quo non est eis subiectum neq; cōtrarium manifestum est de dispositione eorū ꝙ ipsi sunt simplices: simplex autem est eternum necessario & ꝙ inueniatur ex eis de dispositione materie ꝙ in eis sit potentia ad vbi tm̄ & ꝙ ppterea ipsi digniores sint nominis subiecti quam nominis materie.

❡ Confirmat que dixit ex dictis Arist. in prīo coeli textu cōmenti vigesimi & vigesimiprimi.

❡ Et

¶ Et ex quo declaratum fuerat ei ꝙ res simplex non mutat substantiã suam: sequit̃ ꝙ cœlis sit motor appositus: & hic motor non habeat consistentiam in cœlo: quia si hoc esset ita celi non essent simplices: & esset in eis potentia ad receptioné forme mouentis eos: si autem esset in eis potentia sequeret̃ ꝙ corrumperent̃: & ratiocinatus est super hoc: quia si inesset eis potẽtia esset sua positio: quia iã exiuissent in actũ hoc est iam fuissent corrupti quod est falsum possibile: hec.n. est dispositio potẽtie & possibilitatis: igitur ex positiõe istius sequitur absonum impossibile: videlicet ꝙ eternum sit corruptibile: Iam aũt declaratum est in libro priorum ꝙ ex falso possibili non sequitur impossibile: quando autem verificatum est ꝙ in cœlis non sit potentia sequitur ꝙ sint simplices: & ꝙ motor eorum non sit forma in eis s̃m ꝙ inueniunt̃ forme in materiis. quia essent generabiles & corruptibiles: id autem quod est talis denominationis est simplex necessario.

¶ Cum declarauit corpora celestia nõ esse composita ex materia & forma: sed esse simplicia: adiungit s̃m quod Aristo. ostendit de corporibus celestibus .s. ꝙ ab altero moueantur vt deductum fuit in. 8. phi. & 7. nullum.n. simplex potest mouere seipsum: sed oportet vt diuidatur in partem per se mouentem & partem per se motam, & ꝙ pars mouens sit natura distincta a parte mota, motor autem celorum est forma abstracta a materia quod probat per ea que dicũtur primo coeli textu & commento. 120. & vltra.

¶ Quando aũt Aristo. inuenit motum circularem motũ in infinitum incepit perscrutari de motore istius motus infiniti utrum sit possibilis: ꝙ si posset esse virtus in corpore illud corpus esset simplex vel esset substantia separata ab omni corpore: & uidit ꝙ notum sit ꝙ ista actio infinita non possit esse ex virtute finita: & quod impossibile sit necessario vt quicquã sit ex uirtute infinita & denominet̃ s̃m hãc denominationé quia est in subiecto: quia virtus que est forma in corpore non denominat̃ p finitatem neq; per ipsius priuationé nisi per subiectum in quo est ex quo non contingit ista denominatio qualitati nisi propter corpus cui cõtingit quantitas per se: & uidit ꝙ si denominarentur virtutes iste per priuationem finitatis propter subiectum suum sequitur ex hoc ꝙ sint ex subiecto infinito in actu: hoc est ex corpore infinito: & iam declaratum est impossibilitas entitatis corporis infiniti: & declaratum est ꝙ non sit uirtus de qua uerificetur ꝙ sit infinita s̃m hunc modum: ex quo non est corpus infinitum: sicq; manifestum est ex hoc ꝙ demonstratio de motore abstracto consistit super uerificatione ꝙ infinitum in actu sit falsum: sicq; relinquitur ei secundũ ꝙ cogat diuisio ꝙ dicamus ei forsan hec virtus est in corpore finito siue hoc corpus sit compositũ ex materia & forma siue sit simplex & incepit declarare ꝙ non possit esse virtus infinita quia sit in corpore finito: hec.n. positio sibi ipsi contradiceret: hoc est positio dicens virtus que denominatur ꝙ sit infinita quia sit in subiecto & poneret̃ subiectum illud finitum: & fecit de hoc speciem demõstrationis: in qua dubitaret ꝙ nõ esset exercitatus in illa: & iam fecit illam eandem in pluribus locis naturaliũ auscultationũ. & hoc in principio septimi & sexti phisi. & est in qua accipiat propositioné possibilem per se licet sit impossibilis per accidens: & coniuugat illi ꝓpositioné cuius destructioné venatur & concludit ex hoc impossibile: & cum hoc ita sit ex quo ille iam premisserat & declarauerat in libro priorum ꝙ aliquando sequat̃ conclusio impossibilis ex illo cuius ambe premisse sunt possibiles: vel altera earum .v.g. quia iam declaratum est ꝙ linea inquantum linea diuidatur in infinitũ licet sit impossibilis ipsius diuisio per accidens inquantum est linea in corpore naturali aqua vel igne & ex quo declarata est ei hec positio: ꝙ si poneret̃ corpus finitũ in quo eẽt virtus infinita vt sit gratia exempli corpus cœli: iam esset possibile ꝙ poneret̃ corpus maius corpore cœli: licet sit impossibile per accidens, deinde coniunxit & posuit rẽ notã de dispositione istarũ virtutum: que sunt in corporibus siue sint uirtutes corporum simplicium vl' compositorum ꝙ uirtus corporis maioris est maior uirtute corporis

minoris: ex quo hę virtutes quę sunt ĩ corporibus denominantur per magnũ & paruũ propter subiecta earum in quibus sunt, & ex quo uerificata fuerat ei hęc positio posuit corpus maius cœlo quod est possibile per se impossibile per accidens, & cõclusit φ huius corporis virtus sit maior uirtute corporis minoris quod est cœlum propter causam quam diximus quę est propter esse virtutem denominatam per quantitatem ex parte subiecti, ex quo uerificata fuerat ei hęc positio: & cõiunxerat ei φ in corpore finito sit potẽtia infinita maior virtute infinita quę sit in minori: hoc autem est impossibile. i. φ infinitum sit maius infinito: quando autem sciuit φ impossibile non sequatur ex possibili quod positum fuerat in hoc sillogismo neq; ex premissa dicente φ virtus quę est in corpore maiore sit maior uirtute quę est in corpore minori sciuit φ falsitas esset φ concludatur ex positione corporis finiti in quo sit potẽtia infinita: & ista est demonstratio vera in qua non est dubitandum quia Aristo. iam declarauit φ in corpore finito non sit potentia infinita: non solum in corpore composito ex materia & forma: sed etiam in corpore simplici: & declaratio sua iam nota est de corpore absolute siue fuerit compositum siue simplex.

℃ Cum ex sententia Aristo. ostendit celum ab alio moueri ordine cõsequenti adducit demõstrationẽ ex dictis Aristo. excerptã qua probat virtutem a qua celum mouetur non esse finitã vel infinitam corpoream: & rõnis summa in hoc consistit, nam ex quo constat motum cœli esse infinitum, vel erit a virtute finita vel infinita existente in corpore vel extra corpus non a virtute finita: quia virtus finita corpea h; durationẽ finitã: si vero virtus hęc fuerit infinita, vel erit in corpore finito vel infinito non in corpore infinito quia dari non põt: si vero sit in corpore finito sequitur dari infinitum maius infinito, qd est impossibile deducit sequela: acceptis duabus propositionibus altera possibili, altera vero necessaria: possibilis est φ quocunq; dato corpore contingit dari maius: nam corpus sm φ corpus põt diuidi in infinitum & quocunq; corpore dato põt dari maius saltem ex parte diuisibilitatis, quia quantum de vno demo tantum alteri addere possum: tales autem propositiones dicunt possibiles per se. i. solitarie: & per ablationẽ considerando corpus in eo φ corpus & sub rõne continui aut diuisibilis, hoc. n. modo plura predicata verificant de corpore & ꝯtinuo: hoc modo sumpto quę non verificarent de eo vt coniunctum est naturaliter materię vt φ mobile põt velocius aut tardius in infinitũ moueri, & ideo dicuntur tales propositiones impossibiles per accidens. i. prout summunt cũ subiecto: & cum addit eis differentia accidentalis, accidit. n. rõni corporis in eo φ corpus vt cum materia summat, altera aũt propositio quę assummit est necessaria. s. φ in maiori corpore sit maior virtus, patet ista ex hoc φ loquimur de virtute quę extenditur ad extensionẽ subiecti, si igitur in corpore finito sit virtus infinita sumatur corpus maius quia hoc est possibile nec rõni corporis repugnat, ergo per secundam propositionem virtus ista erit maior qa in maiori corpore maior est virtus, sed accepta virtus fuerat infinita & ista est maior ergo dabitur infinitum maius infinito, hoc autem est impossibile: non sequitur autem hoc ex propositione possibili data quia primo priorum est declaratum ex possibili non sequi impossibile: nec sequitur ex altera propositione necessaria. s. in maiori corpore maior est virtus: ergo sequitur ex positione in qua dicitur in magnitudine finita stare virtutem materialem infinitam quę etiam. 8. phisi. 89. commento fuere declarata.

℃ Et sit hoc notum de corporibus celestibus φ opera eorũ sunt finita: & φ ipa mouentur temporibus finitis: & φ quedam eorum sunt velociora aliqbus: & quedã tardiora quibusdam, & quando intelligerentur principia quibus mouentur corpora celestia per motorem propriũ eis hoc est virtus desideratiua animali uideretur de dispositione sua φ non possit esse uirtus naturalis, quia uirtus naturalis mouet ad ubi & est uirtus ad cuius esse sequitur alteratio & illa est generabilis & corruptibilis: & virtutes quibus mouentur cœli non sunt generabiles neq; corruptibiles: cum autem nõ sint naturales iam necessario sunt animę. Et hoc iam declaratur quia nobilissimũ animatorum quod est corpus celeste non põt esse quin sit animatum.

℃ Sequitur ergo ex dictis φ forma qua cœlum mouetur est finita quod maxime appet ex eius operationibus, nam habent corpa celestia certã inter se ꝑportionẽ in velocitate & tarditate,

& varios motus & quo ad hoc vt etiam supradictum est ꝯueniunt cū istis inferioribus. Omnis forma est finita & habet operationē terminatā: cū aūt appareat medium per quod ꝓbatur hec corpora celestia esse animata & moueri a virtute desideratiua sequitur ꝙ non mouentur a uirtute naturali grauis aut leuis: quia talis virtus naturalis mouetur ad vbi terminatum quo acquisito quiescit, deinde virtus qua coeli mouentur est eterna, virtus autē naturaliter mouens sequitur alterationem & est generabilis & corruptibilis: cum autem omne quod mouetur vel naturali principio vel animali principio moueatur principium motus celestis erit anima: & quidē cōuenienter: quia vt secundo celi. 61. commento dicitur nobilissimum animatorum debet esse animatum maxime quod est horum animalium causa.

¶ Et quia hec anima non sequitur alterationē ex quo fuerat ingenerabilis & incorruptibilis ipsa itaq; est abstracta ī hoc corpore ſm dispositionem quam dicimus de anima ꝙ sequatur alterationē & sit generabilis & corruptibilis: quia res que mouetur ex se non habet motionē nisi inquantum est in anima: non ſm ꝙ sunt forme in materiis in corporibus compositis quarum generationem precedit alteratio: & ex quo ēt fuit per se notum ꝙ corpus maius habeat virtutem velocioris motus: sequeretur ex positione virtutis infinite in corpore finito ꝙ moueretur uelocius quocunq; motu adeo ꝙ moueretur in non tempore quod est impossibile: sicq; demonstrationes huius speciei cum ponerentur ſm hunc modum essent demonstrationes vere: & non esset in eis difficultas: nisi illi qui ignorauerit id quod declaratum est ex hoc in libro priorum, & ideo nos inuenimus auempace quasi negantem eas & intelligētem ex forma uerborum Auic. dubium in hac re: & ideo inueniuntur plures illorum qui institerunt libris eius verificantes motus infinitos qui finirentur in coelo: quod nō sequeretur ex hoc ꝙ sit hic motor abstractus a materiis: causa aūt huius erroris fuit qa possibile ē apud illos ꝙ in corpore eterno sit res composita ex materia & forma: sicq; ex eo est manifestum ꝙ si sit corpus celeste impossibile fit quin sit ī eo virtus desideratiua qua mouetur ad motorē qui est finis: & ꝙ sit cum virtute desideratiua intelligens: & ꝙ hec virtus desideratiua cum suo esse in corpore finito sit finita: & si esset simplex prout diximus. Et iam declarauit hoc Aristo. per alias demōstrationes de quibus est ꝙ ex quo declaratum fuerat ei ꝙ hic sint mota ex se quorū quedam gignunt aliqua ex eis & sic in infinitum: sicut generatur homo ex homine & equus ex equo & sic de similibus: conclusit ꝙ sit hic mobile primum ex se quod sit causa qua sunt hec mouentia mota que sunt infinita: quia hoc est possibile per accidens nō esse mobile primū per accidens: quia cause que sunt per se non est dubium ꝙ ascendunt in causam primam per se in qua est vltimū & primū: & sequuntur ex isto primo cause infinite per accidēs in quibus non est primū neq; vltimum. Et ex quo fuit motoris huius moti ꝙ sit ipm motum ex seipso per se qđ est ex quo est primum: & sic eodē modo impossibile est ipsum esse motum per accidens sicut est dispositio motorū ex seipsis generabilium & corruptibilium: ex quo quicquid mouetur sub celo ex se habet motum suū sequentem alterationē: alteratio autem est corpori aut extrinsecus vel ab intra: sed motum primi moti non sequitur alteratio quia extra ipsum non est corpus: nec ipsum est cōpositum ex materia & forma potentiali ad substātiam: sed est simplex: & intēdimus per simplex ꝙ non sit in eo hyle potentiale nisi ad ubi solum.

¶ Conuenienti ordine ondit genus anime a qua celum mouetur esse abstractum duabus rōnibus quarum prima sumitur ex. 8. phi. 79. altera autem ex eodem octauo. 46.

¶ Et cū motus eius sit cōtinuus & ipsum sit in se finitum motum per formam que est in eo que est anima desideratiua: & fuerit corpus celeste animatum: & omne animatum mouetur ad amatum per desiderium existens in eo: & omne corpus fuerit finite uirtutis: sicq; est manifestum ꝙ si uirtus desiderii esset in hoc corpore inquantum est solum esset finite motionis, & est manifestum ꝙ ipsum acquisierit continuationē motus per motorem ad quem finitur motus: & ex hoc est declaratū de re huius mo

tus ꝙ ipse sit intellectus abstractus a materia & ꝙ cœli non mouenť nisi ſm ꝙ intelligunt ipsum: si autē imaginareť aliquod corpus celeste in quo sit uirtus infinita esset motus totius & partis idē & finireť quicquid est hic de motibus ab illis & eēt unus motus sine tempore: & hoc est dispositio sermonis Aristote.

¶ Quia cœli motus pendet a tribus a corpore celesti quod est osteosum esse simplex & incorruptibile, nullam habens potentiam ad esse vel non esse, a virtute mouente appropriata q̄ est aoima desideratiua, que eo ꝙ forma existit est finite proportioois in velocitate respectu mobilis: & a fioe erga quem cœlum mouetur qui est intellectus abstractus a quo celum acquirit motum eternum: cum ergo Auerro. declarauit celū esse simplex & moueri a virtute anime desideratiua in presenti parte ostendit motorem qui est finis esse abstractum & ab eo cœlū acquirere contiouitatem motus eternam.

¶ Et si essent in corpore stellato stelle plures hiis que sunt staret corpus: quia potētia eius est finita suopra id quod qđ mouet: & si staret motus non posset primus motor facere acquirere ei cōtinuitatem motus ultra deperditionem: & esset motus eius corruptibilis: si autē corrumpereť eius motus: corrumperetur ipm per quietem: & corrumperentur omnia entia quorū esse est in motu. Laudetur deus ille qui ꝓuidit huic mundo per inuentionem huius corporis mobilis quod est finiti motus ſm aliquam partem & infiniti ſm aliquam partem.

¶ Ex dictis soluit qōnem quā etiam scđo celi dissoluit. s. ꝙ si celo addereť stella quiesceret &c.

¶ Ex quo autem motum primū ex se non finitur motus eius: neq̧ mouet p accidēs quia motor in eo ſm modum agentis est motor ſm modum finis: manifestum est ꝙ eius primus motor sit vnus & simplex & intransmutabilis: quia mouet continuo: & manifestū est ꝙ motum primū sit vnum simplex: ex quo nō moueť per accidens, qa si ipsum esset compositum ex forma & materia esset mobile per accidens: & cū hoc ita sit: manifestum est ꝙ sit hic motor primus simplex intransmutabilis qui est necessario abstractus a materiis: & manifestum est ꝙ hoc sit motum ab illo primum simplex quod est cœlum: & hoc est cuius declarationē intendebamus: & iam Arist. declarauit hanc rem. Ex quo quando fuerit compositum ex duobus oppositis: & inuenitur ynū eorum separatum ſm esse sicut etiam alterum inueniť separatum ſm esse: exempli gratia: si inuenireť res mota mouēs: & ultra inuenireť res mota non mouēs sic manifestū est ꝙ sequatur ex hoc ꝙ inueniatur res mouens nō mota: omnino separata ſm esse. v. g. quando inueniť color compositus ex albedine & nigredine: ut si diceres rubeum & ultra inueniť nigredo per se sic est necessariū ut inueniatur albedo per se separata a rubeo: ac iterum quia ut ait Aristo. principium oportet esse quod precedat naturaliter id cuius est principium: quia si indigeret hoc non eēt prius natura quia prius natura est ꝙ quādo aufertur: aufertur id quo est prius: & quādo hoc ita fuerit forma constans in materia non est prior natura quam materia: sicq̧ non est uerum ꝙ principium sit compositum ex forma & materia. & iterum omne compositum est in potentia simplex: in nullo autem eterno est potentia vt dissoluatur, hec itaq̧ sunt demonstrationes quibus usus est Arist. ſm hanc quantitatē & sunt tute & yere ut cerno. Complaceat sibi deus in nobis de eo ꝙ scripsimus in hoc quesito qđ est nobilissimum quesitum & maxime in quo erraaerunt philosophi. Hoc aūt actū est in Marrochia anno. DLXXIIII. ad cōputum innouatoris legis. i. Maumethi.

¶ Demū Auerro. ostendit primi imobilitatē multis de causis hioinde collectis primo quia primum mobile est intraosmutabile & infinito tempore mouetur: & ideo eius motor etiam est simplex & iotransmutabilis: nam si esset transmutabilis motor etiam motū esset transmutabile verum non transmutatur, sed eterne & continue mouet, quia idem est efficiēs & finis: & ideo extrinsecus non mutatur vt declaratur in. 8. phi. sr. adducit. d. aliam rōnem ex Aristo. sumptaз in eodem. 8. textu & commento. 37. s. cum aliquod fuerit compositū ex duobus opposiris quorum vtrunq̧ existit per se & alterum eorum fuerit separatum a reliquo necesse est vt reliquum sit separatū: & eo maxime hoc i primo motore verificatur: quia principiū debet ꝓcedere nař

principiatum

principiatum,forma autem in materia non eſt prior materia,ſed in quocunq; nature inſtanti vnum alterum ſubintelligit quia naturaliter mutuo ſe inuicē depeudent, demū primū nō pōt eſſe aliquod cōpoſitum ex materia & forma,qa cōpoſitum eē pōt in ſua ſimplicia reſolui &c.

¶ In caput ſeptimum Io.Bap.confalonerii Veronenſis expoſitio.

¶ Queſitum in quo Auerto.oſtendit quomodo verificatur ꝙ corpora celeſtia cū ſint finita & poſſibilia ex ſe acquirant ab alio eternitatem.

EX quo declaratum eſt de re corporum celeſtium motorum motu circulari,ꝙ eorum motus non defecerit neq; defectutus ſir: & declaratum eſt ꝙ omne motum habeat mouens, oportet ꝙ mouens hec corpora ſit potentia vel potentie quarum conſiſtenna non ſit in corpore,ex quo ſunt impartibiles ad partitionem corporis illarum: & manifeſtum fuir quod ſunt impartibiles ad partitionem corporum earum: quia uirtus corporis minoris earum & corporis maioris ſunt equales in mobilitate non deficiente. Si autem eſſent partibiles ad partitionem corporis earū in quo ſunt ſequeretur neceſſario qđ virtus corporis minoris:vt ſi dixiſſem virtutem mouentem orbem minorem moueret breuiori tempore quam virtus mouens orbem ſtellatum:quia iam eſt manifeſtū quod virtus partis corporum quorum virtutes partiuntur ad partitionem eorum ſit minor uirtute totius:& hec demonſtratio continet virtutem agentem & patientem que ſunt in omni corpore ſicut exquiſitum eſt primo cœli & mundi. Et ſi res ita ſe habet iam omnis uirtus in corpore agens uel patiens eſt neceſſario finita ex quo virtus totius i eis eſt maior virtute partis:& uirtus maioris eorum eſt maior uirtute minoris:res autem ita eſt ſi in corporibus celeſtibus ſit virtus recipiens & agēs in aliud neceſſario eſt finita,hoc autem ſic exiſtēte iam poſſibilia eſſent ſm eorum naturam: ſi autem hoc ita eſſet tunc eſſet aliquod eternum poſſibilis corruptionis:iam autem oſtenſa eſt huius impoſſibilitas primo cœli:quia ſi hoc eſſet poſſibile:iam poſſibile eſſet ꝙ conuertatur poſſibile in neceſſarium:& ſi dixerimus ꝙ non haberent poſſibilitatem corruptionis:iam non haberent virtutes receptrices nec agentes finitas qđ eſt impoſſibile:cum ſint corpora finita,cum autem eſt cōmonſtratum ꝙ earū uirtutes receptrices & agētes ſūt finite:ex eo qđ cōtingit eis de uehemētia motus & eius tarditate & oirtute agentis in aliud ab eis & eius debilitare:intendo autem per uirtutem agentis id qđ eſt maius in celo.v.g.in ſua calefactione,& per agens minus ſicut eſt calefactio aliarum ſtellarum.

¶ Inducit primo Auerro. queſtionem. d.ſoluit, in inducenda autem queſtione reſumit de// monſtrationem habitam.8.phi.ad probandum motores corporum celeſtium eſſe virtutes extra corpus quia mouent tempore infinito,omnis autem virtus corporea mouet tempore finito quia diuiditur ad diuiſionē ſui corporis:virtutes autem cœlorum ſunt hoc modo indiuiſibiles:nam ita mouet eterno tempore motor minoris corporis.v.g. lune ſicut motor Saturni, cum igitur omnis virtus corporea ſiue agens ſit ſiue patiens ſit finita dubitatio ſurgit de corporibus celeſtibus que habent & virtutem paſſiuam qua ab intelligentia mouentur & actiuā qua mouent iſta inferiora,in actione.n.& paſſione manifeſte videntur finita:nam certo tempore vnumquodq; eorum circuitum ſuum peragit:& actio quoq; qua in iſta agunt inferiora eſt determinata & ſuſcipit magis & minus.v.g.ſol in calefactione alias ſuperat ſtellas:omne autē corpus cuius actio eſt finita neceſſe eſt cum eam perfecerit vt ſit in potentia, omne autem exiſtēs, in potentia neceſſario eſt corruptibile,ergo cœlum eſſet corruptibile,qđ declaratū eſt eſſe impoſſibile,ergo oportebit vt potentia corruptibile ab alio perpetuetur.

¶ Et dicimus ꝙ uirtutes corporee recipiētes & agentes q̄dā ſunt neceſſario ſm naturas ſuas finite q̄ ſunt in potētia materie prime:& nō eſt poſſibile eis ꝙ ſint infinite

hoc est quod sint de natura necessarii:neq; ex natura sua neq; ex alio ab eis : uel sine medio:uel mediantibus potentiis aliis inuentis in materia:& hoc est quia istarũ potentiarum agentes habent contraria & patientes sunt coniuncte formis quibus sunt contraria:siue fuerint iste simplices sicut sunt quatuor elementa siue fuerint composite ex elementis,& quedam earum sunt:que sunt finite sm naturam suam : sed reddite sunt infinite & translate fuerũt a natura possibilis in naturam necessarii:quia est sm suam naturam infinitum agens & necessarium & sunt potẽtie que nõ sunt in corporibus:& iste sunt quibus non sunt contraria:neq; sunt in materia mediantibus formis quibus sunt contraria:& nisi hoc esset cogeret nos dubium precedens:& est sermo dicentis quomodo erit eternum id in quo est potentia possibilitatis: & esset aliquod possibile non exiens in actum toto tempore.

¶ Soluit dubium propositum:& quia deducebat ad hoc vt ex se corruptibile ab alio redderetur perpetuum:ideo premittit distinctionem de formis & virtutibus,quedam eniꝫ sunt ex sui natura finite quas impossibile est ab alio reddi infinitas:quedam vero licet finite sint:nihil tñ vetat quin ab alio infinitatem acquirant primi generis sunt virtutes corporee que habent contrarium siue agentes, siue patientes sint siue in simplici,siue in composito corpore,quedã aũt virtutes licet ex sui natura sint finite,tamen quia neq; sunt in materia,neq; habent contrariuꝫ: sed eorum agens est infinitum & necessarium potuerunt infinitatẽ ab alio recipere: & nisi eẽt ista virtutum distinctio non possemus motum dubium euadere scilicet quomodo possit perpetuari id in quo est potentia vt finiatur.

¶ Hoc autem est falsum quia potentia possibibilitatis in hoc loco quam comprehendit hic intellectus in natura earum comprehendit eam postquam ipsam denudãuerit a potentiis non possibilibus sm naturam, denudatio autem illarum ab illis est falsa & positio illius possibilis etiam sm suam naturam est falsa:& hoc quia semite intellectus est ꝙ denudet naturas que non fuerint denudate a se inuicem , & scrutet consequentia illas naturas essentialiter:& iudicet de eis sm ꝙ fuerint denudate iudicio quodam:quando autem consideraret eas sm ꝙ sunt composite & sue conditionis sit ꝙ non separantur:iudicasset de falsitate illius iudicii de eis uerbi gratia quod facit geometra,ipse enim quando denudauit superficiem equalem & circularem a materia iudicaret ꝙ utamur eis sm rem indiuisibilem:quando autem phisicus perscrutatus esset hoc declararet eius falsitatem:ex quo omnia duo corpora que tangẽrent a corporibus naturalibus oporteret ꝙ unũ tãgeret aliud sm partẽ diuisibilem.

¶ In pñti parte declarat Auerro.qño non est impossibile vt aliquod in quo est potentia finita non finiatur,ratio est quia potentia alia naturalis alia mathematica,est autem naturalis omnis potentia merito materie:& talis necesse est vt exeat ad actum in indiuidun accidentaliter vel essentialiter quo ad corruptionem,impossibile est enim vt aliquod compositum ex materia & forma non corrumpatur:quo vero ad generationẽ potest sm indiuiduuꝫ frustari,multa .n. eorꝫ possibilia gñari non gñanť:nõ aũt sm spẽm,potentia.n.mãe ad oẽm spẽm est essentialis vt est Auer.sententia primo celi.120.potentia autem mathe.est sm imaginationẽ,& est vt cõsideret lineas superficies solida que quidem sunt in naturalibus corporibus non vt sunt in talibus corporibus neq; sm accidentia que consequunť adhec prout sunt in eis, sed p ablationẽ:enim cõsiderat.i.magnitudines sm suas rõnes essentiales & accidentia que ad tales rõnes essentiales magnitudinũ sm se cõsideratarꝫ cõsequunť hoc.n.pñt facere intellectus, neq; fit mendatiũ nã talia hñt ꝓprias rõnes merito quarũ sibi nõ repugnat vt ab intellectu sm se considerenť,q̃ igiť mathe.magnitudines sine corpibus nalibus ꝯsiderat cõpositis ex materia & forma: fit vt multa illis attribuat que illis vt sunt in materia impossibile est cõuenire:& ideo Auer.in.3.phi.60.cõmento tales mathematicorꝫ ꝓpositiones vocat opinabiles,dicẽs cũ dicimus ꝙ possibile est inuenire magnitudinẽ maiorẽ oĩ magnitudie,nõ intẽdimus inuenire magnitudinẽ maiorẽ magnitudinibus infinitis:& vñ additur mẽsure qua vtiť geometer:est de capi. ꝓpõnũ opinabiliũ ꝙ sunt qñ fundamẽta geometrie absq; eo ꝙ sint extra animã,sicut cũ imaginať ꝙ figure habẽt positiones,& ꝙ cuꝫ punctus mouetur facit lineam:& ꝙ cũ linea mouetur facit superficiem:& superficies corpora,& similiter videtur ponere diminutionẽ esse semper non ꝙ extra animã

est sic,& sicut geometer pōt accipere magnitudiné cuiuslibet qtitatis quod non potest nālis, ita geometer cū posuerit magnitudiné cuiuscūq; qtitatis pōt accipere maioré illa:licet autem ita sit nālis tamen habet in aliquibus principiis cū mathematico conuenientiā,licet mathematicus abstrhaat a materia,vt ꝙ continuum sit diuisibile in infinitum ratio est quia subiectū quātū in eo ꝙ qtum est materia que diuisibilis est in infinitum,& ideo conueniunt in hoc principio vt declarauit Auer.3.phi.cōmento.60. & ideo talis potentia ēr apud naturalé nō reducit ad actū, sʒ habet esse in semper fieri,imo cū reducit ad actum destruit ꝯtinuum vt ondit Arist. in eodē.3.phisi.textu.57.& cōmento metha.textu.11.sed ad verba Auer.redeamus,hec.n.euagati diximus,tū quia non inutilia,tum qa nec extra ꝓpositum erant,dicit igit hoc esse falsum qd deducit.s.ꝙ corpora celestia habeāt potentiā vt corrumpant,& tū nunq corrumpant;qa potentia hec non est potentia nālis,sed ſm ꝙ intellectus ꝑ abstractioné considerauerit naturam corporis celestis ſm se.s.vt est corpus,non ꝯsiderādo vt est tale animal celeste,nā licet talis abstractio non sit possibilis ſm naturā,& ſm rē falsum sit ꝙ natura corporis que est in celo separet a corpore celesti vt habet esse ab intelligentia tū intellectus hoc pōt facere,hec.n.vis est & iemita intellectus,vt res coniunctas inesse inuicem possit separare,& alterā ab altera seorsum ſm sui essentiam considerare,& de his iudicium ꝑferre circa ea que ꝯiungunt illis vt sic separate ꝯsiderant,idem aūt pōt eas vt in re ex aliqua natura coniuncte sunt ppendere,fit.n.vt que hūt sʒ se rōnes diuersas in aliquo tertio ꝑ naturā cōem concilient,accidit autē vt iudicium quod de talibus rebus surgit ꝓut separatiʒ intelligunt contrarium sit iudicio ꝙ de eisdem fit vt in re ꝯiuncte accipiunt.v.g.iudicium qd facit geometra de superficie equali & sphera,vt ſm se considérant est ꝙ se in puncto contangant,que magnitudines si iudicio naturali estimabunt vt .s. hūt esse in corporibus cōpositis ex materia & forma:alio & primo contrario iudicio ab intellectu determinabunt,impossibile est.n.vt duo corpora nālia se ꝯtangant ſm parteʒ indiuisibilem, totū autē ꝓuenit qa in magnitudinibus ſm se cōsideratis nihil est pp qd repugnēt sibi tales passiones vt vero materie sensibili applicant nō amplius sui iuris existunt,sed iuxta exigentiā naturalium corporū disponunt qbus plurima repugnāt que magnitudinibus abstractis ꝯueniunt,ꝙ siquis propter hoc occiosas tales putet passiones cū in re nunq verificent,recordetur potentiā mathematicā nō esse naturalé,& vt retrodiximus ꝓpositiones mathematicas esse ſm imaginationé,& ſm quandā nō repugnantiā,qūo ēt nōnunq dialectici vtuntur,cum dicunt animal ſm se neq rationale neq irrationale cum tamen nullum sit animal quod aut rationale : aut irrationale non existat.

¶ Et similiter qñ ꝑscrutatus fuerit intellectus de virtutibus finitis quibus non sunt contraria decerneť eaꝝ natura apud ipsum ꝙ sue actiones & passiones sunt finite: & qñ ꝑscrutatus esset de eis ſm ꝙ non sit possibile eis ꝙ separent ab infinito agente ſm eaꝝ subam:fuisset apud ipsum falsum ꝙ sit in eis potentia ad possibilitaté ſm ꝙ sunt consistentes in rebus non possibilibus sed necessariis ſm substantiam earum.

¶ Applicat que immediate fuere declarata ad propositum,ꝙ sicuti est de consideratione rez mathematicarum ab intellectu ſm se & de eisdeʒ vt iuncte sunt rebus naturalibus ꝙ intellectus de eis diuerso iudicio censet,ita est de consideratione virtutū corporum celestium vt sunt finite,nam vt sic apud intellectum sortiunt terminationé,& hoc quia in ratione limitati & terminati est finitas,intellectus igiť contemplans has virtutes sub tali ratiōe & corpora celestia vt finita sunt ad nullam aliam rōnem respiciens dicit ea non habere potentiam infinitā:licet etiā non habeant contraria.Et ista consideratio non est mathematica quia mathematicus nō cō/ Consideratio ſm similitudines mathematicam.
siderat virtutes celestes ſm se,sed est similis considerationi mathematice,qūo ēt consideratio de anima ſm se.i.vt non applicat corpori organico ſm particularem consideratioñé de animalibus dicitur mathematica,sicut scientia que non est de subiecto respectu eius que est de subiecto dicitur mathematica,sunt aūt & multe ꝓpositiones naturales que ſm similitudinem dnr mathematice vt dixit Auer.3.celi cōmento.7.sicut est consideratio naturalis de cōtinuo,nō enim potest vna & eadem passio competere subiectis diuersaꝝ scientiaꝝ,sed ista diuisibilitas ē ſm similitudiné ad illam,accidentia.n.de quibus artifex considerat , quedam sunt que existūt in subo suo essentialr & primo vt par & impar in nūero,& quedā existunt silitudine ad accidētia existētia in subo alterius scie nālr vt aritmeticus considerat de numeris superficialibus & solidis &c.Consideratio igiť naturalis de virtutibus celestibus ſm finitaté vel infinitaté est quodā/

modo mathematica, tum propter modum abstractionis, tum propter finitatem & infinitatē que quantitati primo conueniunt(.d.d.& quando perscrutatus esset) ostendit modum considerationis secundum quem intellectus iudicat opposito iudicio primo iudicio de corporibus celestibus vt ſm se eorum virtus finita mathematico more consideratur: & est quando intellectus de corporibus celestibus perscrutatur prout illa corpora dimensione & velocitate & calefactione vel motione finita, impossibilia sunt vt separentur ab agente abstracto ſm durationem infinito, istas enim dimensiones & motionem nunc non consideramus amplius ſm se: sed vt sunt dimensiones forme infinite, & vt motus est motoris abstracti infiniti, cum igit̃ intellectus ista considerauerit vt impossibilia separi a motore illo infinito iudicabit iudicio p̃io opposito: quod virtutes istorum corporum & eoruʒ motus impossibile est vt finiantur sicut impossibile est vt naturaliter separentur a sua forma abstracta infinita, est.n. necessaria & essentialis connexio inter intelligentiam & celum & motum ipsius: & hoc mō qđ ſm sui rōnem finitum iudicatur: redditur infinitum merito nature in quo recipitur & cum quo habet esse, & ita non est impossibile vt finituʒ ex se non habēs contrariū: ab alio necessitatem & perpetuitatem acquirat, hoc.n. verificatur ſm intellectum & non inesse.

¶ Et quando hoc fuerit intellectum ſm hoc dissolueretur dubium precedēs: & foret verum quod dicit Alex. de regiminibus orbium qđ est hoc.s. si impossibile esset ꝙ sit corpus infinitum: iam omne corpus esset finitum: & si omne corpus esset finitū haberet uirtutem finitam: ex quo autem celi sunt corpus finitum sequitur ꝙ eorum virtus sit finita: si autem esset finita aliqua die quiesceret: quando autem quiesceret destrueretur: si autem totum hoc esset: iam rediremus & diceremus ꝙ primorū corporum cōtinuatio esset propter causam primam: & continuatio corporum transmutabiliū propter corpora prima consistentia propter primam causam.

¶ Quia sermo demonstratiuus innatus est soluere omnes questiones: & sicut dicitur veruʒ vero consonat ex omni parte, propterea Auerro. patefacta circa propositam questionem veritate ostendit: & ꝙ q̄ones per dicta dissoluunt & Auicē. & Alexā. & ꝙ regula data verificatur nō solum in corporibus celestibus, sed in formis eorum: quin etiam ꝙ dicta Maumethi in Alchorano huic declarationi conueniunt: primo autem ostendit qualiter dissoluitur dubium Alex. & verba ex se patent.

¶ Et fuisset etiam sermo Auicen. verus: videlicet ꝙ res necessarie sint duarum partium necessarie ex sua substantia, est autem necessarium ex sua substantia illud qđ dicitur necessarie entitatis ſm suam formam: & quedam sunt necessarie ex alio ab eis: possibiles ex substantia sua: hoc est dictum ſm considerationem sue substantie nō ꝙ eis penitus sit possibilitas: & he sunt de quibus dicitur quod earum natura conuertatur ex possibili in necessarium apud intellectum, sed non in esse: & impossibilis est ipsius translatio ad esse.

¶ Ostendit etiam dicta Auicē. sue declarationi conuenire: & ostendit quid sit necessarium ex se, & est cuius forma & essentia in sui ratione continet necessitatē: & tale & in re & apud intellectum semper est necessarium, ostendit etiam quid sit possibile ex se & necessarium ab alio, & est cuius substantia apud intellectum ſm sui propriam rationem considerata non habet necessitatem: imo sibi possibilitas per propriam rationem non repugnat, & taliuʒ plurima sunt que & possibili & necessario applicari possunt: vt motus dimensiones corporales numeri & huiusmodi, accidit.n. istis vt sint vel in materia possibili vel necessaria: & tamen de facto sunt vel in subiecto possibili vel necessario, sed quod sint neq; in hoc, neq; in illo est ſm intellectuʒ, & iō dixit Auerro. (nō ꝙ eis penitus sit possibilitas) translatio autem nature taliū ex possibili in necessariā non est ſm rem quia talis potentia est impossibilis, sed apud intellectuʒ primo corpus aut motum, ſm se considerantem.d. vt est motus forme immaterialis.

¶ Ac etiam anime corporum celestium non sunt aliquid vltra virtutes comprehē dentes formas spirituales denudatas a materia: & quando intellectus scrutatus fuerit has virtutes & denudauerit eas a formis spiritualibus inuenit eas de natura possibilis: quando autem eas scrutatus esset ſm ꝙ impossibile est vt denudentur a formis

ſpiritualibus, inueniet eas de natura neceſſarii ſm aliud ab eis: quia ſi ipſe eſſent neceſſarie ſm ſuam ſubſtantiam ſicut de eis crediderunt aldaharu non eſſent de natura poſſibilis ſm ſuam ſubſtantiam: iam autem conſtitit demonſtratio ꝙ ſint de natura poſſibilis ſm ſuam ſubſtantiam quando eas intellectus denudauerit a natura neceſſatu ſm ſuam ſubſtantiã que ſunt forme ſpirituales: quia ipſe ſunt corpora finita ſed non ſunt compoſita ex forma & materia ſm ꝙ ſua forma conſiſteret in materia quia talia ſunt poſſibilia ex ſua ſubſtantia non neceſſaria ex alio ab eis.

¶ Cum verificauit de corporibus celeſtibus ꝙ ſunt poſſibilia per ſe neceſſaria ab alio idẽ oſtẽdit eſſe & in formis ipſorum, forma. n. coeli poteſt conſiderari inquantuꝫ anima vel forma determinati orbis mouens per ſuum vigorem determinato tempore & certa cum aliis proportione abſqꝫ eo ꝙ conſideretur vt eſt abſtracta a materia: vel ſpiritualis, ſm enim hunc moduꝫ tales forme apud intellectum ſortiuntur finitatem, quia tamen non habent eſſe in ſuis corporibus ita, vt ſint conſtitute, per illa propterea non repugnat eis infinitas & ideo cum intellectus rationem talium formarum conſiderauerit vt ſunt ſpirituales ideſt abſtracte a materia aſſeuerauit impoſſibile eſſe vt tales forme ſint finite.

¶ Et ſm hoc eſt diſpoſitio cauſe cum cauſato: & hoc eſt quia omne cauſatum qñ ipſum ſpeculatus fuerit intellectus: iudicabit ipſum eſſe poſſibile ex ſua ſubſtantia & ſi eſſet cauſatum a cauſa eterna eẽt omnimode neceſſarium per aliud ab eo: ſi autem eſſet cauſatum a cauſa poſſibili impoſſibile eſſet ipſum eſſe neceſſarium per aliud ab eo, poſſibile autem ſimpliciter eſt oppoſitum neceſſario ſimpliciter: & natura media inter illa eſt poſſibilis ex ſua ſubſtantia neceſſaria ex alio ab ea, ſic itaqꝫ eſt iudicium verum apud intellectum in eius comprehenſione harum poẽtiarum.

¶ Amplificat Auerro. ſuam regulam ad omne cauſatum, omne enim cauſatum ſi conſideretur in eo ꝙ cauſatum eſt poſſibile: ſed ſi conſideremus illud cauſatum non ſm ſe, ſed in ordine ad cauſam eternam neceſſariam tale cauſatum erit omnimode neceſſariũ ab alio, nihil enim vetat vt cum dependentia ab alio ſtet ſimul ratio neceſſarii, Si vero illud cauſatũ pendeat a cã poſſibili nullo modo neceſſitatem acquirere ab alio poterit, ſicut nec natura poſſibilis habens contrarium poteſt in neceſſariam conuerti, & hoc poſſibile eſt quod primo neceſſario opponitur, eſt enim neceſſario coordinatio, inter autem primum neceſſarium quod eſt ex ſe neceſſarium & ſimpliciter poſſibile cadit hoc genus neceſſarii: quod in eo ꝙ eſt cauſatum eſt poſſibile & neceſſarium ſimpliciter vt a cauſa pendet neceſſaria

¶ Verificat iuxta dicta de cauſa & cauſato & alia de potentia & finito & infinito dictum maumethi in alchorano, & omnes res eſſe corruptibiles preter faciem ideſt formaꝫ & eſſe dei, cui dicto ſimile eſt illud Dauit in pſalmo, Initio tu domine terram fundaſti & opera manuum tuarum ſunt coeli: ipſi peribunt tu autem permanes & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent, & ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur tu autem idem ipſe es & anni tui non deficient, iuxta etiam hoc dictum Auerro. ſaluari poteſt nonnullorum noſtrorum theologorum ſententia ſcilicet ſubſtantias eternas habere cauſam efficientem & eſſe poſſibiles, quocũqꝫ enim modo ſint cauſate eo modo ſunt poſſibiles, conſimiliter illud intelligendum eſt Platonis dictum in Thimeo, dii deorum quoruꝫ opifex ego & pater ſum, hec attendite que a me facta ſunt me ita volente diſſolubilia ſunt omne ſiquidem quod uinctum eſt ſolui poteſt ſed mali eſt quod pulchre compoſitum eſt ſeqꝫ habet bene velle diſſoluere, quapropter quia generati eſtis immortales quidem & indiſſolubiles omnino non eſtis nec tamen vnquam diſſoluemini: nec mortis fatum ſubibitis, nam voluntas mea maius preſtantiuſqꝫ vobis eſt vinculum ad vite cuſtodiam quã nexus illi quibus eſtis tunc cũ gignebamini colligati &c.

¶ Et ſm hoc exponetur ſermo prophete in alchorano quando dicit omnis res eſt corruptibilis preter faciem eius.

¶ Et ex eo quod manifeſtatum eſt in hoc ſermone diſſoluetur queſtio Ioannis contra perhipateticos de eternitate mundi: quia ille ait iam oſtendit Ariſtoteles quod omne corpus ſit finitum: & ꝙ cuiuſqꝫ finiti virtus ſit finita: ergo non uerificatetur de mundo quod ſit eternus: quia impoſſibile eſt quod illud cui non eſt uirtus infinita

ſit virtutis infinite niſi poſſibile eſſet quod poſſibile conuertatur in neceſſarium. Latuit autem eum quod uirtutes finite ſunt duarum ſpecierum: virtus cui ab eius initio eſt poſſibile quod recipiat neceſſitatem ab alio ab eo & non auferatur neceſſarium: quia poſſibile eſt eternum eſſe neceſſarium ſicut dixit Ariſtote. octauo phiſicarum auſcultationum. Et uirtus de qua eſt impoſſibile quod recipiat neceſſitatem ab alio ab ea: & ſimiliter neq; in particulari uel in uniuerſalibus ſuis uel ſuis gñibus.

¶ Quia queſtio hec ſcilicet quomodo eſſe poſſit vt finitum & ex ſe potentiale ab alio perpetuetur maximi habebat apud Ioan. grammaticum in tantum vt eam ſibi retinuerit: quaſi inſolutam apud perhipateticos: adeo in preſenti parte Auerro. ex dictis etiam Ioanni reſpondet, nam licet virtutes celi ſint finite non eſt impoſſibile quia carent materia vt recipiant infinitatem, & perpetuitatem ab alio que autem virtutes finite habēt materiam impoſſibile eſt vt vel ſm indiuiduum, vel ſecundum ſpeciem, aut ſecundum genus recipiant neceſſitatem, & ita patet ꝙ ad hoc ꝙ corpora celeſtia ſint neceſſaria non ſolum requiri vt ſint ſimplicia & carentia cauſis corruptibilitatis: propterea dixit Auerro. primo celi. 100. cauſam eternitatis motus ſumptam a natura celeſti ſolum non eſſe completam, ſed vlterius requiri vt habeant eſſe a potentia infinita a materia abſtracta q̄a omne finitū de ſe & ſm ſe ſumptū eſt terminatū. Laus Deo.

Joannis Baptistae Cõfalonerij Vero nensis libellus de materia prima.

Io. Baptista Confalonerius Veronēsis Iacobo semitecolo nobili veneto. S.P.D.

CVm hoc anno librum primum Aristo. de phisico auditu exponerē in declarāda materiæ natura diu multumq; elaborauimus: tū quia cognitu foret difficillima, tum quia varie oppositeq; peritissimorum virorum de ea opiniones haberentur: dedi igitur operam: quantū ex me fieri potuit: vt quid iuxta Aristo. in ea ambiguitate sentiendum intelligeretur: Quod ita scolaribus pergratum fuit: vt multi meam exponi sententiam desiderarent. Ego autem & si mei ingenii iudicium & extemporaneam incultamq; editionem extimescebam, hæc tamen facile & equo animo ferebam obsequendumq; studiosissimis scolaribus censebam: si modo huic nostræ editioni aliquod propugnaculū repetissem: occurristi autem tu mi Iacobe dilectissime, quem patronū his elucubrationibus delígerem dignitate doctrina: & amore prestantē: eos. n. honores in inclita tua republica: easq; dignitates in iuuenili & adhuc adolescēti ætate es cōsequutus: que cuiusq; nobilissimi ciuis vitam possent honestare & decorare: & eam semper grauitatē prudentiam: eloquentiam ostendisti, vt magistratibus magis ornamento quam illi tibi viderentur. Mitto humanitatem, dexteritatem: affabilitatem: patiētiam: quas in singulis familiaribus officiis: & in hominū consuetudine exercere consueuisti: his itaq; factum est: vt omnes cuius vis ordinis ciues te predicent: extollant: laudent omniūq; admiratione ad te animos atq; ora conuertas: sed hoc alii forte tuarum laudum culmen iudicabunt. Illud autem ego admirabor, quod tuos ipse honores superaueris: cum ipsis reiectis & maioribus qui te expectant ad philosophiæ studia conuolasti: atq; in ea ita te exercuisti: vt ad bene beateq; viuendum viaticum comparaueris. Accedit ꝙ eam semper erga me obseruantiam & beniuolentiam ostendisti: vt meā super alios doctrinam experieris: colueris: & consuetudinem familiaritatemq; dilexeris: quamobrem equum est: ut a quibus maxime diliguntur eidem meæ elucubrationes dicētur. Quare habe tibi quicquid est libelli mi Iacobe carissime: & ut cum meo ciue coludam tecū: nāq; tu solebas. Meas esse aliquid putare nugas: qualescūq; tamen sint singularis mei erga te amoris ꝑpetuum uinculum testabuntur. Vale.

ℭ Proponuntur questiones que de materia accidunt. Cap. I.

QVoniã ex principiis quibus res naturales fiunt & sunt familiarissima est ipsa materia, nõ solũ.n. p ipsaʒ res nãles gñant & corrũpunt, sed ex ipsa ẽt simul cũ forma inesse ↄstituunt, iõ maxime necessaria inter alia principia eius est noticia, atq; vt est necessaria ita perdifficilis teddit, ex suo debili esse. Quãobrẽ plura de hoc ad pipatheticoꝝ mẽtẽ differere institui. Illud qdẽ primũ quomõ necessario in oẽm motũ & gñationẽ adeo veniat vt ex transmutatiõe esse cõuincat, deinde qũo esse ipso pticipet, & cuiusmodi eius esse dicatur s.an actus vel potentia, & qũo sese babeat ad priuationẽ. Preterea an per se ipsaʒ sola possit existere. Postea qũo res naturales ex ipsa gñent, & q̃ sit ipsius a forma distinctio. Demũ an aliquã hẽat formã sibi coeternã substantialem vel accidentalem.

ℭ Quibus mediis comperit Aristo. dandam esse materiam. Cap. II.

Risto. aũt materie necessitatẽ ex duobus maxime cõpit, & alterũ qdẽ fuit ꝙ cũ oĩs transmutatio sit de cõtrario in ↄtrariũ, necessario subo indiget qd̃ ex vno in aliud transferat, cõtraria.n.inuicẽ transmutari nõ pñr, nec densitas raritatẽ recipit aut raritas densitatẽ, sed subm aliqd terriũ. Alterũ vero fuit ꝙ aliqd̃ pmanens i gñationibus oĩbus requirit qd̃ nihil aliud esse põt q̃ipsum subm, tribus.n.modis aliud ex alio, vel alteruʒ ex altero fit, aut.n.dicimus immusicũ fieri musicũ, vel hoiem fieri musicum, vel hominem immusicum fieri hominem musicum, & duorum quidem modorum generatio simplex (quia a re simplici appellat) vltimi autem composita quia est rei composite & de re composita, differt autem subiectum ab opposito, tum quia non ex homine fieri musicuʒ, sicut ex immusico dicimus, altera autẽ sumpta ex re dña est quod subiectum semp remanet, contrarium aũt recedit & euanescit, siue contrariuʒ id simpliciter sumas siue composite & cum subiecto iunctum, ex quibus colligere est, in quacunq; transmutatione siue simplici siue composita subiecto opus esse quod remaneat & hoc materia appellatur, quod ita esse tam in substantiis q̃ in accidentibus induxit, & ex factionis & generationis modis confirmauit. Que res etiã ab Auer. per exemplum de menstruo apte est declarata, accepit.n.sperma pro menstruo, ex quo etiaʒ nõ cessant partes menstrui recedere & fieri homo id quod recedit non potest recipere transmutationeʒ que est ad formam hominis, nec quod fit quia nundum est, cum autem est non amplius generatur, ergo erit aliquod tertium quod remanet preter istas formas contrarias de principio ad finem in quo reperitur iste motus & reliqua que Auerro. in commento.60. & .61.expressit, ex qbus sequit corpa omnia naturalia gñabilia esse cõposita ex materia & forma, & enim vnũ contrarium in alterum non transmutatur sed subiectum remanet & aliud acquiritur, ergo qd̃ generatur est compositum, sequitur etiam aliud ꝙ in quocunq; est transmutatio ibi est etiam materia iuxta naturam transmutationis, & ideo licet Aristote. hic in primo phisicorum materiam corporum celestium non expressent dedit tamen medium, ex quo in ipsius cognitionẽ possemus deuenire, sed ipsam hic non expressit, quia non erat is locus ponendi differentiam inter potentiam ad vbi & ad esse cum ad naturalem non pertineat, sed ad methaphisicum vt fecit in nono methaphisice textu.17.& in.12.textu.10. vbi Auerro. nature materierum diuersantur sm naturam modi transmutationis, sunt enim etiaʒ corpora celestia composita ex materia & forma, nam vt inquit Aristo. secundo de generatione textu.51. sunt numero equalia & genere eadem principia que in sempiternis & in primis idest generabilibus, hoc quideʒ.n. est materia, hoc autem vt forma verum generabilia indigent agente transmutante, quia possunt esse & non esse, eterna autem non quia sunt impossibilia aliter se habere. Sicut igitur principia diuersa sunt ita per diuersa media sunt adinuenta, forma quidem corporis celestis que est intelligentia ex motu eterno, potentia autem siue materia celi ex eo quod de vbi in vbi trãsmutat, ista aũt gñabilia cõponi ex motu gñabili quod est de contrario in contrarium.

ℭ Ostenditur materiam nullam propriam habere formam. Cap. iii.

Portuit autem hoc cõe subiectum gñationibus subalibus & accidentalibus nullam formã sibi determinatã siue accidentalẽ, siue subaleʒ hẽe, ex quo omnes debebat recipere & ex quocunq; contrario in contrariũ transmutari, statim enim ꝙ vnum

contrarium sibi determinasset, ex illo transmutari non potuisset, aut aliud suum oppositum admittere quin corrumperetur, & ita cum illa prima forma materiam informans sibi actum daret quecunq; alie aduenissent accidentia forent, & sub vno semper nomine & actu ma-neret, nec mõ planta, modo homo, modo lapis vocaret, sed tñ ꝯm illum suum primũ actum nomen & ratioñe fuisset sortita, cũ aũt in transmutatione sũbali nomen mutet & definitioñe, dicamus ipsam nullam formã sibi ꝓpriã determinare, sed vt dicit phs. 7. meth. textu. 8. neq; qd neq; quantitas, neq; aliquid aliud est, neq; priuatio alicuius istorum. Sed si apte ipsaʒ volumus manifestare per negationem omnium habituum possumus, vt Auerro. 12. methaphisice. 14. commento inquit est vna numero per priuationem omnium formarum.

¶ Adducit̃ opinio que tenet materiam habere actum entitatiuum. Cap. iiii.

VT aũt aptius cuiusmodi esse sit ipsa mã intelligat̃ in mediũ alioꝶ opiniões rõnesq; his que diximus oppositas feremus, vt ipsis dissolutis veritateʒ certius attingamus. Themistius in isto primo phi. in digressione quã de ipsa mã facit sic de ipsa sentire vĩ, vt priuatio potentiaq; nõ in eius essentia contineri dicat̃, sed prius quedã in se mã sit, & que existat ẽt actu, deinde alioꝶ esse mã intelligat̃, sicq; rõné potentie ꝯtrahere, ꝙ aũt priuatioñe in suo esse nõ ꝯtineat hac sola ꝓbat rõne, nã si priuatio esset in eius essentia ex ea mutatione corrumpet̃ que esset ad formã, idẽ dicere de potentia possumus, que est priuationi annexa, esse tñ ait difficile potẽtia seclusa ipsa intelligere, & vt suam sniam clarius explicet de mã inquit duo noĩa ꝑdicari solent, mã s. & sũbm mãe nomen vt in potẽtia est ad res fiẽdas sibi cõuenit, subiecti aũt vt est ipsa iam forma effecta, põt attñ si ad futura comparet̃ materia nuncupari, respectu aũt eius qd ꝯtinet minime, nã q põt eius mã appellari cuius ꝯnnẽdi ꝑtãtem amisit. ¶ His adminiculis & fundamentis a themistio acceptis multi ꝯfidentes rẽ vlterius deduxerũt, & rõnibus authoritatibusq; fulxerunt, quaꝶ prima est, q̃ d est principiuʒ entis realis est ens reale materia aũt est principiũ cõpositi sũbalis qd est ens reale, ꝑterea manet eadem sub terminis oppositis & sub potentiis substantialibus numero diuersis ex quo sequit̃ vt nõ solũ actũ ꝓprie existentie habeat, sed ẽt sit qd ab ipsa forma distinctũ. Amplius nisi materia esset vnum ens in se in mundo existens qũo de ipsa vere dici ab Arist. posset ꝙ sit vnũ de principiis nãlibus, ꝙ sit causa materialis ꝙ sit fundamẽtũ formaꝶ & reliqua que ab ipsis phis materie aut tanq̃ principio, aut tanq̃ sũbo ascribunt̃, igit̃ vt oĩa hec saluent̃ qdã subtilr cogitauerũt ꝑter actũ qui a forma in cõposito repit̃ aliũ actũ iuxta quẽ materia lʒ nõ actus sit in actu tñ suo, vt ipsi dicũt, entitatiuo dicit̃ esse extra suã cãʒ & in entiũ ordine reponit̃, vt aũt cuiusmodi talis actus dicat̃ distinctius demõstrent, dicũt hunc actũ distingui ꝯtra potentiã ꝯm quã res ab agente inesse põt ꝓduci, que potentia ab ipsis obiectiua vocat̃, iuxta quã ẽt decẽ ꝑdicamẽta dicunt̃ esse diuisa, stare aũt cũ actu entitatiuo vt aliqd sit in potẽtia subiectiua que distinguit̃ ꝯtra actũ formalẽ, qd in ipsa materia euenit, que pp sui esse imbecilitatẽ, actui suo entitatiuo hʒ potentiã adnexam, ita vt p vlteriorẽ actũ formalẽ ꝑfici possit, nã q̃to aliqd magis ab actu recedit, tanto magis potentie imergit̃, ꝑ actu igit̃ illo entitatiuo ps cõpositi mã reddit̃, manetq; eadem sub terminis oppositis, & eterna ꝑseuerat & pleraq; alia de ipsa verificant̃, ꝑ sui autem potentia est omnium formaꝶ receptiua & nominibus diuersorum actuum potest denominari.

¶ Quod ꝯm Aristo. non detur actus entitatiuus: Cap. v.

LIcet autem predicta opinio a multis pro vera habeatur & rationibus propugnaculisq; sit ita munita vt facile defendi queat, nos tñ eã ab opinionibus antiquoꝶ maximeq; ꝑipatheticoꝶ ostendemus alienã. Et primũ illud maxime omnium peripatheticorum dogmata efugit ꝙ alium actuʒ quam qui a forma proueniat compertum habent, nam siue illũ actum qui ꝯm motum dicitur siue qui in proportione ad potentiã refert̃ consideres neuter vnquã sine forma est, imo ipsa est forma, potentia. n. actiua non sine forma diffinitur, vnde Auerro. 9. meth. cõmento. 2. inquit in diffinitione oĩs potentie passiue accipit̃ potentia prime materie, & silr in diffinitiõe oĩs potẽtie actiue accipit̃ diffinitio actiõis prime forme que est diffinitio prime forme q̃ est absoluta a materia, nulli igit̃ dubiũ ꝙ si actuʒ qui respicit motum consideremus qn a forma deriuari inueniamus, actus autẽ ille qui ad rem in sui esse spectat & a quo res habet esse, non autem vt est principium motus, ita est a forma, vt plane ipsa sit forma, quãprimum. n. res quelibet formam suam consequuta est, illico & actũ

proprium accepisse dicitur, qui actus optime intelligitur, cum res talis cuius est actus ad seipsaz cum existebat in potentia comparatur, vt in ligno Mercurius de alio actu aut potentia Aristo. nono methaphisice non meminit, nihil autem secundum hunc actum dici potest quod prius potentia in sua materia accipi non potuisset. Si igitur materie talem actum dederimus aliud fingere subiectum oportebit cuius proportione in potentia esse dicatur, & sic materie altera erit materia, quantum autem hoc in philosophia Aristote. absurdum sit & impossibile declaratur, quoniam materiam produci posse ad esse contingeret, dicam enim ipsam vt est in potentia obiectiua antecedentis materie ab agente ad actum posse produci, sic enim isti inquiũt in omni generatione vltra potentiam subiectiuam, obiectiuam requirũt vt saluent quomodo agens non largitur multitudinem sed perfectionem: philosophus vero illam eternam & ingenitam putat. Si enim fiat subiici aliquid oportebit primuz ex quo fiat, qua ratio nulla erit si ex esse potentiali obiectiuo ad actum entitatiuum poterit produci, nec sequetur quod infert philosophus ꝙ erit ante fieri, dicamus igitur cum ratio per se per quam materia est ingenita sit, qa est in potentia nullum actum sibi dari posse, alioquin sibi generari non repugnabit, & per accidens erit ingenita quia sit in potentia.

¶ Q đ decẽ ꝑdicaměta nõ diuidanť ꝑ actũ entitatiuũ & potentiã obiectiuã. C. vi.

Amplius in eo maxime decipiunť ꝙ cũ decẽ ꝑdicamenta ab Aristo. in actum & potentiã diuiduntur de actu entitatiuo & potentia obiectiua intelligi volũt, oportet. n. taliter accipi in hac diuisione potentiã quomodo ipsa vtitur phs primo phi. 78. & .12. metha. textu. 8. ad declarãdũ ẽtia nãlia ex ente fieri & ñ ex pura priuatiõe, quoqz mõ ipsa vtiť. 3. phi. ad diffiniendũ motum, ipse. n. met Arist. cũ de tali diuisione mentionem facit vt in primo phi. ad ea que dicta sunt in. 9. metha. se refert, sic inquiens alius aũt qñ cõtingit eadem dicere ẽm potentiã & actum, hoc aũt determinatũ est in alijs per certitudinem magis, repetit autem eandem diuisioné. 12. metha. vnde Auer. ibi cõmẽto. 8. in fine ait Arist. ibi facere rememorationẽ de eo qđ declaratũ est, in phisicis igiť eodẽ modo loquiť de potẽtia i primo phi. & in. 12. metha. constat aũt in primo phi. ipsum accepisse eã potentiã que est subiectiua ex qua res gñareť & non de nihilo & silr. 12. metha. vnde Auer. in fine cõmenti nõ sufficit dicentã in solutione istius questionis ꝙ gñabile impossibile est ꝙ gñeť ex nõ esse dicere ꝙ nõ gñatur ex nõ esse essentialiter sed accidẽtalr, sed ẽt dicere ei cũ hoc ꝙ gñať ex ente essentialr. s. ex ente in potentia, eodẽ ẽt mõ accepit phs potentiã cũ in. 3. phi. ipm motũ definiuit, non. n. alterius potentie ꝗ subiectiue motus esse actus põt, vnde phs ibi in textu. 6. diuiso aũt ẽm qđqz gñs hoc quidẽ esse endelechia aliud aũt potẽtia, in potẽtia existentis endelechia ẽm ꝙ hmõi motus est vt alterabilis quidẽ ẽm ꝙ alterabile motus est, accipit. n. in diffinitione motus eo mõ potentiã quo mõ p ipsam cũ actu diuiduntur ꝑdicamẽta, sed potẽtia accepta in diffinitione motus est subiectiua, & silr accipit in diuisione potentiã in. 9. metha. q̃uo res gñanť ex ea vñ Auer. 12. meth. cõmento. 8. declarans vbi sit tradita ista, diuisio qua ens diuidiť in actũ & potentiã dicit ꝙ hoc declaratũ est in tractatu. 9. vbi loquiť de potẽtia & actu, & intendebat p hoc ꝙ in hoc tractatu demõstrat potentiã esse ꝑcedentẽ ad actũ, & dedit impossibilia contingentia ad abnegantes potentiã esse & ponẽtes eã cũ actu, & hoc nõ fecit in illo tractatu nisi ad ꝯfirmandũ, potentiã . n. esse nõ indiget demõstratione, ista aũt obiectiua quã isti ponũt ita dubia est vt ne quidem vix intelligať, q̃uo aũt in oĩ ꝑdicamento reperiť potentia & actus ibidẽ declarat Auer. v. g. trãsmutatio ad albũ est ex albo in potentia ad albũ in actu, & transmutatio ad illã sub̃am est ex illa sub̃a in potẽtia, & intẽdebat ꝙ oẽ trãsmutabile fit ex illo qđ est in potẽtia in illo mõ ꝑdicamẽti, nõ igiť fingenda est illa potẽtia ob̃iua cũ oĩa dicta Aristo. ad subiectiuã semp referri videamus.

¶ Quod materia non sit primo in se hñs actũ deinde ei potentia adueniat. C. vii.

Amplius illud nõ paruã patiť difficultatẽ in quo dicũt materiã rẽ primo esse in se habentẽ actum cui accedat potentia ẽm quã oĩum formaz est receptiua: nam si ꝑcise talis actus & talis potentia sumunť vel re distincta erunt vel rõne: ista autem ratio vel mere erit ex intellectu nostro & sic nihil, vel ex ipsa materia, & sic erit cõposita si vero potentia & actus re distinguenť, ergo qua rõne ipsa materia poneť quedã actualitas qa est quedã essentia ꝑter nihil, piter & ipsa potentia ex quo ipsa ẽt quedã ẽ res in se erit ẽt q̃dã actualitas, & sic quod primo cõtra actum distinguebať erit actus. Item que primo se totis distin-

guuntur in aliquo non possunt in ea quibus distinguunt̃ cõuenire potentia & actus sunt hmõi igitur nihil vnius membri ẜm illam rõnem põt esse alterius membri, materia aũt primo est rõ ẜm quod aliquod dicitur esse in potentia, & per quam omnibus aliis predicamentis inest potentia, igitur nullo modo est actus, vnde Auer. 12. metha. cõmento. 25. vult declarare ꝙ substã tia aliquo modo est causa omniũ, materia. n. que est substantie est materia omniũ predicamẽ torum, & cã eorum, contraria. n. similiter que fiunt in substantia sunt cause contrariorũ aliorũ predicamentoꝝ, prima aũt sunt actus & potentia, oportet igitur materiam esse primã potentiã cum per illam potentia in omnia alia predicamẽta deriuet̃, Item philosophus in. 7. metha. textu. 7. probat formã priorẽ esse composito hac de causa, Si species materia est prior & magis ens & ipso quod ex vtrisq; prior erit, propter eandem causam, quaʒ rõne m declarat Auer. secũdo phisi. cõmento. 4. isto modo compositũ, igit̃ est dignius habere hoc nomen substãtia quam materia, quia est in actu materia est in potentia, & forma est dignior habere hoc nomẽ substantia quã compositum quoniã per illam est compositum in actu, & causa rei est dignior causatu, manifestum est autem hanc rõnem Aristo. & Auer. non valere nisi ex hoc, quia cõpositum omnẽ actum haber a forma, si vero alium actũ materie dederimus ꝙ illuʒ qui est a forma non sequitur formam esse digniorẽ composito qa aut dicã cõpositũ nõ oẽm actũ hr̃e a forma aut vltra actum forme illum materie in se continere sicq; sola forma erit perfectius que vnum solum continet. Item in vniuerso rerum ordine qua ratione est reperire vnum extremũ positiuum eadem ratione & reliquum, iste est. n. vniuersi ordo & eiusdem necessitas, vt cũ in ipso reperiatur purissimus & extremus actus in eodem sit deuenire ad simplicem & puram potentiam, datur autem supremus & purissimus actus, qui est deus. 12. metha. textu. 30. igit̃ detur necesse est extrema & pura potentia, hec autem est prima materia. Item philosophus. 8. meth. textu vltimo querens rõnem quare compositum sit vnum huius nullam aliam causam ait que ri debere, sunt. n. vnum quia vltima materia & forma idem & hec potentia hec actu quare sile est querere vnius que causa, & vnum essendi. i. qui querunt causam quare aliquod est vnũ, idẽ est ac si quererent causam essendi vnum, vnum. n. aliquid vnumquodq; & qđ potẽtia & quod actu vnum, vnde Auer. in cõmento illud quod fuit in potentia est in actu & non sunt hec duo diuersa. Si igitur materia haberet proprium actum quomodo ex actu ipsius & generis fieret vnũ aut quomodo vltima materia & forma erunt idem, aut quomodo illud idem precise ꝙ prius fuit in potentia erit in actu. Preterea nihil a philosopho est ponendũ ad quod aut ex eiidẽ aliquo effectu aut ratione aut necessitate non producatur, horum autem nullum nos vrget, transmutatio. n. ex qua maxime materia innotescit ad potẽtiam nos perducit. Similiter generatio tiam fiunt res & sunt ex ente in potentia, nec quia necesse sit ad hoc vt materia sit habere istuʒ actum, potentia. n. essentialis sufficiens est vt sit ens ꝙ si solo nomine differt actus entitatiuus a potentia essentiali, male adhuc dicitur, debemus enim vti nominibus quibus ipse Aristo. vtit̃, maxime cum illa nomina aptius materie explicent naturam, melius enim intelligitur eius natura cum dicitur ens potentia ad formam quam per actum entitatiuum, cum actus proprie forme esse dicatur.

Quod materie essentia eo modo quo essentiã põt habere sit potẽtia. Cap. viii.

Possumus igitur sine periculo cum aristo. & Auer. dicere materiam primã nullam sibi propriam habere essentiã, nisi hec ꝓpria sit materie essentia esse alterius, vniuscuiusq;. n. actus sua est essentia, nec vlla essetia est sine actu, substantia. n. & species actus quedam est. 9. metha. textu. 17. materia ipsa nullum actum nullam formam sibi propriaʒ habet impossibile. n. est vt in eo quod est fundamentum omnium eorũ que fiunt sit aliquid distinctum, vnde Auer. 17. primi metha. ne quidem formaʒ gñeam ipsi concessit, licet. n. genus potentia suas contineat species, habet tñ formaʒ vniuersalẽ a qua deriuatur ẜm quam materia actum haberet, sed eiusmodi existimanda est materie essentia quomodo res de ipsa fiunt, fiunt autem res ex materia vt est ens in potentia essentialiter erit igitur eius essentia ipsa potentia, dico talis potentia erit iuxta quam cuʒ actu diuiduntur omnia predicamenta, & quomodo potentia que prima est substantie, & merito illius reperitur in aliis predicamentis, declaratum est. n. primo phisico. & 12. metha. res non solum fieri ex ente per accidens, sed etiã essentialiter, hoc autem est ex esse in potentia rem ad actum deduci, vnde Auer. 12. metha. cõmẽto. 8. inquit, facit igitur hic rememorationẽ de eo qđ declaratũ est in primo phi. ꝙ gñabile non generat̃ ex ente accidentaliter, sed etiam essentialiter. s. ex ente in potentia, Propterea in

primo cap. de substantia orbis, considerans naturaꝫ materie ex eo ꝙ recipit formas omnes taꝫ
accidentales quã substantiales asseruit ipsam esse ens in pura potentia. Quod. n. est actu non re
cipit aliquid quod est in actu ſm quod est in actu, est autem materia potentia ad omnẽ actum
forme cuiusqꝫ predicamenti, quapropter nullum habeat actũ necesse est, & sequitur, vnde na/
tura huius subiecti recipientis substantiales formas. s. prime materie necesse est esse naturã po/
tentie. s. ꝙ potentia est eius differẽtia substantialis, & ideo nullam hꝫ formã ppriam & naturaꝫ
existentem in actu, Sed eius substantia est in posse, & ex hoc materia recipit omnes formas, &
vt dicit primo phi. iuxta illas mutat nomen & definitionẽ, quia nullam ppriaꝫ habet. Fecerũt
autem in opinione Auer. difficultatem sequentia verba, sed posse quo substantiat hoc subie/
ctum differt ẽt a natura subiecti per hoc posse in hoc, ꝙ hoc posse dicitur respectu forme, hoc
tamen est subiectum vnum entium, hoc etiam subiectũ est elementũ vnũ eternũ existentiuꝫ
per se, cuius substantia est in potentia per se ꝙ substantia est in potentia, que verba vltra id qđ
videntur superioribus contradicere, magnam continent difficultatem, nam si posse quo sub/
stantiatur subiectum differt a natura subiecti quod substantiat per hoc posse videtur aliquam
esse in materia distinctionem, & ꝙ ipsa sit aliquid in se, imo actu existens vt dicebat prima opi
nio, & eo magis ꝙ est subiectum vnum entium & elementum eternũ per se existentium. Est
autem considerandum apud Auer. dupliciter accipi potentiam, aut pro potentia essentialiter
qua simul cum actu diuiduntur omnia predicamenta, aut pro potentia que est respectus quidã
materie ad formas suscipiendas. Quod autem necesse sit hanc distinctionem dari apud Auer.
patere potest ex primo phisic. 70. cõmento accidit substantie materie vt sit in potẽtia omnes
forme, non ꝙ potentia eius est in substantia, ita ꝙ sit pars diffinitionis, quoniã si potentia esset
in substantia eius, tunc esse eius destrueretur ablatione potẽtie, & presentia forme in actu. s. for
me ad quam habebat potentiã vt reciperet, & similiter si potentia esset in substantia eius, tunc
substantia eius corrumperet apud generationẽ, & esset in predicamento ad aliquid nõ in pre
dicamento substantie, ex quibus patet ꝙ hoc subiectum est substantia non potentia, & poten/
tiam dupliciter accipi, aliquando pro potentia ſm quam diuiditur substantia, & est substantia
& absolutum, aliquando autem pro respectu ſm ꝙ respicit formã generandam, hmõi autẽ po
tentie ab inuicem differunt quãtum substantia a relatione, item prima est vna tantum, & fun/
damentum aliarũ omnium que sunt respectus, ista autem est pluris & innumerabilis: iuxta nu
merationẽ formarum que in materia recipiuntur, adhuc prima nunquam corrumpitur, sed
eadem semper remanet ſm priuationem in omni generato. Secunda autem in aduentu for/
me corrumpit, licet tamen ista sit conseruatur tamen natura prime potentie per variationem
& vicissitudinẽ secunde, esse. n. materie per mutuam rerum inuicem infinitãqꝫ trãsmutationẽ
conseruatur, & ista secunda respectu prime admodum habet respectum passionis ad subiectum
propter quod Auer. primo coeli. 20. cõmento inquit in materia non est potentia nisi apud se/
parationẽ eius a forma, si igitur substantia materie est in potẽtia: & fuerit aliqua materia cuius
potentia nunquã exit ad actum ista potentia est occiosa & superflua, & si nõ esset generatio &
corruptio non staret operatio istius virtutis. s. potentie, operatio. n. istius potẽtie que ex ea est
que est abscissio ex acumine gladii est generatio & corruptio, si ergo ista potentia esset sine ge
neratione & corruptione cõtingeret vt aliquod esset sine actione propter quam fuit ens quod
est impossibile, in quibus verbis apparet qualiter secunda potentia habet respectum pprie ope
rationis ad primam sicut ad subiectum, & propter hoc sicut quelibet res per ppriam operatio/
nem dum conseruatur dicitur substantian, ita materia aliquando ab Auer. dicitur per hãc secũ
dam potentiam substantian, non tamen quia sit substantia ipsius, sed quia ipsam conseruat, ex
his igitur bene intellectis, possumus declarare Auer. verba in primo cap. de substãtia orbis, nã
quum dicit sed posse quo substantiat hoc subiectum, non eo modo accipit quo primo cuꝫ di
xit ꝙ potentia est eius differentia substantialis, sed substantiatur. i. conseruatur per hoc posse, in
hoc ꝙ hoc posse dicitur respectu forme, quia est de genere ad aliquid, hoc autem est subiectũ
vnum entium. i. materia prima est subiectum rerum que sunt & remanet ad constitutionẽ ipsa
rum, & est elementũ vnum eternũ existentium per se. i. substantiaruꝫ compositarum: cuius eẽ
est in potentia per se ex eo ꝙ substantia est in potentia. i. ex eo ꝙ suum esse substantiale conser
uatur per potentiam que est generationis & corruptionis, sunt. n. res quarum esse substantiale
consistit in potentia, vt motus & diuisio continui quorum potentia nõ reducit ad actum, qua
enim pte potentia continui reducitur ad actum vt diuidatur perit continuum, & deficiẽte po
tentia in motu corrumpitur motus similiter tẽpus, sic. n. est potẽtia gñationis & corruptionis
respectu materie que nunquam a materia recedit, ex eo igitur ꝙ substãtia materie fuit potẽtia

habuit materia infinitas transmutationes & vt potentiis infinitis subiiceretur, que tamen potẽtie non differunt inuicem nisi ratione relatiua, materia enim eadem per abnegationez oium genetabilium intelligitur, quia nullam sibi formam determinat, dicitur tamen ꝑ diuersas habitudines distinctas habere rationes, diuersantur.n. materie iuxta diuersitatem agentiũ & formaꝝ. Si comparet igitur materia ad ipsum ignẽ quia potest effici ignis dicit habere distinctã habitudinẽ & potentiã ad ignem quã nõ habet ad terram que tñ distinctio nulla est in natura ipsius materie: sed solum vt respicit agens in ordine ad formã producendã, que tñ omnes potentie distincte sunt fundamentaliter eedem in prima materia, prout est primuz potentiale & vnum per abnegationẽ omnium formaꝝ. Item prius materia vero formã respicere dicitur ꝙ aliam vt formas generales & imperfectas prius, deinde perfectiores ꝙ non ita intelligenduz vt magis determinate de se habeat vnam formã quã aliam, sed quia potentia omnes continet & in illas euadit & se vertit, & que minori indigent transmutatione & sunt imperfectiores minus a priuatione materie & imperfectione recedunt ideo prius ad illas potentia & habitudinem dicit habere ꝓpter imperfectionis cognationẽ, forme aũt magis vl'es & ipsorũ elementorum sunt imperfectiores, ideo illis mediantibus alias recipere dicit, vnde Auer. 12. metha. cõmento 11. vult narrare ꝙ ꝙuis prima materia sit vna, tñ multa est in potentia & habilitate, & ꝙ quodlibet ens cũ materia cõi habet naturam ꝓpriã, quod infra declarat & dixit hoc, qa opinat ꝙ pria materia est vnũ ſm subiectũ & multa ſm habilitatem, primo.n. habet habilitatẽ ad recipiẽdas primas contrarietates.s. formas omnium quatuor elementoꝝ. Secundo vero habet potentias consimiliũ partium mediantibus formis quatuor elementoꝝ, & iste potentie diuersant ſm diuersitatẽ mistionis quatuor elementoꝝ, ita ꝙ ex hoc diuersant forme genetabilium. Ex dictis etiam Aristo. argumentati possumus potentiã esse naturam ipsius materie, quod.n. est mediũ inter puram priuationẽ & actum substantialẽ est substantia in potentia, materia est huiusmodi neq;.n. pura priuatio est neq; actus, esset.n. substantia sed ꝓpe substantiam dicit ipsam Aristo. primo phi. 79. huiusmodi aũt est ens in potẽtia, ꝓpea Auer. cõmento. 70. eiusdẽ primi modus essentie materie est ꝙ non est demonstratũ in actu, sed est quasi mediuz inter non esse simpl'r & esse in actu, nullum antẽ est aliud medium inter actum & non esse simpliciter quã ens in potentia. Amplius sic materia habet esse sicut est intelligibilis & vnumquodq; ita se habet ad sui intellectionẽ sicut ad esse, sed ipsa materia non est intelligibilis nisi ſm analogiã & habitudinẽ ad formã, ergo non habet esse nisi in habitudine ad ipsam formam, cuius sententie est philosophus primo phi. 69. textu, reddens.n. causam cur materia non est sensibilis nisi in analogia ad formam hanc ponit, sicut.n. ad statuam es aut ad lectulum lignum, aut aliquoꝝ aliquod habentium formã in materia & informe se habet priusq̃ accipiat formam, sic ipsa se ad substantiã habet, & hoc aliquid & quod est, constat autem es ad statuam & lectulum ad lignum & quodcunq; habet formam in materia priusquã accipiat formã se habere ad suã formã sicut potentia ad actum, igitur materia se habet ad substantiã, & hoc aliquid sicut potẽtia ad actum. Preterea philosophus. 12. metha. textu. 14. sic inquit de materia, tres vero substantie, materia est ꝙ quid eo ipso ꝙ apparet, quocunq;.n. tactu non coadherentia sunt, materia & subiectum sunt, in quibus verbis materiã non substantiaz simpliciter, sed eo ipso ꝙ apparet, substantiã vocauit, apparet aũt per formam igitur per ipsam est substantia, quecunq;.n. tactu non coadherentia se hñt ad aliud, nam cum forme sit coherere materie, materia dicitur ad formã per quendam contactum, non.n. coheret, quecunq; autẽ hmõi ad aliud sunt materiam & subiectũ appellat Aristo. que verba Auer. contemplans sic inquit & ſm hoc erit intẽtio eius quod dixit, est hoc ſm qđ videtur .i. & est illa cuius esse nõ est nisi ſ3 quod sentit.i. ꝓpter illud quo fit sensibilis & hoc est forma, materia.n. non est sensibilis per se, sed per aliud.i. per formã: & non habet esse nisi quia sentitur per aliud non per se, est.n. ens per illud quo sentitur & reliqua. Demum Arist. 8. meth. sic mãm definit mãm dico que nõ hoc aliqd ens actu, potestate aũt est hoc aliquid ex quo apparet omnem ab ipsa actum separare ꝙ autem sit potestate afferere.

Quomodo materia esse a forma recipiat. Cap. viiii.

Non habet ergo materia esse de se ipsa & sine forma, sed omne esse & existere habet a forma & ipsius esse est ad formam sicut potentie ad actum, quãobrem neq; ꝓpria
n intellectione, sed ꝓportionali vt inquit Aristo. vel vt inquit Plato spuria est intelligibilis, modus autem ſm quem materia habet esse a forma ſm Auer. est taliũ, qa vt ipse in primo capi. de substãtia orbis declarat & primo phi. 70. cõmẽto, subiectum sustẽtat

formam

formã que est educta de potentia ipsius, forma autem sustentat subiectuz ſm ꝙ est complemẽtum eius, & ſm quod subiectum non põt denudari a forma, igitur sicut talis forma materialis cum intelligitur absq; subiecto in quo habet esse & de quo educta est non hꝫ esse nisi in anima intentionale sic materia ipsa si summatur sine forma, nullum aliud esse babebit nisi cognitum ĩmo nec tale sine forma habere poterit, quicquid.n.cognoscitur per modum actus cognoscitẽ vel in habitudine ad actum, materia autem si ab actu.i.forma & habitudine ad actum.i.potentia ad formam separetur nihil erit, sunt igitur materia & forma sibi inuicem cause, & ſm esse & ſm causalitatem, sicut.n.materia indiget forma a qua esse recipiat ita forma indiget materia a qua recipiatur, & sicut forma non potest causare compositum sine materia, sic neq; materia sine forma, ex quo sequitur ſm Auerro. ꝙ materia iuxta aliam & aliam formam, aliã & aliã habet vnitatem positiuam, a quo.n.accipit esse & vnitatem, quia in materia vnitatem aut pluralitatem querit sine forma apud Auerro. querit impossibille. Nullum est autem inconueniẽs materiam cõem esse pluribus & vnam esse numero cum sit vnum in potentia, fuit.n. vna qa de se caret diffe rentiis indiuidualibus quibus pluralitas inuenitur, & quia caret forma propria qua aliquid dicitur vnum numero: dicitur esse cõmunis pluribus rebus in numero, qd est vnã dicere per priuationem omnium formarum, vt aquam vnam per priuationem omnium vasorum: si aqua non haberet propriam formam.

¶ Declaratur quale sit esse prime materie p̃ cõparationẽ ad primã formã. Cap.x.

Sed nos alio rursus sumpto principio quomodo habet esse materia declarabimus, cum sit vltima ad supremum eorum que sunt comparantes, vt quando p forme similitudinẽ comprehendi nequit, per dissimilitudinem intelligatur. Dico igitur ꝙ sicut in ordine entiũ est vnus purus & simplicissimus actus cui nihil potentie est admixtum, ita esse extremum quod solummodo est in potentia cui per se nullus est actus admixtus, & sicut ille actus primus infinitus dicitur infinitus quia sei pso p̃fectissimus & a nullo alio terminatus, sic materia prima infinita quia de se imperfectissima, nullum de se actum nullũ terminum habens, sed ab alio solum terminata & finita, quãobrem infinitum ipsam Arist.3.phi. vocauit, vt ꝙ potius contineri quã continere valeat, infinitũ dico nõ ratione quantitatis quã de se nullam habet, sed suapte natura, ita tñ vt in se non habeat rõnem infiniti, omnis.n.rõ finita, sed infinita est ex oppositione quam babet ad rõnem, &.n. vt inquit Plotinus sicut rõ non existens aliud quicquam ratio est, sic materiam oppositam rõni ſm infinitatem dicendum est infinitum esse vt non aliud preterea sit quam ipsa materia, sicut autem in primo actu vt in prima forma omnes forme continentur, & ab illius esse dependent, sic in prima materia vt ĩ vltima potentia forme omnes generabiles comprehenduntur & ab ipsa quo ad suum esse potẽtiale depẽdent, vtq; in primo actu licet sit vnus innumere sunt tñ forme que ibi distinctissime efulgent sic in prime materie potentia infinite forme sunt in confusissimo esse, sicutq; primo actui nulla intra se respondet potentia, sed omnia alia dicuntur potentia respectu ipsius, sic prime materie potentie nullus intra se actus respondet, sed omnes alie forme actus ipsius dicunt, de gñabilibus loquor, quamobrem cuꝫ materia nihil aliud in se sit quã omnes forme potẽtia, Plato ipsam formam informeꝫ in thimeo appellat. Rei.n.gñate inquit visibilis atq; omnino sensibilis matrem & receptricem non terram, non aerem, non ignem, non aquam dicimus, non aliud quicquã ex his constitutum, aut ex quibus ipsa constituta sunt, sed formã quandam inuisibilem informẽ omnium rerũ capacem ac receptricem, est autẽ prima forma eadem & primum efficiens, primum autem efficiẽs quodãmodo est omnes forme, nã vt inquit Auer. 12.metha.24.dispositio vltimi mouentis omnia, aliquo modo est sicut dispositio mouẽtis primi, & primũ mouens mouet ad omnes formas manifestum est ꝙ forma primi mouentis aliquo modo est omnes forme, agens autem teste Auer.in eodeꝫ.12.18.cõmento est id quod extrahit id quod est in potentia ad actum, igitur omnes forme generabiles quodãmodo.i. in potentia esse dicuntur in prima materia tanq̃ in primo passiuo, propterea in eiusdem:18.commenti fine Auer. & ideo dicitur ꝙ omnes ꝓportiones & forme sunt in potentia in prima materia & in actu in primo motore. Est autem primus actus omnium rerum vltimus finis, & summũ bonum ad quem omnia referuntur, materia autem nihil habet quod ordinetur ad ipsam, sed ipsa ad alia deformis egena non bono nisi vt participat alio & vt in aliud ordinatur participans, quãobrem dictum est naturam eius ad alia ipsa sua ratione referri, vt quẽadmodum in summo rerũ tota finis ratio est ita in infimo finis quidẽ ratio nulla sit, sed omnia ad fineꝫ, est igit

esse eius dependentia ad formaꝫ, ea.n. de cā pythagorici materiā binariū nominabant ꝙ materia rationē nullam formalē vel idealem haberet, sed dumtaxat materialē, ratio vero materie est hec, & hoc ipsum materia precipue cogitatur, a forma pēdere, nec illud esse. Eadem de cā Plotinus ipsam motionem inquit alteritateꝗ꜒ conflari, siue ꝙ ex eo ꝙ in re quapiam motus est cognoscitur conditionem eius nondum determinatam pfectamꝗ꜒ existere, alioquin nihil vltra requireret, conditio vero indeterminata proprie & imperfecta ad materiam spectat, & eius natura potius est in via ad esse cum sit potentia quam vt ipsum esse dicatur, quamobrē Auer. in earum genere posuit rerum quarum substantia est in potentia per se ꝙ substantia est in potentia cuiusmodi est motus & diuisio continui. Aliquando etiam a Platonicis ipsa diuersitas appellatur, tum quia non alia ratione, sed seipsa ab aliis diuersa censetur, tū quia duo quodam modo significare videtur, & cōmunem aliorum negationem per quam cum illis in nulla gñali ratione conueniat, & vniuersalem potentiam capiendi ad alia seipsam naturali quadam habitudine referentē. Ideo Plotinus non numero singulari aliā, sed potius plurali alia materiam censet esse dicendum, nimirum igitur videri debet si Plato & Platonici non ens ipsa appellant ꝙ actum non habeat, dicunt tamen vnum posse appellari, est enim amplior apud ipsos vnius quā entis ambitus, deū.n. vnū non essentiā appellāt, itaꝗ꜒ materiā qa sub vnius ordine vt extremū quoddā ꝯtinet, vnū dicunt & ēt qa per dissimilitudinē est primo vni simillima.

¶ Ea autem que opponunt ex dictis facile refelli possunt, dicimus.n. vere & proprie materiam de se nullum actum nullumꝗ꜒ esse habere nisi esse ipsius & actum talem pendentiam ad formā talemꝗ꜒ alteritatem & potentiam seu viam ad esse appelles: & ſm talem potentiam concedimus Themistio ipsam esse quod genus esse improprie tamen potes actu existere nominare, qui tamen actus & esse nunquam a forma absoluitur, In quocunꝗ꜒ enim instanti materia ponitur prior forma in genere cause materialis in eodem forma est prior materia in genere cause formalis & econtra, neꝗ꜒ rationes themistii contra id valent vt potentia nō sit de essentia materie, rationes.n. eius probant de ea potentia que est respectus de genere relationis ad formaꝫ, propterea inquit corrumpetur ea mutatione que esset ad formam, potentia autem que est ipsius materie essentia, si essentia dici debet nunquā ab ipsa materia sepatatur. Ad secundum dicimus materiam esse principium entis vt est in potentia, ideo diximus potius concausam quam causam esse censendam, ipsa.n. proprie non est, quod.n. proprie est substantia est, vnde philosophus. 7. methaphisice textu. 8. sed impossibile est subiectum esse substantiam, &.n. separabile & hoc aliquid videtur maxime inesse substantie, quapropter species & quod ex ambobus substantia videt esse magis q̄ materia. Ad tertiū dicimus materiā manere eādem sub terminis oppositis vnitate priuatiua non positiua, que iuxta variationem terminorum substantialium variatur nomine & ratione, quomodo autē materia a forma distinguatur erit alia questio, quecunꝗ꜒ autem de materia verificantur vt ꝙ sit elementum ꝙ eterna ꝙ principium rerum naturalium de ipsa verificant vt accipitur ens in potentia substantiali.

¶ De priuatione materie: & primo adducunt rōnes contra Platonem. Cap. xi.

c Oncessimus in superiori questione materiam de se simpliciter esse non habere, vid%emurꝗ꜒ in eo consentire Platoni qui eam non ens appellauit, laudauitꝗ꜒ parmenidem, ꝙ omnia sint vnum ens, ex ratione autem parmenidis sequitur cum materia sit preter ens vt non sit, hoc autem concesso multa sequuntur absurda ꝯtra Platonē. Primum vt generatio de nihilo fit vel vt nihil generetur, sed Plato generationem cōcedit, igitur eam videtur de nihilo deriuare. Accedit & aliud erratum Platonis quod non tollerat Aristote. non distingui materiam a priuatione cuius ratio a priuatione omnino est aliena. Materia enim permanens & gignendis rebus naturalibus est sicut mater, at priuatio ad maleficium semper & interitum machinatur. Demum existēte quodam diuino & optimo ad quod omnia inclinant appetuntꝗ꜒ & nituntur assimilari quantum ope sue nature & proprie forme iuuari possunt, nisi priuationem a materia distinxerimus, sequitur idem sui ipsius corruptionē appetere, quo nihil absurdius, neꝗ꜒ enim forma potest sui esse appetens, cum nihil seipso indigeat, neꝗ꜒ contrarii quia corrumpunt se mutuo pelluntꝗ꜒ contraria, restat igitur vt sit materia que formam requirat & appetat ratione priuationis quam habet annexam, si igitur priuatio vt Platoni videtur eadem fuerit ipsi materie, quia in aduētu forme cessat priuatio, idem sui ipsius corruptionem intendit quod est portentuosum, ne dicam impossibile qd vt euitet Aristo. vi materiam per accidens.i. vt iuncta est priuationi appetere formam, quēadmodū dicimus,

turpe bonum & pulchrũ,nõ quidem qua turpe sed per accidens,quia accidit turpe esse quod
appetit bonum & pulchrum.

ℭ Defenditur Plato. Cap. xii.

Os in hac difficultate:primo Platonis sñiam aperiemus,ipsumq; ab obiectionibus
a Arist.tutari conabimur.Deinde Platonicoꝝ rões aduersus pipatheticos adduce/
mus,Demũ Platoně Aristo.q; ꝯcordes facere studebimus.Igit̃ ꝓ primi declaratio
ne est ãnotandũ,nõ eodẽ mõ se hr̃e vnũ & ens apud Platoně qũo apud arist.plato
vnum ente superius in parmenide asserit,& ad plura se extendere,ex quo deũ vnũ nõ ãnt esse
concedit,materiã ẽt vnũ non aũt ens nominat,non ens quidẽ dicit ex eo q̃ de se nullaꝫ entis
formam,nullam habet ideam,vnũ vero ꝯcedit,qa sub vnius ordine ꝯtinet̃ & ab vno depẽdet
ẽt qa sicut primum vnum actu est omnia,ita ipsa mã potẽtia & priuatione,adeo vt potius vnũ
ꝑ dissimilitudinẽ q̃ vere possit appellari vt ab ipso in parmenidis qninto supposito declaratur.
Itẽ vt in sophista declarat̃,nõ ens aliqñ simplr̃ pro pura negatione accipit̃,aliqñ nõ ens ita ac/
cipit̃ vt tñ circa entiũ ordinẽ verset̃,cuiusmodi nõ entis gñs ex alteritate nascit̃.Nam lꝫ ens in
motũ & statũ diuidat̃,sic tñ i illis repit̃ vt alia sit ipsius rõ alia illoꝝ, & ideo dicere liceat ens nõ
est motus:& motus non est status,quãuis motus & status sint,sic̃ suba nõ est quãtitas, nõ tamẽ
licet inferre non ens quantitas igit̃ non ens,quapp ꝯtra parmenidẽ sic inquit. Aduertis ne quã
tuꝫ a parmenidis mẽte diuertimus?cur nã illius limites transgressi sumus dum vlterius q̃ statue
nt considerauimus,& oñdimus,Quo pacto?Quoniã inqt ille,nunq̃ nusq̃ nullo mõ sunt nõ en
tia,sed tu querẽs ab hoc ꝓgressu cohibe mentẽ,hec ille,nos aũt nõ solum non entia esse oñdi
mus,sed q̃ sint non entis spẽs declarauimus,cum.n.oñderemus alterius ipsius naturã eẽ pq; oĩa
entia diuisam atq; dispsam inuicẽ,tunc partẽ eius oppositã ei qđ cuiusq; ens est eẽ ipsum re ve
ra nõ ens apuimus,q̃ oppositio ẽt ab Aristo.ꝯtra parmenidẽ est facta,ex qbus vlterius pꝫ quare
mã nõ ens sit dicta,nã si reliqua pp ipsius alteritatẽ inuicẽ nõ entia dicta sunt,q̃to magis ipsa nõ
ens appellabit̃ q̃ nullũ bꝫ actũ ipsaq; est alteritas,concedet igit̃ plato qd est pter ens esse non
ens,non tñ sequit̃ vt simplr̃ sit & oĩno non ens,neq; vt gñatio ex simplr̃ nihilo fiat.

ℭ Adducuntur obiectiones contra Aristotelem & soluuntur. Cap. xiii.

Vnc aũt quas ipse Arist.patiat̃ difficultates videamus,subm inqt vel numero vnũ
a est ipsa mã & priuatio rõne tñ distincta,hic querunt q̃ sit ista rõnis distinctio mate
rie ab ipsa priuatione,vel.n.materia & priuatio ita se hñt vt neutrũ in alterius sit rõ
ne,ita vt vtrũq; ꝑ se definiri possit,& neutrũ exigat alterũ,sicut aũt duo erunt non
vnum atq; materia erit alterum quam priuatio,quamuis materie priuatio accidat,si auteꝫ ita
se habeat ad materiam priuatio sicut simum ad nasum qui in simi summitur definitione , ad
huc duo erunt & duplex vtrunq; . Si autem priuatio ita se ad materiam habeat sicut calor ad
ignem cui inheret,tunc priuatio erit materie species & materia subiectum, sed neq; hac ratio/
ne erunt vnũ.Si vero priuatio ipsum purũ nõ esse dicit quẽadmodũ & ipse Aristo.inquit qua
vnitate idẽ sub mãe dicetur,aut qua distinctione distinguet̃,cũ non entis ad ens nulla vnio
esse possit neq; realis distinctio,nulla igit̃ via est qua dicat̃ priuatio materie eadẽ , nisi vel eius
aptitudinẽ dicat ad formas suscipiendas,aut eius naturã oñdat,sed sic non poterũt esse vnum
subo,in duas aõt rõnes diuisa.ℭ Amplius si oĩno secludat̃ priuatio a materia nõ erit materia,
igit̃ priuatio non est sibi accidẽtaria sed eius essentiã indicat,nã illud esse materie sm̃ quod in
telligit̃ ꝓpe subam,aut sicut mater gignẽdis rebus nihil aliud est q̃ esse potẽtiale quod in se pri
uationẽ complectit̃,quod.n.est inter non esse purũ & actum nõ põt nõ continere priuationẽ.
ℭ Adhuc si priuatio materie accidat seclusa ipsa poterit esse gñatio & corruptio, seruatur.n.
illa materie rõ ob quã põt formas suscipe q̃ ipsa potẽtia est,ergo poterit ẽt esse corruptio nihil
.n.fieri p̃t nisi dissolutio alicuius corruptio q; añcedat,& ẽt materia ipsa sui natura imbecilior
est quã vt possit formas quas suscipit ppetuo retinere,ẽt si priuationẽ illam accidentalẽ remo
neas,nihil.n.prius & essentiale remouetur ab aliquo ex remotione alicuius accidentalis & po
sterius,prius aũt est talis materie nã q̃ ad hanc vel illam formã priuationẽ habuerit,imo si pri
uatio accidit,ideo accidit & consequitur materiã qa materia tale habuit esse.Item.8.phi.36.te
xtu primũ motorẽ non moueri per accidẽs ꝓbat Aristo.quia quod est per accidens cõtingit
non esse sequitur,igitur aliqñ oĩno motũ defuturũ, pari ego passu dicã defuturã gñationem

si ipsius causa per accidens sit ipsa priuatio, nam ex quo est causa, per accidens dicā ꝙ ꝯtingit
noo esse ꝙ si insistens, quia est ꝑ accidens oecessario, pariter rñ debo pnmú motorem ꝑ acci
dens necessario moueri, & sic nō sequitur motum deficere. ¶ Considerandum circa materiā
ipsam quia est in interliminio entium & non entium, quodāmodo ex esse & non esse dici cō
positam ppea Auer. primo phi. 66. materie multū admiscetur priuatio, q̄ mixtio non ita intelli
genda est vt materia ex duobus distinctis componat͛, sed quēadmodum quelibet intelligētia
citra primā dicitur admodū cōposita non qa sit vera compositio, sed qa esse & ꝓpria cuiusq;
perfectio comparata ad primū habet defectum ab eo, talis igit͛ & tanta pfectio & talis tantusq;
defectus compositiooē quandā efficiūt cū tñ ipsa intelligentia sit simplicissima, sic est de pria
materia, vt. n. est in ordine entiū dicit͛ esse vt vero vltimū & priuata oī actu & pfectione dicit͛
non esse talisq; & tanta ptiuatio & tale tantūq; esse naturā materie explicāt per quandā cōpo
sitionē, sed inter materiā & iotelligeotiā multū interest quia materia nullum habet actum qd̄
illi maxime ꝯuenit. Itē materia lȝ sit oī actu ptiuata, tñ in illū pōt transformari & ipsum acqrere
ad quē est in potētia, ita vt rō materie hiis duobus possit explicari, carētia seu priuatio cuiusli/
bet actus cū ioclinatione tñ & potētia ad illū, dico igit͛ ꝙ si illa priuatio sine potentia ad actuȝ
summat͛, sic est purū non ens, si aūt simul cū potentia sic sunt vnū subm nūero, distincta tñ rō/
ne hoc modo qa possumus priuationē illam considerare, non considerādo illā potētie aptitu
dinē siue inclinationē, est tñ in vtraq; rōne aliqd̄ positiuum cui herens intellectus ponit distin
ctionē, nā priuatiooē nō simpliciter sed forme vel talis forme, silr potentiā non se solā, sed in
ordine ad formā ꝯsiderat, est igit͛ vnitas subiecti & priuationis ea cōpositione qua diximus, di/
stinctio aūt alterius ab altero quia carentia forme est nihil nisi cū potentia ad ipsam intelliga/
tur. Refert aūt multū materiā in se vel in ordine ad formam gñandā ꝯsiderare, sicut potentiaȝ
vel in se & vt subam materie vel vt respectū. Similiter multū refert an priuatiooē materie solā
vel potentiā ꝯsideres, considerauit. n. Aristo. materiā vt est potentia ad esse ex qua forma fit,
& sic appellauit ꝓpe substantiā aliqualiter, priuationē aūt forme genite ꝑ accideos principiuȝ
si ad rem vel vt ex ipsa fit vel vt inesse iā constituta est comparetur, magis tñ accidentalis est,
si ad rem factā comparetur quā ad eius gñationē, gñatio. n. ꝑ se terminū priuatinū requirit, res
vero genita babet esse a forma cui non merito ꝓpri esse, sed ipsius materie accidit priuatio.
Si vero materia in se ꝯsideretur oatura eius & esse est mixtum ptiuationi, pp quod Auer. prīo
phi. 79. dixit in cōmento ex hoc apparet ꝙ omne babens mām est gñabile & corruptibile nā
in natura materie est priuatio forme, & in fine cōmēti nibil aliud est cā gñationis & corruptio
nis q̄ prima materia pp nnn esse quod mixtum est io substantia eius, Plato igitur non soluȝ ad
gñationem materiā comparans, sed io se coosiderans priuationē reperit in suo esse habere in/
nexam. Siquidē. n. cōparetur ad ea non solum que vere sunt vt suot abstracta, sed ēt ad ista sen
sibilia que potius simulachra verꝫ entiū q̄ vere entia existimauit, materia nullū actum hñs nō
ens iudicabitur. Idem repetit ex receptione formarum, quod. n. ab alio ordinem figuram fini/
tatem & formam recipit de se inordinatum infiguratum infinitum imperfectū dici oportet,
que si hoc modo summatur noo accident materie sed eius essentiam dicent neq; pp hoc ma
teria in forme aduentu corrumpetur. Quia non dicit Plato materiam purum non ens sed pri
uationem, cum potentia tamen ad perfectionem in quibus duobus stat esse materie, sed Plato
ad priuationē entium respiciens maluit per illam rationem explicare, Aristo. autem per rece/
ptionem forme. ¶ Ex quibus facile ad argumenta contra Aristo. respondetur, declarauimus
enim qualiter priuatio & subiectum vnum sint sed distincta ratione. Item non negabit Arist.
ꝙ si ſm se summatur materia ꝙ priuatio vt connotat aptitudinem ooo declaret substantiam
materie, sed negabit ꝙ si ſm rationem priuationis purum sūmatur ex ipsa aliquid generetur,
impossibile enim est ipsam ſm se materiam sine potentia & priuatione considerare, nam qd̄
Themistius ait difficile mihi impossibile videtur, concedet etiam Aristo. per se ad transmuta/
tionem priuatione opus esse alioquin vt inquit themistius res tantūmodo genite, nō vnquā
corrumperentur, impossibile est autem separare priuationem a materia sicut passionem vel pro
priam operationem a suo subiecto vt supra declaratum, & sic per se est causa generationis ꝑ
accidens autem geniti quia esse geniti non dependet a priuatione nec fit nisi per accidēs, nec
sequitur contra Platonem etiam quod aliquod sui corruptionem appetat, immo sequitur vt
quod priuatiuum est aliquam perfectionem acquirat per generationem a forma.

¶ Quod materia non possit se sola sine forma existere. Cap. xiiii.

X dictis facile cognitu est nõ posse materiã per se sine forma existere, tñ qđ dicũt antiqui phisiologi ipsum caos .i. primã materiam ante nia gñatum, siue ipsum vacuũ & innane nõ sic intelligendum vt mã se sola subsisteret, sed id fm tõnẽ & imaginationẽ est dictum vt principiuȝ ex quo sunt genite res intelligeret, in quo sicut inesse vacuo confuso & inordinato prius esse intelligetent quã ab agente in lucẽ deducantur que prioritas non temporis sed originis nature est intelligenda, nam cũ esse materie sit potẽtiale & in fieri siue in via & actuȝ oẽm, oẽmq; perfectionẽ a forma recipiat nullo pacto sine forma existere potent, nihil .n. cuius est esse ab altero p̃t sine illo p se existere. Preterea esse forme naturalis se hȝ in concretione ad materiã sicut simũ, vt patet .2. phi. textu. 21. & .6. metha. textu: secundo igit impossibile est tales formas a materia separari, magis aũt dependet materia a forma, magis igitut impossibile est ipsam separari a forma. Deinde cuius non est actus non est ẽt existere, ab eo .n. a quo res actum & existentiã hȝ. Neq; .n. existimandum est existere esse quid additum essentie, nam vt inquit Auer. in dest. de. dis. 5. in sol. tertii dubii, esse fm veritatẽ in entibus est quid intellectuale, videlicet res esse extra intellectum, sicut est in intellectu ita ꝙ esse & verum nomina sinonima sunt, & si sic nulla ergo extra aiam est pluralitas, vnde infra inquit. Quicunq; dicat ꝙ esse est quidaddituȝ supra quiditatẽ & nõ ꝯstituit ab eo esse in sua subã, dicimus ꝙ opinat maximum errorẽ, materia autẽ vt declarauimus nullum de se hȝ actum & esse hȝ a forma, igit & exñdam. Profecto adeo est intimum existere ipsi forme sicut forma ipsi actui & actus ipsi forme, quãobrẽ qui poneret vel miraeulose, materiã sine forma existere duo contradictoria simul ꝯcederet, nã cuȝ ipsa de se nullum habeat actũ, statim quod existere p se ponatur, oportet vt habeat actum: & sic habebit actum & nõ hẽbit. Recte subtilisq; Auer. 2. phi. 12. cõmento si materia denudaret ab oibus formis quod non est in actu esset in actu, quã ꝯñtiam ipse 3. coeli. 29. cõmento declarat. Impossibile inquit qd ꝯtingit pooenti corpus esse abstractum a decẽ p̃dicamentis, est vt aliquid sit potẽtia & in actu insimul, hoc .n. su~m non est in potentia nisi inq̃tum non est in actu & inquãtum non est in actu est ps alicuius qd est in actu. Illud .n. qđ non est in actu, sed in potentia aut est pars in actu alicuius quod est in actu, aut est vnum p̃dicamentoȝ, hoc subm caret eis, ergo non est in actu alicuius oino, suum igit esse in esse in ente in actu non est nisi inq̃tum est ps eius in potẽtia. Si igi, inuenit per se & singlr non fm ꝙ est pars alicuius non esset ens in potentia sed io actu, ens .n. in potentia non inuenit nisi in ente in actu & si separaret non esset ens, dña .n. inter non esse & esse in potentia est, quia non esse oon est in actu ens, neq; in aliquo in actu oon distinctum ab eo, & hoc intendimus cum diximus i hoc loco de prima mã ꝙ oon est ens in actu, & ens est in ente in actu non distincto ab ea, & hee est inteotio mei sermonis, ꝙ est in eo in potentia, que verba seipsa declarant, apparetq; ipsuȝ nullum actum date materie pteter actum forme non distinctum ab ipsa materia.

Quod materia non distinguatur realiter a forma. Cap. xv.

T autẽ ea que supradicta sunt clarius elucescãt, & ꝓposito satisfaciamus, cõsiderabimus quomodo a materia distinguitur forma, illud primuȝ ex gñatione forme ex materia ꝯsiderantes, nã cum oẽ qd fit ex aliquo fiat id ex quo fit materiã dicimus, que ab aliquo agente transmutara fit hoc aliquid, hoe autẽ est ipsum compositum ex materia & forma, singulum .n. hoȝ per se gñari non p̃t, cum oẽ qđ fit ex subo aliquo fiat, sicut igit non fit materia, sic neq; ẽt forma, esset .n. materie altera mã & forme altera forma, nec vero agens ponit formã in materia, non .n. hoc esset transmutando ex subo aliquo gñare, sed ipsam de nihilo ꝓducere, neq; ẽt agens ex composito facit compositum, priuatio .n. que erat vnum cum materia numero recedit, nec in generatione permanet, nee etiã ex forma p̃existẽte in subo & ipso subo cõpositũ gñat, tum q̃a si formã p̃existeret in subo nõ fieret ex aliquo, nee gñatio diceret, gñaoo .n. est ex totaliter subiecto aliquid gñare, relinquit igit vt cõpositum totaliter ex subiecto gñet, ex ære .n. spherã gñare est ipsum es spherã fieri, hoc aũt est cõpositum, sphera .n. nõ sepatum aliquid, sed formã hmõi in tali subiecto significat, & hoe est sphere esse quapp Auer. 26. septimi metha. agens manifestũ est ꝙ facit ex alio aliud, non aliud in alio: facit enim ex materia formatum non in materia formam. Vnde & diuus Tho. in. 7. methaphisice lectione septima, licet dicatur ꝙ forma fit in materia, non tamen proprie dicitur, forma enim proprie non fit sed cõpositũ p formam, ita ẽt proprius modus loquendi est vt dicamus cõpositũ gñari ex materia in talẽ formam, forme .n. proprie non fiunt, sed educuntur de potẽtia materie inq̃tum mã que est in potentia ad formã fit actu sub forma, qđ est facere cõpositũ, quapp

Aristo.primo phi.64.textu quare inquit onisum ex dictis est, qm qd fit semp cōpositū est, & est quidē aliquid qd fit, est aūt aliquid qd hoc fit & est subiectū, ex quibus aiaduertenn patere pōt qualis sit distinctio materie & forme in ipso cumposito. Nam si ea vnū sunt & esse idem habēt que eadē gnatione gnanf & corruptiōe corrumpunt, cū neq̧ forma per se, neq̧ materia p se, sed copulatim fm ista fiat manifestū est ꝙ idem esse materia & forma habebūt. Nec minus ex rōne agentis idē ostendet, nam eō agentis est vt inquit Auer.12.metha.cōmento.18.nō vt cō greget inter duo in rei veritate, sed extrahere illud quod est in potentia ad actum & quasi con gregat inter potentia & actum: dixit aūt quasi quia potentia & actus non sunt vere duo, ideo post declarat qūo agens congregat.s.inter materiam & formam, fm ꝙ extrahit potentiaȝ ad actum, non destruendo subiectum recipiens potentiā, & tunc efficiunt in composito, duo.s. materia & forma, non quidē ita ꝙ duo efficianf in composito, sic ꝙ duo simplr agens efficiat sed duo efficiunt in composito.i.in vnitate compositi, nam vt ipse inquit Paulo superius opi nio Aristo.est ꝙ agens nō facit nisi cōpositū ex materia & forma, ꝙ sic declarat, & hoc fit mo uendo materiam & transmutando eam donec exeat de illa id quod est de potentia in ea ad il lam formā in actu. Quod ipse in.8.metha.15.cōmento clarius menifestat, nā declarās qūo ali quid de potentia transferaf ad actū, vt videat qūo fit vnū rotundū & es, sic inqt, cā istius vnita tis est, vt transmutef qd est in potentia donec fiat in actu ab agente.s.ab extrahente ipsum a po tentia in actū, est igitur hic aliquid vnū qd primo est in potentia & post transfert de potentia ad actum, & translatio eius non largif multitudinē sed pfectionē inesse, & in toto hoc est vnuȝ in actu. Si igitur translatio agentis de potentia ad actum nō facit multitudinē, agens aūt trans/ fert mām de potentia ad actū, ergo materia translata ad actum non differt numero ab ipsa for ma, igiẗ terminus gnationis non est forma que sit res distincta ab ipsa materia, sed est ipsa ma teria vt est translata ad suaȝ pfectionē. Preterea materia & forma eo modo sunt vnū qūo vnū fit ex potentia & actu, sed vnio potentie & actus, non fit eo modo vt fiat coniunctio inter po/ tentiā & actum tanq̄ inter duo, vt puta ꝙ es esse trigonū sit compositio eius & trigoni, & albū vnum esse cōpositio superficiei & albedinis: nam sic restat adhuc querere cām vnionis istorū duoꝝ, qui aūt sic dicunt ob id errant inquit Aristo. vltimo textu.8.metha. quia querunt vnum inter potentiā & actum, ac si actus & potentia essent diuersa, est aūt inquit ipse vltima materia & forma idem, & hec potentia hec actu quare simile est querere quid nā vnius cā fit & vt vnū fit.i.esse vnius, vnū.n.quid daȝ vnūquodq̧, & qd potentia & qd actu vnū quodammodo est, que Auer.in cōmento sic exponit, causa deceptionis eorum est quia ponūt idē qn̄ est in po/ tentia & qn̄ est in actu esse diuersum, & in rei veritate est vnum illud, illud.n.quod fuit in po/ tentia est in actu, & nō sunt hic duo diuersa, non est igiẗ sic intelligendū ꝙ ex potentia & actu fiat vnū, ita ꝙ potentia & actus simul sint & faciant vnū, imo quia illud quod erat in potentia est actu effectum, eadē est.n.cā vnius & esse, hȝ aūt res esse vt est in actu a forma, q̄re & vnū, vn̄ subdit Arist.ꝙ aūt aliqd gnatū sit vnū nulla est alia cā, nisi si quid sint ex potētia ad actū mouēs.

Declaratur qualis sit compositio materie & forme cum inuicem non distinguā/ tur realiter: Cap.xvi.

Sed tn̄ quia dr̄ corpora naturalia cōponi ex materia & forma, & materiā & formaȝ esse principia eoꝝ, videndū que qualisq̧ sit ista cōpositio, apparet auteȝ ex vltimo textu.8.metha.nō ita esse intelligendā vnitatē reꝝ ex potentia & actu gnatatum vt sit ibi colligatio, aut inter aliqua duo compositio, neq̧ magis posse assignari ra tionem ꝙ aliquid sit vnum q̄ ꝙ sit ens vnum, idem.n.esse materiam ꝓpinquam & ipsam for/ mam, ꝙ si qua ratio sit esse ipsum agens, quod ex potentia in actum deduxit, nō ita igitur que/ renda est rerum naturalium compositio, vt materia & forma duo dicātur, sed en modo quo Auer.prio phi.65.declarat res nāles dissolui, in materiā & formā.i.in rōnes materie & forme & distingui fm diffinitionē lȝ non inesse, non.n.separant inuicē inesse, lȝ separent rōne, rōnes aūt sunt hec quia in composito intelligiẗ materia ꝓpinqua vt id ex quo factū est, forma autem vt id in qd materia euasit & actū recepit, hoc aūt est ipsum cōpositum, quia forma vt sphera si gnificat non simplr spheram: sed vt sic.i.in materia. Amplius rō materie in cōposito hac de cā saluat licet sit idem re materia & compositū, quia pōt dissolui & fieri aliud: & est in potētia ad alias formas, ꝓpterea elegantissime Themistius dixit, idem posse materiam & subiectū esse & appellari, subm quidē respectu forme cuius est, materia aūt respectu cōpositi fiēdi & respectu q̄dē cōpositi cuius est subȝ potentiā amisit, nā illud euasit respcū aūt fiēdi adhuc fuat potentiā.

¶ Que res vt clarius intelligaẽ, subiiciam exemplum quãtitatum interminataꝝ que maximã cũ ipsa materia hñt similitudinẽ, vt ipse Auerro. cap. primo de substãtia orbis declarat, sunt.n. in potẽtia ad oẽm nãlem terminatã q̃titatẽ, & nullũ de se terminũ seruant nullãq; hñt positiuã vnitate, sed priuatiuã sicut materia, ab agente aũt hũc vel illum terminũ acquirũt, nõ ita q̃dez vt q̃titas ipsa terminata res alia dicatur ab interminata, sed gradũ solũmodo actus & perfectionis addit interminate. Sit igiẽ quãtitas interminata locu materie prout ex ipsa fit quantitas terminata, vt tñ est sub termino non est distincta ab ipsa quantitate interminata, sed sola rõne, que est vt est id ex quo effecta est termininus, non aliter intelligendũ de potentia ꝓpinqua, q̃ vt dicit Aristo. est idem q̄ ipsa forma. Item ista quantitas interminata licet sit sub hac forma, est tñ vt est in potentia eadẽ manens sub alio termino, sicut materia licet sit subiectũ respectu huius forme, est tñ rõne sui in potẽtia ad alias formas. Idem exemplum possumus dare de materia intelligibili mathematicoꝝ, nam apud Aristo. 7. & 8. mathe. mathematicoꝝ materia est q̃titas, que tñ non est quid distinctum reale a suis figuris. Saluanẽ aũt ẽm hanc positionem optime oĩa dicta phi & Auer. de gñatione ipsa, qũo ex totaliter subiecto fit ipsum compositũ, non aũt dicit q̄ gñetur ex materia & forma, sed subiectum inquit vbiq; est quod fit hoc aliquid. Itẽ saluaẽ rõ agentis, que est vt transferat id quod est in potentia ad actum non largiendo multitudinẽ sed perfectionẽ. Saluatur & vnitas compositi eo modo quo ipse Aristo, declarat in fine octaui metha. saluatur ẽt materie rõ, quã non aliam ob cãm Aristo, posuit vnã nisi vt saluet q̄ sub vtroq; termino motus sit aliquod cõe quod transferat ad habitum ex priuatione idem manens sub vtroq; terminoꝝ, que rõ hoc modo ipsi materie ꝑime congruit, ipsa.n. nullũ actũ nullum de se habet esse, nisi aut sub hoc aut sub illo termino, ideo nunq̃ separatur a forma, sed sola rõne vt intelligitur in potentia ad illam, sola etiam ratione a priuatione distinguitur, & mento nam quid aliud est materia quam forma in potentia, quid aliud forma quam materia actuata, est igitur compositum quia ex materia processit, in actum non actus, & materia quia in compositum euasit sub actu non autem actus.

¶ De corpore quod est prima forma materie, idq; ita esse p Aristo. antiquorumq; ostenditur authoritates. Cap. xvii.

S Equitur vt cum ea que ad esse materiæ spectant determinauerimus, nunc que ad ipsam consequuntur decleremus, illud est forma corporeitatis, que prima est ĩ materia, & nunquam ab ipsa recedere tum sensu: tum ratione comprobatur, cõmunicant.n. omnes forme materiales in hac forma habentq; per ipsam vt corporales dicantur, quod si illa forma in materia prima est a qua omnes forme habent vt primo genere materiali communicent, forma corporis prima forma in materia esse dicetur, vt primum.n. in materia aliqua forma recepta est corporalis efficitur, adeoq; corpus materiæ primo coheret: vt themistius res mãles & corporeas idẽ esse censuerit: sensu ẽt inquit Auer. manifestũ esse id q̃d oẽs defert trãsmutationes siue sub̃ales, siue accidentales esse corpus, & idem numero sub vtriusq; trãsmutationis terminis remanere, mõ tñ diuerso, sub trãsmutatione.n. accidẽtali idẽ numero remanet, pp actũ sub̃alem quẽ a ꝓpria forma h3, ẽm nomen & definitionem in substãtiali aũt vnum per priuationem cuiuscunq; forme vt possit nomen & definitionem iuxta varias transmutationes variare, qũo aũt hoc fit vt corpus idẽ numero sub diuersis remaneat formis sub̃alibus, declarat in cap. primo de substantia orbis. Nã cũ aqua transmutaẽ ad aerẽ, non cessant dimensiones aque fieri aeris donec exuant formã aque, & aeris formam induant, nam cũ peruenerint ad maximam quantitatẽ aque tunc subiectum eaꝝ denudaẽ a forma aque, & a quantitate dimensionum aque propria & recipit formam aeris & quantitatem dimensionuz propriarum forme aeris. Nec mirum videri debeat vt dimensiones aque fiant aeris qui valde maiores requirit, in tali enim via que est ad corruptionem aqua sub maioribus stare potest dimensionibus qua vt est in esse cõsistenti & quieto, similiter aer in via generationis suffert minores dimensiones quam in suo libero & absoluto esse. Hanc igiẽ corporis formã cum oĩbus formis gñabilibus adeo cõem multi ex antiquis phisiologis inuenissent non distinxere a materia, sed corpus ipsum esse omnium generationum subiectum iudicauerunt: & q̃a nullũ corpus determinatum sibi vendicat paruum & magnum appellauere, alii vacuum & dimensionem infinitam. Quod etiam Platoni videtur placuisse, propterea themistius vt refert Auerr. tertio coeli commẽto. 17. defendens Platonem sic inquit, & similiter non est inopinabile omnino vt cũ quesierit aliquis de prima forma que est in materia & est habens tres dimensiones

in qua sequunť qualitates reliquę.s.caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas, & alię qualitates in qua ꝓprie inuenitur figura p se nõ est impossibile vt primũ eius sit superficies. Hanc opinionẽ vt Arist. ꝯfirmare, simile est.n. vt q̃titates interminate eedem numero remaneant in gñato & incorrupto ac de q̃litatibus simbolis, quas in.2.de gñatione textu.29.easdẽ nũero in gñato & corrupto remanere ꝯcedit in hñtibus simbolũ elementis faciliorẽ fieri transmutationem.

Ostenditur per rationes Auer. ꝙ ante omnem aliam formam substantialem tres dimensiones necessario in materia presupponantur. Cap.xviii.

n

On minus aũt efficacibus rõnibus q̃ sensu & authoritatibus ostẽsum sit necessitatem taliũ dimensionũ primitus in materia ostẽdemus, Auer. potissimũ huius opinionis authorẽ sectantes, deinde eorũ infringemus opinionẽ, qui ex Auer. sñia formã aliq̃ substãtialẽ dimensiones hmõi in mã ꝑcedere falso opinanť. Auer. igiť tũ ex diuisibilitate cuiuslibet forme mãlis, tũ ex receptione diuersaꝝ formaꝝ in materia ante oẽm formam substantialẽ q̃titatẽ in materia ꝑsupponi nõ solũ quo ad fieri sed & quo ad esse opinatur. Nam cũ oĩs forma mãlis sit diuisibilis vt apparet in.8.phi.maior.n. virtus est in toto q̃ in parte, ideo recipi nõ põt nisi in subo diuisibili, ob id.n. forme celestes qa indiuisibiles sunt eterne, diuisio aũt in su: a non est nisi p q̃titatẽ, igiť in subo in quo forme materiales recipiunť q̃titatẽ ꝑsupponũt, ppea Auer. in libello de suba orbis dixit, & qñ inuenit substantiales formas diuidi ẽm diuisionẽ huius subiecti, diuisio aũt non est huic subiecto nisi inq̃tuʒ hʒ quantitatẽ sciuit ẽi ꝙ primũ eoꝝ que existunt in hoc sunt tres dimensiones que dicunť corpus, ex quibus apparet ꝙ cũ forme materiales nõ possint fieri nisi in subo diuisibili, neq; diuidi sine quantitate tales dimensiones ab ipsis formis necessario ꝑsupponi, nõ solũ tanquã dispones quo ad fieri sed ẽt q̃tuʒ ad eẽ idem ex diuersarum formarum receptione Auerr. ꝓbat. Quod.n. diuersas recipit formas, opʒ vt ptem habeat & partem. Si.n. materia simplex sit & indistincta, non potent diuersas formas recipere ẽm quidẽ hanc partẽ vnã, ẽm vero aliam partẽ, aliam partẽ aũt & partẽ non põt hre sine quãtitate, igiť diuersaꝝ formaꝝ receptionẽ q̃titas ꝑcedat necesse est, vnde Auer. & causa huius totius est ꝙ hoc subiectum recipit primitus dimensiones recipientes dimẽsionẽ terminatã, & qa est multũ in potentia, qñ si non haberet dimensionem nõ recipet insimul formas diuersas numero, nec formas diuersas specie nisi in tpibus diuersis, sed in eodẽ tpe nõ inuenitť nisi vna forma, cum hoc ꝙ eius materia est vna numero &c. Manifestum est aũt talem quãtitatem qua ꝑdisponiť materia vt recipiat formas diuersas specie & numero non posse esse illã q̃titatem que sequitur formã substantialem, qa talis q̃titas non sufficit ad distinguendũ materiã ẽm diuersas partes gñationis diuersaꝝ formaꝝ. Quod.n. ex quacunq; materie portione quelibet forma gñari non possit, vt puta si ex vno pugillo terre generentur mille ignis, & ex dimidio non possint, hoc inquã non est ex parte materie simplr, sed materie tante, similiter est ꝙ ex materia pulices nõ possint gñari elephas, nec ex quacunq; portione materie quãcũq; forma si igitur dicatur materie formã vniri imediate, & ad talem vnionem quantitatem ꝓpriam sequi, cũ Aristo. primo coeli vnum celũ tantũ esse ꝓbat ex eo ꝙ tota materia est sub ipsa forma coeli conclusa non sequitur quod ipse intendit, dicetur.n. ꝙ licet forma sese imediate toti materie vniat, erunt tñ diuerse partes subiectiue talem vnionem ꝯsũtes, atq; ita non repugnabit plures esse coelos. Item si materia denudaretur a quãtitate tunc corpus fieret ex non corpore, & dimensio ex non dimensione, qua sequella ex his declaratur, que superius dicta fuere, nam sicut ex quacunq; portione materie nõ põt quelibet forma educi sic corpus nõ põt ex quacũq; potentia sed ex ꝓpria educi, ꝓpria aũt ipsius potentia est nõ materia, non forma, non cõpositum, licet.n. sint potentia in qua non tñ sunt potẽtia ex qua corpus generetur, eque.n. impossibile est ex non quanto fieri quantum sicut ex non substantia, oportet igitur vt aliqua quantitas precedat potentia ex qua fiat quantitas terminata, illa aũt est quantitas interminata ex qua fit corpus, alioquin ex non corpore fieret corpus, impossibile est aũt materiam sine q̃titate fieri corpus, naʒ ante omnem motũ necesse est preexistere res possibiles moueri, res aũt possibiles moueri non possunt existere sine aliquo actu, ppea Auer. cõmento.4.octaui phi. inquit impossibile est aliquod ens gñari a moto quod est in potentia ens tantum. v.g. prima materia hʒ ꝙ põt intelligi nuda omni forma ne dũ vt generetur ex non esse, idem declarat the.3.phi. in diffinitione motus dicens, neq; vero moueri vlla res posset que ptãtem solam haberet, quãobreʒ materia p se non mouetur qñ per se nunq̃ est actu, impossibile est igitur corpus fieri ex nõ corpore. Sed aliud corpus supponi necesse est ex quo veluti in potentia interminata terminatũ

corpus exoriatur, quod etiã ex aliis declaratur, nam si quantum ex non quanto fieret, & quando corpus de potentia materie educitur ipsa omni q̃titate nuda intelligeretur, nunq̃ ab agente nãli trãsmutaretur, omne.n. agens nãle agit p ꝯtractum, ꝯtractus aũt nõ sine q̃titate reperitur.

Q̃uo q̃titates interminate eedem numero eterne perseuerent. Cap. xix.

Ed quia Auer. hmõi dimensiones easdem nũero ingñato & corrupto remanere & ppetuari existimat, q̃uo hoc sit, cõsiderandũ, hñt aũt maximã cũ ipsa materia essendi similitudinem, ideo q̃uo ppetuentur in comparatione ad illam declarabimus, dicimus quidem materiã nullũ actum de se & nullum eẽ proprium hr̃e, sed solum modo esse in potentia ad omnes formas, itidem ipsas dimensiones nullũ ꝓpriũ terminũ hr̃e, Sed in potentia ad omnes esse dicimus, & quemadmodum materia ipsa, put sub diuersa & diuersa forma repit̃ aliud & aliud esse accipit sic ipse dimensiones vt ad aliã & aliã formã ꝯsequũtur aliud & aliud proprium esse sortiunt̃, vtq; materia vna priuatiue dr̃ p oĩum formaꝝ priuationẽ & ꝓm talẽ numerositatẽ eadem in gñato & corrupto remanere, atq; ita ppetuat̃ aliud & aliud esse positiuum recipiens, sic ipse dimensiones ꝯm numerositatẽ essentie priuatiuã & potẽtialẽ eedẽ ingñato remanet & incorrupto, ꝯm autẽ numerositatẽ ip sius esse quã propriam respectu huius vel illius termini hñt nõ eedẽ remanere dñr, neq;.n. materia idem esse sub aqua habet qd̃ sub ipso igne, ꝫ quo ad essentiã quã hꝫ in potentia eadẽ numero remanere dicatur. Quod aũt hoc fit ad mentẽ Arist. ex ipsius dictis declarat̃. Nã in. 2. de gñatione textu. 129. vult in his elementis que in aliqua q̃litate ꝯueniunt nõ fieri corruptionem in vtraq; qualitate, quia qualitas simbola eadẽ in gñato & corrupto relinquit̃, non põt aũt dici eadẽ specie quia sic corrumperet̃, neq; eadẽ numero ꝯm esse ꝓpriũ & ꝓprium actũ, non.n. fieret sub̃alis transmutatio, que est totius in totũ nullo sensibili remanente vt subiecto, remanet igit̃ numero eadẽ numerositate quã diximus.s. potentiali. Vt.n. talis qualitas simbola. v.g. caliditas indifferens est ad aerem, & ad ignem vna numero in potentia dr̃, neq; eius vnitas est vnitas actualis positiua, licet igitur nunq̃ sit quin dimensiones huius vel illius forme actu esse dicantur, vnitatẽ tñ illã priuatiuã hr̃e intelligũtur vt sunt potentia & ad hanc vel illam formã indifferentes. v.g. in illo instãti nature in quo intelliguntur nõ amplius esse forme añcedentis & fieri forme ꝯñtis, ppea phs primo de gñatione. 24. inquit, in his attñ si aliqua passio manet eadẽ ꝯtrarietates in gñato & corrupto, puta qñ ex aere fit aqua, si ambo diaphana aut humida non oꝫ hmõi passio oem, sed alterã esse in quã transmutatur, in. 2. aũt de gñatione ꝯcedit remanere eandẽ qualitatẽ simbolã, non põt aũt alia identitate remanere eandẽ q̃uã illa que est priuatiua & potentialis, iuxta quã & materia prima & q̃titates interminate eedẽ numero remanere dicũtur, sic.n. Arist. & Auer. dicta saluantur nec vllam in se continent contradictionem.

Adducuntur illorum rationes qui existimãt primã formã corpis in materia receptam esse ex genere substantie. Cap. xx.

Unc aũt volumus dubia obiectionesq; hãc positionẽ sequẽtia examinare, & precipue illas quibus aliqui adducti primã formã in materia receptã que est corpus substantialẽ putant, ad quã ꝯsequuntur dimensiones interminate de p̃dicamẽto quãtitatis, q̃ positio tũ rõnibus fulcitur, tũ authoritatibus, prima quidẽ rõ est q2 dimensiones sunt accidens & coeterne materie, ergo illas p̃cedit aliqua forma substantialis, nã oẽ accidens fundatur in composito substantiali ppea destructis primis substantiis impossibile est aliquid aliorum remanere. Itẽ Auer. 2. de aĩa cõmento. 4. ponẽs drĩam inter substantiam & accidens vult accidentia fundari in ente in actu, igitur cũ dimensiones sint accidẽs aliquid in actu substantiali p̃esse oportet, istud non põt esse aliud q̃ materia informata forma corporis substãtiali. Amplius Aristo. in. 7. metha. declarat substantiã precedere accidens natura definitione & tpe igitur ante dimensiones p̃esse oportet aliquã formã substantialẽ. Adhuc dimensiones cũ ipsa materia constituunt vnũ ens per accidens, omni aũt ente per accidens est prius aliquod ens per se ante igitur dimensiones ipsas aliquid in materia p̃esse oportet, ex quo cum ipsa fiat vnum ens per se, quod certe non põt esse aliud quã forma corporis substantialis. Addũt et authoritates. 3. coeli textu. 61. inquit Aristo. oportet aũt sensibiliũ sensibilia corruptibiliũ corruptibilia, sempiternorũ sempiterna querere principia, vbi Auer. in cõmento inquit principia sensibiliũ ꝓpinqua sunt sensibilia, non aũt remota vt prima forma & prima materia, per primam

aũt formã non põt intelligere nisi formã corporeitatis, p̃terea. 2. phi. cõmẽto. 15. inquit q᷑ priuatio existens in prima materia non est simpliciter priuatio, imo est sicut forma materie. Itẽ Auer. dicit istas dimẽsiones remanere easdẽ numero, vel igitur remanent eedem realiter vel ẜm rõnem non ẜm rõnem, quia hoc est remanere easdẽ ẜm spẽm, si eedẽ ẜm rem igitur mã ipsa remanebit eadẽ ẜm rẽ, vel igiẗ oportet dari materie vnã formã substantialẽ, ẜm quã remanet eadẽ eterna ẜm rẽ vel materiã ẜm esse reale non dependere a forma. Declarant aũt & q̃ sit hec forma, & eius ponende necessitatẽ, est aũt forma hec per quã cõicant oĩa gñabilia in genere corporis, oẽ. n. cõpositum in spẽ esse dupl̃r indiuiduũ. v. g. indiuiduũ ignis dici põt & hic ignis & hoc corpus, hic quidẽ ignis a forma ignis, hoc aũt corpus per formã corporis, est aũt eadẽ numero hec forma numerositate gñis, diuersa aũt numero numerositate speciei, nã per diuersas formas spẽ contracta est ad diuersa numero & spẽ, nec est inconueniens, idem eẽ numero gñe non tñ idem spẽ. Necessitatẽ aũt hmõi forme hoc modo declarãt, primo quidẽ ne detur creatio, ista. n. forma seminariũ est & inchoatiuũ oĩum formaꝝ alioquin nihil sibi p̃supponerẽt forme, atq3 ita crearentur. Secundo ponit vt saluent tria principia reꝝ nãliũ que oportet semper manere, materiã. s. formã & priuationẽ. Tertio vt disponat materiã que ex sui natura valde est a formis remota nisi adiũgatur aliqua aptitudo, aptitudo autẽ & appetitus sunt pp formã. Vltimo vt dimensiones in ipsa fundari possint.

Impugnatur predicta opinio. Cap. xxi.

n

On est opinio hec spernenda tum pp rõnes quibus fundata est, tum pp suoꝝ defensoꝝ authoritatẽ, sed tñ q̃a a pħo veritas ante oĩa magnifacienda est, eius amore rõnes in mediu3 adducemus, ex quibus q̃tũ p̃dicta opinio valeat facile pspici poterit.

Licet autẽ omnes fere rõnes quibus potentiã esse in rõne essentiali materie pbauimus, venire contra hanc opinionem possint, ea tñ p̃cipue militare vr̃. Quod omne recipiens tã formas sub̃ales q̃ accidentales nullã illaꝝ actu ꝯtinet, que ꝓpositio est Auer. tum primo cap. de substãtia orbis, tum. 63. &. 69. cõmentis primi phi. cuius ꝓpositionis rõ esse põt que adducit 3. de aĩa textu & cõmento. 4. q᷑ oẽ recipiens debet esse denudatum a natura recepti, mã autẽ recipit omnes formas, igiẗ debet esse actu denudata ab illaꝝ vnaquaq3 minor etiã ꝓpositio est Auer. in p̃dictis locis, imo est Arist. 8. meth. textu. 3. materiã dico que nõ hoc aliquid ens ptãte aũt est hoc aliquid. Item si mã haberet aliq̃ forme substãtialem sibi coeternã, pħs nãlis ex trãsmutatione ꝯtrarioꝝ inuicem in cognitionem simpl̃r prime mãe nõ peruenire, sed ad formam corporeitatis, quod est falsum, nã ex receptione oium ꝯtrarioꝝ cognouerunt q᷑ est ens in pura potentia & res nãles ex ea vt in potentia existit essentialiter fiunt. Deinde omnes rõnes quas Auer. adducit ꝯtra Auic. sunt contra istã opinionem, nã posuit Auicẽ. in mã imediate recipi formã substantialem corporeitatis: & ad ipsam sequi dimensiones interminatas idem esse iudicium existimans de ipsis q̃titatibus interminatis qđ est de terminatis, vt sicut terminate fundantur in ente in actu ita interminate. Auer. autem putat, interminatas in prima materia fundari imediate, non est autem inter Auer. & Auic. ꝯtrouersia, q᷑ Auic. formã corporeitatis specificã. Auer. autem genericã posuerit. Neq3. n. erat tã crasse minerue Auic. vt nesciret, si dedisset materie vltimum actum specificum q᷑ nullum amplius substãtialem recipere potuisset: sed quecunq3 aduenirent accidentia forent, p̃terea nõ apparet discurrenti, & per eius sufficientiam & per sue methaphisice libros q᷑ hanc formam corporis specificã ponat, Auer. autem non solum specificam, sed neq3 gñicam admittit ipsi materie primo inesse, nam in primo metha. cõmento. 17. exponens illud q᷑ in fundamento nature nihil sit distinctum, omnem a materia formam tam specificam quam gñicam remouet, genus. n. inquit est formam vl̃is, materia autem ẜm q᷑ in ea non debet esse in actu aliquid oĩno ex eis que recipit nullam habet formam oĩno; neq3 vl̃em, neq3 particularem, sed primo recipit formam vl̃em, & postea mediante forma vl̃i recipit formas alias vsq3 ad indiuiduales, appellat autem ipse formas vl̃es elementoꝝ, indiuiduales autem vltimas formas mixtoꝝ, nam. 3. coeli cõmento. 67. inquit mediantibus elementis alias formas recipere, & est vna numero ẜm q᷑ est subiectum formaꝝ indiuidualium & multa ẜm formas quia diuidiẗ per eas & est vl̃r similis gñi, sed differt a genere quia est vna numero in multis ẜm q᷑ esse eius est in potentia, genus aũt est vnum in forma media inter actum & potentiam i multis &c. eandem s̃niam in. 12. metha. cõmento. 14. repetit. inquit. n. & vr̃ mihi q᷑ intendebat dare dr̃iam inter naturam materie inesse & nãm forme vl̃is, & maxĩe illius qđ est genus, reputaẗ. n. q᷑ prima materia quia est cõis h3 nãm rei vl̃r p̃dicabilis de pluribus; vnde

quidam

quidá existimant primá materiá esse corpus, & si ita esset hêret formã & nõ esset vna ẽm numerú, sed ẽm formá: sed iam dictum est in alijs locis ipsam esse vnam ẽm numeruȝ, & postea declarans qualiter est vna & plures ẽm numerũ subiũgit, cõicatio ĩgit que intelligit in formis cõibus hȝ esse extra aiam in potentia, ista aũt cõicatio que intelligit in materia est pura priuatio cũ nõ intelligat nisi ẽm ablationẽ formaꝝ indiuidualiũ ab ea ex qbus appet Auer. nullá formá dare materie vt cõis reddat, sed cõem afferere p priuationẽ oium formaꝝ. Amplius nõ vident isti Auer. nõ solũ ꝯtra Auic. argumẽtari, si ponat talẽ formá specificã sed ẽt si gñicam: hoc n. est vſe apud Auer. nullá formá materialẽ vniri posse materie nisi mediãtibus dimẽsionibus interminatis, alioquin forma illa esset indiuisibilis nõ hñs ꝯtrariũ & incorruptibilis, & p ꝯñs abstracta qđ est impossibile, verba eius in primo cap. de substantia orbis sunt. Putauit Auic. ꝙ dispõ triũ dimensionũ existentiũ in materia simplr. s. nõ terminataꝝ est dispositio dimẽsionum terminataꝝ in ea quapp dixit necesse est primã formã existere in prima materia anteq̃ dimensiones existant in ea, ecce rõnem vnde motus est Auic. ad ponendam formã corporeitatis. s. q̃a credidit ꝙ dimensiones interminate ita fundent in ente in actu per aliq̃ formá sicut terminate qđ Auer. sic impugnat ex quo accidunt ei multa impossibilia quoꝝ vnũ est formá nõ diuidi p diuisionẽ materie, quapp nõ recipiet diuisionẽ: & ipsam esse eterná nõ diuisibilẽ per diuisionẽ sui subi, & ipsam nõ hre ꝯtrariũ sibi succedens in eodẽ subõ, ꝙ si ita esset tunc mã nullá recipet formaȝ p̃ter istam sibi primá. Itẽ si dimensiones interminate essent substantie nõ mutaret nomen istius subiecti, neq; definitio p mutationẽ alicuius dispõnis eius & esset tota transmutatio in accidentibus; hec est Auer. illatio primo phi. cõmento. 63. ex qua appet primã formá subãlem in materia non posse esse corpus qd est gñs, certá est. n. ꝙ si dimensiones interminate essent substãtia pp eaꝝ indifferentiá ad diuersos terminos & figuras spẽ differẽtes essent substãtia gñica, ex quo tñ ẽm Auer. sequit ꝙ tota transmutatio sit in accidentibus, forma ergo corpis substãtialis siue gñica, siue specifica nõ põt primitus in materia fundari & illi esse coeterna. Nõ minus vero Arist. reprobat talẽ primá formá corpis formá ẽm esse distinctá a corpibus sensibilibus, ná. 2. de gñatione textu. 3. sic inquit, sed faciẽtes quidẽ vná materiá extra ꝑdicta s. corpa, hanc aũt separabilẽ & corporeá peccãt, impossibile. n. sine ꝯtrarietate esse corpus hoc sensibile, aut. n. leue, aut graue, aut calidũ, aut frigidũ necesse esse infinitũ hoc qđ quidá dicũt esse principiũ, ecce qũo negat aliqđ esse corpus p aliquá formá non sensibilẽ vt ẽt Auer. in cõmento dicit. Deinde Aristo. primo de gñatione textu. 31. qm̃ inquit est materia & substantiæ corporeæ & corpis talis, corpus. n. cõe nullũ, vbi negat corpus cõe p̃ter corpus ꝙ non sit tale corpus. Amplius sequitur elementa nõ esse prima corpa: nec primá compositionẽ materie qđ est ꝯtra phm 2. de gñatione textu. 6. vbi talẽ materie in recipiendis formis ordinẽ ponit: quapp inquit primũ quidẽ potentia corpus sensibile principiũ. Scđo aũt prime ꝯtrarietates, dico aũt. v. g. calidũ & frigidũ. Tertio aũt ignis & aqua & talia. Si aũt daret hec forma corpis substãtialis, primũ principiũ nõ esset potentia corpus sensibile, ná p formá corporis iá actu esset, nec calidum & frigidum essent scđm a tali subiecto principium sed tertium. Adhuc sequit elemẽta diuidi in partẽ p se mouentẽ & motá sicut ipsa aialia, ná i elemẽto p̃ter formá ꝓpriá ponunt formã corpis substãtialẽ, ꝯñs autẽ est ꝯtra phm. 8. phi. textu. 30. & infra ꝯtra vero Auer. 4. phi. 71. & 3. coeli cõmento. 28. & 4. coeli. a. 22. ad. 25. Illud p̃terea destruit Arist. & Auer. doctrinam ꝙ ꝯcedũt vnum cõpositum hre plusq̃ vná formá substantialẽ, ná de elementis ꝙ cum alia sola substãtiali in mixto remaneãt aliqua est excusatio, quia sunt media inter substantias & accidẽtia: & recipiunt magis & minus remanẽtq; potentia in mixto, at forma corpis nõ recipit magis & minus, & quia forma est substãtialis actu informat materiá. Amplius impossibile est dari aliquá formá gñicã que specifica non existat, ná Aristo. 7. meth. & 8. querẽs cur definitio cum habeat partes sit vnum rñdet quia vltima forma seu dña est actu vnum, forma autẽ vltima oẽs supiores potẽtia ꝯtinet, rõq; totũ rei esse dicit: ná fissio pedis q̃dá est pedalitas: & primo de ptibus aialium tot erunt aialium spẽs quot vltime dñe. Si autẽ forma corpis sit distincta ab vltima forma dña vltima totum esse rei non ꝯtinebit aut cum ꝓpinquo gñe nõ explicabit, nec vero eo confugiendum vt dicant talẽ formã genericã posse poni distinctam inesse a specifica, quia sit potentia ad illá sicut Auer. dicit de elementis, ná forme elementoꝝ sunt specifice: & gñs si dicatur esse in potentia ad suas spẽs non tñ est quid preter species: itaq; non est dicendum aliquid esse idem numero genere quod non sit idẽ numero specie, eadem. n. forma qua aliquid est hoc corpus est qua etiam est hec substantia hoc animal & hic homo.

¶ Ponit vera mens Auer. in ꝓposita difficultate & soluunt obiecta. Cap. xxii.

d Icamus igit nos verã Auer. sniam insequẽtes, corpus qd ponit coetemũ materiæ nihil aliud esse q̃ tres dimẽsiones de ꝑdicamento q̃titatis, que potentia eedẽ numero in materia remanẽt: & vt sunt potentia sic imediate in ipsa fundant, ꝙ autẽ actu sint hoc vel illud corpus habẽt a ꝓpria forma. Neq; inconuenit talia accidentia in terminata vt in dña sunt ad plures formas: & vt sunt in potentia hẽe esse in ipsa materia, q̃ est radix potentialitatis & interminationis, secus autẽ est de istis accidentibus vt sunt in actu, quia nullum actum hñt nisi a sua forma. Licet aũt ita sit illud tñ ex quo priuitate substantie fit vnũ cũ forma est ipsa materia, & rõ recipiendi est potentia materie, dimensiones aũt ꝯcurrunt vt dispões, per que ad argumenta in oppositũ dicimus ꝙ oẽs ille rões ꝯcludunt de accidentibus terminatis actu cõposito inexistentibus, quo nos haud dicimus esse in matetia dimensiones interminatas. Minus ẽt hi Auer. authoritates intelligũt, mirorq; ꝙ tales tanq; sublimi ingenii viri ab Auer. snía ita expsse diuerterint vt eius dicta, adeo oblique interpretent, sed ipsis illud accidit qd Arist. de nõnullis antiquis inquit. 3. coeli textu. 61. s. multa absurda tutati pp suarũ opinionũ amturẽ tanq̃ vera habentes principia, nã qd isti inquiunt Auer. de tali forma corporeitatis intellexisse cũ inquit, sensibiliũ principia remota non esse sensibilia, videlicet primam materiã & primã formã falsum est: Auer. n. pro prima forma deũ intelligit qui cã rerum est omnium in triplici gñe cause efficientis formalis & finalis, vt in destruc. de. patet dispu. tertia cũ aũt rerum sensibiliũ nõ sit forma propinque relinquit vt sit prima forma remote, qñi etiã in. 12. metha. cõmento. 5. & 6. dicit naturalẽ quidẽ probare primũ motorẽ, ꝙ aũt iste primus motor sit prima forma & vltimus finis rerũ nãliuz declarari a pħo, quibus ꝯcordant ea q̃ dicuntur. 7. metha. cõmento. 9. s. methaphisicũ, quia substantias sensibiles considerat sub rõne substãtie posse ad primã formã peruenire, de qua ẽt forma primo phi. cõmento. 69. inquit, & entia hñt aliud principiũ a subiecto & est forma, sed primũ principiũ in hoc genere non potuit sciri in hac scientia sicut primũ subiectum. Minus ẽt pro eis valet Auer. dictum in. 2. phi. cõmento 15. dum inquit, & forte intendit ꝙ forma dicit duobus modis de habitu & priuatione existẽte in prima materia, ista. n. priuatio quodãmodo nõ est priuatio simplex imo est sicut forma materie, intelligit. n. Auer. ꝙ nõ eodem modo sentiendũ est de priuatione materie sicut de aliis priuationibus, nã priuatio que est in prima materia est que vltra negationez forme connotat potentiã ad formã, quin materia per talem priuationem dicitur esse vna talisq; priuatio est q̃ materie naturam apte possit explicare, cum nullam de se formam actu possideat, ideo respectu materie est quasi forma, non tñ forma que inhereat, sed que materie essentiam declaret, quã obrem Plato inter priuationẽ & materie distinctionẽ non posuit, sed per priuationẽ materiæ nãz explicauit. Nec vero vlla est ad euitandã creationem talis forme necessitas, imo hmõi forma superfluit cũ ex materia Aristo. velit totaliter cõpositũ fieri, quid. n. aliud est materia q̃ forma informis que ab agẽte formata efficitur. Nec magis requiritur hec forma vt saluetur geminum principium naturaliũ rerum. s. forma & priuatio, non sic. n. intelligunt principia forma & priuatio vt sit vna numero forma & vna numero priuatio que in oĩbus transmutationibus reperiatur, sed quod in quacunq; transmutatione ratio habitus & priuationis repit vnde pħs 68. textu, sufficiens inquit erit alterum contrariorum facere presentia & absentia mutationem nõ eget ẽt materia aliqua dispositione substantiali ad hoc vt inclinetur ad formam, cũ in hoc eius tota essentia consistat vt inclinetur ad formam sicut potentia ad actum, ex dictis igitur aliquis suadebitur talem corporeitatis formam substantialem non admittendam, tum quia non sit necessaria, tum quia Aristo. & Auerro. destruat philosophiam.

Laudetur Deus.

¶ Io. Baptista Confalonerius Veronēsis. Marco Mauroceno nobili Veneto. S. P. D.

DE deo intelligentiisq; & humano intellectu: magna inter philosophos est controuersia: quomodo formæ sint & propriis subiectis esse operationemq; impartiantur: & enim cum forme mortali conditione: & corporeis nexibus ante oculos in hoc tenebricoso carcere solummodo obuersentur: idem nobis accidere necesse est quod Plato inquit illis qui sub terræ cauernis vitam ducunt: qui nisi in vmbris & inanibus simulacris assueti nusquam res veras esse credunt: sed omnia vmbras & inania simulacra tm̄ existimant: multi itaq; horum mortalium conditionem cōsiderantes opinati sunt non esse veras formas nisi que de sinu materiæ educte eiedmq; coherentes in corpore terminarentur: quasi potissimā forme conditio sit generari in corporeq; extendi: nec alius cōmunicandi esse modus sit: q̃ per dimensiones alteratiuasq; qualitates. Aristot. autē harum sensibilium substantiarum contemplatus ratiōes ad quādam primam prorexit: que omnibus qualitatibus omni dimensione omni corporeo & materiali affectu libera. Sempiterno diuinoq; corpori diuine sempiterneq; esse suppeditaret: & eius continua indeficiētiq; circuitione subcelestibus omnibus esse viteq; causa & principium foret. De hac ego celesti forma: que intelligentia dicitur: disserturus meum ad te Marce Maurocene magnifice sermonem dirigo: tibi presentem hanc meam contemplationem deuouero: vt sicuti mihi semper in amore fideq; & patrocinio prestantissimus extitisti: ita tibi prestantissimum animi mei fructum .s. de intelligentia dedicem: nam cui magis de forma cœli q̃ tibi conueniat cōmentatio? quippe qui sapientia moribus viteq; officiis celestem vitam ducas: omnibus enim que ad bene beateq; viuendum sufficere possunt cōparatis: sicut ille diuine celestesq; substantie bonorum omnium aggregatione in se perfecte inferioribus his iugiter perfectiones subministrant: ita tu in hominum excellentia constitutus probos doctosq; ad honorum & virtutum cōmoda extollis: miseris suffragaris afflictis subsidium prestas: & quemadmodum nulla mortali labe aut corporis contagio celum intelligentia fulcit: ac moderatur: ita tu nullis uoluptatum sordibus infectum nullis pecuniæ cupiditatibus conuictus: mortali in corpore immortalem candidissimamq; vitam degis. Quas ob res tue rei publice summopere lætandum est: q; he philosophiæ studiorum palestra: talis ad eā sis accessurus: Qualē sapientia: prudentia: & eloquentia prestantē tui omnes optimi ciues desiderarent. Vale.

IOANNIS BAPTISTAE CONFALONERII QVESTIO DE FORMA CELI.

ℭ Adducuntur rationes pro altera parte. Cap. I.

DIfficultas inter sectæ phipatetice ꝓfessores nõ parua est an deus vel q̃libet intelligen/
tia sit vera forma orbis.s.q̃ illũ inesse ꝯstituat actuq; formali ꝑficiat vel solũmõ assi/
stat vt nauita naui, dãs tm̃mo do opatioñe. Nõ desunt aũt ꝓ vtraq; pte rõnes & au/
thoritates, prĩo quidẽ q̃a formã ꝑ essentiã vl̃em ipossibile est i corpe aut corpali vie
tute recipi, qđ ex formis q̃ vl̃es p pticipationẽ dñr põt iudicari, lapis.n. vl̃r acceptus
in nullo subõ pp vl̃itatẽ põt recipi, tãto igit̃ minus pp suũ esse abstractũ simpl̃r deus
& intell̃ia. Deinde ex duobus exñtibus ĩ actũ nõ fit vnũ cõpositũ essentiale, sed vt dr̃
in fine. 7. &. 8 meth. o3 vt hoc quidẽ actus sit hoc vero potentia, cuius oppositũ in
celo accidit, si ei dicamus intell̃iam esse dare, nã mã coeli est i actu vt dixit Auer. ca.
2. de subã orbis & ca. vltimo, iõ verius dr̃ subm q̃ mã, neq; h3 potentiã adesse vt declarat̃. 9. meth. textu
17. et e motoꝝ.n. nullũ est in potentia nisi in potentia ad vbi quare sequit̃ vt ex intell̃ia & orbe vnũ essen
tiale fieri nõ possit: sed tm̃ ſm id qđ est ĩ potentia, ea aũt est solũmõ ad motũ, q̃re ex orbe & intell̃ia fiet
vnũ solũmõ quo ad opationẽ hoc aũt esse intell̃ia assistere & nõ dare esse. Amplius si ex intell̃ia & orbe
fieret vnũ ſm esse illud esset cõpositũ qđ est ipossibile. Quia.n. rõne Arist. 14. meth. ca. 2. ꝓbat ipossibi/
le esse aliqđ eternũ ex elemẽtis cõponi quia o3 vt potentia sint ĩ illud vnũ componibilia, qđ aũt ad esse
h3 potentiã est corruptibile eadẽ rõne dicere possumus ex celo & intelligentia ñ fieri vnũ quia o3 celũ
esse in potentia, sil̃s.n. est rõ siue cõponentia sint gñis mãe hoꝝ inferioꝝ siue alterius, siue ꝯstituãt cõ
positũ de gñe mãliũ, vt sunt ista inferiora q̃ dñr cõposita p formã in mã ꝯstitutã & ꝯstituente3 siue sint
cõposita ex eo q̃ forma ꝯstituit & nõ ꝯstituit̃. Auer.n.i. 12. meth. cõmento. 39. ꝯtra saracenos ponentes
deũ trinũ & vnũ hoc medio argumentat̃, q̃ oẽ cõpositũ nouũ, & tñ ea cõpositio ñ est sicut forẽ mate
riales cũ suo subõ, quocũq; ergo mõ cõpositũ est nouũ, celũ aũt eternũ nõ ergo cõpositũ ꝯfirmatur rõ
adhuc, quia Auer. i. 3. ca. de subã orbis, sic ꝯtra Auic. argumentat̃, si corpus celeste esset cõpositũ ex ma/
teria & aĩa imaginatiua esset gñabile & corruptibile, q̃ rõ nõ p aliud p p hoc mediũ t3, quia celũ eẽt cõ
positũ, nec tñ cõpositione forme educte de potentia materie, quia Auic. nõ ponebat aiam celi eductã
de potẽtia materie. Preterea est authoritas Auer. in. 7. meth. cõmento. 31. vbi loq̃ns de virtute ĩformã/
tiua inquit q̃ virtus formatiua nõ est in semine sicut aĩa in calore naturali, sed est ita q̃ sit inclusa in eo
sicut aĩa est inclusa in corporibus celestibus, certu3 est aũt q̃ aĩa nõ dat esse semini ergo nec intelligentia
orbi. Itẽ dicit cõmentator ĩ primo ca. de subã orbis, nõ fuit dictũ celũ hr̃e aĩam nisi pp appetitũ & motũ
in loco, sed neq; pp appetitũ neq; pp motũ localẽ necesse est intell̃iam esse aĩam subalẽ orbis, ergo nul
lo mõ erit eius aĩa tãq̃ forma informãs, na3 q̃tũ ad appetitũ ptinet sicuti ĩ intell̃ia idem est intelligens &
intell̃m ita appetens & appetitũ vt p3 p dicta Arist. & Auer. i prio coeli 90. &. 12. meth. 36. &. 51. cũ igit̃
appetitus sicut intellectio sit subã intelligentie si intell̃ia indigeret in suo desiderio ipso orbe accideret
eius subãm ab orbe esse causatã, nec vero d3 esse orbis forma pp motu3 quia intell̃ia h3 ĩ se oẽm motus
actiuitatẽ, cũ nõ manu aut pede moueat se itelligendo. Cõfirmant̃ ꝑdcã adhuc p Auer. verba i. 8. meth.
cõmento. 12. vbi. d. & cũ narrauit q̃ iste substãtie celestes nõ hñt materiã. s. quia nõ sunt cõposite ex ma
teria & forma, sed ex corpe & forma aĩata intelligibili. s. nõ ita q̃ aĩa sit res aĩata, nec ita q̃ illic est aliqđ
quod animatur per animam, aut viuit per vitam, sed sunt animata per se & viua, omne enim quod vĩ
uit per vitam est generabile & corruptibile, & ideo. d. Themistius q̃ sol & luna & stelle aut sunt forme
sine materiis, aut habent materias per equiuocationem, ad idem facit Auerro. in libello de substantia
orbis capitulo primo cum fuerit declaratum q̃ forme corporum celestium existunt in suis subiectis ta
li existentia q̃ non diuiduntur per diuisionem sui subiecti & q̃ causa in hoc est q̃ non existunt in subie
cto ſm q̃ sunt diuisibiles fuit declaratũ q̃ iste forme non constituuntur per subiectum immo sunt ab/
stracte in esse quoniam existunt in toto subiecto & non diuiduntur per eius diuisionem, cõtingit q̃ nõ
constituuntur per subiectum, non enim existunt in eo neq; in toto, neq; in parte & vniuersaliter neq;
diuisibiliter, neq; indiuisibiliter, ex quibus videtur eas nullo modo vere celum formare.

ℭ Declarat̃ cõditiones forme & ĩ quo potissimũ ſm pipatheticos rõ forme cõsistat. c. ii.

Idendũ igit̃ q̃õ se habeat forma ad compositũ & quot modis ipsum informat, si forte ex
horum consideratione propositum innotescat, est autem ratio forme secundum Arist.
cũ in libris nãlibus tũ in prima philosophia species & rõ eius qđ quid erat esse, vt appet i. 2.
phi. textu. 17. &. 5. meth. ca de causis, nã vt dr̃. 7. meth. textu. 8. forã est p q̃ cõpositũ h3 esse

&.2.de aia.37.rõ forme est rõ sube, nã cã ipsius esse oibus suba est, forma aũt cã est ipsius esse qa ẽ actus Quattuor aũt sunt q̃ manifeste vnicuiq; forme mãli inesse vñt primũ ꝙ p trãsmutationẽ educta ab agẽte sit de potẽtia ad actũ: cuius rõ est qa gñatio est principiũ essendi & sicut res ad rẽ se h3 ita ad gñationẽ, hmõi aũt forme hñt esse in mã cũ ꝓpria q̃titate & dispõnibus iõq; p alterañões mãles ab agente ꝓdeũt in actũ: hñt ergo & scdm.s. vt mutuã cũ subo habeãt depẽdentiã, nã sicut subm p formã h3 actũ & cõplemẽtũ, ita forma p subm sustentat sicut te.ius p id cuius est terius & actus p id cuius est actus. insepabilis.n.est actus ab eo cuius est actus, cũ aũt oẽ qd est sit gr̃a alicuius boni qd qdẽ p suã opationẽ assequitur iõ & tertiũ q̃libet forma h3.s. vt principiũ alicuius opationis sit i ꝓprio subo, quo ꝓ organo vtit, nam sicut ꝓpriã vnaq̃q; forma h3 opationẽ ita & organũ quartũ est vt a quo h3 subm opationẽ necessario habeat esse, nã opatio est gr̃a ipsius esse q̃ est fora, sicut igit gñans, submq; ipm & opatio sunt gr̃a forme a qua est esse, ita p̃cipua forme rõ est dare esse & subam ꝯstituere, huic ꝯdõni q̃proxime accedit, vt alicuius sit opationis principiũ, nã opatio formã insequit alioq̃n esset occiosa, magis remota a rõne forme sũt alia duo.s.p trãsmutationẽ ab agẽte de potẽtia i actũ deduci, & p subm sustentari, neq; ab re, hec.n. duo forme simplr̃ ex defectu accidũt, ex eo.s.ꝙ sunt i mã, & ꝙ ꝓpria carẽt ꝑpetuitate, nisi.n. eẽt ꝑfectio mãe cõicata forma subo nõ indigeret neq; agẽte opus foret esse p trãsmutationẽ largiẽte, que igit forme ẽm se eterne existũt, hec & ex se suoꝝ sũt suboꝝ subie absq; eo ꝙ ab agẽte in actũ trahant, & opationes in suo subo hñt principiũ absq; eo ꝙ a subo vllo mõ depẽdeãt: sed subm ab ipsis simplr̃ esse h3, quapp eedẽ ꝓpri subi efficiẽtes fines & forme euadũt, nõ quidẽ vt efficiẽtes dicant qa subm trãsferãt de potẽtia ad actũ cũ oĩno tali potẽtia careat, sed hoc p cõpatiõnẽ ad hec celestia dr̃, in q̃bus id agẽs appellamus a quo res subam acq̃siuit, cũ vero in eternis nõ sit hmõi acq̃sitio, sed forma locũ suppleat agentis, iõ dr̃ idẽ esse formã & efficiẽs, vt fusius cũ de mũdi efficiẽtia determinaremus est declaratũ, eadẽ autẽ forma abstracta sibi ipsi est finis quia i exteriori subo bonũ & primã ꝑfectionẽ nõ q̃rit, i hoc.n. eternorũ opationes a mortalibus differũt, ꝙ ille prio sunt pp se secũdo pp aliud, he vero primaria intẽrione pp aliud secũdaria pp se ꝙ qdẽ forme ꝯdõnẽ ꝯgrue ꝯseq̃t, oã he ad materiã ꝯuerse quasi extra se habẽt esse in alio similiterq; opationes, ille aũt in sui substãtia ꝑsistẽtes similiter pp se p̃cipue agunt.

¶ Soluunt aothoritates pp q̃s existimatũ ẽ repiri gñs foraꝝ q̃ largiat opationẽ sine eẽ. c. 3.

Vnt aũt q tertiũ gñs forme cõmentant.s.a quo subm solã opationẽ sine eẽ recipiat: ac talẽ formã quo ad opationẽ solũ cũ subo vniri dicũt, quo aũt ad eẽ p p̃ntiam assistere vt i naui gubernator temoni. Que opinio ex dictis Platonis i Alcibiade originẽ deduxit, definit.n. hoiem aiam esse corpe vtentem, quo quidẽ mõ aia potius assistere dr̃ q̃ dare esse, a qua sñia nõ alienus Arist. vr̃, cũ dicat i scdo de aia textu.21. Amplius aũt imanifestũ si sit corpis actus aia sicut nauita nauis, cui rñdent q̃ dñr.8.phi.textu.28.eoꝝ aũt q sunt ẽm nãm, ipsa a seipsis vt aialia, nõ.n. hoc est imanifestũ si ab aliquo moueant, sed qũo o3 accipe mouẽs ipm & qd mouet, vr̃.n.ꝙ ibi sit accipiẽdũ sicut i nauibus & i ñ nã extibus, sic & i aialibus eẽ diuisũ mouẽs & id qd mouet, & sic oẽ seipm mouet. Sed ꝑfecto si veritatẽ ipsam ꝯtẽplari & Arist. dicta inspicere velimus impossibile est dari talẽ formã, q̃ subo det ꝓpriã opationẽ & illius nõ sit vera forma, &.n. si qñ Arist. i dubiũ trahit nõ esse manifestũ an aia moueat aial sicut nauita nouũ illud ppea facit, nõ qa arbitret aliqd esse principiũ opationis alicui qd eiusdẽ ñ sit forma, sed pp dubiũ qd est, an abstracta sit a corpe ẽ3 esse vel solũ ẽ3 rõnẽ, multi.n. ex antiq̃s phisiologis nõ solũ hũanã esse abstractã, sed de oĩ existimãbãt. Existimauit aũt plato vt in phedro & in phedone appet, aiam hois imortalẽ: & iõ volẽs eius indepẽdentiã ad corpus oñdere, dixit hoiem aiam esse corpe vtentẽ, p qdẽt oñdit nõ solũ rõne abstracta sed ẽm esse, ex quo ipsa ẽm se corpe vtit: vsus.n. corpis quandã inter vtentẽ & vsum dicit distinctionẽ, si vero corpea sit potius actus organicus fuerit, & aial.i.cõpositũ qd corpe vtat q̃ aia. Alioq̃n ẽt ẽm Arist. l3 aia sola rõne sepet, bõtñ aia ipsa est, forma n. totũ est esse & quiditas, vt ipse Arist.8.meth.8.textu oñdit, inq̃t.n. nã qd quid erat eẽ spẽi & actui cõpetit, tñ aia & aie eẽ idẽ, hois vero eẽ & hõ nõ idẽ nisi & aia hõ dicat, á & i.7.metha.textu.40.speciei vere est rõ, hec.n. est prima suba vt hois q̃ aie rõ, nã vt in eodẽ.7.meth.dr̃ textu.39.aia dupr̃ dr̃ vel vt totũ & cõpositum .i.spẽs i mã vel simplr̃ & ẽm rõnẽ3, aie solũ stat aũt aiam dare esse siue abstracta, siue corpea sit, s3 Plato volens eã abstractã ẽm esse significare oñdit id p eã definitiõne3 qa est corpe vtens: accipiens hominis esse a forma simplici, non ergo propter hoc existimandum est formam dari a qua subiectum propriam operationem non esse recipiat.

¶ Ostendit impossibile esse quin id quod in corpore celesti est principiũ motus: sit ẽt rius dẽ forma propterea ꝙ est ex se motũ & animatum. Cap. iiii.

Emõstrabimus igit ipossibile esse vt principiũ a quo h3 corpus celeste motũ eiusdẽ non dicat vera forma, p quo primo accipiendũ quid Arist. velit p id qd ex seipso mouet, o3.n. vt ipsummet sonat nomen per principium moueri quod habet in seipso, cum quo est vnum & quodãmodo cotinuũ, ꝙ si non alia vnio sit quã quia hoc mouet hoc autem mouetur

non magis aliquid a seipso moueri dicet̃ q̃ cũ aliqđ corpus ab alio pellit̃ aut trahit̃, cũ igit̃ intelligẽtia nõ manu pede ve coelũ moueat, si corpori celesti nõ vnitur nisi. put mouet certe nõ est videre cur magis celũ ex se moueri dicat̃ q̃ aliud q̃dcunq̧ corpus quod a corpe mouetur, sed corpus a corpe non dĩ ex se ipso moueri sed ab altero, sed vt Aristo. inquit. 8. phi. 39. textu si oporteat considerare vtrũ causa motus & principiũ sit ipsum seipsum mouẽs, aut que est ab alio illam oẽs ponunt, ipsũ. n. qđ per se est cũ semp prior est eo qđ est fm alterũ, & quod ipsius est, & in. 7. & . 8. phi. ostẽdens phs ꝙ non sit procedere in infinitum in mouentibus & motis probat quod sit deuenire ad aliquod quod a principio intrinseco ex seipso mouet̃, id aũt principiũ in primo moto nõ põt esse nisi forma vt ostendit̃ p Auerro. cõmento. 2 septimi phi. & textu & cõmento. 9. & in. 8. 43. & . 44. Deinde principiũ motus corpoꝝ celesiũ est eoꝝ nã qđ patet ex Aristo. in primo celi textu. 5. vbi iacens fundamenta inueniendi naturam & motum quinti corporis simplicis ait, omnia. n. phisica corpora & magnitudines fm se ipsa mobilia esse dicimus fm locũ, natura. n. principium esse dicimus in ipsis, patet aũt nature definitionem ad corpora celestia extendi cũ motum in nature definitione positũ subdiuidat in rectum & circularẽ, quãuis vt inquit Auer. cõmento. 3. secũdi phi. nature definitio nõ oĩno vniuoce dicatur de corporibus celestibus & subcelestibus, natura aũt vniuscuiusq̧ rei est eius forma teste Aristo. scdo phi. textu. 4. naturam hñt quecunq̧ hmõi hñt principiũ, & sunt hec oĩa subã, subiectum. n. est quoddã & in subiecto natura semper, sed substantia rei est forma rei, principiũ igitur intrinsecum corporũ celestium est ipsoꝝ forma, que & si non sit per subiectum inesse constituta, non tamen negari potest quin corporis celestis vera sit forma, quod declarauit Auer. in primo coeli cõmento. 5. siue naturã coeli ipsum celeste corpus sumamus. s. vt subiectum intelligẽtie natum est ad talem motum, aut fm ꝙ intelligentie abstracte innate sunt habere subiectum propriũ quod circulariter moueatur, sicut forma ignis subiectum quod sursum ascendat, & ita hoc nomen natura de forma coeli abstracta dicitur sicut de aliis formis naturalibus. Amplius necesse est intelligentiam vere esse formam coeli cum per eam coelum animatũ dicat̃ viuens appetens, & actione habere animalis, Aristo. n. secundo coeli textu. 13. causam afferens sex positionum que coelo attribuunt̃. s. dextri & sinistri, superius & inferius, ante & retro, supponit coelum animatũ esse & habere motus principium, quo quidem supposito vtitur ad multarum difficilium q̃stionum dissolutionẽ: vt apparet in eiusdem secundi libri. 61. textu, vbi questiones de corporum celestiũ motu & ordine promotas dissolui non posse asserit nisi corpora celestia animata esse supponat̃, dicens. Sed nos vt de corporibus ipsis solis & solitariis ordinem quidẽ habentibus, inanimatis autẽ oĩno perquirimus, oportet autem existimare tanquã participantibus actione & vita, sic. n. nihil videtur preter rationem esse accidens, & infra textu. 68. dissoluens questionem cur tanta stellarum multitudo in octaua spera spectetur inquit. Intelligere. n. oportet vite & principii vniuscuiusq̧ multam esse excellentia prime ad alias. ℭ Sunt autem appetentia, nam vt inquit Auerro. in. 12. methaphysice commento. 36. apparet bene hec corpora esse animata, & ꝙ non habẽt de virtutibus anime nisi intellectum & virtutem desideratiuam qua mouent in loco, iste autem virtutes indigent subiecto in quo sit desiderium ad motum sicut indigent mobili: & ideo dicit Auer. in secundo coeli commento. 60. cum declaratũ est in phisicis ꝙ motor corporum celestium non est in materia, declaratum enim est in libro de anima ꝙ illud quod est huiusmodi est intellectus, & declaratum est in tractatu primo ꝙ forma intelligibilis non mouetur nisi fm desiderium quod fit a suo intellectu, quapropter necesse est vt habeat suum imaginatũ, hoc est (vt puto) subiectum in quo est virtus imaginans, & est corpus celeste habens desiderium. Nec minus ex motu argumentari possumus ꝙ sint animata, omne enim habens figuram terminatam quod in loco mouetur necessario est animatum, quod etiam conuinci potest per Aristote. processum in. 8. phisi. primo. n. ostendit per hec corruptibilia non esse processum in infinitum in mouentibus & motis: sed esse deueniendum ad primum motum ex se per exemplum ab animalibus sumptum, sola. n. animalia seipsa mouere dicuntur, quo etiam fundamento vtitur in manifestando non omnia aut semper moueri aut semper quiescere, & propter hoc necessarium esse motũ ex se ipso primum, quod moueatur a motore immobili per se & per accidẽs, tempore eterno, vnde successio perpetua fit his mouentibus immobilibus que aliquando sunt & aliquando non. ℭ Et vlterius prouectus ex eo ꝙ iste primus motor simpliciter est omnino immobilis infert motum localem perpetuũ ab eo prouenire, qui motus localis per se inuenitur in istis motis habentibus animas, alii autem motus per accidens, ab vno enim per se non prouenit nisi vnum, per remotionem ergo eorum quibus inferiora hec animalia mouentur per accidens, ex eo quod sunt per materiam in esse constituta monstrauit animalia illa celestia ex seipsis moueri localiter & animata esse sicut ista, imo verius dici mota ex se q̃ non sicut hec subcelestia ab extrinseco appetibili transmutantur. Si igitur hec mobilia animata essentialiter dicimus quia per se in loco mouentur, quanto magis celestia, in quibus preter motum animalis proprium nullus alius inuenitur, vere animata vocabimus, nisi igitur nominũ vim & significata de

struere volumus dicãdum est, cum corpora celestia per principium intrinsecum ex se naturaliter moueantur & sint viua & appetentia, habere propriam formam substantialem que ipsa est intelligentia, Nec vero eo confugiendum, vt corpus celeste ab intelligentia tantum operationem habeat absq; eo ꝙ sit eius forma, nam preter id quod non esset per se motum, aut animal essentialiter impossibile est aliquam operationem propriam alicui vt subiecto inesse que ei nõ insit prius merito forme vt inquit Aristo. secundo de anima textu, 24. viuimus & sentimus dupliciter, aut subiecto, aut forma, est autem anima actus & ratio, subiectum autem susceptiuum igitur sentire & viuere erit propter animã que non est & species, ꝙ si ratio Aristote. ibi valet ad probandum animam esse formam eodem modo de corpore celesti. ostendo ꝙ intelligentia sit eius forma cum viuere appetere & seipsum localiter mouere corpori celesti per intelligentiam insint.

¶ Adhuc ostẽditur intelligentiam esse cœli formam sumpta rõne a motu circulari. C. v.

Ed alio adhuc sumpto principio idem euidentius ostẽdamus, omnis localis motus vel est.
s elemẽtalis. vel generis anime, quod quidem inductione est manifestum, elemẽtalis autẽ siue sit simplex, siue a ꝑdominio ſm vnam solum est loci differẽtiam, aut sursum, aut deorsum, aut mixtim vt venti & reliqua transuersaliter lata, qui autẽ est animæ ſm omnes loci est differentias. Sed cũ considerata fuerint animalia. que apud nos mouentur in eorum motibus duo principia inueniuntur sibi inuicem contraria, alterum. n. aut sursum, aut deorsum inclinat, alterũ autẽ ad motum progressiuũ qui ſm oẽs loci est differentias, propter quod animali accidit fessitudo, quapp necesse est celestẽ motum esse gñis anime tantũ, nam si esset anime ſm quid vt sunt horum mortaliũ animaliũ motus, motor ad motũ sui subiecti moueretur, & sicut animaliũ corruptibiliũ motores esset transmutationibus subiectus, & corruptibilis quare primus motor non esset eternus, cum autẽ primus motor eternus sit & intransmutabilis, & similiter primum motum nullaq; sit contrarietas inter motorẽ & mobile, necesse est vt principium motus corporis celestis sit gñis anime tantum, nam si alio mõ ille motus se haberet nõ posset esse circularis eternus, motus autem circularis est anime ſm ꝙ anima, vt. n. dicitur secundo cœli textu. 17. vnumquodq; quorũ est opus est gratia operis dei autẽ operatio immortalitas, hec autem est vita sempiterna, itaq; necesse est deo motum sempiternũ existere, hic autem est motus circularis, quem solum possibile est esse perpetuũ, & sicut est anime & intellectus natura in seipsam conuersa, sic circularis motus ab eodẽ in idẽ reuertens in seipso quodammodo pstat. Si igitur celeste corpus motus circularis est proprium subiectum simpliciter. i. neq; habens ad alium motũ vel ad aliã formam potentiã, necesse est vt inquit Auerro. in secundo capitulo de substantia orbis vt natura istius corporis nihil aliud sit quam natura anime mouentis in loco, & ideo dicitur viuens per se appetens per se & motum ex se, quia eius principium non est sicut alia principia materialia que recipiuntur in subiecto non omnino perfecta receptione. i. ita ꝙ illud subiectum non sit potentia ad aliam formam vel alium motum, sed tota natura corporis celestis est erga intelligentiam. Amplius ex ipso orbium motu propositum manifestari potest, nam pro tanto suo subiecto vnaqueq; forma est magis intrinseca & propria quanto operatio illi subiecto a forma est magis necessaria & essentialis, ob id. n. elemẽtorum formas dicit Aristo. 4. cœli. 22. esse valde propinquas materie, & quiescere sursum, aut deorsum, vel moueri sursum aut deorsum propinquã esse elementorum substantie, imo vt Auer. dixit in eodem libro cõmento. 40. ingredi elementorum definitiones. Sed sicut elemẽtorum forme ex imperfectione sunt materie propinque, ita intelligentia ex sui perfectione magis cum cœlo ipso vnitur, ideo dixit Auerro. in secundo cœli commento. 3. recipiens autem istam formam quod adunatur cũ ea est corpus celeste incorruptibile. Ad quod sequuntur dimensiones corporales, & alia accidentia q̃ in eo inueniuntur, ideo forma & formatum sunt in eo idem numero, sed ſm dispositionem magis diminutam quam sit adunatio recipientis & recepti in forma abstracta & causa istius adunationis inter suam formam & materiam est, quia non coheret sue materie mediantibus dimẽsionibus sicut forme generabiles & corruptibiles, motus autem circularis magis substantialis est corporibus celestibus quã moueri sursum vel deorsum elementis propter quod dixit Auerro. in destructio. destructio. disputa. 3. in solutione noni dubii. Philosophi opinati sunt ꝙ sunt aliqua entia quorum definitiones substantiales ꝯsistunt in motu, sicut ventus & alie res & ꝙ cœli & inferiores res sunt de hoc genere. i. sunt de entibus quorum esse consistat in motu & infra in solutione. x. dubii rationem assignãs quare corpora celestia possunt habere efficiens, inquit & radix huius est ꝙ esse corporum supercelestium consistit in motu, & ideo dans motum est ſm veritatem dans esse. Intelligentia igitur a qua corpus celeste adeo necessariam adeo substantialem recipit operationem, poterit non minus ei esse intrinseca & substantialis q̃ propria sit operatio, imo etiam magis erit igitur corporis celestis vera & intrinseca subſtalis forma.

¶ Probatur adhuc intelligentiam esse coeli formam quia sit eiusdem finis. Cap.vi.

p Reterea id est forma coeli propter quod celum assequitur finem, & ea que sunt propter finē ac permanentiam eternam, nam vt dicitur secundo phi forma & finis coincidunt in materialibus, quanto magis in abstractis, & in eodem secūdo textu.8r. & infra ostendit formā esse finem quia est id gratia cuius est materia, & propter quā in ea sunt omnes dispositiones & organa. Sed corpus celeste vt declaratur in cap. secundo de substantia orbis habet figurā circularem & motum, & quecunq; alia per que assequantur suum finem ab intelligentia, & non modo ista sed etiam permanentiam eternam quamobrem necesse est vt intelligentia respectu coeli sicut est finis ita forma existat, ob id enim phs in.8.phi.textu.5r.&.12.methaphi.textu.38.d.a deo coelū & naturam dependere, talis aūt ordo dz esse essentialis, cū reliquus vniuersi ordo ab eo dependeat, talis aūs necessitas cōnexionis non pōt esse alio modo quā forme finis & mouentis ad propriū subiectū, ex tali.n.cōtinuatione ōndit Auer. intellectū esse formā hominis vt patet in.12.metha.cōmento.38. ex hoc inqt apparet bene ꝙ Arist. opinaƭ ꝙ forma hominū in eo ꝙ sunt hoies non est nisi p ꝯtinuationē eorū cū intellectu qui declaraƭ in lib. de aia esse principiū agens & mouens nos. Intelligentie.n abstracte in eo ꝙ sunt abstracte debent esse principia eoꝵ quoꝵ sunt principia duobus modis sm ꝙ sunt mouentes & sm ꝙ sunt finis. Intelligentia.n. agens inquantum est abstracta & est principium nobis necesse est, vt moueat nos sm ꝙ amatū amans, ex quibus verbis appatet Auerro. ita opinari de intelligētia respectu coeli sicut de intellectu respectu nostri non aliam ob causam quā pp cōtinuationē sm finē q̄ est hois felicitas, ideo dixit in.3. de aia.36.cōmento, fiducia.n. in possibilitate ꝯtinuationis, intellectus nobiscū est in declarando qui respectus eius ad hoiem est resp cūs forme & agētis non resp cūs agentis tantum.

¶ Ostenditur ex pcessu Aristo. ab istis formis sensibilibus ad primam formam ꝙ intelligē ue sint vere coelorum forme cos inesse constituentes. Cap.vii.

d Emū principiū substātie sine esse cuiusq; rei est forma vt est freqūē. Arist. snia in metba. qđ in quacūq; forma verificaƭ siue mālis sit, siue abstracta, & ideo phs in.7. & .8. metha. determinans de su a entiū sensibiliū ōndit principiū esse & substātie ipsoꝵ esse formam, ex qbus postea in.12. metha. ōndit principiū mouēs esse primā formā, qđ quidem in naturali phia efficere nō potuit qa nō ꝯsiderabat de principio reꝵ sensibliū vt substātia sed vt est natura.s. vt est principiū motus & quietis, & iō p motū qui cōis est reꝵ nāliū opatio solūmō ad primū motorē puenit: in prima aūt phia qa ꝯsiderabat de eoꝵ principio subali, ppea in cognitionē prime forme potuit peruenire, qđ clarissime Auer. in.7. meth. cōmēto.9. significauit dicēs & in hac scia q̄rit de principio prie substātie, & iō posuit principiū pscrutationis ex hoc de principiis substātiaꝵ sensibiliū vt cū fuerit ei hoc declaratū ꝙ principia substātiaꝵ sensibiliū.s. forme sunt substātie & est declaratū in scia naturali hic eē corpus sensibile qđ est cā ī aliis subbus sensibilibus & prior eis declarabiƭ ꝙ forma istius corpis est principiū vltime substātie q̄ est prior aliis substāns, & ꝙ ipsum est illud qđ dat aliis substantiis formas subales gñabiles & corruptibiles, ex qbus significaƭ eo dē mō intelligentiam eē prio corpi subie principiū sicut istis gñabilibus sua forma, qūo.n. ex hoc subali principio primā formā ōnderet eē principiū eēndi primis corporibus si nō esset vera illoꝵ forma a qua hñt subam & esse: qđ Arist. obseruasse appet: nā.12. metha. textu.5. subam distinguit icorruptibilē & eternā, sempiterne aūt dicit necesse eē elemēta accipe, Auerr. aūt in cōmento.d. Arist. ōndere illud principiū qđ declaratū fuit in.8.phi. esse primū motorē eūdē eē primā formā: sed est motor primi mobilis ergo eiusdē est forma sicut ī istis substātiis sensibilibus qđ est principiū motus intrinsecū idē est eius qđ primo moueƭ forma, & ideo istā primā formā ꝯnter ōndit esse actū purū & mouere pp seipsam amatā & desideratā: & eē vna seq; ipsam intelligere ab ipsaq; vniuersi totius ordinē depēdere, q̄ oia prie forme ꝯueniūt vt est abstracta, nō est igiƭ negādū intelligētias veras eē formas subales celestiū corporū lz nō sint extēse & a corpibus sm subm depēdētes, vera.n. forme ratio est dare esse.

¶ Soluuntur argumenta totius partis in oppositum facta. Cap.viii.

f Ic aūt oppositis rñdemus primū ꝯcedētes, formā simplr abstractā intentionaliter siue vlr/ter in aliquo subo recipi nō posse. Sed quoddā mediū dari inter receptionem intentionalē & corporalē.i. extensā, & est modus sm quē intelligētia orbi vniƭ, neq;.n. tm̄ vniƭ quātū intellectui res intellecta, neq; ea est inter orbē & intelligentiā diuisio q̄ia est inter ptēs forme mālis & ipsum subm q̄ mediāte q̄titate vniunƭ, sz orbi intellā vniƭ nulla q̄titate interueniēte, quē vnionis modū Auer. i.2. celi cōmēto.3. exprimēs ita inqt & virtus q̄ est ī hac natura est similis forme nāli & similis

ſimilis forme abſtracte qa nõ diuidiꝶ p diuiſioné corpis in quo eſt, quapp nõ hꝫ ſubm neqꝫ ꝯtrariũ ſicut
declaratũ eſt ſupius, recipiens aũt iſtã formã qđ adunatꝶ cũ ea eſt corpus celeſte icorruptibile ad qd ſe-
quunꝶ dimẽſiones corpales & alia accidẽtia q̃ i eo inueniunꝶ: & iõ forma & formatũ ſũt i eo idẽ nũero
ſed ſm diſpõnem magis diminutã q̃ ſit adunatio recipiẽtis & recepti in ſofa abſtracta: & cã iſtius adu-
natiõis inter ſuã formã & ſuã mãm eſt qa nõ heret ſue mãe mediãtibus dimẽſionibus ſicut forme gña
biles & corruptibiles. ¶ Ad ſcdm dico magis vniri intelliam orbi & verius cũ eo vnum fieri q̃ ex aĩa &
corpe in iſtis aĩalibus, nõ.n. ſic intelligendũ eſt celeſte corpus eſſe in actu, vt ex ſe hẽat actũ diſtinctũ &
nõ ab intelligẽtia, celeſte.n. corpus ſecluſa intelliã nullã hꝫ pfectioné, ſed ita eſt in actu vt ſit pp intelliaꝫ
qui actus ſic intelligiꝶ, q̃ ex ſe determinatũ eſt ad ꝓpriã intelliam nec vllã hꝫ potentiã ad eẽ vel nõ eſſe
ſed eterno fuit actu ſub intellia: & ppea dr̃ mã i actu qũo the. prio phi. i digreſſione de mã dixit mãm ꝓ
pria forma pfectã ſubm dici, qa iã potentiã amiſit ad illã formã, cũ igiꝶ a corpe celeſti ſecluſerimus gña
tioné & corruptioné & verã efficientiã manifeſtũ eſt nullã reqri potentiã, ſed ex ſe ad actũ ꝓpriũ eſſe
determinatũ, & hoc manifeſtauit Auer. i libello de ſubã orbis cap. 4. qñ dixit, corpus aũt celeſte eſt q̃ſi
materia iſtius forme abſtracte: qa eſt mã exñs i actu, & iõ nõ aſſimilaꝶ mãe niſi in hoc tm̃, qa eſt mã fixa
recipiendũ formã: & iõ dignius dr̃ ſubm q̃ mã, mã.n. q̃ eſt h̃ dr̃ materia qa eſt potẽtia forma i ea fixa, &
dr̃ ſubꝫ qa ẽ affixa forme: & fit cõpoſitũ ex materia & ſofa, ex qbus ẽt appet, neqꝫ ex Ariſt. neqꝫ ex Auer.
ſnĩa eos dicere q̃ i corpe celeſti potentiã adeſſe ſolũmõ ponũt q̃ appellãt ſm dimidiũ mã vt Ariſt. inqt
in. 9. meth. textu. 17. eternoꝵ nullũ eſt i potẽtia ſimplr̃, oĩs.n. potẽtia eſt ꝯdõnis, declaratũ aũt fuit vnio
né eſſe inter intelliam & orbé abſqꝫ potẽtia, niſi eã logicã appelles. i. nõ repugnantiã. Neqꝫ ẽt qd tertio
loco de cõpoſito dicebatꝶ ſniam nr̃am deturbat, vel.n. ex orbe & intellia non fit cõpoſitũ vel alterius a
cõpoſitis corruptibilibus eſt rõnis: illa.n. forma i materia ꝯſtituit q̃ & mutuo ꝯſtituiꝶ: & ad ſubi diuiſio-
né diuidiꝶ qđ eſt potẽtia ad oppoſitã formã, nõ ſic ex intellia & orbe fit vnũ, neqꝫ.n. intellia p ſubm eſt
ꝯſtituta: neqꝫ ob id celũ indiget intellã vt ꝯſtituaꝶ, qa ſit in potẽtia ad formã oppoſitã, neqꝫ diuidiꝶ in
tellia ad ſui ſubi diuiſioné, iõ nõ dr̃ intellia ps, neqꝫ celũ cõpoſitũ eadẽ de cã dr̃ motũ ex ſe appetens p ſe
intelligẽs p ſe qđ ſibi voluit Auer. ca. prio de ſubã orbis dũ dixit & nõ eſt dictũ celũ hr̃e aĩam niſi pp ap
petitũ exiſtenté in eo & motũ localé, appetitus vero q̃ eſt hoc in corpe nõ eſt niſi qa eſt corpus celeſte
viuum p ſe appetens p ſe nõ pp potentiã exiſtenté in eo diuiſibilé p eius diuiſionem, eſſet.n. generabi-
le & corruptibile, ſed dr̃ eſſe motũ p principiũ ſepatũ qđ eſt in eo nõ p principiũ qd eſt ps in eo & hoc
mõ dr̃ viuũ & intelligẽs: ſi vero ſicut ſaraceni dicunt deus eſſet trinus & vnus oporteret de neceſſitate
ptes eſſe in potẽtia ad totũ, qa illa cõpoſitio eſſet prima cõpoſitio ptiũ inter ſe: & ex quo illa vnitas eſt
ſimpliciſſima ſi illa tria prio & eſſentialr̃ in vnitate ꝯſtituerenꝶ neceſſe eſſet potentiã ꝯcurrere, q̃re ſeqꝶ
vt illud cõpoſitũ ſit nouũ, eſſet.n. gñabile & corruptibile, ineſſe.n. potẽtia ad eẽ & nõ eẽ alioqn ex illis
actu exñtibus nõ fieret vnũ, ſed i celo nõ ſunt plura i actu q̃ cohire in vnã eſſentiã dẽant: ſed tota eſſen-
tia ipſa eſt intellia, q̃ vniꝶ orbi ſine potẽtia, qd i illa trinitate eſt i poſſibile: qa ibi ſũt plures actus diſtincti
qui in vnũ ſine potẽtia ꝯuenire nõ poſſent. Preterea illa forma vnitatis in trinitate vel oꝫ vt ſit conſti-
tuẽs & ꝯſtituta vel ꝯſtituẽs nõ cõſtituta ſi primũ ergo corruptibilis, nõ ſcdm, qa tũc nõ eſſet trinitas, illa
n. tria ſolũmõ actũ haberẽt vnitatis: & ita nõ eſſent tria, nec eſſent vnũ, qa vnitas q̃ eſt i trinitate conſti
tuiꝶ ex tribus q̃ potẽtia cõtinet, ſi ergo ꝯſtitueret & nõ ꝯſtitueretꝶ, ergo eſſent q̃ttuor qa eſſet vnitas a tri
bus ſepata, q̃ de intellia cũ orbe dici nõ pñt, nõ ergo par rõ eſt vnionis intelligentie cũ orbe & vnitatis
cũ trinitate. Valet aũt ꝯtra Auic. rõ Auer. forma.n. q̃ cognoſcit ſingularia de neceſſitate eſt materialis
& corruptibilis: iõ Auer. in libello de diuinatione p ſomnũ inqt ſi intellie cognoſcerẽt ſingularia eẽnt
corruptibiles. Nec vero ad ꝓpoſitũ adducta eſt Auer. authoritas in. 7. metha. cõmento. 31. nõ.n. Auer.
intelligit virtuté gignitiuã, ita eſſe in ſpmate ſicut aĩa celi eſt in ipſo celo: ſed intelligit aĩam qua ſpma
actiue eſt aĩatum ita eſſe in ſpmate ſicut aĩa eadẽ que gñaꝶ potẽtia eſt in corpibus celeſtibus: qa vt dr̃ ſe-
cũdo de gñatione aĩaliũ ca. 3. ſed.n. oĩs aĩe ſiue virtus ſiue potẽtia corpus aliud pticipare vr̃, idqꝫ magis
diuinũ q̃ ea q̃ elementa appellanꝶ, & infra: ineſſe.n. in ſemine oĩum qd facit vt ſecunda ſint ſemina, vꝫ
qđ calor vocaꝶ, idqꝫ oõ ignis nõ talis facultas aliqua eſt, ſed ſpiritus qui in ſemine ſpumoſoqꝫ corpe cõ
tineꝶ, & natura que in eo ſpiritu eſt ꝓportione rñdens elemẽto ſtellaꝵ ex qbus facile eſt videre, cũ pro
portione rñdeat calor gignitiuus calori ſtellaꝵ aĩatam potentia eſſe in ſemine, ſicut in corpibus celeſti
bus, nõ aũt eo mõ eſſe in ſemine quo mõ eſt in ſuo calore naturali cñ eſt in actu cõplete gñata. Q ñ aũt
queriꝶ an intellia det eſſe vel pp motũ, vel pp appetitũ, dico nõ eſſe neceſſitaté primo pp intelliam vt
det eſſe, ſed requiri neceſſario pp orbé, alioqn non eſſet aut appetens, aut intelligẽs p ſe, primo igiꝶ or
bis ab intelligẽtia depẽdet, nam eſſe ab ea recipit. Intellia aũt qa primo in ſe pfectũ habet eſſe ſecũdaria
intentione ſeu fine ad orbem referꝶ. ſ. vt ſit ineſſe nobiliori & perfectiori.

Laus Deo.